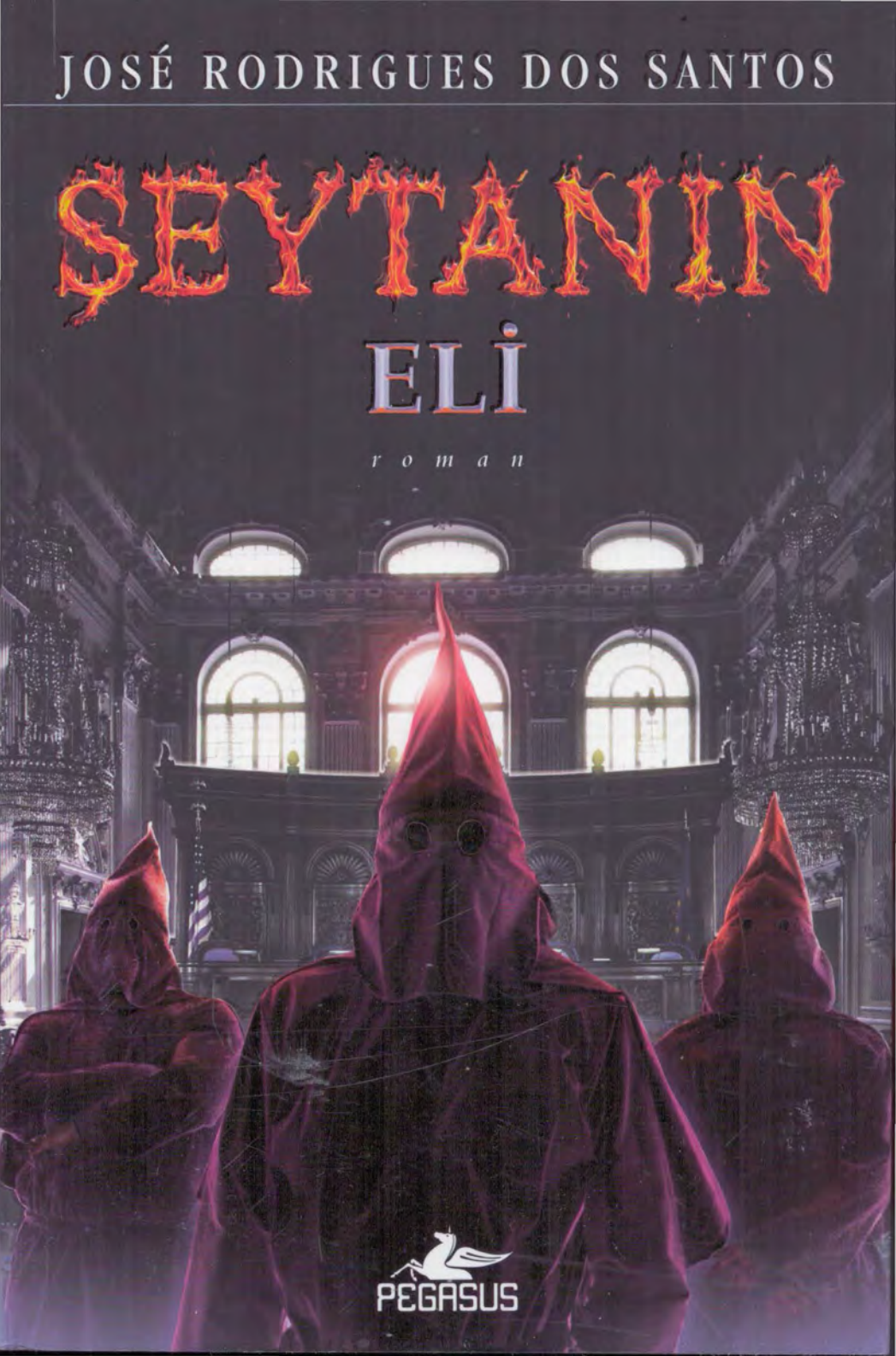
JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS

ŞEYTANIN ELİ

roman

PEGASUS

Pegasus Yayınları: 2157

Şeytanın Eli
José Rodrigues dos Santos
Özgün Adı: A Mão do Diabo

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Zeynep Şehiraltı
Düzelti: Halûk Kürşad Kopuzlu
Sayfa Tasarımı: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 45121
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Ekim 2019
ISBN: 978-605-299-769-7

Türkçe Yayın Hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2019
Copyright © José Rodrigues dos Santos / Gradiva Publicações, S. A., 2012

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 45118

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

pegasusyayinlari pegasusyayinevi pegasusyayinlari Pegasus Yayınları

José Rodrigues dos Santos

ŞEYTANIN ELİ

İtalyancasından çeviren:

Doğanay Banu Pinter

PEGASUS YAYINLARI

“Hepimiz kendimizin şeytanıyız
ve dünyayı cehenneme çeviriyoruz.”
Oscar Wilde

Üç şeytanım Florbela, Catarina ve Inês'e

Giriş

Palmiye ağaçları sahil şeridi boyunca sıralanmış tedirgin nöbetçiler gibi görünüyorlardı; yaprakları, deniz mevsiminin hengâmesindeki şehrin canlı ritmine uygun bir dans tutturmuş gibi rüzgârda coşkulu bir şekilde sallanıyordu. Güneş sahil şeridinin üzerindeki etkisini azaltmıştı. Eski model sokak lambaları çoktan Promenade des Anglais boyunca yanmaya başlamış, Nice'i elmas bir taç gibi göz alıcı bir parlaklıkla aydınlatıyor, ışıkları Akdeniz'in taşkın sularının titrek alevler halinde ışıldamasına yol açıyordu.

Turistler, kumsal yerine gri çakıl taşlarından bir örtüyle kaplanmış, mavi şemsiyelerin olduğu ve ancak en ısrarlı tatilcilerin kalmaya devam ettiği Neptune Plajı'nı yavaş yavaş terk ediyorlardı. Caddeler otellerine ve evlerine dönen insanlarla dolup taşıyordu ve her bir köşeden konuşma sesleri ve kahkahalar yükseliyordu.

Sarışın adamın huzursuz bakışları Fransız Rivierası'nın başkentindeki bu rahat ortamla büyük bir tezat oluşturuyordu. Adam kaygılı bir ifadeyle omzunun üzerinden bakıp arkasını kontrol etti ve kumsalla yol arasındaki geniş kaldırımın üzerinde, geçişini engelleyen turistlerin arasında zikzaklar çizerek adımlarını hızlandırdı. Aniden caddeye inince siyah bir Mercedes'in ve sonra da aksi istikametten gelen bir Aston Martin'in kendisine çarpmasından kıl payı kurtularak sahil yolunun altı şeridini birden dolduran arabaların arasından sıyrılmayı ve belirgin gerginliğine rağmen başka badire atlatmadan karşı kaldırıma geçmeyi başardı. Telaşlı yürüyüşü bir koşturmacaya

dönüştü ve Negresco Oteli'nin önünden öyle telaşlı bir halde geçti ki ne yuvarlak köşeli muhteşem otel binasının ön cephesini ne de Promenade des Anglais'ye monte edilmiş muazzam fildişi bir blok halinde yükselen pembe-yeşil kubbeyi gözü gördü.

Havada deniz, güneş, iyot ve tatil kokusuyla dolu taptaze bir esinti vardı ama hiçbiri adamın umurunda değil gibiydi. Rivoli Caddesi'ni geçerek hareketli Buffa Caddesi'ne ulaştı. Bir sokak tabelasının şehir merkezini gösterdiği yerden sağa saptı. Caddenin karşısındaki ilk yapı olan, beş katlı, açık gri binanın önünde durdu; apartmanın çok sayıdaki balkonlarında ferforje parmaklıklar vardı, ön cephesi Paris'teki Rivoli Caddesi'nin zarafetini taşıyordu. O sırada adam korkak bir tavşan gibi tedirgin bakışlarla yolun iki tarafını kolaçan etti. Buffa Caddesi genişti ama şüpheli kimse gözüne çarpmamıştı ancak bu durum onu yatıştırmaya yeterli olmamış gibiydi. Bunun üzerine kapıda, ikinci kata denk gelen zile basıp sabırsız bir edayla cevap gelmesini beklemeye başladı.

"Kim o?" diye sordu kapı telefonundan sinirli bir ses, zilin ısrarlı şekilde çalınmasından rahatsız olduğu belliydi. "Kimi aradınız?"

"Benim Hervé. Kapıyı aç! Çabuk!"

"Bir dakika, bir dakika. Patlama!"

Giriş kapsısı bir vızıltı eşliğinde sarsılarak açıldı ve Hervé takip edilmediğinden emin olmak için son bir kez etrafa göz gezdirdikten sonra binaya girdi. Asansörü bekleyerek vakit kaybetmemek için merdivenlere yönelip basamakları ikişer ikişer çıkmaya koyuldu ve ancak soluk soluğa bir halde ikinci kata ulaştığında durdu. Soldaki dairenin kapısı aralıktı ve arkadaşı kollarını göğsünde kavuşturmuş onu bekliyordu.

"Hemen gitmemiz gerekiyor," dedi bir nefeste ve içeriye daldı. "Mümkün olduğunca çabuk!"

Arkadaşı geçmesi için kenara çekildi ve kapıyı kaparken soran gözlerle ona baktı.

"Neler oluyor?"

Hervé salona koşup perdeyi hafifçe aralayarak dışarı baktı. Pencereden, Villefranche-sur-Mer yakınlarından geçen ve ufka doğru ilerleyen bir geminin izleriyle çizgi çizgi olmuş deniz görülüyordu fakat o buna aldırmayıp bakışlarını caddeye yoğunlaştırdı. "Sanırım beni gördüler."

Bu sözler üzerine arkadaşı dikkat kesildi. "Neden böyle diyorsun?"

Hervé pencerenin yanında kalıp, endişesini haklı çıkaracak bir hareket arayarak gözleriyle caddeyi taradı: onu izlemediklerinden emin olmak istiyordu. "Prom'da benim olduğum tarafa doğru fotoğraf çeken birini gördüm. Onu fark ettiğimi anladığında diğer tarafa dönüp hiçbir şey olmamış gibi yaptı."

"Kimdi o? Nasıl giyinmişti?"

"Beyaz şort ve Monako Yat Kulübü armalı, polo yaka mavi bir tişört giymiş bir tipti."

Arkadaşı yüzüne sitemkâr bir tavır takınıp ellerini beline koyarak başını yana yatırdı.

"Sen nasıl bir eşeksin!" diye bağırdı âdeta babacan bir tavırla. "Bence çok gerginsin. *Zut alors*[1], sıradan bir turist altına etmene yetiyor!" Yüzünde alaycı bir ifade vardı.

"Paris'teyken turistlerden korkacağın kimin aklına gelirdi!"

Parisli başını çevirip arkadaşına baktı.

"Bak Éric, o adam beni gözlüyordu, tamam mı!"

Éric gülümsedi ama pek de keyifli görünmüyordu.

"Ah, öyle mi? Beyaz pantolonlu ve yat kulüp tişörtlü bir ajan demek! Dur bakayım... bir 008 olmasın o? Ya da belki Arsen Lüpen olabilir mi acaba?" Başını sağa sola salladı. "Şaka yapıyorsun herhalde."

"Kılık değiştirmiştir."

Adamın tebessümü kahkahaya dönüştü.

"Kılık değiştirmeyi de bilirmiş," dedi Éric ve parmaklarını kırlaşmış saçlarının arasından geçirdi. "Ben öğrenciyken, 1968 Mayıs'ında, Sorbonne'da polisle çatışma sırasında, komünler zamanında, Çinhindi Savaşı, Cezayir Savaşı ve bütün o karmaşalar olurken casuslar

1 (Fr.) Kahretsin be! (ç. n.)

gerçekten de vardı." Pencereye doğru bir hareket yaptı. "O gördüğün, canım, günbatımında Prom'u fotoğraflayan bir turistten başkası değil. Nice'te görebileceğin en sıradan şey değil mi bu?" Arkasını dönüp koridora yöneldi. "Bence bu olay senin sinirlerini bozmuş. Haydi sakinleş artık."

Kendini aniden gülünç hisseden Hervé tereddüt etti, belki de arkadaşı haklıydı: bu olay onu gerçekten de bir paranoyak yapmıştı.

"Gerçekten onun bir turist olduğunu mu düşünüyorsun?"

Éric ona bakmaya dahi yeltenmedi.

"Haydi ama, gel buraya," diye üsteledi babacan bir tavırla. "Acil yetiştirmemiz gereken bir sürü iş var."

Arkadaşının bu rahat tavrı Hervé'nin aklını karıştırmıştı. Birkaç saniye öncesine kadar beyaz şortlu adamın kendisini gözlediğine çocuklarının üzerine yemin edebilirdi ama artık o kadar da emin değildi. Belki de Éric haklıydı: o adam muhtemelen Promenade des Anglais'e hayran kalmış, sıradan bir turistti, kendisini tehdit altında hissetmesinin sebebi de bu işten dolayı endişeli ve gergin olmasıydı. Ne budalalık! Pencereden dışarı son bir kez bakmak istedi ama düşüncelerinin saçma olduğuna karar vererek bundan vazgeçti ve koridora çıkıp Éric'in arkasından seğirtti. Gerçekten de yetişmesi gereken bir sürü iş vardı.

Fakat bu kararıyla iyi etmemişti, şayet pencereden bakmaya devam etseydi beyaz şortlu ve Monako Yat Kulübü armalı polo yaka mavi tişörtlü adamın binanın köşesinde durmuş, onu izlediğini görecekti.

Ve adamın yalnız olmadığını da fark edecekti.

Bilgisayarın ekranı aydınlandı ve üzeri algoritmaların olduğu yazılımlarla doldu. Çoktan öğle yemeği vakti gelmişti ama Hervé ve Éric işlerine öylesine gömülmüşlerdi ki ne geçen zamanın ne de midelerinden gelen gurultuların farkındaydılar. Yalnızca dizüstü bilgisayarlarının ekranlarındaki kutucuklarda yer alan rakamlarla ilgileniyorlardı.

"Şuna bir baksana," dedi Éric sessizliği bozarak ve ekrandaki rakamlardan birini işaret etti. "Bu noktaya gelmemize şaşırmamak lazım!"

Parisli yanındakinin bilgisayarına uzanıp baktı.

"Çok tipik!"

Yeniden rakamlara geri döndü ve apartman dairesi bir kez daha bilgisayarlardan çıkan yumuşak uğultular ve ara sıra klavye sesleriyle bölünen sessizliğe gömüldü. Yaptıkları iş belki de meslek hayatlarında karşılarına çıkan en önemli şeydi, müthiş bir hassasiyet, derin bir konsantrasyon ve çok emek istiyordu ve ikisi bu işi tamamlamaya kararlıydılar.

O sırada metalik bir ses duyuldu.

Hervé ve Éric alarma geçerek dikleşip başlarını kaldırdılar. Neydi o? Ne olduğu anlaşılmayan bir ses duymuşlardı ve ses koridordan geliyordu. Önce korkuyla, sonra dehşetle birinin kilide bir anahtar veya ona benzer metalik bir şey, belki de kapının kenarına demir bir çubuk sokmaya çalıştığını anladılar.

"Neydi o?"

Dehşet içinde ayağa fırlayıp bir an duraksadılar. Birinin içeriye girmeye çalıştığı ortadaydı ama bu kim olabilirdi? Akıllarına birkaç seçenek geliyordu ama bu düşünceleri hemen kovaladılar: hiç kimse çalışmak için oraya kapandıklarını bilmiyordu. Ama belli ki kapıyı kurcalayan kişinin niyeti iyi değildi. Ne yapacaklardı? Davetsiz misafirin karşısına mı dikilmeliydiler? Fakat nasıl olacaktı bu? Onlar savaşçı değillerdi ve nasıl dövüşeceklerini dahi bilmiyorlardı, onlara göre fiziksel şiddet ilkel bir yöntemdi. Kaçmak daha iyi olmaz mıydı? Kafası kesilmiş tavuklar gibi, bilinçsizce sağa sola birkaç adım attılar.

Kilidin içindeki metalik gürültü şiddetini artırmıştı. Direnmek için fiziksel kapasiteleri ve silahları yoktu. Nihayet Hervé'nin aklına, dairenin arka tarafında yangın merdivenlerine açılan bir kapının olduğu mutfak geldi. Éric'i kolundan tutup çekiştirdi.

"Gidelim!" dedi heyecanla. "Çabuk!"

Mutfağa gidip arka taraftaki kapıyı açtı. Hervé metal basamağa adımını attığı anda koridordan gelen bir klik sesi duydular ve kilidin açılmak üzere olduğunu anladılar.

"Acele et!" diye bağırdı Éric, sesi panikten çatlak çıkıyordu. "Geliyorlar!"

Hervé öyle dehşete kapılmış bir haldeydi ki neredeyse kendini aşağı atacaktı. Ne var ki ikinci katta oldukları için bu intihar gibi olacağından bu dürtüsünü bastırmak zorunda kaldı. Basamakları ikişer üçer atlayarak merdivenlerden inmeye başladı, bu esnada metal merdivenler gıcırdayıp sallanıyordu. İlk katı indiğinde durmak zorunda kaldı çünkü merdivenlerin başında iki adam durmuş, tehditkâr ifadelerle kendisine bakıyordu. "Geri!" diye bağırdı. "Geri dön!"

"Delirdin mi sen?" dedi Éric şaşkın bir şekilde, ondan iki basamak yukarıda duruyordu ve arkadaşının bu tavrına anlam veremiyordu. "Yürüsene! Yürü!"

Fakat Hervé çoktan geri geri gitmeye başlamıştı ve bu esnada merdivenleri tırmanmaya başlamış olan adamları işaret ediyordu.

"Oradalar."

Éric işaret edilen yere bakıp iki adamın kendilerine yaklaşmakta olduklarını gördü. O zaman sorunun ne olduğunu anladı ve geriye döndü. O ve Hervé telaşla merdivenleri tırmanırken tek umutlarının henüz açılmadığını umdukları ön kapı olduğunu biliyorlardı, böylelikle mutfaktan birer bıçak alabilir ve zamanları olursa telefon edip yardım çağırabilirlerdi.

Mutfağa girdiklerinde üç adamın yol kesen kurtlar gibi onları beklediğini gördüler. Kapının kilidi açılmıştı ve ikisi önde, biri arkada üç yabancı, kararlı ve tehditkâr yüz ifadeleriyle onları bekliyordu.

"Kimsiniz?" diye sordu Hervé otoriter bir ses tonu takınmaya çalışarak. "Burada ne arıyorsunuz?"

Yabancılardan ikisi öne doğru bir adım atarak onları kollarından birer mengene gibi yakalayıp hareket etmelerine engel oldular. Tutsaklar kurtulmaya çalıştılarsa da saldırganlar onları öyle sıkı

tutuyorlardı ki debelenmekten öteye gidemediler. Ama ne yaptılarsa fayda etmedi.

Hervé taktik değiştirerek sakinleşip kendilerini izleyen ve grubun başı olduğu anlaşılan adamın yüzüne baktı. Tam ona bir anlaşma önerisinde bulunacakken bunun beyaz şortlu ve Monako Yat Kulübü armalı mavi polo yaka tişört giymiş olan adam olduğunu fark etti. Promenade des Anglais'de bir süre önce gördüğü "turist"ti bu. Şimdi gizemli bir şekilde kendisine gülümsüyordu; artık kaçma şanslarının olmadığı aşikârdı.

"Şah mat."

Hervé'nin sandalyeye bağlandığı ip öylesine gergindi ki artık ellerini hissetmiyordu. Éric'e baktığında kendisinden yaşça büyük olan arkadaşının durumunun da pek iyi olmadığını gördü: aslına bakılırsa her zamankinden daha solgundu, anlaşılan onu bağlayan ipler de gergindi ve bu yüzden yüzüne kan gitmiyordu.

Onun arkasına doğru baktığında yemek odasının altının üstüne getirilmiş olduğunu fark etti.

Diğer odalara neler olduğunu bilmesinin imkânı yoktu ama gürültülerden bunu tahmin etmek çok zor değildi. Eve zorla girenler evin altını üstüne getiriyor, her şeyi tek tek gözden geçirerek rafları ve çekmeceleri boşaltıyor, kıyafetler, kitaplar, kâğıtlar, ıvır zıvır eşyalar, ellerine ne geçirirlerse yerlere saçıyorlardı. Yarım saat sonra beyaz ve mavi polo yaka tişörtlü adam yemek odasına geri dönerek Hervé'ye yaklaştı.

"DVD!"

Beriki başını kaldırdı.

"Hangi DVD? Neden bahsettiğinizi bilmiyorum..."

Yüzünde şaklayan iki tokat ve ardından gelen tekme darbesi, konuşmasını yarıda kesti.

"Bana aptalı oynama!" diye haykırdı saldırgan tehdit dolu bir sesle. "DVD nerede?"

Hervé kendini savunmak için olduğu yerde büzülmeye çalıştı ama öylesine sıkı bağlanmıştı ki kafasını çevirmekten başka bir şey yapamadı. Yüzünün yandığını ve burnunun zonkladığını hissediyordu fakat bir yerinin kanadığını ancak yuvarlaklar halinde yere damlayan parlak kırmızı kan lekelerini gördüğünde anladı.

"Ben... bilmiyorum..." diye kekeledi, "Neden... neden bahsettiğinizi bilmiyorum."

Yüzüne bir tekme daha yedi, alt dudağı patlamış olmalıydı çünkü şiddetli ve zonklayan bir acı hissediyordu.

"Konuş, budala! DVD nerede?"

Tutsak cevap verecek oldu ama sözcükleri boğazında takılıp kaldı. Derin bir nefes alarak konsantre olmaya çalıştı.

"Ne olur, yeter!" diye fısıldadı soluk soluğa. "Benim DVD'den haberim yok."

Şortlu adam, karşısında bağlı duran kişinin doğruyu söyleyip söylemediğini anlamak ister gibi beş uzun saniye boyunca gözlerini yüzüne dikip baktı, ikna olmuş ya da taktik değiştirmiş olacak ki ikinci tutsağa doğru yöneldi. Boğa güreşine hazırlanan bir boğa gibi, kocaman bacaklarıyla ve pis bakışlarla Éric'in yanına çömeldi.

"DVD!"

Ona dokunmasıyla birlikte tutsak olduğu yerde kıvrıldı.

"Ben bir şey bilmiyorum."

Şortlu adam ona, Hervé'ye attıklarından daha şiddetli tekmeler savurdu. Éric sandalyeye göğsünden bağlanmıştı ve kafasını koruyabileceği bir pozisyonda değildi. Bu darbelerin ardından yüzü kan ve yara içinde kalmıştı, sağ tarafı öyle şişmişti ki gözü neredeyse kapanmıştı.

"DVD!" diye üsteledi adam. "Nerede bu kahrolası DVD?"

Éric'in başı kuklacının iplerini bıraktığı bir kukla gibi sallanıyordu ve bilincini kaybetmek üzereymiş gibi görünüyordu, bu saldırının ardından konuşacak halde olmadığı belliydi. Şortlu adam öfkeyle sövdü ve sert hareketlerle gidip bir dizüstü bilgisayar getirerek karşılarına yerleştirdi.

Skype'taki bağlantının kurulması iki dakika aldı. Hervé bu süreyi bu tuzaktan kaçmanın bir yolunu düşünerek değerlendirdi ama bir yolu olmadığını hemen anladı. Çok sıkı bağlanmıştı ve iplerden kurtulmayı başarsa da üçü iri cüsseli beş kişiyle başa çıkması gerekecekti. Hiç umut yoktu. Bu adamların merhametine kalmışlardı.

Bilgisayarın ekranı canlandı ve ekranda bulanık bir siluet belirdi. Saldırgan ona saygılı bir şekilde selam verdi.

"Saygıdeğer Maguş, değerli tavsiyelerinize ihtiyacım var."

Hervé ekrandaki adamın yüz hatlarını seçmeye çalıştı ama bilgisayarı yandan görüyordu, o nedenle sadece sesini duyabiliyordu.

"Ne oldu, Balam?" diye sordu ses. "Durum nedir? Dupond ve Dupont'u buldunuz mu?"

"Evet, karşımdalar."

"Peki ya DVD? Sende mi?"

"Hayır."

Şortlu ve mavi tişörtlü adam korkmuş gibi alçak sesle cevap vermişti, bunun sonuçlarının kendisi için iyi olmayacağını biliyordu.

"Bana DVD'yi getireceğine söz vermiştin!" dedi ses. "Sözünü tutmamaya mı cüret ediyorsun?"

"Hayır, Saygıdeğer Maguş, merak etmeyin," dedi Balam aceleyle, bu arada alnında ter damlacıkları birikmeye başlamıştı. Problemi nasıl izah edeceğini bilemeden duraksadı. "Aslına bakılırsa... onları sorguya çektim ama neden bahsettiğimi bilmediklerini söylüyorlar. Bu mümkün olabilir mi?"

"Elbette olamaz," diye karşılık verdi Maguş. "O ikisi yalan söylüyor. Daha ikna edici olmalısın."

Balam vahşi saldırıdan dolayı hâlâ sersemlemiş bir halde olan Éric'e bir bakış atarak derin bir iç geçirdi.

"Daha genç olanla şansımı deneyebilirim," dedi. "Diğerinin konuşacak hali kalmadı."

Ekrandaki adam bir süre sessiz kaldı. Belli ki izlemesi gereken stratejiyi düşünüyordu.

"Bir tanesinin işini bitir," dedi soğuk bir sesle. "O zaman diğeri kuş gibi öter."

Balam, daha fazla beklemeden ayağa kalkıp şortunun arka cebinden sustalı bir bıçak çıkardı. Hervé gitgide artan bir dehşetle onu izliyor, bu talimata aldırış etmemesi için dua ediyordu. Oysa saldırgan Éric'e yaklaşıp kır saçlarından tutarak başını havaya kaldırdı ve ani bir hareketle bıçağı boynuna tutup boydan boya kesti. Kan oluk gibi akıyordu. Hervé başını diğer tarafa çevirip gözlerini kapadı ama bu akan kanın sesini duymasına engel olmadı. Zavallı Éric birkaç saniye güçsüzce debelendikten sonra son bir hırıltı çıkardı. Ortalık sessizleştiğinde Hervé saldırganın kendisine yaklaştığını işitti.

"Senin son şansın bu," diye fısıldadı Balam, ona bir sır veriyormuş gibi. "DVD nerede?"

Arkadaşının vahşi ölümünün görüntüsü ve sesi zihninde yankılanan tutsak, panik olmuş gözleri dehşetle büyümüş bir halde başını kaldırıp saldırgana baktı. Balam'ın elleri kanlıydı ve Monako Yat Kulübü armalı polo yaka tişörtünde kırmızı lekeler vardı. Kirli bıçağını parmaklarının arasında dans ettiriyordu.

"Yalvarırım," diye yakardı Hervé ağlamaklı bir sesle, bu arada kan ve ter dolu şişmiş yanaklarından yaşlar akıyordu, "Beni öldürmeyin..."

Saldırgan ona doğru eğilerek dikkatle onu süzdü, sabrının sonuna gelmiş gibi görünüyordu.

"DVD!"

Hervé seçeneği kalmadığını anladı, yaşamak istiyorsa iş birliği yapması gerekecekti. İçinden bir ses ne karar alırsa alsın kaderinin belirlenmiş olduğunu söylüyordu, ölecekti. Fakat boş bir umut, içindeki o sesi susturdu ve yaşama arzusu baskın çıkarak onu tutsak olan kişiye ancak istediğini verirse bu işten sıyrılabileceğine dair onu ikna etti.

"Bizde değil," diye kekeledi, ilk kez yabancıların oraya ne bulmak için geldiklerini tam anlamıyla kabul ederek. "DVD... DVD başka birinde."

Balam dişlerini gıcırdattı.

"Kimde?"

Konuşurken ona öyle yakın duruyordu ki Hervé adamın nefesindeki şarap kokusunu alabiliyordu. Kalbi küt küt atıyor, şişmiş dudakları korkudan ve acıdan titriyordu.

"Portekizlide," diye itiraf etti korkudan soluğu kesilmiş bir halde. "Portekizlide... O kahrolası DVD onda."

Adamın kendisine doğruyu söylediğinden ve nihayet bildiği her şeyi aktardığından emin olan Balam, doğrulup bir elini onu rahatlatmak ister gibi başının üzerine koyduktan sonra aniden saçlarına yapıştı. Ve hızlı bir hareketle sustalının parlayan tarafıyla hızlı bir hareket yaparak iki dakika evvel Éric'e yaptığı gibi onun da boğazını kesiverdi.

I

Eski eşyaların tozu ve kokusu, birçok insanı eski belge arşivlerinden uzak tutmak için yeterliydi ama Tomás Noronha için asırlar öncesinden kalma, eski kâğıt yığınları dünyanın en güzel parfümüne sahipti. Portekizli tarih profesörü, çok eski el yazmalarına dokunmak için gerekli olan bir protokolü uyguluyormuş gibi eldivenlerini giyerek küf kokulu parşömen ruloyu eline alıp masanın üzerine yaydı. Lambayı sararmış yüzeye yaklaştırarak belgenin üzerine çizilmiş gizemli satırları aydınlattı. Arapça gibi görünüyordu ama farklıydı, son derece karışıktı ve çözülmesi çok zordu.

"Bu ne tip bir alfabe profesör?"

Soruyu rulo kâğıdı kendisine uzatan kişi sormuştu, kendisini birkaç gün önce Atina'ya çağıran ve Arkeoloji Müzesi'nin bodrum katına getiren arkeoloji ekibinin sorumlusuydu.

"Avesta dili," diye karşılık verdi Portekizli profesör, ruloyu dolduran kelimelere büyülenmiş gibi bakıyordu. "Zerdüştlerin kutsal kitaplarının dili, İran'da İsa'dan önce altıncı yüzyıla dek kullanıldı."

"O halde bu metnin *Avesta*'nın[2] bir parçası olduğunu onaylıyor musunuz?"

Okumaya dalmış olan Tomás yanıt vermedi, aslına bakılırsa okuduğu sözcüklere öylesine önüne geçilmez bir merakla gömülmüştü ki soruyu duymamıştı. Bir gün eline böyle bir el yazmasının geçeceği kırk yıl düşünse aklına gelmezdi. İki bin yıl önce yazılmış sözcükleri

2 Zerdüştlerin kutsal kitabı. (ç. n.)

deşifre ettikçe şaşkınlığı artıyordu, sanki bu belgeyi kopya eden kişi bunları onun için yazmış gibiydi. Bu parçaları bu şekilde bulmuş olması inanılmaz bir şeydi.

"Söylesenize Profesör Markopoulou, bunu nerede buldunuz?"

"Pantainos Kütüphanesi'nin kalıntıları arasında bulduk," diye cevap verdi arkeolog. "Agora'da."

"Beni buraya davet ettiğinizde bunu zaten söylemiştiniz," dedi kayboluvermesinden korkuyormuş gibi gözlerini eski parşömenden ayırmadan. "Ama tam olarak nerede bulundular?"

"Kütüphanenin Atina kapısının yakınlarındaki bölümün temelinde. Rutubetten korunaklı bir yer altı odası bulduk. Orada muhafaza edilmişlerdi."

Tomás gözlerini el yazmasından ayıramıyordu, içindekiler çok ilginçti ve tarih profesörü hipnotize olmuş gibiydi. İstese de bakışlarını ayıramıyordu. Onu kim suçlayabilirdi ki? Bu, dünyada tüm tarihçilerin hayalini kurduğu bir şey değil miydi? Bu kadar eski bir belgenin Avrupa'nın rutubetli ortamında bunca yıl bozulmadan kalmış olması olanaksız görünüyordu. Orta Doğu'da olsa bu kadar şaşırtıcı bir şey olmayabilirdi: Kumran ve Nag Hammadi'nin bulunmaları Mısır'ın kuru ikliminin eski el yazmaların korunmasına daha uygun olduğunun bir kanıtıydı. Fakat Yunanistan'da bulunmuş olmaları...

"Bu metin çok etkileyici," diye mırıldandı, düşünceli bir tavırla. "Gerçekten çok etkileyici!"

Ona eşlik eden Yunan arkeolog, sadece ona bakarak sırlarını anlayabilecekmiş gibi masanın üzerine açılmış ruloyu incelemek için kafasını yaklaştırdı.

"*Avesta*'dan parçalar mı bunlar sahiden?" diye sordu yeniden. "Bunu doğrulayabilir misiniz profesör?"

Tomás başını hafifçe sallayarak onayladı.

"Gerçekten *Avesta*'dan," dedi. "Daha doğrusu Zerdüşt'ün kendisi tarafından yazıldığına inanılan ve on yedi ilahiden oluşan *Gatalar*[3] kitabından."

3 Zerdüşt tarafından yazılan *Avesta*'daki kutsal dörtlükler. (ç. n.)

Profesör Markopoulou lambanın ışığının gizemli kelimelerini aydınlattığı küflü ruloyu işaret etti. Sarı ışık, iki bin yıldır insanoğlunun gözlerinden uzak karanlığı dağıtıyordu.

"Ne yazıyor?"

Portekizli profesör bir kelimeye doğru yaklaştı, kelimenin son harflerinin olduğu yerde, geçen zamanla birlikte veya bir güvenin yemesiyle bir delik oluşmuştu ve manasının anlaşılmasını zorlaştırıyordu.

"Angra Mainyu hakkında bir ilahi."

"O kim?"

Tomás ilk kez başını el yazmasından kaldırıp meslektaşına bakarak gülümsedi, tebessümü bodrum katın ışığında, metnin içeriğine uygun düşecek şekilde hafifçe şeytani görünüyordu.

"Şeytan."

Bu lanetli kelimeyi duyan arkeolog kaşlarını kaldırarak âdeta el yazmasından korkmuş gibi geri çekildi. "Nasıl yani?"

Portekizli, bir elinin ayasını Avesta alfabesinde yazılmış ve masaya serilmiş rulonun üzerinde, sanki onu okşamak istermiş gibi gezdirdi. "*Gatalar*'dan alınan bu bölüm Angra Mainyu'nun ortaya çıkışını tasvir ediyor," diye açıkladı mahzenin karanlığında boğuklaşmış sesiyle. "Zerdüştlük ilk tek tanrılı dindi. Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam İran'da doğmuş olan Zerdüştlükten gelmedir. Zerdüştlük öncesi metinler Mitra'nın[4] gelişini anlatır. Bir mağarada doğmuştur ve bu olay bir yıldızla işaretlenmiştir."

"Bana tanıdık bir şeyi hatırlatıyor..."

"Doğru gözlem! Hıristiyan Evanjelistler İsa'nın mağarada doğuşunun ve Bethlehem Yıldızı'nın hikâyesini anlatırken belli ki bu efsaneden esinlenmişler," diye açıkladı. "Her şey Zerdüşt'le başlamıştır. Popüler inanışa göre bir adam doğrudan Tanrı'nın kendisinden bir vahiy alır. Gerçek adı Spitama'dır ve bir *zaotar* ya da "kendini

4 Mitras ya da Mica (Mikail), Zerdüştlük dininde ahit, yemin, anlaşmadan sorumlu ilahî varlık. (ç. n.)

adayan", diğer bir deyişle bir maguş veya o zamanki İran'da var olan bir din adamı olduğuna inanılmaktadır."

"Bir hacı demek. Bu da bilindik bir şeyi çağrıştırıyor."

"Çok doğru. Bethlehem Yıldızı'nı Takip Eden Üç Maguş hikâyesi Zerdüştlüğün, Hıristiyanlığın temellerine etki ettiğine dair bir başka kant. Yerin ve göğün yaratıcısı, yüce hâkim, ruhun ve maddenin efendisi, tek ve her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten tek bir Tanrı'nın, yani Ahura Mazda'nın, kelime anlamıyla 'Bilginin Efendisi'nin var olduğu fikrini yerleştiren de Zerdüşt'ün kendisidir. İnsanlık tarihinde ilk kez bir din tek bir tanrının var olduğuna dair yenilikçi bir kavram üzerinde durmuştur. Zerdüştlük mezhebi kutsal yazıları, *Gatalar* da dâhil, yüzyıllarca süren bir zaman zarfında yazılmış bir dizi yazılı metinden olan *Avesta*'da anlatılmıştır."

Profesör Markopoulou, Portekizli meslektaşının incelediği metni işaret etti.

"Bu, *Gatalar*'dan bir bölüm mü?"

"*Gatalar*'ın bir parçası."

"Ve... Şeytandan mı bahsediyor demiştiniz?"

Tomás lambayı yeniden parşömene yaklaştırdı. Yer değiştiren ışık gölgeleri hareket ettirdi ve gerçek dışı bir efekt yarattı, sanki ortam canlanmış ve hayaletler küflü havayı doldurmuştu.

"*Gatalar,* Tanrı'nın ya da Ahura Mazda'nın, iyiyle kötüyü seçme özgürlüğü veren ikiz kardeşler de dâhil farklı ilahî varlıkların babası olduğunu anlatır. Onlardan biri olan Spenta Mainyu ya da Kutsal Ruh, iyi olanı ve yaşamayı seçmiştir. Diğeri Ahriman olarak da bilinen Angra Mainyu, kötü olanı ve ölümü tercih eder. Ahriman'ın müritlerine *dregvant* ya da yalanların takipçileri veya druj ya da yalanla aldatılanlar denir."

Arkeoloğun gözleri büyüdü.

"Bu Ahriman..."

"Şeytan, evet," diyerek onayladı tarih profesörü, bunları anlatırken yeşil gözleri lambanın ışığında parıldıyordu. "Karanlıklar Prensi'nin dinî bir metinde ilk yer alışıdır." İşaret parmağıyla el

yazmasına dokundu. "İşte bu metinde." Uzaklaşıp rulonun üzerine elle yazılmış satırları dikkatle ve hayran hayran seyretti. "Önemini şimdi anladınız mı?"

Yunan akademisyen yutkundu, bu karışık alfabenin barındırdığı duygusuz, hatta şeytanca güçten gözü korkmuştu.

"Evet."

Portekizli profesör, bu düşünceyi sağlamlaştırmak ister gibi işaret parmağının ucuyla parşömenin üzerindeki bir satırı işaret etti.

"Bu pasaj, dostum, şeytanın doğumunu tasvir ediyor."

Atina Arkeoloji Müzesi'nin mahzenindeki sessizlik bir saatten fazla sürdü, sadece Tomás'ın defterine notlar alırken kaleminin çıkardığı ses ve her çevrilişinde metnin yeni bölümlerini gösteren parşömenin hışırtıları işitiliyordu. İki bin yıllık bu metnin barındırdığı Yeraltı Efendisi'ni uyandırmamak için nefes almaya dahi çekinen Profesör Markopoulou, misafirinin yanında durmuş, lambanın sarı ışığıyla aydınlanan tuhaf harfleri huşu içinde inceleyerek derin sessizliğini koruyordu.

Portekizli profesör, parşömen rulosunun sonuna geldiğinde son notlarını da alarak defteri kapadı ve ev sahibine döndü.

"Profesör, bu el yazmasının Pantainos Kütüphanesi'nin kalıntıları altında gizlenmiş bir odada bulunduğunu söylemiştiniz, değil mi?"

"Doğru."

"Tek el yazması bu mu yoksa başkaları da var mıydı?"

Profesör Markopoulou tereddüt etti.

"Sanırım... tekti."

Bu sözler üzerine Tomás gözlerini kıstı.

"Sanırım mı dediniz?"

Arkeolog bir süre suskun kaldı.

"Yani, ben içinde sadece bunun olduğunu düşündüm. Fakat kabul etmeliyim ki... sonuçta etraf çok karanlıktı ve yeterince özenle kontrol etmemiş olabilirim. Başka bir şeyler daha olması da mümkün, olmadığını iddia edemem."

Tomás doğrulup çok uzun süre aynı pozisyonda bükülü kalmaktan ağrıyan belindeki acıyı azaltmak için gerindi. Ardından profesörü hareketlendirmek ister gibi bir el hareketi yaptı.

"Gidelim," dedi. "Daha yapılacak işler var."

Arkeolog hayretle ona baktı.

"Nereye gitmek istiyorsunuz?"

"Kalıntıların olduğu yere elbette. Başka bir şeyler bulunup bulunmadığından emin olmalıyız."

İki akademisyen ruloyu mahzenin klimalı dolabına yerleştirdiler ve Profesör Markopoulou dolabı kilitledi. Ardından da basamaklara doğru ilerleyerek müzenin giriş katına yöneldiler.

"Aradığınız tam olarak nedir profesör?"

"*Avesta* çok eskiye ait yazı dizileridir," diye açıkladı Tomás. "*Gatalar, Vendidad, Dinkard, Şehname, Zerdüştname, Yaşt, Visprat* gibi başka kitaplar da var. Örneğin, Şeytanlara karşı kanun olarak da adlandırılan *Vendidad*, iblisin çölde İsa'ya yaptığı gibi, asırlar öncesinde şeytanın Zerdüşt'ü Tanrı'ya inanmaktan vazgeçirmeye çalışmasını anlatır."

"İncil'de bahsedilen İsa'nın çölde şeytana karşı koyuşunun Zerdüştlük metinlerinden esinlendiğini mi ima ediyorsunuz?"

"Elbette," diyerek başıyla onayladı tarih profesörü. "Zerdüştlük, Hıristiyanlığa ve İncil'i temel alan diğer dinlere ait birçok ibretlik hikâyenin anlaşılması açısından önemlidir. Özgür irade, bireysel sorumluluk, tek Tanrı, İnsanlığın Kurtarıcısı, şeytan figürü, iyi ve kötünün savaşı, tüm zamanların sonu, son yargı, bedenin dirilişi gibi bazı temel kavramları ve diğer dinleri etkileyen ve günümüz dünyasını şekillendiren fikir ve düşünceleri ilk tanıtan da Zerdüştlüktür."

Giriş katına ulaşmışlardı, servis kapısından geçtikten sonra halka açık olan kemeraltına girdiler ve Karapanos Koleksiyonu ve Heykel Bahçesi'ni geçerek çıkışa yöneldiler. Her yer turistlerle doluydu ve kalabalıklardan farklı lisanlar yükseliyordu, en çok duyulan dilse Almancaydı ve bu da arkeoloğu çileden çıkarmaya yetmiş görünüyordu.

"Pis Naziler!" diye homurdandı Profesör Markopoulou, aniden gerilmişti. "Neden kendi ülkelerine dönmüyorlar ki?"

Bu saldırgan ve düşmanca tavır öyle beklenmedikti ki (bilhassa da konuşmanın konusuyla alakasız olduğu için) Tomás şaşırıp kalmıştı.

"Neden? Sorun nedir?"

Yunan akademisyen parmağıyla müzenin en önemli parçalarından, altın varaklı bir figür olan *Agamemnon'un Maskesi* adlı eseri inceleyen bir grup turisti işaret etti, bu esnada bir rehber gruba Almanca açıklamalar yapıyordu.

"Bu herifler bize hayatı çekilmez hale getirdiler," dedi arkeolog rahatsız bir tavırla. Bu düşünceyi kafasından atmak ister gibi başını sağa sola salladı ve derin bir iç geçirdi. "Neyse, boş verin onları." Tomás'a dönüp ona odaklanmaya ve konuşmalarında nerede kaldıklarını hatırlamaya çalıştı. "Söyler misiniz profesör, el yazmasını bulduğumuz yerde bu kadar özel ne olmasını umuyorsunuz?"

Tomás az evvelki olaydan oldukça rahatsız olmuştu ama bir yorum yapmamaya karar verdi ve kendisini Atina'ya getiren konuya odaklanmakla yetindi.

"*Avesta*'nın kayıp kitaplarını."

"Nedir onlar peki?"

"Bildiğiniz gibi, Zerdüştlüğe ait eserlerden birkaçı hiç bulunamadı," diye açıkladı. "Müslümanlar yedinci yüzyılda İran'ı istila ettiklerinde Zerdüştlük kültürünü imha ettiler. Tapınakları talan edip heykelleri yaktılar, inananları katlettiler. *Avesta* kanunları yirmi kitaptan oluşmuştur ama çoğunluğu kayıp. Orijinal metinlerden ancak dördü var elimizde. Örneğin, Pehlevi dilinde yazılmış belgelerden zamanın sonunu anlatan ve büyük bir savaştan ve bu savaşın sonunda cennetin büyük bir tanrıyı ateş ve kılıçla kötülüğü yok etmeye çağıracağından bahseden geleceğe ait metinler olduğunu biliyoruz."

"Hımm... Mesih'e ait bir mesaj gibi geliyor kulağa."

"Aslına bakılırsa bu kayıp kitabın Esseniler ve Hıristiyanlar gibi farklı Yahudi mezheplerine ait doktrinlerin dünyanın sonu ve büyük yargı fikirlerine esin kaynağı olduğu düşünülüyor."

"Peki siz bu kitabı mı arıyorsunuz, profesör?"

"Bunu ve bir başkasını, *Avesta*'nın on üçüncü kitabını. Adı *Spend Nask*, aslında bu, Zerdüşt'ün biyografisi. Onun var olduğunu biliyoruz fakat Müslüman istilasının ardından izleri kaybolmuş." Üfler gibi yaptı. "Pof, öylece yok oluvermiş!" Tomás'ın yüzünde belli belirsiz bir ışık titreşti. "Onu bulmak, Hıristiyan mistisizminin Ahit Sandığı'nı[5] bulmak gibi bir şey olur, anlıyor musunuz? *Spend Nask*, hepsi Zerdüşt'ün hayatı ve ahlaki değerleri üzerine kurulu tek bir anlam oluşturacak şekilde tek tanrılı üç büyük dine ait sırların çözümlerini barındırır."

Koridora ulaştıklarında müzenin ana kapısından günışığının sızdığını gördüler; neredeyse çıkışa varmak üzereydiler.

"Peki, size bu kitapların Atina'da olabileceklerini düşündüren nedir?" diye sordu arkeolog merak içinde. "Bildiğim kadarıyla Yunanistan İran'dan çok uzak..."

"Evet ama birçok Antik Yunan yazarı, maguşların efendisi ve Pisagor'un esin kaynağı olarak tanımladıkları Zerdüşt'ten alıntılar yapmıştır, örneğin Oromasdes'in oğlu olduğu söylenirdi. Oromasdes, Zerdüştlerin tanrısı *Ahura Mazda*'ya Yunanların verdiği isimdir, Zerdüşt'ün Tanrı'nın oğlu olduğu anlamına gelir. Plutarhos da Zerdüşt'ün tanrıdan vahiy aldığını kabul etmiştir."

"Gerçekten de bu tanrının oğlu düşüncesi Yahudi ya da Hıristiyan inancı gibi geliyor kulağa," diye doğruladı Yunan arkeolog. "Ee? Soruma hâlâ cevap vermediniz..."

Arkeoloji Müzesi'nin ana kapısına geldiklerinde Tomás, yürürken ifade edemeyeceği kadar önemli bir şey söyleyecekmiş gibi durdu.

"*Arda Viraf* kitabında bir efsane anlatılır, buna göre *Avesta*, Pers İmparatorluğu'nun krallarına ait ve Büyük İskender tarafından talan edilmiş kütüphanesinde muhafaza edilmektedir," diye anlattı. "İskender'in adamlarının kitapları buraya getirmiş olmaları mümkün. Eğer öyleyse Zerdüştlüğe ait eserler Müslümanların çıkardığı büyük yangından kurtulmuş olabilir. Ve profesör, sizin Pantainos Kütüphanesi'nin kalıntıları arasında bulduğunuz el yazması, İskender'in

5 On Emir Tabletleri'nin saklanması için yapılmış sandık. (ç. n.)

kalıtlarının bir parçası olabilir. Eğer öyleyse bulabileceğimiz diğer el yazmalarını bir düşünsenize."

"Orada olabileceklerini düşünüyorsunuz, yani şeyin..."

Arkeolog kendisine tuhaf gelen kitabın adını hatırlayamayıp cümlesini yarıda bıraktı ve cümleyi onun yerine Tomás tamamladı ama bunu, sanki o ismi yüksek sesle telaffuz ederse uğursuzluk getirecekmiş gibi kısık bir sesle yaptı.

"*Spend Nask.*"

Kapıdan geçtiler ama girişi süsleyen dört sütuna vardıklarında merdivenlerin başında oldukları yerde donakaldılar. Fakat durmaları bu kez konuşmak için değildi. İki akademisyen müzenin büyük bahçesinde gördükleri manzara karşısında afallamışlardı.

"Vay canına," diye haykırdı Tomás, şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı. "Neler oluyor burada böyle?"

II

Arkeoloji Müzesi'ne bakan yoldaki kalabalık, kimisi üzerinde orak ve çekiç olan kırmızı renkli bayraklar, diğerleriyse anarşi sembolleri bulunan ve üzerinde Yunanca yazılar yazan pankartlar sallayarak yavaşça ilerliyordu. Megafonlardan sloganlar atılıyor, yumruklarını havada sallayan kalabalık ritmik bir koro eşliğinde yanıt veriyordu.

"Göstericiler!" dedi Profesör Markopoulou eliyle alnına vurarak. "tasarruf hükmüne karşı yapılacak olan bugünkü gösteriyi tamamen unutmuşum!"

"Ah, olamaz!" dedi Tomás, bezgin bir ifadeyle. "Ne olacak şimdi? Sokak kapanmış gibi görünüyor. Nasıl geçeceğiz?"

İki profesör kalabalığı izlediler, gösteri yapanların sayısı on binlere varmış olmalıydı.

"Neden onlara katılmıyoruz?" diyerek öneride bulundu Yunan arkeolog. "Sesimizi biz de duyurmalıyız. Protestoya katılmalıyız!"

Portekizli profesör şaşkın gözlerle meslektaşına baktı.

"Siz delirdiniz mi profesör? Biz akademisyeniz!"

"Ne olmuş yani?"

"Akademisyenler ne zamandan beri politik meselelere ve işçi problemlerine karışıyor?"

Profesör Markopoulou'nun yüzünde sert bir ifade belirdi.

"Maaşımı kestiklerinden beri, ayrıca emeklilik yaşını da yükselttiler!" diye karşılık verdi buruk bir sesle. "Hükümet cebimize de

el attı, yanına mı bırakacağız?" Abartılı bir şekilde başını iki yana salladı. "Hiç sanmıyorum!"

Ve ev sahibi henüz misafirinin araya girmesine fırsat vermeden merdivenlerden inerek kararlı bir şekilde gösteri yapan gruba doğru ilerledi. Tomás önce duraksadı, sonra bu gruba karışmanın profesyonellik dışı olduğu kadar siyasi güce bağlı olmayanlar için anlamsız olduğunu düşünse de başka seçeneğinin olmadığını fark ederek meslektaşının arkasından koştu.

"Fakat profesör, kendimizi bu karmaşanın içine atamayız," demeye yeltendi fevri hareket eden meslektaşını sakinleştirmeye çalışarak. "Bizim çalışmamız gerekiyor!"

"Dinleyin beni, dostum," diye karşılık verdi Profesör Markopoulou, bir yandan yürürken ona doğru döndü. "Şöyle yapalım, bir süre burada takılıp sonra kalıntıların oraya geçelim, olur mu? Göstericiler, parlamento binasının olduğu Syntagma Meydanı'na doğru gidiyorlar, içimde büyüyen öfkeyi kusmak için ben de gitmek istiyorum. Bana iyi gelecek."

Tomás bu fikre nasıl karşı çıkabilirdi ki? Bu adam kızgınlığını ifade etmeye ihtiyaç duyuyordu, yapacak bir şey yoktu! Portekizliler de aynı şeyi stadyumlarda yapıyorlardı, maçlar sırasında çoğunlukla hakeme, hatta bazen annesine hakaret ediyorlardı, belli ki Yunanistan'da bu işi sokaklarda yapmayı tercih ediyorlardı. Hem ne zararı olacaktı? Yerel âdetlere saygı göstermek icap ederdi.

Böylelikle Portekizli de daha fazla itiraz etmeden Atina sokaklarında, dalgalanan bir nehir gibi akıp giden kalabalığa karıştı.

Kalabalık yarım saat daha bıkıp usanmadan gürlemeye ve az çok disiplinli bir koro halinde sloganlar atmaya devam etti. Profesör Markopoulou, Portekizli meslektaşının şaşkın bakışları arasında kalabalığın içinde var gücüyle bağırıp duruyordu. Bir akademisyenin bastırması gereken duygularını bu şekilde dışa vurması nasıl mümkün olabiliyordu? Tomás tarafsız bir şekilde olanları seyrediyordu. Kalabalığın içindeydi ama gösterinin bir parçası değil gibiydi,

protestoyu kitle psikolojisi üzerine çalışmalar yapan bir sosyolog edasıyla analiz ediyordu.

Profesör Markopoulou bir ara fazla bağırmaktan yorulmuş olacak ki sessizleşti ve bunu fırsat bilen Portekizli onu sorgulamaya girişti.

"Ee?" dedi. "Ne diye bağırıyordunuz?"

Arkeolog o sırada atılan sloganı vurgulamak için parmağını havaya kaldırdı.

"Krizi zenginler ödesin!" diye tercüme etti bir sonraki sloganı bekleyerek. "Vurguncuları indirin!" Bir duraksama daha oldu. "IMF, evine! Hükümet, evine! Güç halkın!"

O sırada Tomás'ın dikkatini kırmızı bir orak çekiç bayrağı çekti.

"Bu bir komünist gösterisi mi?"

Yunan arkeolog başını eğdi.

"YKP[6] elbette bunu destekliyor. Ama gösteriyi YİSK[7] düzenliyor." Profesör Markopoulou öncekinden de büyük bir enerjiyle slogan atmayı sürdürdü ve Tomás onun yakında yorgun düşüp buradan ayrılmaya razı geleceğini ve araştırmalarına devam edebileceklerini umarak sessiz kaldı. O belgenin bulunduğu yerde başka el yazmalarının olup olmadığını kontrol etmek onun için büyük önem taşıyordu. Ayrıca meslektaşının bu siyasi aktivistliğini rahatsız edici buluyordu, akademik sorumlulukları olan biri için son derece yersiz bir tutumdu bu.

Spend Nask başta olmak üzere *Avesta*'nın kayıp kitaplarını bulabilme ve Zerdüşt'le ilgili bilinmeyen biyografik bilgilere ulaşabilme hayalleri kurarken kafilenin içinde güçlü bir akıntı gibi ilerleyen bir grup adam gördü.

Yüzlerini gizleyen maskeler, ona tuhaf gelmişti ve ne olduklarını anlaması biraz zamanını aldı. Bunlar gaz maskeleriydi, ağızlarından çıkan tüpler fil hortumlarını andırıyordu. Yüzlerindeki maskelere alışkın görünen adamlar, ellerindeki tahta sopaları ve içlerinden ıslak bez parçalarının çıktığı bira ve Coca-Cola şişelerini havada

6 Yunan Komünist Partisi. (ç. n.)

7 Yunan İşçi Sendikaları Konfederasyonu. (ç. n.)

sallıyorlardı, havada ağır bir benzin kokusu vardı. Bir ara sallanan Alman bayrakları göründü ve yeni gelenler sokak boyunca çömelip oturdular. Kimisi yerden taşlar toplamaya koyuldu, bu esnada diğerleri şişelerden çıkan bez parçalarını çakmaklarla tutuşturuyordu. Birlikte hareket ediyormuş gibi aynı anda ayağa kalktılar. İçlerinden bazıları çakmaklarını Alman bayraklarına yaklaştırıp neşe içinde bayrakları aleve verdiler fakat diğer göstericiler taşları mağaza vitrinlerine ve yanan şişeleri bir bankanın içine doğru atmaya başladıklarında kalabalığın çıkardığı sesler ton değiştirdi.

"Dikkat edin!" diye bağırdı Tomás, Profesör Markopoulou'nun bir kolunu yakalayarak. "Ne yaptıklarını görmüyor musunuz?"

O sırada kalabalığın içinden korku dolu sesler yükseldi ve göstericiler sağa sola kaçışmaya başladılar. Alevler hızla bankanın ön cephesine yayılıp içini sardı, içeride bulunan birkaç kişi alevleri yararak kendilerini sokağa atmayı başarırken içeriden çaresiz bir feryat işitildi.

"Birileri kalmış!" diye haykırdı Yunan arkeolog. "Tanrım, çıkamıyorlar!"

Tomás gözlerine inanamayarak olanları izliyordu. Bu gerçek olamazdı. Sokaktaki manzara bir film karesini andırıyordu ve olayın merkezinde banka vardı. Maskeli bir grup göstericinin fütursuzca molotof kokteylleri atarak bir binayı bu şekilde ateşe vermeleri ancak böyle açıklanabilirdi. Tüm bunlar bir film sahnesinden başka bir şey olamazdı, aksi mümkün değildi.

Ne var ki Profesör Markopoulou'nun sözleri ve bankanın içinden gelen feryatlar onu sert bir şekilde gerçeğe döndürdü. Bu bir film değildi, her şey gerçekti. Bunu fark edip alevler içindeki binada mahsur kalanların olduğunu hatırlayarak nihayet harekete geçti.

"Gidelim!"

Bedeni sanki mantığına danışmadan, kendi başına hareket ediyordu. Molotof kokteyllerini atan göstericilerden birinin yanına yaklaşıp böbreklerine doğru bir yumruk indirmek suretiyle onu geçici olarak saf dışı bıraktı. Adam dizlerinin üzerine çökerek asfaltın

üzerinde acıyla kıvranmaya başladı Tomás hızlı bir hareketle onun gaz maskesini çekip çıkararak kendi yüzüne taktı.

"Siz ne yapıyorsunuz?" diye haykırdı Yunan profesör, Portekizli meslektaşının bu hareketi onu korkutmuştu. "Çıldırdınız mı?"

Portekizli ona aldırış etmeden yerdeki göstericinin ceketini çıkararak bir kalkan gibi kendi üzerine geçirdi. Derin bir nefes alarak yanan binanın girişine baktı ve koşmak üzere bir adım geriledi.

"Yapmayın!" diye üsteledi arkeolog, onun yolunu kesmeye çalışırken. "Delilik bu! Başaramazsınız."

Tomás Noronha, tüm cesaretini toplayarak ya da tam manasıyla bir bilinç kaybına yakalanarak son kararını verdi. Bir engelmiş gibi meslektaşının yanından sıyrılıp geçerek ve ceketi ölümcül alevlerin ilk etkisinden korunmak için kalkan gibi önünde tutarak koştu, gözlerini önünde tehditkâr bir ahtapot gibi kıvrılıp bükülen alevlerden ayırmıyordu. Ardından parlak ateşin içine atılarak artık ölü yakılan bir odun yığınını andıran banka şubesinin içine daldı.

Profesör Markopoulou gözlerine inanmıyordu. Onun davetiyle Yunanistan'a gelen ve kendisinin koruyup kollamakla yükümlü olduğu misafiri, hiç düşünmeden bir cehennemin içine atlayıvermişti.

III

Kendini ateşin içine attığında Tomás'ın hissettiği ilk şey, acımasız bir fırtına gibi etrafını saran sıcak dalgası oldu. Öleceğini düşünerek, yaptığı bu çılgınlıktan pişmanlık duydu. Bu ani merhamet patlaması nedeniyle kendine lanet okudu ama sonra aniden kendini dumanla dolu fakat alevlerin olmadığı bir alanda buldu.

Binanın içindeki duman bulutları o kadar yoğundu ki etrafı göremiyordu, kalın bir bulut kümesinin içine düşmüş gibiydi fakat karşısında belli belirsiz bazı şekiller fark ederek hemen o tarafa yöneldi. Gölgeler şekillendi ve bir kadının üç yaşlarında bir kız çocuğunu kucaklamış olduğunu gördü, her ikisi de yerde yatmış, güçlükle nefes alıyordu. Onlara kendi maskesini vermeyi düşündü ama fikrini değiştirdi, onlar kendilerine yardım edecek durumda değillerdi ve kendisi de dumanları solursa bilincini kaybedebilirdi. Böylelikle üçü birden şanslarını kaybederlerdi. Tek çare onları dışarı çıkarmaktı.

"*Speak English*?" diye sordu maskesini kadının sol kulağına yaklaştırarak. "İngilizce biliyor musunuz?"

Kadın ona boş, hatta kayıtsız bir şekilde baktı. İngilizce konuşabiliyorsa dahi içinde bulunduğu durum nedeniyle cevap verecek hali yok gibiydi. Onları kurtarmak istiyorsa bunu kendi başına yapması gerektiğini anladı. Onları tutup kaldırdı fakat küllerin etrafta uçuştuğu sıcak ortamda zorlanmasıyla birlikte akciğerlerinin yandığını hissederek tekrar yere bıraktı, gaz maskesi taktığı halde durumu bu

şekilde çözemeyeceği açıktı. Yapılacak tek şey birini dışarı çıkarıp sonra dönerek diğerini almaktı. Tekrar geri dönebilirse elbette.

Etrafına bakındı. Duman yoğunlaşıyor ve göz gözü görmüyordu, kolunu uzattığında elini dahi zorlukla görebiliyordu. O an, hareket alanı daraldığı için çok hızlı hareket etmezse ikinci kişiyi kurtarmak için geri dönemeyebileceğini anladı. Seçim yapmak zorundaydı: anne ya da kızı. Bu sorumluluk ve ölüm kalım durumu onu bir an için felce uğrattı, kendini bir Nazi kampında kimin gaz odasına kimin çalışma kampına gideceğine karar vermeye çalışan bir Nazi subayı gibi hissetti. Anne mi yoksa kızı mı?

Nasıl seçim yapabilirdi ki?

Daha sonra pişmanlık duyacağı korkusuyla düşünmemek için kendini zorlayarak kızı yakaladı ve yumuşak ama keskin hareketle annesinin zayıf düşmüş kollarından çekip aldı. O sırada kızın çoktan kendinden geçmiş veya ölmüş olduğunu fark etti. Bu şartlardaki bir çocukla risk almaya değecek miydi? Muhtemelen hâlâ hayatta olan anneyi kurtarmak daha iyi olmaz mıydı? Ama ölmüş olup olmadığını bilmediği bir çocuğu burada bırakırsa bu fikirle nasıl yaşayacaktı?

Bu onun son tereddütleri oldu. Çocuğu göğsüne bastırarak ayağa kalktı. Etrafı görmeden geldiği tarafa yöneldi, tam dumanın içinde ilerlemeye çalışırken karşısında bir gölge belirdi, gölge o kadar hızlı hareket ediyordu ki neredeyse onlara çarpacaktı.

Bu bir adamdı.

Ani bir şaşkınlıkla sendeledi fakat hemen dengesini yeniden bularak karşısında duran adamın yüzüne baktı. O da yüzüne bir gaz maskesi takmıştı ve üzerinde Profesör Markopoulou'nun giydiklerine benzeyen bir gömlek ile kot pantolon vardı. "Şu tarafta!" diye haykırdı adama maskenin ardından, arkada bıraktığı kadını işaret ederek. "Şu tarafa gidin!"

Sesi maskenin altından boğuk çıkıyordu ve Yunan meslektaşının söylediklerini anlayıp anlamadığından emin değildi. Ancak el hareketleri yeterince açıklayıcı olmuş olacak ki arkeolog onun gösterdiği tarafa doğru yöneldi.

Tomás yürümeye devam ettiğinde karşısındaki duvarı yalayan alevleri gördü. Kapıyı aradı, iki metre ilerisindeydi. Göstericiden aldığı ceketle çocuğu sarmalayarak kendini ateşten bir çembere doğru atan bir sirk cambazı gibi kapının olduğu tarafa doğru atıldı. Yeniden kendisini saran alevlerin cehennemî sıcaklığını hissetti, kendine geldiğinde sokaktaydı ve temiz havayı soluyordu.

Üç dakika geçmiş olmasına rağmen Profesör Markopoulou'dan haber yoktu. Tomás çocuğu kaldırımda duran bir kadına emanet edip onu acilen bir hastaneye götürmesini tembihledikten sonra neredeyse nefes bile almadan yanan binaya döndü.

Alevler şubenin ikinci katına ulaşmıştı ve arkeolog hâlâ ortalarda yoktu. Ne yapmalıydı?

Endişeye kapılmış olan Portekizli profesör daha fazla bekleyemeyeceğini anladı. Derin bir nefes alıp maskeyi yüzüne geçirdi ve yanan binaya geri dönmek için cesaretini topladı. Yapmaya hazırlandığı şey ona tam bir çılgınlık gibi görünüyordu, bu cehennem ateşinin içinde hayatta kalmak neredeyse imkânsızdı, üstelik şimdi durum daha da kötüleşmişti. Ne var ki bir şeyler onu bu cehennem okyanusuna geri dönmeye ve imkânsızı başarmaya itiyordu.

O sırada annesini düşünüp duraksadı. Eğer hayatını kaybederse, ki bu ona çok olası görünüyordu, annesine kim bakacaktı? Ona bağımlı olan biri varken hayatını bu şekilde tehlikeye atmaya hakkı var mıydı? Bu koşullarda zaten gerekenden de fazlasını yapmamış mıydı? Kendini bu ateşten çembere atmak ona tam bir intihar gibi görünmeye başlamıştı ve niyetini bir kez daha düşünmesine yol açıyordu. Fakat kaygı ve sorumluluk hisleri içini kemiriyordu. Meslektaşını dolaylı da olsa binanın içine girmeye mecbur eden kendisiydi, üstelik onu kadına yardım etmeye yönlendirmişti, geri dönüp arkadaşını bulmaya mecburdu.

Tam o sırada alevleri yararak caddeye doğru gelen bir siluet fark etti. Siluet kaldırıma doğru yuvarlandı ve iki parçaya ayrıldı: bir kadın ve bir adam. Bunlar Profesör Markopoulou ve çocuğun an-

nesiydi. Kıyafetleri alev almıştı, Tomás onlara doğru atıldı. Daha evvel kendisine kalkan görevi gören ceketle alevlere vurmaya başladı ve onları söndürmeyi başardı. Birkaç Yunan gelip mağdurlara yardım ettiler. İçlerinden muhtemelen tıbbi bilgisi olan biri kadının yanında diz çökerek onu tekrar hayata döndürmek için suni teneffüs yapmaya koyuldu.

Tomás kadının emin ellerde olduğunu anlayarak dikkatini Profesör Markopoulou'ya yoğunlaştırdı. Arkeolog kaldırımda sırtüstü yatıyordu ve maskesi hâlâ yüzünde olduğu halde doğrulmaya çalışıyordu.

Portekizli profesör onun ayağa kalkmasına yardımcı oldu ve kendisinin gaz maskesi de hâlâ yüzündeyken meslektaşını caddenin ortasına doğru çekiştirerek artık kontrolden çıkmış bir halde yanan ve dev bir meşaleye dönüşmüş olan binadan uzaklaştırdı.

Sonra iki patlama sesi duydu, etrafındaki insanların koşuşmaya başladıklarını sezdi ve etraflarını saran duman bulutunu gördü. Maskesini çıkarıp bakmaya çalıştı fakat üstüne çullanan duman ciğerlerini ve gözlerini yakıyordu.

"Göz yaşartıcı gaz," diye kekeledi Profesör Markopoulou, sesi maskenin altından boğuk geliyordu. "Maskeyi geri takın!"

Portekizli söyleneni yaparak maskeyi burnuna ve ağzına yerleştirdi. Gazın etkisi yavaş yavaş azalırken molotof atanların gösteriye neden gaz maskeleriyle geldiklerini anladı, şiddetli eylem başladığında polisin atması kaçınılmaz olan göz yaşartıcı gazlardan korunmak içindi.

O sırada iki kişi koşarak yaklaştı ve diğerleri de aniden ortaya çıktı. Tomás şaşkın bir şekilde onlara bakakaldı: üçgen şeklinde kocaman kalkanları ve başlarında vizörlü kaskları vardı. Çelik kuvvet gelmişti ve göstericileri dağıtıyorlardı. Portekizli profesör rahat bir nefes aldı: kendisi ve Yunan meslektaşı artık güvendeydi. Fakat hemen ardından olanlar onun yanıldığını kanıtlar nitelikteydi.

Gaz maskesi takmış iki sivil gören polis memurları, kalkanlarını kaldırıp Tomás'ın dehşet dolu bakışları arasında coplarını hazırladılar.

"Bir dakika!" diye haykırdı Tomás. "Ben onlardan değil..."

Portekizli cümlesini tamamlamaya fırsat bulamadı. Art arda inen cop darbelerinin etkisiyle yere yuvarlandı. Düştüğü yerde büzülüp kollarıyla başını koruyarak cenin pozisyonu aldı fakat birkaç saniye daha cop ve tekme darbelerine maruz kaldı. Yerde yuvarlanarak ayağa sıçradı ve nereye vurduğunu bilmeden iki yumruk savurdu, yumruklardan biri bir kişiye isabet etmişti. Polisler onu anında kıskıvrak yakaladılar ve içlerinden biri siyah bir objeyi nişan alır gibi kendisine doğrulttu.

"Ah!"

Portekizli, elektrik şoku ve hemen ardından gelen ani acıyı bedeninde hissetti, bedeni kasıldı ve yıldızları saydı. Saldırı başladığı gibi aniden son buldu. Güçlü kolların kendisini kaldırdığını ve ellerini zorla arkada bağladıklarını hissetti. Tomás kurtulmaya yeltendi ama hareket dahi edemiyordu, kasları kurşun kadar ağırlaşmış gibiydi. O zaman kelepçelendiğini anladı.

"Dinleyin beni, benim bir ilgim yok," diye söylendi soluk soluğa. "Gösteriyle birlikte sürüklendik buraya."

Polisler ona aldırış etmiyordu. Havada süzülüyormuş gibi hissettiğinde sokak boyunca sürüklendiğini fark etti.

Etrafına bakındı ve başka polis memurlarının dumanın içinden çıkıp yanlarından koşarak geçtiklerini gördü ve Profesör Markopoulou'nun da polis tarafından zapt edilmiş olduğunu fark etti. Birisi yüzündeki maskeyi çekip çıkarınca burun ve ağzı keskin gazdan yanmaya başladı fakat bu uzun sürmedi çünkü göz yaşartıcı gazın atıldığı yerden uzaklaşıyorlardı.

İkisi birden bir sokak lambasının direğine doğru itildiler ve kendilerini bir grup göstericinin arasında buldular, onların da elleri kelepçeliydi ve kimisi ayakta duruyor, kimisi kaldırımda yatıyordu. Bazılarının kollarında anarşi sembolü dövmeler vardı.

Bu sırada Yunan arkeolog dönüp ona baktı, gözleri gazın etkisiyle yaşarmıştı.

"Hiç böyle bir şey gördünüz mü hayatınızda?" diye sordu hayretle büyümüş gözlerle. "Tam bir delilik! Bir de bizi elektroşok cihazla-

rıyla sözüm ona etkisiz hale getirdiler! Tam deli işi, bize karşı şok tabancası kullandılar!"

Bu, Tomás'ın hissettiği şoku açıklıyordu.

"Gerçekten de öyle," diye onayladı Tomás. "Bizi resmen tutuklandılar."

IV

Beyaz gömlekli adam, Tomás'a yaklaşıp yaralarını inceledikten sonra ona Yunanca bir şeyler söyledi. Portekizli daha ağzını açıp İngilizce olarak yabancı olduğunu ve Yunanca anlamadığını söyleyemeden Profesör Markopoulou araya girerek imdadına yetişti ve doktora bir şeyler söyledi. İkisi bir süre konuştuktan sonra arkeolog meslektaşına döndü.

"İki yüz avronuz var mı?" diye sordu. "Doktora verin."

Tomás nereye varmak istediğini anlamayarak hayretle ona baktı.

"Neden?"

Yunan profesör doktoru işaret etti.

"Tedavi olmak için."

Portekizlinin gözleri büyüdü.

"Pardon, anlamadım?" diye kekeledi.

"Doktora ödeme yapmalısınız."

O sırada Tomás bir anda durumu kavradı ya da öyle olduğunu sandı.

"Ah, burası özel bir hastane o halde."

"Hayır, devlet hastanesi."

Portekizli daha da şaşırdı.

"Devlet hastanesinde muayene olabilmek için iki yüz avro mu ödemem gerekiyor? Vay canına, vizite ücretlerinin devlet hastanesinde böyle pahalı olması çok şaşırtıcı!"

Arkeolog, meslektaşının durumu kavramaktaki yavaşlığından dolayı sabırsızlanarak başını kaldırıp gözlerini tavana dikti.

"Ne vizitesi! Bu ödeme sadece doktor için, hastane için değil."

Bunun üzerine Tomás konuşmalarının bitmesini sabırla bekleyen beyaz önlüklü adamı süzdü.

"Doktor için mi?" yine şaşırmıştı. "Anlamıyorum..."

"Rüşvet bu," diye açıkladı Profesör Markopoulou sonunda dayanamayarak. "Tedavi edilmek istiyorsanız ödemeniz gerek!"

Portekizli, duydukları karşısında söyleyecek söz bulamayarak bir meslektaşına bir doktora baktı, sonra bir daha meslektaşına döndü.

"Tedavi görmek için bir devlet hastanesinin doktoruna ödeme mi yapmalıyım?"

"Elbette," diye karşılık verdi arkeolog. "Yunanistan'da işler böyle yürür, haberiniz yok muydu? Buna *fakelaki* diyoruz. Kamu çalışanlarının işlerini yapmalarını istiyorsak açıktan para vermeye mecburuz!"

Tomás'ın durumu tam anlamıyla kavrayabilmesi için birkaç saniye daha geçmesi gerekti. Nihayet anladığındaysa soru sormayı bırakıp boyun eğerek cüzdanını aldı ve içinden iki yüz avro çıkarıp doktora uzattı.

Polis karakoluna yolculuk zırhlı bir aracın içinde sessizce gerçekleşti. Polis yaralıları acil servise getirmişti ve muayene edilip tedavilerinin yapılmasının ardından hâkim önüne çıkarılmak üzere karakola götürülüyorlardı.

"Yargılanmak için hâkime de para ödememiz gerektiğini söylemeyin sakın," diyerek espri yaptı Tomás, birkaç saat evvel hastanede olanların şokunu hâlâ üzerinden atamamıştı. "Bende sadece bu kadar kaldı."

Profesör Markopoulou başını kaldırıp bakmaya gerek duymadı.

"Doğal olarak ona da bir şeyler vermek gerekiyor."

Portekizli afallamış bir halde ona baktı.

"Ciddi mi söylüyorsunuz?"

Arkeolog yanıt vermek zahmetine dahi katlanmadı ve aracın içi yeniden sessizliğe gömüldü. Dışarıdan farklı siren sesleri işitiliyordu: ambulans, devriye arabaları ve itfaiyeler son hız geçip gidiyorlardı. Hareketli bir gün olmuştu ve artık gece çökmüş olmasına rağmen gerginlik hâlâ devam ediyordu.

"Anlaşılan üç kişi ölmüş," diye açıkladı Profesör Markopoulou. "Yangında boğulmuşlar."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Polis memurları hastanede konuşurken duydum. Onları da hastaneye getirmişler."

"Peki ya dışarı çıkardığımız anne ve kızı? Kurtulmuşlar mı?"

Arkeolog omuzlarını silkti.

"Nereden bileyim," dedi dikkat çeken bir kayıtsızlıkla. "Ama herhalde kurtulmuşlardır. Üç kurban, patlamalar sırasında binanın içindeymiş, o sırada o ikisi dışarıdaydılar."

Tomás iç geçirdi.

"Neyse ki dışarıdaydılar," diye yorum yaptı, kendini ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissederek. "Bu adamların bize teşekkür edecekleri yerde tutuklamaları ne çelişki ama. Hatta komik, öyle değil mi?"

Profesör Markopoulou ona zorlama bir tebessüm eşliğinde yorgun bir bakış attı.

"Belki onlara da para ödersek bize teşekkür ederler," diye espri yaptı. "Kim bilir..."

Zırhlı araç bir fren gıcırtısıyla durdu. Dışarıdan sesler geliyordu, kapı büyük bir gürültüyle açıldığında polis memurları yolcuları dışarı çıkardılar ve onları karakolun içine doğru yönlendirdiler. Tomás tahta bir bankın üzerinde sırasını bekledikten sonra kimlik tespiti için çağrıldı. Ona genel bilgiler sorup pasaportunu aldılar ve kayda geçirdiler.

"Bakın, ben yanlışlıkla tutuklandım," diye açıklamaya çalıştı profesör. "Bildiğiniz gibi, ben bir Yunan değilim. Ben sadece oradan geçiyordum ve..."

"Sessiz olun!" dedi görevli memur, iptidai bir İngilizceyle. "Açıklamalarınızı hâkime yaparsınız. Ben sizinle sohbet etmek için burada değilim!"

Polis memuru tutuklunun son bilgilerini de kaydederek bitirdiğinde onu bir gardiyana teslim etti. Gardiyansa onu kolundan tutarak koridordan geçirdi ve hayvanat bahçesindeki kafeslere benzeyen, yerden tavana kadar parmaklıklarla kapatılmış bir bölüme götürdü. Anahtarını hücrelerden birinin kilidine sokup açarak onu içeriye itti.

Portekizli daha nerede olduğunu anlayamadan Profesör Markopoulou göründü ve başka iki adamla birlikte o da hücreye kapatıldı. İçinde bir tuvalet ve iki portatif yatak olan ve sadece iki kişi için tasarlanmış gibi görünen bu dar alanda on kişiydiler, anlaşılan gösteri ve onu takip eden terslikler karakolun dolmasına yol açmıştı.

"Nasıl gidiyor?" diye fısıldadı Tomás arkadaşına. "Size iyi muamele ettiler mi?"

"Bir kral gibi," diye karşılık verdi beriki alaycı bir tonda. Etrafına bakındı. "İdareye şikâyette bulunacağım. Bu süitte jakuzi yok."

Portekizli şaka kaldıracak durumda değildi, bu nedenle espriye gülmedi, durum son derece nahoştu. Bir baş hareketiyle hücredeki diğerlerini işaret etti.

"Bizi kiminle aynı hücreye koyduklarını görüyor musunuz? Bu karmaşayı başlatanlarla."

"Hiştt!" diyerek uyardı onu arkeolog, dikkat çekmemeye çalışarak. "Onlar anarşist, onları kışkırtmaya gelmez."

Tomás sessiz kaldı. Onları iş üstünde görmüştü ve ölçüsüz hareketler yapabileceklerini biliyordu. Onlar yüzünden üç insan hayatını kaybetmişti ama adamlar buna aldırış ediyormuş gibi görünmüyorlardı.

"Peki şimdi ne olacak bize?" diye mırıldandı konuyu değiştirerek. "Hâkim karşısına mı çıkaracaklar?"

"Evet, yarın ya da daha sonra."

Bu bilgi onu şaşırtmıştı.

"Gerçekten mi? Burada bir gece geçirmek zorunda mıyız?"

"En az bir gece. Bir sürü insanı tutuklamışlar, hepsini mahkemeye çıkarmak zaman alacaktır. Sabırlı olmalıyız."

"Sizce elçilikle bağlantıya geçebilir miyim?"

"Sadece izin verdiklerinde." Arkeolog kayıtsız bir şekilde burnunu çekti. "Ama bunca şey arasında bunun o kadar çabuk olabileceğini sanmıyorum."

Profesör Markopoulou duvara yaslanıp duvar boyunca kayarak yere oturdu. Uzun bir bekleyiş olacaktı ve ayakta kalarak kendini yormanın anlamı yoktu. Sabırlı olmasının gerektiği ortadaydı, Tomás da aynısını yaparak yere, onun yanına oturdu.

Akşam yemeği mide bulandırıcı bir görüntüye sahip bir bulamaçtan ibaretti ve Profesör Markopoulou yemeyi reddetti. Yemeği getiren polis memurunun eline yirmi avro sıkıştırdı ve çok geçmeden adam elinde plastik bir torba ve bir şişe beyaz şarapla döndü. Şarapta hafif bir sirke tadı vardı ve bu, Tomás için kabul edilebilir değildi ama birlikte yediği Yunanlar hallerinden memnundular. Yemekse hoş bir sürprizdi, çocukken annesinin yaptığı lazanyayı hatırlatan iki porsiyon musakka.

Onlar gardiyanın getirdiği yemeği mideye indirirken hücrenin kapısı açıldı ve başka bir tutuklu içeri sokuldu. Herkes onu gördüğünde şaşırmıştı çünkü adamın hiç de göstericiye benzer bir hali yoktu. Saçları sarı ve dağınıktı ve mavi beyaz çizgili bir şort giymişti. Daha da tuhaf olanı, üzerinde yuvarlak, siyah bir amblem olan spor bir polo tişört vardı, siyah amblem Almanya millî futbol takımı Mannschaft'ın logosuydu.

Girişiyle birlikte hücreden mırıltılar yükseldi. Anarşistler aralarında bir şeyler konuştuktan sonra yeni gelene yaklaştılar.

"*Deutsch*?"[8]

Anladığı bu kelimeyi duyunca sarışının gözleri parladı.

"*Jawohl.*"[9]

---

8 (Alm.) Alman mısınız? (ç. n.)

9 (Alm.) Evet. (ç. n.)

Bu tasdikle birlikte hücredekilerin arasından başka yorumlar yükseldi.

"Peki burada ne yapıyorsun? Gösteriye mi katıldın?"

Bunu duyan Alman, sanki dünyanın en saçma fikriymiş gibi kaşlarını kaldırdı.

"Ben mi? Alakası yok!"

"Peki o zaman niye tutuklandın?"

"Partenon'a giderken vitrinleri taşlayan ve dükkânları yağmalayan bir kalabalığa denk geldim. Aniden bir polis gelip oradaki herkesi topladı. Turist olarak gezerken tutuklandım."

Hücrenin içinde yeniden heyecanlı, hatta hararetli konuşmalar oldu. Bir ara anarşistler aralarında anlaşmış gibi hep birlikte hareketlenerek gizlice Alman'ın yanına sokulup çevresini sardılar.

"Durum kötüleşiyor," diye fısıldadı Profesör Markopoulou, panik olmuş bir ifadeyle. "Hatta bayağı kötüleşiyor."

"Neden? Neler oluyor?"

Yunan arkeoloğun endişeli bakışları Alman turistten etrafında biriken tehditkâr ifadeli anarşistlere kaydı.

"Diyorlar ki..."

"Nedir? Ne diyorlar?"

Profesör Markopoulou zorlukla yutkunarak boğazına takılan kelimeleri seslendirmeye çalıştı. Nihayet konuşmayı başardığında sesi sanki miyavlar gibi çıkıyordu.

"Onu öldüreceklerini söylüyorlar."

V

Her şey itişmeyle başladı. Anarşistler Alman'ın etrafını sarmışlardı ve kavga çıkarmaya kararlı görünüyorlardı.

Alman adamlardan birini göğsüne vurarak geriye doğru itti ve muhtemelen onun bu sürpriz tepkisinden cesaret alan bir diğeri onun kafasına vurdu. "*Was ist das*?" diye bağırdı Alman, etrafında oluşmaya başlamış yeni durumdan dolayı paniğe kapılmıştı. "Neler oluyor?"

"*Das ist* kavga, keçi suratlı," diye karşılık verdi Yunan tutuklu, birkaç kelime Almanca geveleyerek. "Bizi ekmek ve suya talim edersiniz ha? Bu iş böyle bitmeyecek!"

Arkasının açık olduğunu fark edip beline ve sırtına darbe almamak için duvara yaslanmaya yeltendi ama anarşistler etrafında oluşturdukları çemberi daraltıp geçmesine izin vermediler.

"*Ach*, bırakın beni!" diye haykırdı Alman, yeni başlayan bir paniğin tınılarını taşıyan bir sesle. "Benden ne istiyorsunuz? Bıraksanıza beni!" O sırada içlerinden biri onu öyle şiddetli bir şekilde itti ki neredeyse dengesini kaybediyordu.

"Bunu sen istedin!"

"Pis Nazi," dedi bir diğeri bozuk bir İngilizceyle. "Bizi kum çuvalı niyetine mi kullanacaktınız? O halde şimdi dünyanın kaç bucak olduğunu göreceksin! Üç yüzümüz Perslerin hakkından gelebildiyse Almanları durdurmamız işten değil."

"Bize yüksekten bakmak ha?" dedi anarşist grubundan bir başkası. "Kendinizi Avrupa'nın efendisi sanıyorsunuz, değil mi? Hükümetimiz korkudan sinmiş olabilir ama sokaktaki adam korkmaz, anladın mı? Sokaktaki adam korkmaz!"

Farklı eller Alman'ın yakasına yapıştı, turist hareket etmesini engelleyen ellerden kurtulmak için boş yere debelendi.

"Yeter, bırakın beni!" diye bağırdı çaresizce. "Rahat bırakın beni! Ben bir şey yapmadım!"

Grup mağdurun çevresini iyice sarmıştı, insan kalabalığından çıkan bir kol midesine bir yumruk indirdi. Alman acıyla haykırarak iki büklüm oldu, sonra bir daha itilip kakılarak tokatlandı. Ardından ilk tekme geldi ve bir başkası onu izledi, tutsak sonunda yere devrildi ve her yanına isabet eden darbelerden kendini korumak için olduğu yerde bir kirpi gibi büzüldü.

Tomás hücrenin kapıya yakın tarafından olanları izliyordu ve dehşet içinde durumun hızla kötüye gittiğini görebiliyordu. İlk başta araya girmeme kararı almıştı, gösteri sırasında olanlar ona yetmişti ve bir başka pisliğe bulaşmak istemiyordu. Olaylar şiddetlenmeye başladığında gardiyana seslenmeyi düşündü ama gelmesinin zaman alacağını biliyordu. Ve o anda oldukları noktada hızlı bir müdahalenin Alman'ı kurtarmaya yeteceğini düşündü. İçini çekerek kaçınılmaza teslim oldu: başka seçeneği yoktu, bir kez daha arı kovanına çomak sokacaktı.

"Onları durdurmalıyız," dedi sonunda ve öne doğru bir adım attı. "Müdahale etmezsek adamı haklayacaklar."

Profesör Markopoulou onu vazgeçirmek için koluna yapıştı.

"Aklınızı mı yitirdiniz?" diyerek tepki verdi. "Onlar sekiz kişi, biz ise iki. Araya girersek bizi de haklarlar! Kahretsin, sakin olsanıza!"

Portekizli sert bir şekilde kolunu çekerek ondan kurtardı ve kalabalığa doğru ilerledi; ne pahasına olursa olsun kararını vermişti. İki kişinin arasından geçip kavgaya karışarak kurbanla saldırganların arasına girmeye çalıştı.

"Durun!" diye bağırdı otoriter bir sesle. "*Stop*! Durun!" Tomás'ın ani müdahalesi saldırıyı durdurmuştu. Anarşistler hayretle ona baktılar, bu müdahaleye çok şaşırmışlardı. Grubun lideri gibi görünen biri meraklı bakışlarla ona döndü.

"Sen de kimsin? Sen de mi Nazi'sin?"

"Ben Portekizliyim," diye karşılık verdi profesör soğukkanlılığıyla onlara engel olabilecekmiş gibi sakin bir sesle. "Haydi, kesin şunu."

"Neyi kesecekmişiz? Sen de bize yardım et. Yoksa Almanların sizi de mahvetmeye çalıştıklarını görmüyor musun? Portekizliler de Yunanlar gibi acı çekiyorlar!"

"Olabilir ama bu böyle davranmayı gerektirmez," diye karşılık verdi Portekizli profesör. "Ayrıca bu adam bir şey yapmadı ki. Ona kötü davranmanız için bir sebep yok."

"Naziler bizi öldürüyorlar."

"Öyle olsa bile bu adamın devletinin aldığı kararlarla bir alakası yok."

"Sen öyle san," diye bağırdı anarşist. "O emperyalist hükümete oy veren kim? Yunanların tembel ve beceriksiz olduklarını ve hak ettiklerini yaşadıklarını söyleyen kim? Bizim kukla hükümete işçilere yol vermesini, vergileri artırıp maaşlarda ve emeklilik haklarında kesinti yapmasını söyleyen kim? Elbette Almanlar! Krizin sorumlusu kapitalistler değil mi? O halde hesabını neden bizim ödememiz gerekiyor? Onlar neyi ödeyecek? Eti yediler, şimdi de kemikleri sıyırıyorlar! Bizden faydalanmalarına izin mi verelim?" Hiddetle yumruğunu havaya kaldırdı. "Ölürüz de kabul etmeyiz!" Arkadaşlarına dönerek her bir kelimeyi vurgulamak için yumruğunu havada salladı. "Krizi zenginler ödesin! Kavgamız devam edecek! Bağımsızlık ya da ölüm!"

Arkadaşları bu sloganı, öfkeyle dolu ve adalete susamış bir tonda, kızarmış suratlarla, kızgın bakışlarla, kanları kontrolsüz biçimde intikam arzusuyla kaynayarak ve hırıltılar eşliğinde ve gitgide artan bir coşkuyla tekrarladılar.

Grubun lideri gibi görünen adam haykırarak Yunanca bir talimat verdi ve arkadaşları yerde yatan Alman'ı tekmelemeye başladılar. Durumun yeniden kontrolden çıktığını gören Tomás, saldırganlarla kurbanın arasına girmeyi başararak saldırıyı durdurmak için ellerini havaya kaldırdı.

"*Stop*!" diye bağırdı. "*Stop*!"

Anarşistler ona aldırış etmeden hedefe darbeler indirmeye devam ettiler. Ve Tomás yerinden kıpırdamayarak bazılarının Alman'a vurmalarına engel teşkil edince bu kez ona vurmaya koyuldular. İlk yumruk sırtına denk geldi, ikincisi beline ve bir tekme de bacağına yedi. Ve bu daha başlangıçtı. Arkadaşlarını örnek alan diğerleri de öfkelerini profesörden çıkarmak ister gibi onu tekmeleyip yumruklamaya başladılar. Tomás tepki verebilirdi ama saldırganların hakkından gelemeyeceğini ve bunun onları daha da öfkelendireceğini biliyordu, bu nedenle de pasif savunmada kaldı. Darbelerin etkisiyle Alman turistin üzerine yuvarlandı ve yere düştüğü anda kafasını ve midesini korumak için pozisyon aldı. Tutumunun kalabalığın cesaretini kıracağını düşündü ama öyle olmadı. Anarşistler yatıştırılamaz bir coşkuyla atılan bir dizi slogandan cesaret alarak tüm öfkelerini onun üzerine boşalttılar ve ayaklarındaki botlarla attıkları tekmeler son derece acı verici olmaya başladı.

O zaman Tomás yer ve zaman mefhumunu yitirdi. Gerçeklik kayboldu ve sarhoş olmuş gibi her şey etrafında dönmeye başladı. Bir ara öylesine hissizleşti ki vahşi bağırışları dahi duymuyor, darbeleri hissetmiyordu; sanki acı onu uyuşturmuştu ve sanki ruhu rehavet ve kayıtsızlıktan yapılma başka bir boyuta geçmişti.

"*Profesör*?..."

Ses uzaktan, bir tünelin sonundan geliyor gibiydi, tuhaf bir ekosu vardı, ateşli bir hastalık sırasında hayal edilen gerçek dışı yankılara benziyordu. Zihni rüyaya benzer bir hal içine girmişti, şokun sebep olduğu işitsel basit bir halüsinasyondu bu. Duyduğu bu önemsiz mırıltıya aldırış etmemeye karar verdi.

"Profesör?"

Bu kez ses çok daha yakından geliyordu, sanki biri, otuz santim kadar bir mesafeden ona fısıldıyordu; hayaline girmiş ve onu gerçeğe döndürmüş gibiydi. Onu şaşırtmış, tepki vermek gibi bir ihtimali değerlendirmesini sağlamıştı. Kaybedecek neyi vardı?

"Nasıl?"

Sanki birisi rahat bir nefes aldı.

"Tanrı'ya şükür!" diye karşılık verdi ses, başka biriyle konuşur gibiydi.

"Kendine geliyor!"

Tomás bedenindeki acıyı hissetti, göz kapakları inanılmaz şekilde ağırdı, tüm gücüyle gözlerine yoğunlaşarak nihayet onları açmayı başardı. Sarımtırak bir ışık karşısında şekillenen buğulu görüntüyü böldü. Belirsiz bir gölge ışıkla arasına girdi ve tekrar rüya gördüğünü düşünerek gözlerini kapadı.

"Profesör! Uyanın!"

Kesinlikle bu bir rüya olamazdı, sözcükler fazlasıyla netti. Her yanını esir almış olan halsizliğe rağmen gözlerini yeniden açtı ve bütün dikkatini karşısında duran gölgeye yoğunlaştırdı. Her şey, sanki akşamdan kalmaymış gibi donuk ve yavaş görünüyordu.

"Ne... ne oldu bana?"

Gözleri karşısında duran şekle odakladı ve o kara leke yavaş yavaş hatları belirginleşen bir insana dönüştü. Daha önce görmediği bir hayvanı inceleyen bir çocuk gibi meraklı gözlerle bu görüntüye baktı ve nihayet görmek için onca çaba sarf ettiği yüzü tanıdı.

Bu, Profesör Markopoulou'nun kendisine gülümseyen yüzüydü.

VI

Havlu soğuk ve ıslaktı ama Tomás'ın kendine gelmeye başladığı o anda en çok ihtiyacı olan şey de buydu. Profesör Markopoulou havluyu şişmiş ve morarmış yerlerine dikkat ederek alnında ve yanaklarında gezdirdi. Portekizli şaşkın bakışlarını hücrede dolaştırdı. Alman turistin başında bir bandaj ve yüzünde iki yara bandıyla yanındaki bir bankta oturduğunu gördü, Yunan arkeoloğun Lizbon'dan gelen misafirini tedavi edişini izliyordu.

"*Ach*, sanırım hayatımı size borçluyum," dedi Alman gırtlaktan gelen bir İngilizceyle. "Araya girdiğiniz için çok teşekkür ederim. Siz olmasaydınız..." Sanki olacakları aklına dahi getirmeye cesaret edemiyormuş gibi sözünü kesip ofladı. "*Mein Gott*!"[10]

Tomás gülümsemek için kendini zorladı.

"Endişe etmeyin."

Alman ayağa kalkıp elini ona uzattı.

"Benim adım Sammer," diyerek kendini tanıttı. "Joseph Sammer, arkadaşlarım bana Sepp der."

Tomás acıyla yüzünü buruşturarak onun elini sıktı, kolunu kaldırmak için harcadığı çabayla birlikte omzunda daha evvel fark etmediği yaralar kendilerini belli etmişti. Uğruna neredeyse hayatını kaybedeceği adamla biraz sohbet ettikten sonra bakışlarını etrafta gezdirerek kendisine saldıran anarşistleri aradı ama ortalarda görünmüyorlardı. İşin aslı ortam da farklı görünüyordu.

10 (Alm.) Aman Tanrım! (ç. n.)

"Neredeyiz?"

Arkeolog havluyu son bir kez yaralı yüzünden geçirerek bir tarafa bıraktı, onunla işi bitmişti.

"Bizi başka bir hücreye aldılar," diye açıkladı doğrularak. "Size saldırdıklarında bir polis memuruna haber vermeyi başardım ve o da iki meslektaşını olaya dâhil etti. Biraz zor oldu ama gardiyanlar şok tabancasıyla sizi ellerinden almayı başardılar. Hepimizin aynı yerde kalmaya devam etmesi mümkün olmadığından üçümüzü ayrı bir hücreye aldılar. Sonra doktor gelip sizi tedavi etti. Test yapmak için döneceğini söyledi."

Tomás anında sakinleşerek kaşlarını kaldırdı.

"Vay canına! Tek kuruş ödemeden mi?"

Profesör Markopoulou başını yana yatırıp ona kınayan bir bakış attı.

"Siz tek kuruş ödemeden," diyerek netleştirdi. "Bense tedaviniz için yüz avro *fakelaki* vermek zorunda kaldım."

Konuşmayı çekingen bir şekilde dinlemekte olan Alman aniden yüksek sesle güldü.

"*Ach*! Bu ülkede olanlar gerçekten çılgınca!"

Arkeolog bu kez de ona dönüp kızgın bir bakış attı.

"Hey, sen! Pis Nazi, kapa çeneni, anladın mı?" dedi beklenmedik derecede agresif bir tonda. "Senin yerinde olsam söylediklerime dikkat ederdim! Dalga geçeceğin yerde, hâlâ hayatta olduğun için şükret ve Nazilanya'daki tüm azizlere minnettar ol."

"Bu ne cüret?" diye çıkıştı Sepp. "Ben Nazi değilim ve bana bu şekilde davranılmasına da tahammülüm yok!"

"Ah, öyle mi? O halde neden Hitler'in dilini kullanıyorsun?"

"Ne alakası var?"

"Gayet alakası var, siz Avrupa'yı Nazi Almanyası'nın malı sanıyorsunuz, size göre diğerleri size kölelik etmek için var." İşaret parmağını karşısındakine doğrulttu. "Sana bir çift lafım var, gerizekâlı herif! Bunu 1939 yılında başaramadınız ve şimdi de başaramayacaksınız! O zaman Almanya'nın sonu kötü oldu ve yine olacak! Nazi soyunun

Yunanları idare etmek gibi bir hakları olamaz, anladın mı şimdi? Ateşle oynuyorsunuz, sonra da herkes neden sizden nefret ediyor diye şaşırıyorsunuz..."

Alman turist duyduklarını doğrulamak ister gibi Tomás'a dönüp baktı.

"Siz benden nefret ediyor musunuz?"

"Ben mi? Elbette hayır."

Profesör Markopoulou rahatsız bir şekilde dilini şaklattı. "Bunun sebebi Profesör Noronha'nın kafasının henüz yerine gelmemiş olması ve kuzu kılığındaki siz kurtların bizi nasıl bir ilaçla uyuşturmaya çalıştığınızı fark etmemesi. Ülkemizi ekonomik bir Nazi kampına çevirdiniz ve bütün Avrupa'ya da aynısını yapmak istiyorsunuz! Profesör Noronha Zyklon-B'li[11] tasarruf reçetenizi son damlasına kadar denediğinde fikrini değiştirecek. Bekle de gör!"

Bu yorumlar Sepp'in yüzünde hoşnutsuz bir ifade oluşmasına yol açtı, çaresiz bir durumla karşı karşıyaymış gibi hararetle başını sağa sola sallıyordu.

"Sizin probleminiz kusurlarımızı görememeniz," diye yorum yaptı. "Anlaşılan tek bildiğiniz suçu başkalarına atmak."

"Suçu size atıyoruz çünkü bizi bu hale sokan sizsiniz!" diye karşılık verdi Yunan arkeolog parmağını sallayarak. "Sorumluluklarından kaçan asıl Almanlar!"

Sepp Sammer bulundukları hücreyi işaret edecek bir hareket yaptı.

"Peki siz ülkenizin hâlâ Ortaçağ'da yaşadığının farkında değil misiniz?" dedi kibirli bir tavırla. "Yunanistan İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne sadece iki aile tarafından yönetildi: Papandreular ve Karamanlisler." İki parmağını "V" şeklinde havaya kaldırdı. "İki aile! Bunu düşündünüz mü? Nasıl bir ülkede olduğumuzu kanıtlıyor bu. Yunanistan'ın Avrupa'nın borçlarını ödemeden en uzun zamandır yaşayan ülkesi olduğunu biliyor musunuz? 1826'dan beri görevlerinizi

11 İkinci Dünya Savaşı sırasında toplama kamplarında Yahudileri öldürmek için kullanılan gaz. (ç. n.)

yerine getirmeden hayatınızı yaşadınız! Şimdi nasıl suçu Almanya'ya atabiliyorsunuz?"

"Konuyu değiştirme," diye karşılık verdi Profesör Markopoulou, yüzü öfkeden kıpkırmızı. "Şantajlarınız ve acımasız tasarruf önlemlerinizle bizi boğuyordunuz! Madem o kadar iyiler neden siz kendiniz uygulamıyorsunuz bunları?"

"Bizim uygulamadığımızı kim söyledi? Bilginiz olsun, yeniden birleşmeyi izleyen uzun yıllar boyunca Almanya sosyal ve ekonomik bir kriz geçirdi. 2003'te siz bizim paramızla kendinizi alışveriş çılgınlığına kaptırdığınızda benim ülkem çalışma ücretlerini dondurdu, kamuya iş alımını durdurdu, işsizlik maaşlarını kesti ve şirketlere yardımcı oldu. Ve bunu ağlayıp sızlamadan, kimseden yardım istemeden yaptı! Bugün iyi durumdaysak bu, doğru zamanda harekete geçmemizdendir. Bizim ekonomimiz, sizinkinin tersine, gerçekleştirilemez fantezilere dayanmıyor."

"Bunlar sadece süslü sözler!"

"Hiç de değiller! Biz ses çıkarmadan kemer sıkarken siz ne yapıyordunuz? Sahip olmadığınız bir parayı orada burada, hesapsızca harcıyordunuz! Diğer yandan Yunanistan 1980'den beri başka bir dünyada yaşıyor. Bir hükümet seçiyor, ödenekleri ve emekliliği sınırsız şekilde artırıyor, ekonomi çöküyor sonra sizin ülkeniz gelip elini uzatarak dışarıdan yardım istiyor. Kaç kere oldu bu? Devletimizin 1980'de yüzde otuz GSYH'si vardı, on yıl sonra bu rakam yüzde kırk beşe çıktı. Bu hipertrofik durum, yolsuzluk, adam kayırma ve yerel yetersizlik onlarca yıldır bizim ülkemizi boğuyor." Elini göğsüne bastırdı. "Bu da mı Almanya'nın suçu?"

"Yine geçmiş, yine geçmiş," diyerek karşı çıktı arkeolog. "Geçmişi deşmek istiyorsan neden Almanya'nın Yunanistan'ı işgal edip 1941 ve 1942 kışında tüm erzak ve yakıtımızı yağmaladıktan sonra Atina'da üç yüz bin insanı ölüme terk etmesinden bahsetmiyoruz? Geçmişi deşmek istiyorsan neden Kalavrita'da on dört yaşından büyük tüm erkek nüfusu vurduğunuzdan söz etmiyoruz? Eğer geçmişi deşmek istiyorsan neden Nazilerin Yunanistan Merkez Bankası'ndan

çaldığı ve geri vermediği altınlardan bahsetmiyorsun ya da halkın parasını, donuna kadar tüm mallarını almasından? Neden bundan bahsetmiyorsun, ha?"

"Almanya İkinci Dünya Savaşı'nın zararları için, 1960'da yapılan antlaşma gereğince Yunanistan'a yüz milyon marktan fazla para ödedi. Buna ek olarak Nazi Almanyası zamanında zorla çalıştırılan Yunan mağdurlara ödenek verdi. Hesabımızı kapadık biz."

"Bu tür hesaplar asla kapanmaz, pislik herif! Ayrıca yüz milyon mark verilen zararların ve buralara yaptığınız rezaletin yarattığı denizde küçük bir damla dahi etmez. Çaldıklarınızın hesabı doğru yapılsa ve şu anki değerlere göre güncellense Almanya'nın, verdiği zararlar için bize yüz elli milyar avro ödemesi lazım. Anladın mı, Bay Nazi?"

Alman sesini çıkarmadı; miktarı biliyordu ve değerin abartılı olmadığının farkındaydı.

"Ayrıca," diyerek devam etti Yunan arkeolog neşelenerek, "Bize saygı göstermeniz gerekir, biz Batı medeniyetinin beşiğiyiz!"

Bu söz üzerine Alman gülmeye başladı.

"Peki bu size özel haklar mı veriyor? Bu size başkasının parasını canınızın istediği gibi harcama hakkını mı veriyor? Kusurları sahiplenme zamanı geldiğinde size ayrıcalık mı sağlıyor?" Tomás'a döndü. "Bahse girerim, Portekiz'de ve diğer ülkelerde, sırf medeniyetimizin beşiği oldukları için Yunanların istedikleri saçmalığı yapmaya hakkı olduğunu düşünenler vardır. Ve eminim ki Yunanlar, Portekiz'de toplanan vergi gelirlerinden geçinmeye başlasalar Portekizliler de bu beşik hikâyesini komik bulmaya başlarlardı." Parmağını kaldırdı. "Medeniyetin beşiği olmak sizi sorumluluklarınızdan muaf tutmaz. Tam tersi, size daha fazla sorumluluk yükler. Atalarınıza layık hareket edin, öfke nöbeti geçiren çocuklar gibi değil!"

Profesör Markopoulou, Tomás'ın bir müttefik mi yoksa muhalif mi olduğunu anlamak ister gibi bakışlarını bir hücre arkadaşından diğerine çevirdi.

"Eh, ekonomik kriz söz konusu olduğunda geçmişten değil, bugün olanlardan konuşmak gerek. Ve bugün elbette suç Almanya'nın!"

"Yunanistan ekonomisi geçmişte de benzer bir tutum sergiledi," diyerek yorum yaptı Sepp. "Fakat daha da önemlisi ekonominizin diğer Avrupa ülkelerininkiyle boy ölçüşemeyecek durumda olması. Avroya sahte hesaplarla girdiniz ve sadece para biriminin problemlerinizi çözeceğini sandınız. Ama çözemeyip daha da beter hale getirdiniz! Yunanistan'ın tek geliri turizm, tarım ve denizcilik. Başka devletlerin vatandaşlarından alınan vergiler ile devlet ödeneklerinin yanı sıra elbette. Bu, rekabetçi bir ekonomi mi şimdi? Bir zamanlar da imalatınızı daha ucuz hale getiren drahmi aracılığıyla rekabet etmiştiniz. Ama artık avroya girdikten sonra para biriminin değerini düşüremezsiniz. Telafi etmek için bütün Avrupa'nın almak isteyeceği mallar üretmek zorundasınız. Ancak adalarınızdaki turizm haricinde, Avrupalıların Yunanistan'da isteyebileceği bir şey yok. Peki sonuç? İşte iflasın eşiğindesiniz." Duraksadı. "Bu kimin suçu peki? Almanya'nın mı?"

"Bizimkinin geriye doğru giden bir ekonomi olduğu doğru," diyerek kabullendi Profesör Markopoulou. "Ama avronun ekonomiyi çağdaşlaştırması gerekiyordu. Bize daima dedikleri buydu."

Alman iç geçirdi.

"Bakın, bir ekonomi sihirle çağdaşlaşmaz," diye vurguladı. "Yunanistan'ın ekonomisini yaratanlar Yunanlar, Avrupa'nın diğer ülkeleri değil. Şayet sizler değişmezseniz ekonominiz nasıl değişecek? Daha da kötüsü, size gelen para büyük ölçüde israf edildi! Avronun size ithalatlarda ve mali desteklerde verdiği krediyi tükettiniz ve ekonominiz aynı Ortaçağ sistemiyle çalışmaya devam ediyor. Daha doğrusu yasal olmayan hiçbir şey çalışmıyor. Vergi kaçırmak yaygınlaşmış durumda, yolsuzluk da öyle."

Arkeolog yeniden alevlendi.

"Bu alanda bazı problemlerimiz olduğunu kabul ediyorum ama o kadar da ciddi değiller."

"Ah, öyle mi? Az önce bize yardım etmesi için doktora el altından para ödemek zorunda kalan siz değil miydiniz?"

"*Fakelaki* eski, kültürel bir gelenektir."

"*Fakelaki* kurumsallaşmış bir yolsuzluktur. Yunanistan'da devlete ait sağlık kurumlarında tedavi olabilmek için de rüşvet veriliyor ve bina izni almak için de rüşvet veriliyor. Maliyecilere dahi rüşvet veriliyor, doğru değil mi?"

Profesör Markopoulou yutkunarak başını önüne eğdi.

"Böyle olmadığını söyleyemem."

"Her Yunan aile yılda ortalama bin beş yüz avro *fakelaki* ödüyor ve herkes bunun normal olduğunu düşünüyor. Uygulanan fiyatları dahi biliyorum! Arabayı çabuk tamir ettirmek için üç yüz avro ve bir devlet hastanesinde ameliyat sırasını öne alınmak için iki bin beş yüz avro. Ve bu daha buzdağının IMF'in bulduğu görünen kısmı. Emekli kamu çalışanlarının kız çocukları henüz evlenmedilerse babaları ölse dahi hayat boyu emeklilik maaşı alıyorlar. Yunanistan hükümeti, yoksulların tatillerini de ödedikleri 'Herkes için turizm' adında bir program başlattı: demir yolları öyle zararına çalışıyor ki her bir kullanıcının taksi parası ödemesi dahi daha uyguna gelir. Ülke bir şey üretmiyor ama IMF geldiğinde en düşük maaş yedi yüz elli avro civarındaydı, Portekiz'in neredeyse iki katı. Ya emekli maaşları?" Alman bir kahkaha patlattı. "Ah, buradaki hayal gücü tavan yapmış durumda! Yunanların emeklilik hakları, maaşlarının yüzde doksan altısında sabitlenmiş durumda, bu da Almanların yüzdesinin iki katı. Yunanistan'da emeklilik yaşı sadece elli sekizdi, Almanya'daysa altmış yedi. Yorucu meslekler yapanlara da erken emeklilik veriliyor... mesela kuaförler, araba yıkayıcılar, elektrik mühendisleri, güzellik merkezlerinde çalışan resepsiyon görevlileri..."

Yunan arkeolog sağ eliyle rahatsız olmuş gibi bir hareket yaptı.

"Pekâlâ, biraz abartmış olabiliriz!" diyerek kabullendi. "Ama bu şekilde davranılmak için yeterli bir sebep değil bu."

"Sizden tek istenilen sağduyulu olmanız ve diğerlerinin değil, ülkenizin imal ettiği parayı etkili şekilde harcamanızdı," dedi Sepp.

"Siz ulaşılmaz bir sosyal politika uyguladınız ve onu başkalarının parasıyla ödemeye kalktınız. Ve bu dev yapılanmaya da 'ekonominin çağdaşlaşması' adını verdiniz. Fakat gördüğünüz gibi, iyi zamanlar sonsuza kadar sürmedi. Sürdürülebilir olmadı. Gerçekler baskın çıktığında siz ne yaptınız? Sizin disiplinsizliğinizin bedelini ödememiz için elinizi uzattınız. Paramızı böylesine kötü kullanan bir ülkeyi kurtarmak vergisini ödeyen Almanlara karşı yapılan bir hırsızlıktır. Ve siz nerede hata yaptığınızı ve bizim itirazlarımızı anlamak yerine, bizi günah keçisi ilan etmeyi tercih ettiniz." Kolunu uzattı. "Sanki Almanların suçuymuş gibi!"

Hücrenin içine ağır bir sessizlik çöktü. Profesör Markopoulou, Sepp Sammer'e karşı saldırıda bulunmayı bırakmış görünüyordu. Onun teslim olduğunu gören Sepp, onu daha fazla utandırmamayı tercih etti. Konuşmayı sessizce dinleyen Tomás, Alman'ın verdiği bilgilere fazlasıyla şaşırmıştı. Yunanistan ekonomisiyle ilgili böyle bilgili bir turiste rast gelmek pek sıradan bir şey değildi.

"Bir şey soracağım Sepp," dedi. "Sen ne iş yapıyorsun?"

"Darmstadt'ta bir otelim var."

Bu sözler Portekizli profesörü daha da şaşırtarak merakını arttırdı.

"Peki ama Darmstadt'ta bir otel sahibi Yunanistan ekonomisiyle ilgili nasıl bu kadar bilgili olabiliyor?"

Bu soru Alman turistin mavi gözlerinin parlamasına neden oldu. Joseph Sammer'in dudakları hafif bir gururla kıvrıldı ve bilgilerinin kaynağını, neredeyse tüm Almanların Yunanistan'ın kendi paralarını nasıl idare ettikleriyle ilgili bilgileri aldığı yeri açıklama sırası geldiğinde yüzü ışıldıyordu.

"*Ach*, çok basit," dedi. "Bunları *Bild* gazetesinde okudum."

VII

Lizbon'daki evine döndüğünde Tomás'ın yaptığı ilk iş, valizi yatağın üzerine atıp soyunarak duşa girmek oldu. Son birkaç gün beklenmedik şekilde yorucu geçmişti, bilhassa da sokakta isyan çıkıp hapishanede yetmiş iki saat geçirdikten ve anarşistlerin saldırısına uğradıktan sonra.

Tüm bunlar ona çok fazla gelmişti. İşte bu yüzden, Yunan yargıç onu serbest bıraktığında hemen Portekiz'e dönmeye karar vermişti. Atina Arkeoloji Müzesi, Pantainos Kütüphanesi'nin kalıntıları arasında bulunan Avesta dilindeki parşömenle ilgili bir araştırma yapmasını teklif etmişti fakat söz konusu koşullar nedeniyle teklifi şimdilik geri çevirdiğinde kimse karşı çıkmamıştı. Gelecek ay başka el yazmaları olup olmadığına dair araştırmalarını tamamlamak üzere geri dönmesi hususunda mutabık kalmışlardı. Bu durumun büyük bir aciliyeti yoktu.

Duştan çıktığında küçük televizyonunu açıp haber kanalına geçti.

"...Dow Jones endeksi, bankanın sahip olduğu zehirli varlıklara ve avro bölgesinin istikrarsızlığına bağlı endişeler neticesinde oluşan yeni bir iflasla karşı karşıya," diyordu cilveli genç bir kız olan ekonomi programı sunucusu. Haberleri hava durumu sunuyormuş gibi gülümseyerek okuyor, birbirinden kötü başlıklardan Azorlar'dan gelen yüksek hava basınçlarıymış gibi bahsediyordu. "Kamu borçlarındaki faizler yeniden yükselmeye başladı ve yatırımcılar, bazı Avrupa ülkelerinin taahhütlerini yerine getiremeyeceği inancındalar."

Tarih profesörü tüm bu haberleri aylardır televizyonda izlediği için olacak fazla endişelenmedi. Atina'da yaşadığı deneyimin onu Yunanistan'daki ekonomik krizle doğrudan temas ettirdiği bir gerçekti ama her şey aslında gerçek dışı bir dünyada, Avrupa'nın başka bir ucunda, ekranın öteki tarafında olup bitiyormuş gibiydi.

"İşsizlik oranları Yunanistan, Portekiz, İrlanda ve İspanya'da aniden tırmanarak son otuz yılın en yüksek seviyesini gördü," diyerek devam etti sahte tebessümlü sunucu. Televizyon kanalı daha sonra öfkeli bir kalabalığın görüntülerini gösterdi. "Yunanistan, Atina'daki Syntagma Meydanı'nda, parlamento önündeki protestolarda, polis ve göstericiler arasında çıkan çatışmalarda iki kişi hayatını kaybetti, otuz kişi yaralandı ve iki yüzden fazla kişi tutuklandı."

Görüntüler Tomás'ın ilgisini çekmişti, fazlasıyla tanıdıktı ve yaşadıkları, bu görüntüleri görmezden gelemeyeceği kadar tazeydi. Sokaklardaki arbedeye, alevler içindeki Alman bayraklarına ve çevik kuvvete baktıktan sonra bakışlarını kaçırdı. Gördükleri son derece moral bozucuydu. Hızla üzerine bir şeyler geçirip ekrana bir daha bakmaya yeltenmeden evden çıktı.

Bıyıklı, iri yarı adam masanın yanında duruyordu, üzerinde uzun kollu bir gömlek vardı ve göğüs kılları gömleğin yakasından görünüyordu, tombul yüzünde ter damlaları birikmişti. Müşterinin restorana girdiğini görünce bir sandalye çekip ona oturmasını işaret etti.

"Selam profesör," diyerek selamladı onu tanıdık bir edayla. "Kimler gelmiş kimler!"

Tomás gülümseyerek gösterilen yere oturdu.

"Merhaba Horàco."

"Aa, yüzünüze ne oldu, profesör? Kavgaya mı karıştınız yoksa?"

"Bu... düştüm de," diye karşılık verdi Tomás, gözündeki şişliği ve yüzündeki yaraların nasıl olduğunu açıklamak istemiyordu. "Nasıl gidiyor?"

Adamın ince dudakları alaycı bir biçimde kıvrıldı, sonra yüzünü tuhaf bir ifade aldı.

"Geçmiş olsun profesör. Burada işler kötü gidiyor."

"Demeyin, gerçekten mi?" dedi Tomás hayretle. "Ne oldu peki? Hasta falan değilsiniz ya..."

"Tanrı'ya şükür, değilim. Turp gibiyim."

"Ah, iyi bari."

Horàco restoranı kastederek elini havada gezdirdi ve üzgün bir ifade takındı.

"Sorun işlerde!" Pencerenin yanındaki üç boş masayı işaret etti. "Şunlara baksanıza profesör! Görüyor musunuz? Geçen sene bu saatte boş masam olur muydu? Ama şimdi... Baksanıza!"

Profesör boş masalara baktı, gerçekten de geçen senelerde böyle bir manzara görmek olası değildi.

"Ne oldu?"

"Ödeneklerdeki kesintilerden profesör. Ve vergi artışından. Hükümet sıkıyor da sıkıyor. Vurguncular! Bu işin sonu nereye varacak, Tanrım? Bunun sonu felaket, benden söylemesi!"

"Sorma Horàco, benim maaşta da ayarlama yaptılar."

Restoran sahibi ona doğru eğildiğinde Tomás keskin ter kokusunu ve adamın sıcak nefesindeki kırmızı şarap olduğunu bildiği buruk kokuyu aldı.

"Kuzeyde işler daha da kötü profesör. bildiğiniz gibi ben Santo Tirsoluyum, orada fabrikalar bir bir kapanıyor, tam bir trajedi! Burada, Lizbon'da insanlar farkında bile değiller. Kuzenim Ermelinda, Zé da Pipa, Chico Lingrinhas... iş bulmak için hayatlarını işçi bulma kurumunda geçiriyorlar. Ve iş yok! Lizbon'da hâlâ hükümet var, restoranlar ve dükkânlar duruyor, kamu görevlileri de işlerine devam ediyor ama orada hiçbir şey yok profesör, insanlar kendi başlarına terk edildiler. Zavallı Ermelinda, İsviçre'ye ya da yıllar evvel babası, yani amcam Nando'nun yaptığı gibi Kanada'ya göç etmek istediğini söylüyor. Diğerleri de aynısını düşünüyorlar."

Bu senaryo pek de iç açıcı değildi ve Tomás ne diyeceğini bilemiyordu.

"Gerçekten de zor görünüyor Horàco."

Restoran sahibi, sanki kendisi de yurt dışına kaçmaya hazırlanıyormuş gibi derin bir iç geçirdi.

"Gerçekten de öyle, değil mi profesör? Bu politikacılar konuşup duruyor ama hiçbir şey yapmıyorlar! Tek bildikleri kemer sıkmak, çalıp çırpmak ve insanların umurunda bile değil, haksız mıyım?"

"Eh, evet, aynen öyle."

Horàco cebinden defterini çıkarıp yazmaya hazırlandı.

"Buyurun profesör," dedi aniden profesyonelleşen bir ses tonuyla. "Bugün ne arzu edersiniz? Zé do Pipo usulü morina balığı var ve muhteşem. Bir de çipura var... hımmm, o kadar taze ki hâlâ yüzüyor şeytan."

"Gerçekten taze mi yoksa lafın gelişi mi?"

Restoran sahibi gücenmiş gibi bir tavır takındı.

"Ne diyorsunuz profesör? Balık pazarından daha yeni geldi, ben bizzat gidip aldım. Tam ağzınıza layık, başka bir şey demiyorum."

"Madem öyle çipura olsun."

"Izgara çipura, yanında domatesli pilav ve beyaz şarap mı profesör?"

"Tamamdır." Netleştirmek ister gibi parmağını havaya kaldırdı. "Douro bölgesinden bir beyaz olsun ve soğuk lütfen." Adam gülümseyerek defterine not alıp hızlı adımlarla uzaklaştı. Tomás rahatlayarak arkasına yaslandı. Polis karakolundaki mecburi musakka ve kalamar diyetinin ardından ızgara balık tam da istediği şeydi.

Beklerken yapacak fazla bir şeyi olmadığından dönüp duvarda asılı televizyona baktı. Televizyonda haberler vardı, kepçe kulaklı ve ciddi görünüşlü bir sunucu krizle ilgili son haberleri veriyordu; ekranın yan tarafında siyasi kariyerine yeni başlamış bir hâkim olan Avrupa Komisyonu Başkanı'nın kibirli suratı ve altında da SORUŞTURMA yazıyordu.

"Axel Seth, finansal ve ekonomik krizin kaynağını araştıracak yasal süreç için seçilen hâkim," dedi sunucu. "Süreç, Avrupa Komisyonu Başkanı'nın hızlı sonuçlar talep ettiği savcı Agnès Chalnot ve Carlo del Ponte tarafından yürütülecek. Yargıç Seth dünya genelindeki ekonomik çöküşü para piyasalarına ve bankaların açgözlülüğüne

bağlayarak onları sosyal refaha zarar verecek gizli bir plana sahip olmakla suçladı."

Ekranı, kravatlı ve ceketli adamların kendisini dikkatle dinlediği bir topluluğun önündeki kürsüde, ciddi bir edayla konuşan zayıf ve uzun boylu bir Fransız olan Brüksel'in güçlü adamının görüntüleri kapladı.

"Vurguncular, karanlık işler yapan ve vatandaşın sıkıntı çekmesi pahasına da olsa kolay para kazanmanın peşinde olan bu yüzsüz insanlar, cezai eylemlerinin hesabını vermek zorundalar çünkü, sevgili arkadaşlar, kimse onlarla evlenmek istemez ama suç asla bekâr ölmez," dedi Yargıç Seth son derece kendinden emin bir tavırla. Kelimeleri yüksek sesle telaffuz ediyor ve vurgulu hareketlerle altını çiziyordu. "Adaletin, düzeni geri getireceğinin ve dünyanın içine düştüğü dramatik durumun sorumlularını cezalandırarak hızlı ve acımadan görevini yerine getireceğinin garantisini veriyorum."

Bu sözler seyircinin coşkulu alkışlarıyla karşılandı. Haber spikeri bir sonraki habere geçtiğinde Horàco elinde bir sepet ekmek ve bir tabak dilimlenmiş Azeitão peyniriyle çıkageldi.

"Büyük adam bu!" dedi restoran sahibi tasvip eder gibi içini çekerek. "O hırsız ordusunu dize getirecek!"

"Fakat Avrupa Komisyon Başkanlığı'na bir hâkimin getirilmesinin biraz tuhaf olduğunu kabul etmek gerek..."

"Ama o başarılı bir hâkim profesör. Brüksel'dekiler işi çok ciddiye aldıklarını ve sıkıntı yaratacaklarını göstermek istiyorlar. Haberlerde bir tip bir keresinde böyle olağandışı bir kriz için olağandışı birinin gerektiğini söylemişti."

"Bakıyorum haberleri takip ediyorsunuz Horàco."

"Aslına bakarsanız zorundayım! Bu işi açık mı tutmalıyım yoksa dükkânı kapatmalı mıyım anlamam gerekiyor, öyle değil mi? Haberler bu çılgın dünyada neler olup bittiğini anlamama yardım ediyor!" Televizyonu işaret etti. "Mesela bu hâkim bizim en büyük umudumuz! Çok az kişinin olabildiği kadar erdemli ve dini bütün biri."

"Dini bütün mü? Nereden biliyorsunuz?"

"Nasıl bilmeyeyim profesör? Geçen gün televizyonda hayatını verdiler. Adı Bagus ya da ona benzer bir şeymiş, sonra yirmi yaşına geldiğinde adını değiştirip İncil'den bir isim almış."

"Seth mi?"

"Seth, yani Şit, Âdem'le Havva'nın üçüncü çocuklarının ismi, Habil ile Kabil'in kardeşi," dedi Horàco. "İncil'i okuyun profesör! *Yaratılış* 4:25'i okuyun!"

"Haklısınız. Şit, Kabil'in öldürdüğü Habil'in yerine dünyaya geldi. Yanlış hatırlamıyorsam Yahudi geleneği Şit'i Nuh'un atası olarak kabul eder ve böylelikle bizim de atamız olarak görür, doğru değil mi?"

"Bir bitkinin ismini almış, öyle diyorlar."

"Bir bitkinin ismi mi?" dedi Tomás şaşkın bir şekilde. Düşünceli bir tavırla dudaklarını büktü. "Eh, aslında doğru, *seth* kelimesi İbranice bitki tohumu anlamına geliyor. Umarım güzel bir tohum verir."

Diğeri yeniden televizyonu işaret etti.

"Adaletin tohumu," dedi. "Kutsal bir adam için kutsal bir isim."

O sömestir Tomás'ın dersi yoktu ve Atina Arkeoloji Müzesi'ndeki işi de bu nedenle kabul etmişti fakat tam olarak başka bir işi olmadığı söylenemezdi. Son dönemde, İsrail'de Ölü Deniz Yazmaları'nın bulunduğuyla ilgili haberler yayımlanmıştı ve tarih profesörü gelecek sömestirin programına onları da dâhil etmek istiyordu.

Öğle yemeğinin ardından kendisini bu işe vermek üzere dairesine geri döndü. Kendisine kahve hazırlayarak ders notlarının olduğu defteri, bir mercek ve kısa bir süre önce kendisine Kudüs'ten gönderilen Kumran metinleriyle birlikte çalışma odasına geçti. Onları okumaya ve defterine notlar almaya başladı ancak bir süre sonra sessizlikten rahatsız olarak radyoyu açtı.

U2 grubunun şarkısı "Sometimes You Can't Make it On Your Own" odayı doldurarak çalışmasına konsantre olmasına yardım etti. Essenilerin anlayışları gerçekten etkileyiciydi, bilhassa da Işığın Evlatları ve Karanlığın Savaşçıları arasındaki, diğer bir deyişle, iyi ile kötü ya da Tanrı ile şeytan arasındaki büyük savaş fikri büyüleyi-

ciydi. Essenilerin zamanı geldiğinde Ahriman'ın yenileceğini öngören Zerdüştlük anlayışıyla, Tanrı'nın Krallığı'nın geleceğini, şeytan tarafından hükmedilen kötünün hükmü altındaki kâfirin teslim olacağını varsayan Hıristiyan Eskatalogyası arasında bir bağlantı oluşturduğunu görebiliyordu.

Her saat başı olduğu gibi, öğleden sonra saat üçte radyo müzik programına ara vererek kısa haberlere geçti. Haber bülteninin sinyali duyuldu ve erkek spikerin sesi havayı doldurdu.

"İyi akşamlar Uluslararası Ceza Mahkemesi, krizin sebeplerini araştırmak ve insanlık suçu işleyenleri cezalandırmak üzere başlattığı davanın ilk oturumuna çağrı yapacağını açıkladı," diyordu spiker. "Duyuru, Avrupa Komisyonu Başkanlığı'na bu davada hâkimlik yapan Axel Seth'in atanmasını takiben yayımlandı. Seth, dünya ekonomisindeki kaosun sorumlusu olarak gösterdiği vurguncuların bir an evvel cezalandırılabilmeleri için davanın hemen gerçekleştirilmesini talep etti."

Haberler, birkaç güne kadar başlayacak olan ve kamu borçları krizinin yeniden tartışılacağı Roma'daki Avrupa zirvesinin hazırlıklarıyla ilgili bilgilerle devam etti fakat Tomás, kendisine çok daha etkileyici gelen Ölü Deniz Yazmaları'na ve Esseni itikatına geri döndü.

O sırada cep telefonu çaldı.

"İyi günler," diyerek söze başladı bir kadın sesi müzikal bir tonda. "Profesör Tomás Noronha'yla görüşebilir miyim?"

"Benim."

"Merhaba Profesör. Ben Graciete Batalha, Sosyal Bilimler Fakültesi dekanlık ofisinden arıyorum. Dekan bey sizi yarın sabah dokuzda bir toplantıya davet etmek istiyor. Gelebilir misiniz?"

Hattın öteki tarafındaki ses durup bekledi.

"Elbette, fakat neyle ilgiliydi?"

"Bunu... korkarım, bunu size söyleyemem," diye kekeledi sekreter açıkça çekinceli bir ses tonuyla. "Bu... bu özel bir mesele."

"Hımm... anlıyorum. Sabah dokuzda mı demiştiniz?"

"Tam dokuzda lütfen. Yarın görüşmek üzere."

Tomás telefonu kapatıp uzun bir süre yaptığı telefon görüşmesini düşündü. *Özel bir mesele*, demişti kadın. Tuhaf bir durumdu. Ayrıca, kendisine toplantının konusunu sorduğunda kadının çekinceli bir tutum takınması da ona normal gelmiyordu. Telefonda dahi konuşulamayacak derecede hassas bu konu ne olabilirdi?

Fakat bir cevap bulamayarak başını iki yana salladı ve bu meseleyi aklından çıkarmaya çalıştı, elbet nedenini zamanı geldiğinde öğrenecekti.

VIII

Klimanın hafif uğultusu, sessiz ortam ve tahta panel duvarlar, Sosyal Bilimler Fakültesi ofisini rahat ve sevimli bir yer haline getiriyordu.

Tomás, tarih dersleri verdiği Yeni Lizbon Üniversitesi'nin ilgili fakültesine kararlaştırılan saatte varmıştı. Fakülte sekreteri onu, sanki oraya şekerleme yapmaya davet etmişler gibi son derece yumuşak bir koltuğa oturttu. Tarih profesörü o sabah başkentin trafiğine (içinde bulundukları durum nedeniyle geçen senelere göre daha az yoğundu ama yine de rahatsız ediciydi) yakalanmamak için erkenden kalkmıştı. Sessiz ortamla birlikte üzerine çöken tatlı bir rehavet içinde gitgide ağırlaşan göz kapaklarıyla mücadele ederek uyanık kalmaya çalıştı ama başarılı olamadı.

"Profesör?" diye fısıldadı bir kadın sesi. "Profesör, beni duyuyor musunuz?"

Tomás, görünmez bir ışık kendisine ulaşmış gibi silkinerek uykudan bulanıklaşmış gözleriyle karşısında duran Graciete Batalha'ya baktı.

"Ah, kusura bakmayın," diye mırıldandı uyku sersemliğini üzerinden atmaya çalışarak. "İçim geçmiş sanırım!"

Sekreter profesyonel bir tavırla tebessüm etti.

"İyi yapmışsınız," diye karşılık verdi yumuşak bir ses tonuyla. "Dekan bey sizi bekliyor."

Tarih profesörü esneyerek ayağa kalktı, gerinmek için müthiş bir istek duyuyordu ama kendine engel oldu ve gizlice kaslarını esnetmekle yetindi. Sekreterin yönlendirmesiyle dekanın ofisine ulaştı-

lar. Profesör odanın kapısından girip çalışma masasında oturmuş evrakları imzalayan adama selam verdi.

"Müsait miydiniz?"

Dekan burnunun üstünde duran gözlüklerin üzerinden ona baktı.

"Ah, Profesör Noronha!" Yerinden kalkıp ona doğru gelerek elini uzattı ve kanepeyi işaret etti. "Gelin, lütfen! Rahatınıza bakın!"

"Teşekkürler."

Tomás, hâlâ sersemliği üzerinde olduğu halde, kendini bir lahdin içindeki mumya gibi hissederek gösterilen yere oturdu, bu arada dekan da karşısındaki koltuğa yerleşti.

"Kahve arzu eder miydiniz?"

"Hayır, teşekkürler. Ben kahvaltımı ettim."

Dekan muhatabının halini henüz fark etmişti.

"Tanrım, ne oldu size?" diye sordu. "Kamyonun altında falan mı kaldınız?"

Profesör parmaklarını hâlâ şiş olan sol gözünde gezdirdi ve bir an için tereddüt etti. Son günlerde yaralarının sebebini soranlara yaptığı gibi herhangi bir bahane uydurabilirdi fakat karşısındaki dekandı ve kendini ona karşı dürüst olmaya mecbur hissediyordu.

"Yunanistan'dayken küçük bir sorun yaşadım," diye açıkladı. "Son dönemde bulunmuş bir el yazmasıyla ilgili araştırma yapmak üzere Atina'ya davet edilmiştim ve ekonomik krize karşı yapılan bir protestoya denk geldim. Bir arbede yaşandı ve... nasıldır bilirsiniz, darbe aldım." Teslimiyet dolu bir edayla omuzlarını silkti. "Mesleğin beklenmedik sürprizleri, böyle diyelim."

"Siz neler diyorsunuz?" dedi Dekan heyecanla. "Doktora göründünüz mü?"

"Evet, her şey normal."

Dekan inanamaz bir ifadeyle başını iki yana salladı, Tomás'ın yaralı yüzüne şaşkın bir şekilde bakıyordu.

"Şu geldiğimiz noktaya bakın! Durum oralarda bu kadar ciddi mi?"

"Tahmin dahi edemezsiniz."

Dekan, muhtemelen Avrupa'yı sarsmakta olan olayları düşünerek sessiz kaldı. İkisi yeni tanışmışlardı ve kısa birkaç sohbet haricinde doğru düzgün konuşma fırsatları dahi olmamıştı. Sonuçta bölümleri farklıydı ve fakülte o kadar büyüktü ki profesörler dahi birbirlerini göremiyorlardı. Yeni Lizbon Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Fakültesi dekanının ismi João Água'ydı ve İletişim Bilimleri bölümündendi, Tomás'ın akademik kariyeri ise tarih bölümünün etrafında geçmişti. Farklı bölümlerden olan profesörler nadiren bir arada bulunuyorlardı. Bu da seyrek olarak gerçekleştirilen genel toplantılar veya fakültenin olağanüstü toplantıları sırasında oluyordu.

João Água derin bir iç geçirdi.

"Sizin de gayet iyi bildiğiniz gibi, burada da işler pek iyi gitmiyor," dedi. "Kriz tüm Avrupa'ya yayıldı, İzlanda'dan sonra Baltık ülkeleri, doğu Avrupa, Yunanistan ve İrlanda'ya da. Bu felaket yüklü kasırga, Portekiz'i de sardı ve İspanya'ya ve İtalya'ya doğru devam etti. IMF, Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Komisyonu geldiğinden beri kesinti, kesinti, kesinti... İşsizlik iyice tırmandı ve tasarruf hükümlerinin sonu gelmiyor."

"Bilmez miyim," dedi Tomás. "Maaşımı kestiler ve vergileri arttırdılar. Hayat gitgide zorlaşıyor ve durum iyiye gitmiyor."

"En büyük kesintiler anlaşılan kontrolsüz harcamaların olduğu sağlık alanı, sosyal yardımlar ve ulaşımda oldu fakat bu afet devletin tüm alanlarına yayıldı ve şimdi maalesef sıra eğitim bakanlığında."

"Birçok üst düzey okul öğretmenine pozisyon bulunamadığını duydum, doğru mu?"

Dekan başını yukarı kaldırdı.

"Tam bir felaket!"

"Neyse ki üniversiteler özerk," diyerek yorum yaptı Tomás. "Yoksa bizler de tehlikede olurduk."

Bu sözler dekanın öksürmesine neden oldu. Suyundan bir yudum içerek bardağı yerine koyarken sanki hız alıp koşmaya başlayacakmış gibi derin bir nefes aldı.

"Evet ama problem şu ki üniversite özerkliğinin de bir sınırı var. Ve en büyük sınır da finansmanla alakalı. Biliyorsunuz, devletin parası yok ve üniversitenin finansörü olmayı bıraktı. Bu fon kaybını telafi etmek için işleri bireylere yönelerek yürütmeye başladık. Bu aktivite önemli bir finansman kaynağı yarattı, diğeri de elbette eğitim vergileri. İşin aslı, kriz kendi harcamalarını azaltan (elbette bize verdikleri görevlerden de kısarak) bütün özel sektörü ve vergileri ödemek için az parası olan aileleri de vurdu, gitgide daha fazla öğrenci parasızlıktan dolayı okulu bırakmak zoruna kalıyor. Diğer bir deyişle, devlet, özel şirketler ve öğrenciler evvelkinden daha az ödeme yapıyorlar, bu da üniversiteye daha az para girmesi anlamına geliyor. Durum zamanla sürdürülemez bir hale doğru gidiyor."

"O halde harcamaları kesmek zorunda kalacaklarını tahmin ediyorum."

"Aslına bakarsanız, yaptığımız aynen öyle oldu. Enerji tüketimini, eğitim malzemelerini, hatta fotokopileri, temizlik malzemelerini, kitap alımını kontrol altına alıyoruz. Kısacası, mümkün olduğunca kısıtlamaya gidiyoruz."

Odaya beklenmedik bir sessizlik çöktü.

"Sonuç?"

Dekan kafasını yere eğdi.

"Yeterli olmuyor."

"Nasıl yeterli olmaz?"

"Maalesef olmuyor."

"Ama olmalı," diye üsteledi Tomás. "Çıkan girenle eşit olmalı, orası kesin. Fakültenin ana gider kaleminin ne olduğunu anlamak ve oraya müdahale etmek lazım."

João Água oturduğu koltukta büzüldü. Sıkıntı içindeymiş gibi görünüyordu ve Tomás bunun oturduğu yerden değil, konuşmanın konusundan kaynaklandığını anladı.

"Bizim en büyük gider kalemimiz personel," dedi. "Daha doğrusu akademik personel."

"Öyle mi?" dedi profesör hayretle. "Hiçbir fikrim yoktu. Profesörler fakültenin harcama kaleminin yüzde kaçını oluşturuyor?"

"Yüzde doksandan fazlasını."

Bu açıklama Tomás'ı şoke etmişti. Önce yanlış duyduğunu sandı, bu rakam öylesine inanılmazdı ki bir yanlış anlaşılma olmalıydı. Fakat karşısındaki adamın hüzünlü yüz ifadesi şüpheye düşmesine neden oldu. Doğru duymuştu.

"Yüzde doksan mı?"

Dekan başını sallayarak onayladı.

"Maalesef öyle."

"Ama... ama... nasıl olur?" diye sordu profesör, hâlâ şaşkındı. "Başka giderler yok mu?"

"Olmasına var. Fakat nispeten önemsiz şeyler. Bakın, bir üniversite her şeyden evvel öğrenciler ve hocalardan oluşur. Dikkatle incelendiğinde geri kalanlar genellikle az para harcanan işlerdir: teçhizatlar, idari personel, temizlik personeli gibi. Giderlerin aslan payını hocaların oluşturduğu ortada. İster inanın ister inanmayın, yıllık bütçenin yüzde doksanından daha fazla tutuyorlar."

Tomás'ın nutku tutulmuştu, üniversitelerin akademik personele bu kadar para harcadığını hayal dahi edemezdi. Fakat etraflıca düşünüldüğünde hocalar gerçekten de gider kaleminin çoğunu oluşturuyor olmalıydı çünkü onlar olmasa eğitim kurumu da olmazdı.

Peki... o halde?"

"Giderlerde kesinti yapmaya mecburuz," diye tekrar etti Dekan. "Gelirler azaldı ve sizin de az önce belirttiğiniz gibi bu gerçekler karşısında giderlerde ayarlama yapılması gerekiyor. Bunun bir sonucu olarak personelde küçülmeye gidiyoruz. Ben de bu haftayı, içinde bulunduğumuz bu berbat durum nedeniyle, arzu etmesek de, durumu açıklamak ve maalesef iş birliğimize devam edemeyeceğimizi bildirmek üzere kadrolu olmayan hocaları buraya çağırıp kendileriyle görüşmeye ayırdım."

Ortam daha öncekinden de ağır bir sessizliğe gömüldü. Tomás gözlerini dekana dikmiş, bu sözlerin anlamını hazmetmeye çalışıyordu.

Kendisinin de kadrolu bir çalışan olmadığını hatırladı.

"Yani siz... siz beni buraya işten çıkarmak için mi çağırdınız?"

Bu sözlerin içindeki acımasızlığa katlanamayan João Água başını eğip kiraz ağacından yapılmış yer döşemesine baktı. Cesaret bulmak ister gibi önce yutkunarak başını kaldırıp hâlâ hayretler içindeki profesöre baktı.

"Gerçekten çok üzgünüm Tomás."

IX

Tomás'ın göğsüne derin ve büyük bir boşluk hissi çöreklenmişti. Öğleden önce eve geri döndüğünde endişe dolu bir his kalbini sıkıştırıyordu; kendini terk edilip yüzüstü bırakılmış ve içi tamamen boşalmış gibi hissediyordu, bu hislerle birlikte yatağına uzandı. Sanki ona faydasız, başarısız biri olduğu, bir hiç olduğu söylenmişti, önemsiz biri gibi aşağılanmış, değersiz bir paçavra gibi atılmıştı.

Yenilgiye uğramıştı.

Evet, ruh halini tam anlamıyla tanımlayan kelime buydu. Yenilgiye uğramış... Hayat tarafından, üniversite tarafından, kriz tarafından yenilgiye uğramıştı. 2008 yılından beri devam eden şu kahrolası kriz... uzakta başlayıp sinsi bir kötülük gibi yaklaşan, mideye atılan bir yumruk etkisiyle kendisine dek ulaşan kriz... Yumruk da değil, bir tekme darbesi gibi. Ama ne tekme! Onu baştan aşağı sarsıntıya uğratmış, en derin benliğine ulaşmış, sadece dört kelimenin sersemletici etkisiyle birlikte onu alaşağı etmişti.

"Gerçekten çok üzgünüm Tomás."

Bir saat evvel kendisine söylenen bu cümle hâlâ kafasının içinde uğulduyordu. Dekan ona çok üzgün olduğunu söylemişti. Gerçekten üzgün müydü? Budala herif! Birine bir şey için üzgün olduğunu söyleyerek "Size uğurlar olsun, şimdi müsaadenizle yapacak çok işim var," demek ve bir diğerine geçmek ne kadar da kolaydı! Dekan çok üzgündü ama mis gibi işini yapmaya, garantili maaşını almaya devam ediyordu ve vicdanının da sızlamadığı kesindi. Bir çalışanı

klişe laflarla ve duruma uygun, hüzünlü bir ifadeyle işinden kovmuştu ama muhtemelen anında unutmuş ve sekreterin memelerini düşünmeye devam etmişti.

Oysa Tomás unutmamıştı. Sonuçta problemi olan oydu. Dekanın problemi sadece kararını ona bildirmekti, onunkiyse bu kararın getireceği sonuçlara katlanmaktı. Derin bir nefes alarak kızgınlığını ve utanç hissini bir kenara bırakmak için kendini zorladı ve dekanın sadece yapması gereken şeyi yaptığını düşünmeye çalıştı. *Bu şahsi bir mesele değil,* dedi içinden. *Kişisel bir durum yok.*

"Lanet olası şahsi bir mesele değil!" diye homurdandı bastıramadığı öfkeyle, içinde kaynayıp duran düşünceleri kelimelere dökerek. "O adi herif için şahsi değil elbette! Ama benim için gayet şahsi!"

Yatakta dönerek başka şeyler düşünmeye çalıştı. Kendini çok yalnız hissediyordu. Kızını ve karısını hatırladı ve geçmişe büyük bir özlem duydu, öyle bir özlemdi ki âdeta nefesi kesiliyordu. Ah, ne kadar da yalnızdı! Kaybettiği kişiler uğruna canını dahi verebilirdi. Ama bu, gerçekleri değiştirmezdi: Tibet'teyken hayatın bir değişimden ibaret olduğunu ve acı çekmenin bu acımasız gerçeği kabul edememekten kaynaklandığını öğrenmişti. Hayat değişim demekti. Hayatta kalmak, ayakları üzerinde durmak istiyorsa, ikinci bir şans istiyorsa bu kavramı benimsemeliydi.

Hayat değişim demektir.

Bu düşünce zihninde yankılanıp duruyordu. Şayet hayat değişim demekse onun başına gelenler bu gerçeğin bir yansımasından başka bir şey değildi ve bunu söylemenin kabullenmekten daha kolay olduğu kesindi. Ama bu gerçeği kabul etmeli ve onunla yaşamayı öğrenmeliydi. Hayat değişim demekti ve onun hayatı değişmişti. Ne kadar çabuk kabul ederse o kadar hızlı ayağa kalkabilirdi. Ve bunun için mücadele etmeliydi.

Mücadele etmeliyim.

Bu düşünce ona güç veriyordu. Aniden yenilmemeye, güçsüzlüğünü güce çevirmeye karar vererek yataktan kalktı, çalışma masasına giderek

defterini aldı. Eğer Yeni Lizbon Üniversitesi ondan vazgeçebiliyorsa ona kadrosunda yer vermek isteyecek başka üniversiteler olmalıydı.

O gün son telefonunu da bitirdiğinde saat beşi geçmişti ve yenilgi hissi tamamen geri dönmüş ve onu ele geçirmişti. Lizbon Klasik Üniversitesi, Lizbon Katolik Üniversitesi, Coimbra Üniversitesi, Oporto Üniversitesi, Minho Üniversitesi, Evora Üniversitesi'ni aramış, Lusíada, Fernando Pessoa ve daha birçokları gibi özel üniversiteleri dahi denemişti.

Hiçbir sonuç alamamıştı. Tüm temaslar, tüm telefon görüşmeleri, tüm konuşmalar hiçbir yere varmamıştı.

"Kriz buraya da geldi," demişti Coimbra'dan bir meslektaşı. "Personeli azaltıyoruz, harcamaları kesiyoruz, ders sayısını indiriyoruz. Devlet zaten az bir ödenek veriyordu, özel şirketlerin problemleri var ve işlerini azalttılar, öğrenciler ayrılmaya başladı çünkü aileler eğitimlerini karşılayamıyorlar, işsizlik arttı ve her şey daha da kötüye gidiyor. Devletin başka kesintilere gideceğini, 'troyka'nın daha fazla kurban isteyeceğini, piyasanın daha da daralacağını söylüyorlar."

Bir şeyler bulabilmek için sayısız kişiyle yaptığı sayısız görüşmenin arasında, bir yandan da Oporto Üniversitesi Tarih Bölümü'nün numarasını bulmaya çalışırken cep telefonu çaldı. Umut dolu gözlerle telefonuna baktı, acaba birileri nihayet olumlu bir cevap mı verecekti?

"Profesör Noronha?"

Hattın öbür ucunda konuşan tanımadığı bir kadın sesiydi, belki de onu içine düştüğü belirsizlikten kurtaracak bir teklifle gelen bir rektörlüğün sekreteri olabilirdi.

"Evet, benim. Kiminle görüşüyorum."

"Ben Maria Flor..."

"Kim?"

bakımevinden arıyorum."

Tomás'ın kafası üniversitelerle dolu olduğundan bağlantıyı kurması biraz zamanını aldı. Arayan, annesinin kaldığı yerin müdiresiydi.

"Ne oldu?" diye sordu endişe içinde. "Annem iyi mi?"

Bakımevinden telefon aldığı seyrek olurdu ancak annesiyle ilgili bir problem olduğunda ararlardı.

"Anneniz çok iyi, merak etmeyin." Bakımevi müdiresi bir an duraksadı. "Yani, hastalığı göz önünde bulundurulduğunda elbette. Ama iyi."

"Oh, çok şükür," dedi Tomás rahat bir nefes alarak. "O halde... bu durumda size nasıl yardımcı olabilirim?"

Müdire sözlerine devam etmeden evvel nabız yoklamak ister gibi boğazını temizledi.

"Buraya, Coimbra'ya gelmeniz mümkün olur mu? Acil bir konu hakkında görüşmemiz gerekiyor da."

"Bir problem mi var?"

"Öyle de denebilir ama annenizin sağlığıyla ilgili değil, merak etmeyin," diye açıklama yaptı hemen. "Gelebilir misiniz?"

Tomás parmaklarıyla şakaklarını sıvazladı. Böyle karışık bir anda ihtiyacı olan son şey kalkıp Coimbra'ya gitmekti.

"Telefonda söyleyemez misiniz?"

"Korkarım, hayır... hassas bir konu."

Aslına bakılırsa birkaç haftadır annesini ziyarete gitmemişti. Bunu yakında yapmak istiyordu çünkü onu özlemişti.

"Pekâlâ. Salı günü geleceğim. Uygun mu?"

"Harika!"

Günün geri kalanını özgeçmişini hazırlayarak, e-posta göndererek ve bir çözüm bulmak için eski tanıdıklarıyla temas kurarak geçirdi. Minho Üniversitesi'nden bir meslektaşı, birçok yerden ret cevabı almasının ardından ona, sahip olduğu vasıflarla İngiliz veya bir Fransız üniversitesinde yer bulabileceğini söylemişti. Kim bilir belki bir Amerika veya İsrail üniversitesi eski diller hakkındaki bilgileriyle ilgilenebilirdi. Ancak başka ülkeye göç etmek planları arasında yoktu.

"Son çare olabilir ancak," diye karşılık vermişti Tomás, sert bir tavırla bu fikri reddederek. "Bir araştırma projesi olsa da uyar, bunu çok defa yaptım ve dürüst olmak gerekirse hoşuma da gidiyor. Daha

geçen hafta Atina Arkeoloji Müzesi bir araştırma yürütmemi istedi. Ama... çalışmak için yurt dışına taşınmak, sanmıyorum. Annem burada ve onu bırakmak istemem. Ancak aç kalırsam ve başka çarem kalmazsa gidebilirim."

İş değiştirme ihtimalini de değerlendirdi, sonuçta hayatının sonuna kadar tarih öğretmeni olmak zorunda değildi. Castelo Branco Lisesi'nden tanıdığı perakende satış yapan büyük bir şirkette müdür olarak çalışan ve düzenli olarak temasta kaldığı eski arkadaşı Matias'a telefon etti ve ona orada ilginç bir pozisyon olup olmadığını sordu. Matias sanki onun aramasını bekliyormuş gibi onu sevinçle karşıladı ama durumun kötü olduğunu açıkladı, şirket personel çıkarıyordu ve yeni bir atama için durumları yoktu; sadece depo memurluğu olabilirdi ama elbette Tomás böyle bir şeyle ilgilenmezdi.

"Ne olacak bu işin sonu, Tanrım? Hiçbir şeye para yok! Düşün ki sadece beş yıl evvel bankaların son derece düşük faizlerle almamız için yalvardıkları kredilerle Karayiplere tatile gidiyorduk!" diye sızlandı Matias konuşmanın sonunda. "Kredi istiyor muyuz diye bizi evden dahi arıyorlardı! 'Bakın ama faizler çok düşük, bunu bir düşünün, karınızı ve ufaklıkları alıp Cancun'a ve Punta Cana'ya gidebilirsiniz. Kredilerimiz tam bir fırsat, televizyonlarda dahi sanki önemsiz bir şeymiş gibi sürekli kredi verdiğimizi görmüyor musunuz?' diyorlardı. Oysa şimdi..."

Oysa şimdi Tomás işsiz kalmıştı.

X

Pazartesi sabah evden çok erken çıktı. Gökyüzü henüz aydınlanıyordu ve şafak sökerken yaydığı ışık ufukta görünmeye başlamıştı. İş bulana kadar arabasını kullanmamaya karar verdiği için otobüs durağına yöneldi.

On dakika kadar bekledikten sonra Lizbon'un toplu taşıma firması Carris'in sarı-turuncu otobüsü uzakta belirdi. Onun yaklaşmasını izlerken arabasını garajda bıraktığı için pişmanlık duydu, otobüsün içi hınca hınç doluydu. Fakat bunun cesaretini kırmasına izin vermeyerek araca bindi.

"Bir bilet bir avro yetmiş beş sent mi?" dedi ödemeyi yaparken şaşkınlık içinde. "Vay canına, ne kadar da pahalı!"

Bu yorumu diğer yolcuların gülmesine yol açtı.

"Siz hangi dünyada yaşıyorsunuz beyefendi?" diye sordu gür sakallı bir adam. "Biz artık paramızı ödeyip susuyoruz sadece. Bizler çalışıyoruz, o çok akıllı politikacılar ise çalıp çırpmakla meşguller!"

"Ben her ay en düşük abonman biletine elli avro ödüyorum," diyerek araya girdi al yanaklı bir kadın, pek de cana yakın olmayan bir tavırla. "Tam bir skandal! Ama durum bu, hırsızlıktan başka bir şey değil!"

Tomás, bilet fiyatıyla ilgili yüksek sesle şikâyet ettiği için pişman olmuştu. Yoğun kalabalığın içinden geçerek ortada, kapıya yakın bir yerde durdu. Pencereden trafiğe göz attı, neyse ki fazla bir yoğunluk yoktu, yolculuk nispeten hızlı olacaktı. Kısa bir süre öncesine kadar

bu caddenin ne kadar kalabalık olduğunu hatırladığında ürperdi, otomobil trafiğinin son birkaç yılda bu kadar azalmış olması inanılmazdı.

Yarım saat sonra otobüsten inip hedefi olan beyaz ve köhne binaya doğru yürüdü, 1960 ila 1970'li yıllarda yapılmış, balkonları korkutucu çelik parmaklıklarla kapatılmış, estetik olmayan ve kalabalık binalardandı. Kaldırımda, binanın köşesinden başlayarak kapısına kadar uzanan bir dizi insan bekleşiyordu. Tomás sıranın sonunda duran gür sakallı ve dağınık saçlı genç çocuğa yaklaştı.

"Bu, İş Bulma Kurumu'nun sırası mı?"

"Evet."

"Vay canına! Ne kadar da uzunmuş..."

Genç çocuk buruk bir şekilde gülümsedi.

"Üstelik daha saat sabahın sekizi," diye belirtti. "Siz bir de bir saat sonra görün burayı." Uzakta bir direği işaret etti. "Şu sondaki, trafik ışığına yakın direği görüyor musunuz? Birazdan sıra oraya kadar varır."

"Ciddi mi? Hem de bu kadar erken saatte..."

"İnsanlar ilk numaraları almaya çalışıyorlar. Yoksa içeri dahi giremezler. O yüzden buraya saat sabah beşte gelen bile var. Kurum açıldığında numaraları dağıtmaya başlıyorlar. Geç gelense numarasız kalıyor."

Durum, Tomás'ın hayal edemediği kadar ciddiydi. Evet, işsizliğin ölçüsüz şekilde arttığını o da okumuş ve duymuştu ama bunun habercilerin abartması olduğunu düşünmüştü. Sonuçta o ana kadar onun daima bir işi olmuştu, tanıdığı diğer insanların da öyle. Fakat o sabah İş Bulma Kurumu'nun önünde sıraya girdiğinde problemin boyutlarını nihayet anlamıştı. erken saate rağmen uzayıp giden kuyruk ona çok şey anlatıyordu.

"Ne berbat iş, öyle değil mi?" diye sordu konuştuğu gence dönerek. "Ne zamandır iş arıyorsunuz?"

"Bir yıldır."

"O kadar uzun mu? Mesleğiniz nedir?"

"Hukuk okudum ve üniversite bittiğinde kamu avukatı olarak çalıştım. İşin aslı devlet bir yıldan sonra maaş veriyordu... onu da verirse tabii! Bazı meslektaşlarım maaş almak için yedi sekiz yıl beklediler ve ne kadar itiraz ederlerse etsinler hiçbir şey olmadı. Bu şekilde devam edemezdim, öyle değil mi? Böyle yaşanmaz. Hayatımı değiştirmeye karar verdim. Ezelden beri elimden motor tamiri işleri geldiği için Coimbra'da kuzenimin tamirhanesinde çalışmaya başladım."

"Coimbralı mısınız?"

"Hayır, kuzenim oralı. Orada biraz kaldım ama insanlar arabalarını servise getirmemeye başladılar, böylece kuzenim... kısaca, personeli küçültmek zorunda kaldı. Kanun yaşlıları koruduğundan yerini ilk kaybedenlerden biri oldum. O zamandan beri de işsizlik maaşıyla geçiniyorum."

"Vay canına!"

"Ve ben şanslı sayılırım! Tanıdığım birçok insan üniversiteyi bitirip iş bulamadı ve primlerini ödemedikleri için de işsizlik ödeneği almaya hak kazanamadılar. Sadece çalışanlar ödeneğe hak kazanıyorlar. Gençlerin işleri bitik!"

Genç adamın son sözleri Tomás'ı düşündürmüştü.

"Doğru, işsizlerin çoğunluğunu gençler oluşturuyor..."

"İlginç, değil mi?" dedi genç adam. "Düşününce, biz gençler daha dayanıklı ve maaş konusunda daha az talepkârız. Teoride, işverenlerin bizi tercih etmeleri gerekir, sizce de öyle değil mi?"

Tarih profesörü başını öne eğdi.

"Bu doğru," dedi kabullenerek. "Fakat sorun şu ki, yani sizin sorununuz, kanun halihazırda işi olanı koruyor. Bir işverenin çalışanını kovması çok zor, bu yüzden de kimse yeni bir istihdam yaratmakla uğraşamıyor. Peki neden? Çünkü sonradan çalışanların sayısını azaltamıyor, ya o iş kötü giderse ne olacak? Bu, iş piyasasında bir dengesizliğe neden oldu, orası kesin. Bunun bedelini de siz gençler ödüyorsunuz. İşi olanlar, yani yaşça daha büyük olanlar

ancak şirket başarısız olursa kaybediyor. Sağlam bir işi olmayanlar ya da hiç işi olmayanlar, yani daha genç olanlarsa dikkate alınmıyor çünkü işveren, bir zorluk olması durumunda o kişiyi işten çıkaramamaktan korkuyor. Kısadan hisse, gençlerin işi bitik."

Kuyruk direğe ulaşmış, hatta geçmişti. Ancak İş Bulma Kurumu açıldığında insanların arasında bir çalkalanma oldu, birkaç dakika sonra Tomás, içeri alınma hakkı anlamına gelen numarasını eline almıştı.

Elindeki numara kırk ikiydi. Bekleme salonundaki elektronik göstergeye baktığında sıranın dört numarada olduğunu gördü. Yirmi dakika bekledi ve bu zaman zarfında sadece iki kişilik bir ilerleme olduğunu fark etti. O sırada göstergedeki numara altıydı. Bu da numaraların her on dakikada bir kişi ilerlediği anlamına geliyordu. Bu hızla giderse sıra kendisine ancak altı saat sonra gelecekti.

"Ah, Tanrı aşkına!" dedi morali bozularak. "Altı saat mi?"

Kendisi gibi numarası olanları örnek alarak İş Bulma Kurumu'ndan çıktı ve yakınlarda dolanmaya koyuldu. Bir alışveriş merkezi ve bir süpermarkete uğradıktan sonra otobüsle eve döndü, hindi göğsü ve çırpılmış yumurtadan oluşan öğlen yemeğini hızla yedi ve saat ikiye doğru İş Bulma Kurumu'na geri dönü. Bu bilet fiyatlarıyla, eğer Carris otobüslerini kullanmaya devam edecekse abonman bilet almak zorunda kalacaktı.

İş Bulma Kurumu'ndaki elektronik gösterge şimdi otuz dokuz numarayı gösteriyordu. Sıranın kendisine gelmesine üç kişi kalmıştı. Her kişi on dakika sürdüğüne göre yarım saat daha beklemesi gerekecekti. Etrafı incelemeye koyuldu. Küçük bekleme salonundaki bütün oturma yerleri doluydu: çocuklu kadınlar, gençler, birkaç yaşlı ve başta Afrikalılar olmak üzere bir sürü de yabancı vardı. Bankolara baktığında sadece üç tanesinin açık olduğunu gördü, bankoya giden herkesin durumu farklıydı. Bazılarına on dakika yeterken diğerlerine yirmi dakika gerekiyordu.

"Nasıl olur da bana artık işsizlik maaşı vermezler?" diyerek isyan ediyordu bankolardan birinin önünde duran bir genç, sesini aniden yükselterek herkesin dikkatini üzerine çekmişti. "Ne demek bu?"

"Belediyeye kayıt olmamışsınız..."

"İyi de söyledim size, gidemedim! Hastaydım!"

"Sağlık raporunuz nerede?"

"Doktora gitmedim, bunu da söyledim size! Ateşim vardı, o yüzden de evden çıkmadım."

Bankolar öyle yakındı ki konuşulanları duyamamak mümkün değildi. Tomás dikkatini bu hararetli konuşmadan başka tarafa çevirdi, genç adam ve çıkan ateşi onu zerre kadar ilgilendirmiyordu, onun yerine önünde konuşan iki kadını dinlemeye koyuldu.

"Kocam Manel kısa bir süredir çalışmıyor," diyordu kadınlardan biri. "Niye çalışsın ki? İşsizlik maaşını garantilediğinde kendini paralamanın anlamı kalmıyor."

"Ama iki yüz avro bile değil Ermelinda!"

"Ne olmuş yani? Benim de yüz otuz avro hakkım var, üç çocuk da adam başı yüz alıyor. Hepsi altı yüz avro ediyor, ne sandın? En düşük maaştan daha fazla! Manel, Rio Maior'da çiftçilik yaparken, zar zor beş yüz avro kazanıyordu. Şimdi daha fazlasını alıyoruz, hem de hiçbir şey yapmadan! Neden gidip çalışsın ki? Aptal değil ya bu adam!"

"Doğru," diyerek hemfikir oldu diğer kadın. "Hiçbir şey yapmadan altı yüz avro kazanmak iyi, gerçekten!"

"Bir de sağda solda yapacak bir iki şey bulsak, tabii kayıtlı olmayan ikincil bir şey olmalı, rahat rahat bin avroyu toplayabiliriz."

"Böyle olduğunda çiftçilikle kim uğraşır!"

Ermelinda omuzlarını silkti.

"Hiç kimse elbette!" Kadın gülmeye başladı. "Sadece çaresizler ve göçmenler, hiçbir hakkı olmayanlar..."

Diğeri iç geçirdi.

"Benim Zézinho'nun durumu ise tam tersi," dedi bıkkın bir tavırla. "Ne kadar uğraşırsa uğraşsın iş bulamıyor zavallıcık ve zama-

nını gururu incinmiş bir halde evde dolanarak geçiriyor. Çalmadığı kapı kalmadı, basit bir iş bile olsa kendisine bir şey vermeleri için yalvardı ama hiçbir şey çıkmadı. Ona yaşlı olduğunu söylüyorlar, düşünsene! Daha kırk yaşında bile değil ve banka evlerini ellerinden aldığından beri ailesini alıp yanımızda kalmaya geldi. Ve şimdi... kaldılar, gitmiyorlar! Halimi anlıyor musun?"

Tomás başını iki yana salladı, annesi ona başkalarının konuşmalarını dinlemenin doğru bir şey olmadığını öğretmişti ve şimdi yaptığı tam da buydu. Buna bir son vermeliydi. Bu nedenle, bu kez dikkatini yanındaki adamın pür dikkat okumakta olduğu gazeteye verdi. Bu popüler bir spor gazetesiydi ve görünüşe bakılırsa günün haberi FC Porto'nun gerçekleştirdiği transferdi. Habere göz attığında söz konusu sporcunun fotoğrafını gördü: on yedi milyon avroya mal olmuş Brezilyalı bir savunma oyuncusuydu. Tomás rakamı doğru gördüğünden emin olmak için ikinci kez okudu: bir savunma oyuncusu için on yedi milyon! Fakat okuması yanındaki adamın hışımla yaptığı hareketle yarıda kesildi. Dönüp baktığında adamın kötü kötü kendisini süzdüğünü fark etti, Tomás "onun" gazetesini okuduğu için rahatsız olmuştu.

XI

Elektronik göstergedeki rakam değişti ve nihayet kırk iki numarayı gösterdi. Profesör rahatlamış bir halde ayağa kalktı, bekleyiş sona ermişti. Boşalmış olan iki numaralı bankoya doğru ilerledi. Bankonun arkasında yorgun görünüşlü bir kadın vardı ve tebessüm dahi etmeden kendisine bakıyordu.

"İşimi kaybettiğim için geldim ve bu probleme bir çözüm bulana kadar işsizlik maaşına ihtiyacım var."

"İşsizliğinizi onaylattınız mı?"

"Ne demek o?"

"Son işvereniniz işiniz olmadığını belirten bir evrak vermedi mi size?"

Profesör cebinden dörde katlanmış bir kâğıt çıkarıp onu bankodaki memura uzattı.

"Bu olabilir mi?" diye sordu. "Fakülte bunu verdi."

"Fakülte mi? Öğrenci misiniz?"

"Hayır, hocayım. İşten çıkarıldım."

Kadın memur dikkatle kâğıdı inceledi. Bu tam da ihtiyacı olan belgeydi. Yeni bir işlem için enerji toplamak ister gibi derin bir nefes alarak bilgisayarına döndü ve belgedeki verileri sisteme girmeye koyuldu. Tomás'ın kimliğini de istedi ve bilgisayara yaptığı kayıtlar sona erdiğinde bir çekmeceyi açarak üzerinde yazılar olan kâğıtlardan oluşan bir dosyayı çıkarıp Tomás'a uzattı.

"Bu kitapçığı dikkatle okuyun," dedi, sanki aynı cümleyi milyonuncu kez söylüyormuş gibi soğuk bir tonda. "Hak sahipleri için el kitabı, işsizlik maaşı almaya devam edebilmek için gerekli kurallar belirtiliyor içinde." İki parmağını günde birçok kez tekrarladığı belli olan, otomatik bir hareketle havaya kaldırdı. "İki şey çok önemli: ilki oturduğunuz bölgenin belediyesini on beş günde bir ziyaret edip kayıt olmanız. Aksi takdirde maaşınızı kaybedersiniz. İkincisi de iş aramanız. Haftada en az bir şirketle temasa geçmeniz gerekiyor ve bunu göstermelisiniz."

Tomás yüzünde şaşkın bir ifadeyle kadına baktı.

"İş aradığımı mı göstereceğim?" diye sordu. "Bunu nasıl yapacağım peki?"

"İş aradığınız şirketle temasa geçtiğinizi kanıtlayan belgeleri saklayın," dedi memure gözlerini kırpmadan. "Mesela özgeçmişinizi taahhütlü postayla gönderirseniz gönderi makbuzunu getirin. Eğer iş başvurusuna kendiniz gidiyorsanız imzalanmış beyanname isteyin." Önemli noktayı vurgulamak için işaret parmağını havaya kaldırdı. "Bu destekleyici belgeleri ibraz edemezseniz işsizlik maaşı alma hakkınızı kaybedersiniz, anladınız mı?"

Tarih profesörü hepsini anlamıştı fakat bankodan kafasında bir dolu şüpheyle ayrıldı. İşsiz olmak başlı başına bir işti anlaşılan. Ayrıca her on beş günde bir belediyeye uğramak zorunda olmak, kendini koşullu olarak serbest bırakılmış bir hükümlü gibi hissettiriyordu. Fakat başka çaresi yoktu.

Ana kapıdan dışarı çıkarken binadan ayrılmakta olan birine denk geldi. Onu tanıyordu, bu, sabah numara almak için sırada beklerken konuştuğu sakallı gençti.

"Şu destekleyici belge meselesi basit bir iş," diye açıkladı genç adam, Tomás ona yasal ve bürokratik süreçle ilgili bilgiler sorduğunda. "İnternette *Sapo Emprego* portalına girin ve kayıt olduğunuz şirketlere özgeçmişinizi e-posta olarak gönderin, sonrasında bilgisayar size bunu teyit eden bir belge verecek, onu saklayın."

"Peki sonra?"

"Sonra şirketler sizinle temasa geçecek işte."

Tomás, çok zor olacağını düşündüğü bu sürecin böylesine kolay bir yolu olduğunu duyduğunda şaşırdı.

"Oluyor mu öyle?"

Genç adam güldü.

"Elbette oluyor!" dedi. "Ben ara sıra o şirketlerden cevaplar alıyorum. Bazıları görüşme talep ediyor ya da hemen ertesi gün işe başlamamı istiyor, bazıları gerçekten personel bulmak istiyor."

Tomás bu bilgiler karşısında şaşırarak duraksadı.

"Ama şirketler işe almak istiyorsa bu... bu harika!" dedikten sonra başparmağıyla İş Bulma Kurumu'nu işaret etti. "O halde tüm bunlar ne için?"

Beriki yüzünü buruşturdu.

"Ben hepsine iş bulduğumu, cehenneme kadar yolları olduğunu söylüyorum."

"Nasıl, pardon?"

"Bakın, o işlerle ilgilenmiyorum ben," diye karşılık verdi âdeta sabırsızlanarak. "Banko hizmetlerine yerleştirmek üzere adam arıyorlar mesela ya da bütün gün fabrikada kapalı kalıp çalışacak tekstil işçisi veya kapı kapı dolaşacak bir emlakçı, Polonya'ya mal götürecek kamyoncu falan..." Tekrar yüzünü buruşturdu. "Ben kamyon kullanmak ya da günlerimi fabrikada geçirmek için hukuk okumadım, öyle değil mi? Bir bunlar eksikti! Bunları yapacak olsam kuzenimin tamirhanesindeki deneyimim yeter zaten!"

Duydukları Tomás'ı şoke etmişti, bir süre bir şey diyemeden sadece ağzını açıp kapamakla yetindi, sonra nihayet aklından geçenleri kelimelere dökmeyi başardı.

"Ama iş iştir!" diye karşılık verdi şaşkın bir vaziyette. "Böyle bir zamanda her işin kabulümüz olması gerekmez mi? Bu iş yokluğunda bunlar bana muhteşem geliyor."

Genç çocuk başını sağa sola salladı.

"Siz hangi dünyada yaşıyorsunuz?" diye sordu bu kez alaycı bir tona. "Burada çalışan bir sürü göçmen yok mu zaten?" söylediklerini

vurgulamak ister gibi gözlerini kocaman açtı. "Bana lazım olan bana uygun bir maaş ve isteyerek yapacağım bir iş!"

Tomás yüzünde şaşkın bir ifadeyle bir süre kaldırımda öylece durdu.

"Bakın, bu şekilde mantık yürütemezsiniz."

Muhatabı eliyle sabırsızlığını gösteren bir işaret yaptı.

"Bu şekilde konuşmalar yapmak istemiyorum, annem gibi olmaya başladınız!" dedi. "Bakın, beni asıl endişelendiren nedir biliyor musunuz? Kuzenimin tamirhanedeki son iki ayımın parasını ödememiş olması! Benim derdim bu!"

"Tamirhane Coimbra'da değil mi?"

"Evet ama benim beş kuruşum yok ve bu yüzden oraya yapacağım yolculuğu erteleyip duruyorum. Belki bir sonraki işsizlik maaşımı aldığımda..."

"Ben de yarın Coimbra'ya gidiyorum," diyerek onun sözünü kesti Tomás. "İsterseniz sizi de götürebilirim. Bana da arkadaşlık etmiş olursunuz ve yol daha çabuk geçer."

Tam gitmek üzere arkasını dönen genç adam olduğu yerde durup profesöre baktı.

"Gerçekten mi? Anlaştık o zaman!"

Birbirlerine telefon numaralarını verdiler. Genç adamın adı Alexandre'ydi ve ertesi gün için Campo Pequeno'da buluşmak üzere anlaştılar.

Genç adam yanından ayrıldığında Tomás da otobüs durağına doğru yürümeye başladı ve o sabah İş Bulma Kurumu'na geldiğinden beri olanları düşündü. İşsiz olmanın böyle beklenmedik güçlükler yaratmış olması onu etkilemişti.

Düşüncelere dalmış bir haldeyken tüm seyahat boyunca bedeni otomatik pilota bağlanmış gibiydi, mekanik bir şekilde doğru durakta inip evine yöneldi.

O sırada aniden bir şeyin onu durdurduğunu hissetti. Düşüncelerinden sıyırılıp başını kaldırarak korkuyla kendisini durduran şeyin

ne olduğuna baktı. Başına geçirdiği kapüşondan yüzü görünmeyen bir adam koluna yapışmıştı.

"Ee? Yoksa artık arkadaşlarına selam vermiyor musun?"

İlk şaşkınlığını üzerinden atan Tomás, adamın karanlıkta kalan yüzüne baktı ve gözleri karanlığa alıştığında o yüzü tanıdı. "Filipe!" diye haykırdı. "Sen burada ne arıyorsun?"

Castelo Branco Lisesi'nden arkadaşı Filipe Madureira'ydı bu.

Arkadaşı hafif bir tebessümle kimsenin onlara bakmadığından emin olmak için etrafı kolaçan ettikten sonra rahatlamış bir halde dudaklarını Tomás'ın kulağına yaklaştırdı.

"Yardıma ihtiyacım var," diye fısıldadı. "Tehlikedeyim."

XII

Mumların titreyen ışıkları, sürekli değişen hayaletleri andıran gölgeler şeklinde tapınağın pürüzlü duvarları üzerine yansıyor, değişik şekiller oluşturarak dans ediyordu. Mumlar, beş köşeli bir yıldız oluşturacak şekilde yere dizilmişlerdi. Mumların yaydığı ince duman şeritleri, yılan gibi kıvrılarak ve yarı yolda birleşerek tavana doğru yükseliyorlardı.

Siyah tunikler giymiş, kukuletalı siluetler sessiz bir şekilde, kırmızı tunik giymiş, arkası kalabalığa dönük olan birinin olduğu vaaz kürsüsüne doğru bakarak mumların etrafında toplandılar. Grubun arkasında, diğerlerinden ayrı, beyaz tunik giymiş bir başkası duruyordu. Kürsüdeki kişi yavaş yavaş mumların etrafında birikmiş diğerlerine doğru döndü.

"Cehennemin efendisine ait bu kürsüde Yüce Şeytan adına bulunuyoruz," dedi kırmızılı siluet kürsüden; kolunu havaya kaldırıp daire çizecek şekilde döndürdü. "Efendimiz, zafer senin."

"Bu kutlamayı bize bahşetti," diye karşılık verdi topluluk. "Zafer senin, Şeytan Efendimiz."

Ayini yönettiği belli olan kırmızılı kişi sözlerine devam etti. "Cehennemin Efendisi bize yardım elini uzattı."

"Yeryüzünün efendisi odur," diyerek araya girdi topluluk. "Zafer senin, Şeytan Efendimiz!"

"Yeryüzü senindir, Sabah Yıldızı!" dedi tören başı. "Senin hizmetkârınım, düşmanlarıma karşı bana yardım et! Beni takip edenlerden beni koru!"

"Bizden nefret edenlerden kurtar bizi!" diye devam etti topluluk. "Sana gelenleri koru!"

Tören karşılıklı atışmalar eşliğinde devam etti, kırmızılı adam ayinsel bir dize söylüyor ve topluluk da ona başka bir dizeyle karşılık veriyordu.

"Bize gel, efendi Ahriman ve bize yeni hayat ver."

"Biz senin tebaan ve hizmetkârlarınız."

"Bize görkemli gücünü bahşet, Şeytan Efendimiz."

"Bahşet ki o güçle sana karşı çıkanları mağlup edelim."

"Seslerimiz sana ulaşsın."

"Karanlıkların Efendisi sizinle olsun."

"Sizinle olsun."

Tören başı yakaranları kucaklamak ister gibi kollarını açtı.

"Tüm güç ve görkem senindir, Şeytan Efendimiz, kutsanmış Beelzebub, ebedî Ahriman!"

"Yeryüzünün ve cehennemlerin hükümdarını kutsuyoruz ve ona hürmet ediyoruz."

Kırmızılı siluet bir ilahi okudu ve müritler ona karşılık verdi.

Tören bittiğinde töreni yöneten kişi bakışlarını kalabalığın arasında dolaştırdı.

"Kardeşlerim, büyük savaş yaklaşıyor," dedi ciddi bir tavırla. "Düşmanlarımız bize karşı birleşiyorlar. Böyle bir anda zayıflık gösteremeyiz." Ellerini kaldırıp yumruk yaparak göğsüne vurdu. "Birleşirsek kazanırız, ayrılırsak ölürüz. Darbeyi indirme zamanı geldiğinde merhamet ya da şefkat var olmaz. Zafer bizim olacak!"

"Zafer senin olacak, Şeytan Efendimiz!"

Tapınağa aniden bir sessizlik çöktü. Maguş[12] sol elini kaldırıp salonun bir köşesinde ayrı duran beyaz tunik giymiş kişiyi işaret etti.

12 Müneccim, mecusi, maguş, büyücü, yıldız falcısı, sahir: Zerdüştlükte rahip. (ç. n.)

"Vakit geldi, Decarabia."[13]

Beyaz tunikli, siyahların arasına karışıp mihraba geldiğinde durdu.

"Buradayım Sayın Maguş."

Maguş, abartılı derecede ağır hareketlerle kürsüden inerek beyazlıya doğru yaklaştı.

"Kimsin sen?"

"Sizin emrinizle insan formu almış, sihirli pentagramın içindeki yıldızların şeytanı Decarabia'yım."

"Şeytan ismine layık olacak mısın Decarabia?"

"Evet, Sayın Maguş."

Maguş'un parlak kara gözleri içinde saklı olanı bulup çıkarmak ister gibi Decarabia'nın mavi gözlerine doğru yaklaştı ve onları derinlemesine süzdükten sonra bir sonraki sorusunu yöneltti.

"Benim emrimle..." Ardından söyleyeceklerinin altını çizmek ister gibi duraksadı, "Öldürmeye hazır mısın, Decarabia?"

Beyaz giyimli adam bir saniye dahi tereddüt etmeden cevap verdi.

"Evet Sayın Maguş. Ben, Cehennemin Efendisi'nin eli, Ahriman'ın yumruğu, Lusifer'in oku olacağım."

Tören başı onu kabul ettiğinin bir işareti olarak beyazlı müridi kucakladı ve topluluktan onaylayan nidalar yükseldi, arkasından koro halinde, "Zafer senin, Şeytan Efendimiz!" diye haykırdılar.

Maguş daha sonra ilk sırada duran birine başıyla bir işaret yaptı. Kukuletalı gölge öne gelerek sırtındaki siyah tuniği çıkarıp tamamen çırılçıplak kaldı. Bu bir kadındı, kadın mihrabın üzerine çıkıp sırtüstü yatarak bacaklarını açtı.

Kadın törene uygun pozisyonunu aldıktan sonra Maguş cemaatine yeni katılan müride döndü.

"Al onu Decarabia," diye emretti. "Ve onun aracılığıyla Şeytan Tarikatı'nın kardeşliğine gir."

Decarabia bu talimatı ikiletmeyerek bu kez kendisi beyaz tuniğini üzerinden sıyırdı. O da çırılçıplak kalarak mihraba çıktı ve ona kendisini sunan kadının üzerine uzandı.

---

13 Demonolojiye göre başlıca şeytanlardan biri. (ç. n.)

XIII

Tomás, ilk şoku atlattığında Filipe'nin dilenciye benzer bir hali olduğunu fark etti. Dağınık ve kirli saçları, uzun sakalı, çukurlaşmış ve çevresinde halkalar oluşmuş gözleri, daha da fenası ter ve idrar karışımından oluşan keskin ve berbat kokusuyla arkadaşı tam manasıyla sokaklarda yaşayan biri gibi görünüyordu.

"Sana ne oldu böyle?"

Lise arkadaşının gözlerinde, genel bitkin görünüşüyle tezat oluşturan kaygılı bir ifade vardı.

"Yardıma ihtiyacım var..."

Tomás'ın bakışları arkadaşının kıyafetlerine kaydı; bir aydan beri yıkanmamış gibi görünüyorlardı. Dahası elinde üzeri lekelerle dolu, yırtık pırtık bir çuval tutuyordu.

"Bunu ben de gayet net görebiliyorum," dedi. "Sakın bana senin de işini kaybettiğini söyleme!"

Kaldırımın orta yerinde duruyorlardı ve Filipe başıyla birkaç metre ilerilerinde, arkadaşının yaşadığı binayı işaret eti

"İçeri girebilir miyim?"

Bunu sormasına dahi gerek yoktu. Tomás onu dairesine çıkarıp iki yumurta ekleyerek öğle yemeğinden kalanları ona verdi. Ardından soyunmasına yardım ederek onu banyoya götürdü ve "misler gibi kokarak" çıkmasını tembihledi.

Filipe uzun zamandandır yanına yaklaşmadığı belli olan banyosunu alırken ev sahibi de onun ter kokulu kıyafetlerini çamaşır

makinesine attıktan sonra ona ödünç vermek üzere temiz giysiler çıkardı. Sonra adamın yanında taşıdığı çuvalı alıp başka yıkanacak bir şeyi var mı diye kontrol etmek üzere açtı. Çuvalın içi leş gibi kokan paçavralarla doluydu, Tomás onları da kirli sepetine attı. Görünüşe bakılırsa, her perşembe evi temizlemeye gelen ve yeni durumu nedeniyle yol vermesi gereken temizlikçi kadının bu hafta her zamankinden daha fazla işi olacaktı.

Tomás temizlenecek başka bir şey daha olup olmadığını kontrol etmek için çuvalı tekrar kurcaladığında gönderici kısmında tuhaf bir dizilimle yazılmış harflerin olduğu bir zarf buldu.

G O s a n S E C
O T a t + & A R
H E R T A T O
O V S A N S M B

"Vay canına! Bu şifreli bir bilmece!"

Eski arkadaşı Filipe Madureira'nın el yazısıyla yazılmış böyle bir şey görmek inanılmazdı, sonuçta lise dönemlerinde kriptogramları ve şifreli yazıları çözmeye onunla birlikte merak salmıştı. Yaratıcı gençlik yıllarında, uzun yaz tatillerini buluşları olan bir oyunla geçirirlerdi. İkisinden biri bir kitabı veya herhangi bir "defineyi" saklar, yerini bulmak için takip edilecek yolu diğerinin çözmesi gereken bir şifreyle tarif ederdi. Oyun daima, "Bir görevin var, asker," sözleriyle başlardı ve oyuncu da bulmacayı çözmeye başlamadan evvel, hazır ola geçerek, "Evet komutanım," diye cevap verirdi. Tomás o günleri hatırlayarak gülümsedi, hafızası onu yanıltmıyorsa o oyunu kazanan hemen hemen daima kendisi olurdu.

Zihnindeki görüntüler aniden çıkan bir esintiyle dağılan toz bulutu gibi bozuldu, şimdi gençlik anılarına dalıp gitmenin zamanı değildi. Arkadaşının eşyalarını karıştırmak istemiyordu, zarfı yere koyup elini tekrar çuvalın içine daldırdı ve içini karıştırdı.

Parmakları soğuk ve sert bir şeye temas etti ama el yordamıyla ne olduğunu anlayamadı. Objeyi çekip aldığında gözleri hayret ve dehşetle büyüdü.

Bu bir tabancaydı.

Banyonun kapısı açılıp Filipe bir buhar bulutuyla birlikte ve havluya sarınmış bir halde kapıda göründü. Yüzü daha gençleşmiş görünüyordu, nihayet sakalını kesmiş, saçlarını taramıştı. Tomás temiz kıyafetleri ona uzattı.

Arkadaşı, on dakika içinde tamamen farklı birine dönüşmüştü; gözlerinin etrafındaki koyu renkli halkalar hâlâ yerindeydi ama onlar da rahat bir uyku çektiğinde kaybolacaklardı.

"Ah, kendimi yeniden doğmuş gibi hissediyorum," dedi Filipe yüzünde belirgin bir memnuniyet ifadesiyle. "İtalya'dan ayrıldığımdan beri doğru düzgün banyo yapmamıştım." Elini burnuna götürüp koklayarak kokuyu içine çekti. "Ah, bu kokuyu ne kadar da özlemişim."

Ev sahibi konuğunu salona doğru yönlendirerek bir kanepeye oturttu. Arkadaşının yanında getirdiği çuval yerde duruyordu, sönmüş bir lastik top gibi küçülmüştü. Tomás eğilip onu yerden aldı ve içinden zarfı çıkararak Filipe'ye uzattı.

"Bu senin," dedi. "Atılacak bir şey mi?"

Arkadaşı uzanıp zarfı sanki her an kırılıverecekmiş bir cam parçasıymış gibi dikkatle eline aldı.

"Bu son derece önemli," diye karşılık verdi. "Bu belgeleri kaybetmemem gerekiyor."

Tomás onun bu sözlerine ve şifreli zarfa gösterdiği özene çok şaşırmıştı ama bir şey sormadı. Filipe'nin ona başka bir açıklama yapmamasının haklı sebepleri olmalıydı. Onun işine burnunu sokmaya ne hakkı vardı?

Tomás elini tekrar çuvala daldırıp bu kez tabancayı çıkararak fazlasıyla hassas eşyanın aslında elinde tuttuğu şey olduğunu vurgulamak istermiş gibi temkinli hareketlerle ona gösterdi.

"Bu nedir peki?"

Filipe'nin yüzünde zoraki, hatta belki de utanmış bir tebessüm belirdi.

"O bir oyuncak."

"Haydi ama! Benimle dalga geçme!" dedi Tomás silahı tekrar göstererek sorusunu yineledi. "Nedir bu?"

Misafir iç çekerek teslim oldu.

"Bir savunma aleti."

"Artık üzerinde silahla mı dolaşıyorsun?"

Filipe uzanıp silahı onun elinden aldı.

"Bu tam ve gerçek bir silah değil aslında," diyerek arkadaşının daha iyi görebilmesi için silahı havaya kaldırdı. "Dikkatli bakmadın mı?"

Tomás silaha bakmıştı ama bu sözler üzerine daha iyi inceledi. Bir tabanca şeklinde olmasına karşın, daha yakından bakıldığında gerçek bir silaha benzemiyordu. Tutma yeri vardı ama namlunun yerinde dikine bir ağzı andıran bir yarık ve X-26 yazan sarı bir bant bulunuyordu. *Bıçak Sırtı* ya da *Gerçeğe Çağrı* gibi fantastik bir filmden fırlamış geleceğe ait bir silahı andırıyordu daha çok.

"Gerçekten de tuhaf bir şekli var," diyerek kabullendi Tomás.

Filipe parmağıyla namlunun yerinde duran dikey gövdeye dokundu.

"Bunu görüyor musun?" diye sordu. "Bu iki elektrot arasındaki elektronik yaylı bir kemer."

Ev sahibinin bakışları sorgulayan bir ifade aldı.

"Elektrikli bir silah mı?"

Misafir başını sallayarak onayladı.

"Bir elektroşok silahı," diye açıkladı. "Elektrik akımı yaratıyor ve kasların, kontrolünü yok ederek kasılmalarına yol açıyor. İsabet ettiği kişiyi etkisiz hale getiriyor ama öldürmüyor. Öldürücü bir silah değil yani."

Tomás silaha bakıp hafifçe başıyla onayladı, bu silahın etkilerini bir hafta önce Atina'da deneyimlemişti.

Onu Yunan polisin elinde de görmüştü ama fazla inceleyemediği için o türden bir şey olduğunu anlayamamıştı.

"Demek bu bir şok tabancası, ha?" diye sordu öylesine, bir cevap beklemiyordu. "Evet, etkilerini gayet iyi biliyorum. Bu şey... gerçekten çok etkili."

"Hem de nasıl!" diye karşılık verdi silahı okşayarak. "X-26 benim en iyi arkadaşım."

Tomás gözlerini silahtan ayırarak merakla arkadaşına baktı.

"Anlat bakalım, senin neden bir silaha ihtiyacın oldu?"

Filipe doğrulup bir gangster edasıyla silahı kemerine soktu.

"Tehlikede olduğumu söyledim ya," diye hatırlattı arkadaşını sokakta gördüğü anda ilk söylediği cümleyi tekrar ederek. "Öyle bir sefalet içinde olmanın benim seçimim olduğunu mu sandın?" Başını iki yan salladı. "Hayır, bu benim seçimim değildi. Gerçek şu ki, dostum, ben kaçıyorum." Silahı tekrar eline aldı. "Ve bu X-26 canımı korudu. X-26 ve sen."

Konuşma gerginleşmeye başlamıştı. Tomás artık son bir saat içinde olan her şeyin (arkadaşının beklenmedik şekilde ortaya çıkışının, perişan halinin ve savunma aletinin) bahsettiği kaçışla alakalı olduğunu anlamıştı.

"Neden, kimden kaçıyorsun?" diye sordu.

Arkadaşı, sessiz kalarak sanki ne kadarını açıklayabileceğini veya neleri açıklamayı istediğini değerlendiriyormuş gibi gözlerini boşluğa dikti.

"Maalesef, sana hiçbir şey anlatamam," diye karşılık verdi sonunda. "Böylesi senin için daha iyi."

Tomás'ın bakışları şok tabancasından arkadaşına kaydı, bir yandan da her şeyden habersiz kalmayı kabul edip etmemesi gerektiğini düşünüyordu. Aslına bakılırsa çoktan bu işe bulaşmıştı. Ona yardım etmek gibi bir görevi vardı ama neden yardım ettiğini bilmeye hakkı yok muydu? Fakat aynı zamanda arkadaşına güvenmesi gerektiğine emindi. Şayet o bazı şeylerin açıklanmamasının kendisi için daha iyi olacağını düşünüyorsa belki de bunu kabullenmeliydi.

"Pekâlâ," diyerek razı oldu. "Fakat benim çözmem gereken bir sorun var."

"Nedir?"

"Yarın annemi ziyaret etmek için Coimbra'ya gitmem gerekiyor," diye açıkladı. "Uzun zamandır... yani neredeyse seninle son görüştüğümüz zamanlardan beri Alzheimer'ı var. Avustralya'daydık, hatırladın mı? Artık bir bakımevinde yaşıyor ve Yunanistan'dan döndüğümden beri ziyaretine gitmedim. Dahası bakımevi arayıp benimle görüşmeleri gerektiğini söyledi. Bu seyahatin zamanlaması hiç iyi olmadı çünkü işimi kaybettiğimden oldukça meşguldüm ve..."

Arkadaşı bu habere şaşırmıştı.

"İşini mi kaybettin?" Tomás onaylar gibi bir hareketle karşılık verdi.

"Ekonomik kriz işte, ne yaparsın. Fakültenin akademik personeli küçültmesi gerekiyormuş... işte ben de şimdi iş arıyorum."

"Ah, demek öyle."

"Evet, şimdi de annemi ziyaret etmem gerekiyor." Aklına bir şey gelmiş gibi durdu.

"Sen de gelirsin. Sabah erkenden yola çıkar, öğleden sonra döneriz. Biraz rahatlamak sana da iyi gelir. İki saat gidiş, iki saat dönüş sürüyor. İş Bulma Kurumu'nda tanıştığım bir çocuğu da götüreceğim, sen de bizimle gelebilirsin."

Filipe bu teklifi hemen kabul etti.

"Ben varım," dedi. "Coimbra'ya gitmek, burada eve kapanmaktan çok daha iyi."

Tomás kararlı bir hareketle ayağa kalktı.

"Anlaştık öyleyse!" dedi. "Sabah sekizde yola çıkarız, olur mu?"

Oturma odasından koridora çıkıp çalışma odasına yöneldi, orada annesinin kaldığı bakımeviyle alakalı bazı evraklar başta olmak üzere tamamlaması gereken birtakım işleri vardı.

"Tomás!"

Arkadaşının sesiyle birlikte durup oturma odasına doğru döndü.

"Ne var?"

Filipe yüzünde minnettar bir tebessümle konuştu.

"Teşekkürler."

"Lafı bile olmaz."

Misafir belindeki şok tabancasına dokundu. "Sanırım basit de olsa sana bir açıklama borcum var," dedi. "Bunu hak ediyorsun."

"Ah, hayır, bunun için endişelenme."

"Hayır, gerçekten," diyerek üsteledi Filipe. "Detay veremem, bu, durumu daha da zorlaştırır fakat evinde kalmamın senin için de bir tehlike yarattığını bilmen önemli."

Bunu önceden tahmin etmiş olmasına rağmen tehlikenin varlığının telaffuz edilmesi Tomás'ı etkilemişti. Arkadaşının az evvel kendisine söylediklerinin ne anlama gelebileceğini gözlerinden okumaya çalışarak uzun süre yüzüne baktı.

"Nasıl bir tehlikeden bahsediyorsun?"

Arkadaşı derin bir nefes aldı, bir çelişki içinde olduğu aşikârdı. Hiçbir yanıt vermeyebilirdi ve her şey az önceki haline dönerdi veya bir şeyler söyleyebilir ve sığınağından olabilirdi.

Kararı sis perdesini hafifçe aralamak oldu.

"Peşimdeler."

XIV

Dolma kalem sayfanın üzerinde kayarak siyah yazılar oluştururken birisi çalışma odasının kapısını tıklattı. Masada oturan adam bu sese aldırmayarak yazmaya devam etti. Yapacak çok fazla evrak işi vardı ve kendini bir saat boyunca bu işe vermeye kararlıydı. Kapının ardından gelen hafif ama kararlı tıklatmaları yeniden duydu.

Adam bunun üzerine bu kesintiden rahatsız olmuş bir halde yazmayı bırakıp derin bir iç geçirdi.

"Ne var?" diye seslendi kapıya doğru, sesinden de anlaşılan bir kızgınlıkla. "Ne oldu?"

Kapı yavaşça, âdeta çekingen bir tavırla açıldı ve ceketli ve kravatlı bir adam içeri süzüldü.

"Sayın Maguş, rahatsız ettiğim için üzgünüm," dedi adam alçak bir sesle ve amirinin gözlerine bakmaktan çekinerek devam etti. "Çok mu meşgulsünüz?"

"Elbette çok meşgulüm!" diye karşılık verdi Maguş, belirgin bir öfkeyle. "Ne istiyorsun Balam? Rahatsız edilmemek için kesin talimat verdiğimi bilmiyor musun? Bana itaatsizlik etmeye cüret ettiğine göre umarım, geçerli bir sebebin vardır!"

Adam köşeye sıkıştırılmış bir hayvanın korku dolu bakışlarıyla ve elleri titreyerek neredeyse iki büklüm olmuştu.

"Şöyle ki... son derece önemli olduğu belirtilen bir telefon geldi," diye geveledi. "Doğrudan doğruya size hitaben ve şifreli bir telefon."

Bu sözler Maguş'un kara gözlerindeki vahşi bakışları yatıştırmışa benziyordu. Sandalyesinin arkasına yaslanarak elleriyle yüzünü sıvazladı.

"Kimden?"

"Alfa takımı, Sayın Maguş," diye karşılık verdi adam sakin bir sesle. "Telefonu bağlamamızı ister misiniz?"

"Bağlayın."

Bu emir daha çok bir mırıltıyı andırıyordu ama adam hemen anladı ve izin isteyerek odadan ayrıldı. Oda yeniden sessizliğe gömülmüştü.

O sırada telefon çaldı.

"Decarabia, sen misin?"

"Evet, Sayın Maguş."

Öbür hattın ucundaki ses uzaktan geliyordu fakat o kadar güçlü çıkıyordu ki sanki adam yan odada konuşuyor gibiydi. Bugünün iletişim teknolojisi gerçekten inanılmazdı.

"Portekizliyi buldun mu?"

"Evet, Sayın Maguş."

Maguş duyduklarına memnun olmuştu. Decarabia grup için iyi bir kazanım olmuştu, inkâr edilemez becerilere sahipti. Nice'teki iki Fransız'ın sorgulanması ve öldürülmelerini takip eden problemlerin ardından Decarabia'nın geniş tecrübeleriyle her şey farklı olacaktı.

"Nerede?"

"Lizbon'da, Sayın Maguş."

"Ah, evine dönmüş demek!" dedi cemaat lideri. "Tam yerini saptayabildin mi?"

"Henüz değil Sayın Maguş. Fakat Portekiz'e sahte isimle aldığı uçak biletinin kaydını buldum."

Bu bilgi hattın öbür ucunda büyük bir şaşkınlık yaratmıştı.

"Bilet mi almış? Ama nasıl olabilir? Hesabına girişini engellemedik mi?"

"Çektiği son parayı kullanmış olmalı. Lizbon Havaalanı'nın güvenlik video sistemine girdim ve istikametine vardığına dair görsel onayı aldım. Adresini belirlemekle daha sonra meşgul olacağım."

Maguş rahatlamıştı.

"Mükemmel," dedi tasdikleyen bir ses tonuyla, yeni elemanının etkin çalışmasından memnundu. Bu işi ona sadece yirmi dört saat evvel vermişti ama şimdiden somut sonuçlar elde ediyordu. "Doğru yolda olduğunu düşünüyorum. Başka bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Hızlı hareket etmek önemli," dedi hattın öbür ucundaki ses. "Hemen Lizbon'a gitmek için müsaadenize ihtiyacım var. Yerini saptadığım anda ona kaçacak fırsatı vermek istemiyorum."

"Elbette," diye karşılık verdi amiri. "İstediğin anda harekete geçmek için tüm kaynakları kullanabilirsin, anladın mı? Önemli olan o alçağı ele geçirmek."

"Evet, Sayın Maguş."

İkisi de sessizleşti ve bir süre sadece hattaki hışırtılar duyuldu.

"Decarabia?"

"Evet, Sayın Maguş."

"Ona ihtiyacımız olanları söylettikten sonra acı çektir, duydun mu beni? Canının yanmasını sağla!"

"Tabii ki Sayın Maguş."

Maguş bir dil hareketiyle ve nahoş sesler eşliğinde öğle yemeği sırasında dişlerinin arasına sıkışmış bir et parçasını çıkardı.

"Onu yavaş yavaş öldür."

XV

Yol neredeyse bomboştu. O an için görünürde sadece önlerinden giden bir otobüs ve karşı yönden gelen iki araba vardı. Tomás'ın iş bulana kadar arabayı kullanmama kararı sadece şehir içi yolculuklar için geçerliydi. Kir pas içindeki eski kasa, mavi Volkswagen'inin direksiyonundaydı.

"Portekiz'e her geldiğimde," dedi Filipe gözlerini yola dikerek. "Her yere ulaşan bu kara yolu bağlantıları beni şaşırtmaya devam ediyor."

"İnanılmaz, öyle değil mi?" diye karşılık verdi Tomás. "1990'da ülkenin iki büyük şehrini bağlayan bir otoban bile yoktu. Şimdi Lizbon ile Porto arasında iki tane birden var ve kriz patladıktan sonra üçüncüsünü de yapmaya karar verdiler."

"Üçüncüyü mü?

Tarih profesörü güldü.

"Düşün artık!"

Arkadaşı dehşet içinde başını iki yana salladı.

"Bir otoban kesinlikle zaruri," dedi. "Ama... üç? Usulsüz bir şekilde kaynakları boşa harcamaktan başka bir şey değil!"

Tomás gözlerini yoldan ayırmadan omuzlarını silkti.

"Bunlar kamu fonu. Avrupa Birliği ödüyorsa neden faydalanamasınlar, değil mi?"

Volkswagen'in içi yeniden sessizliğe gömüldü, sadece motorun arkadan gelen hafif homurtusu duyuluyordu. Bu, Filipe'nin alışkın olmadığı bir sesti ve bu modellere has bir sıkıntıydı.

"Ve Portekiz'in bu çukura düşmesi de böyle oldu!"

Tüm bunları, yüksek sesle telaffuz ettiği "çukur" kelimesi hariç neredeyse bir fısıltı halinde söylemişti. Sürücü irkildi.

"Çukur mu?" dedi panik bir halde bakışlarını dikkatle yolda gezdirerek. "Nerede?"

"Ülkemizde," diye açıkladı Filipe gülerek. "Ülkemizi şu anda içinde bulunduğumuz bu uçuruma itenin tüm bu yolların inşaatı olduğunu düşünüyordum kendi kendime."

Tomás âdeta rahat bir nefes aldı.

"Çok şükür! Ben de çukura düşüyoruz sandım bir an!" Rahatlayarak gözlerini bir an için yoldan ayırdı. "Bildiğin gibi, ülke bir çıkmazın içinde."

Filipe pencereden dışarıyı işaret etti.

"Öyle. Baksana, senin de işsiz olman tüm bu yollar yüzünden."

Arka koltukta, Tomás'ın İş Bulma Kurumu'nda tanıştığı genç adam oturuyordu. Alexandre, o ana kadar sessizce konuşulanları dinlemişti ama dayanamayıp olduğu yerde kıpırdandı.

"Kusura bakmayın ama tüm bunlar çok anlamsız," diyerek araya girdi. "Otoyolların işsizlikle ne alakası var? Benim bildiğim kadarıyla, otobanların yapılmasıyla birçok kişiye istihdam sağlandı!"

Filipe arkaya döndü.

"Aldatmaca," dedi. "Hepsi yanılsama."

"Nasıl böyle dersiniz? Şu anda geçtiğimiz otoban bir yanılsama değil ama."

"Bakın, işsizlik aynı anda ortaya çıkan farklı krizlerin bir sonucudur," dedi üç parmağını havaya kaldırdı. "Üretimin Batı'dan gelişmekte olan ülkelere kaymasıyla oluşan temel krize ek olarak üç tane daha sayabiliriz: para piyasaları krizi, avro krizi ve ülke ekonomisi. Her ne kadar para piyasalarının krizi diğerlerini açığa çıkarmış olsa da hepsi ayrı şeyler. Avro krizi, Batı krizi ve çevre ekonomileri krizi seyir halindeydi ama sakindi."

Arka koltuktaki genç adam şüpheci bir ifadeye bürünmüştü.

"Evet, ne olmuş?" diye sordu küstah bir edayla. "Otoyollarla ne alakası var bunun? Onların yapımı bir sürü insana istihdam sağlamadı mı? Böyle bir gerçek nasıl sorgulanabilir?"

"Sakin olun," dedi Filipe gülerek. Yol arkadaşının heyecanı onu eğlendirmişti. "Ekonomik krizin ve avro krizinin geniş kapsamda kendini gösterdiğini ve gezegendeki tüm insanlara ulaştığını anlamalısınız fakat bazı ülkeler diğerlerinden daha fazla etkilendiler çünkü farkında olmasalar da kendi sebepleri yüzünden krizin içindeler."

"Bizi mi kastediyorsunuz?"

"Bizi veya mesela Yunanistan'ı... ama o kadarla kalmıyor. İspanya, İrlanda, İtalya'nın da şu ana dek sessiz kalınmış olan problemleri vardı. Bu da finansal kriz ve avro krizi patlak verdiğinde neden onların diğer ülkelerden daha fazla etkilendiklerini açıklıyor."

Alexandre üsteleyerek otobanı işaret etti.

"Siz bizdeki krizin kara yolları ağından kaynaklandığını mı ima ediyorsunuz? Ama bu saçmalık!"

"Ekonomik krizlerin, bazıları dâhilî, bazıları haricî olmak üzere farklı nedenleri vardır. Her ülke dâhilî nedenlerden kendisi mesuldür. Portekiz, İrlanda, İtalya, Yunanistan ve İspanya'nın durumunda bu ülkelerin mamullerinin uluslararası pazarlarda değer ve rekabet kaybetmiş olması ve sosyal statünün sürdürülebilir olmamasının yanı sıra, bu gerçeği saklamak için borçlardan medet ummasıdır. Fransa da aynı sıkıntılara sahip. Portekiz'in durumunda, ülkenin tüm dikkatini devrolunmayan üretim sektörüne yöneltmiş olması gerçeği göz önünde bulundurulmalı."

"Devrolunmayan üretim sektörü mü? Nedir o?"

Bu kez kara yolunu işaret etme sırası Filipe'deydi.

"İşte, mesela, kara yolları," diye açıkladı. "Kara yollarını yabancılara satabilir miyiz mesela? Elbette satamayız. Devrolunamayacak bir kaynaktır, oysa ayakkabı yurt dışına satılabilir. Ya da kıyafet, şarap veya zeytinyağı da: hepsi devredilebilen varlıklardır. Şu işe bakın ki akıllı insanların önderliğinde, Portekiz yönetimleri devredilemez sektörlere ve ihraç edilemeyecek şeylere yatırım yapmanın daha iyi

olacağına karar verdi. Ve böylelikle otoyollar, köprüler, havaalanları, stadyumlar, döner kavşaklar, tüneller... ve buna benzer şeyler inşa etmeye girişti! Otoyolların neden problemde rolü olduğunu anladınız mı?"

"Benim bildiğim kadarıyla bayındırlık çalışmaları birçok insana istihdam sağladı!"

"Ama onlar ihraç edilebilir değiller, anlıyor musunuz? Ve daha da kötü olan, hükümet uzun yıllar boyunca bu yatırımlara garanti verdi. İstesek de para harcamaktan vazgeçemiyoruz."

Alexandre kafası karışmış bir halde başını sağa sola salladı.

"Anlamıyorum," dedi kabullenerek. "Bu yatırımların bizi felakete götürdüklerini öğrendiysek ve kesmek istiyorsak bunu yapabiliriz. Buna engel olan nedir?"

"KÖM denen bir şey. Bunu daha önce duydunuz mu?"

"Kamu-Özel Ortaklığı," diye açıkladı Tomás. Gözlerini yoldan ayırmadan konuşulanları ilgiyle dinliyordu. "Herkes ne olduğunu bilir."

"İnsanlar gerçekten Kamu-Özel Ortaklığı'nı biliyorlar mı?" diye sordu Filipe şüpheci bir ifadeyle. "Bundan kuşkuluyum. Bilseler hükümeti düşürmek için kitleler halinde sokaklara dökülürlerdi."

"Neden?" diye sordu arkada oturan genç hayretle. "Kamu-Özel Ortaklığı kötü bir şey mi? Halkın parasını harcamadan çalışmalar yapmak için bir sistem değil mi o?"

Filipe ve Tomás bir ağızdan gülmeye başladılar.

"Onların iddiası da bu!" dedi tarih profesörü. "Siz bu arsız yalana gerçekten inanıyor musunuz?"

Onların bu tepkisi Alexandre'yi şaşırtmıştı.

"Yani, kısaca, böyle söylüyorlardı. Vergi mükellefine, yani vergi ödeyen vatandaşa hiçbir maliyeti olmayacağını... öyle değil mi yoksa?"

"Ne büyük saflık!" dedi Filipe gözlerini kısarak. Ve yeniden arkasına döndü. "Size Kamu-Özel Ortaklığı'nın ne olduğunu açıklayayım." Bir sunum yapmak üzere hazırlanıyormuş gibi kısa bir süre duraksadı. "Halkın parasını çimentoya harcamanın yanı sıra, derin

bir bilgeliğe ve müthiş bir zekâya sahip olan parlak yöneticilerimiz bunun yeterli olmadığına karar verdiler. Başka bir şeyler daha yapmak gerekiyordu! Peki bu akıllılar ne yaptılar dersiniz? Başkalarının hesabına çimento yapmanın bir yolunu buldular."

"Bu 'diğerleri' biz oluyoruz elbette," diyerek araya girdi Tomás. "Biz ama gelecekteki biz."

"Aynen öyle," diyerek doğruladı Filipe. "Dikkatinizi çekerim, bir Kamu-Özel Ortaklığı şayet devlet, kullanımı yatırımını ve onarımını geri ödeyebilen bir çalışma gerçekleştirmeye karar verirse anlamlıdır. Devlet parası olmadığında özel kuruluşa gider ve şöyle der: 'Bu köprüyü yaparsanız, yılda bir milyon araç trafiğiyle birlikte on beş yılda turnikelerden yaratımınızın karşılığını alacaksınız ve otuz yıl boyunca idaresini size vereceğiz, siz de bu şekilde ondan kazanç sağlayacaksınız.' Bunun üzerine özel kuruluş şöyle bir soru sorar: 'Peki, araç trafiği beklenenden az olursa ne olacak?' 'O zaman sizin için kötü olur,' diye cevap verir devlet, kapitalist bir sistemde risk de yatırımın bir parçasıdır, öyle değil mi? Özel kuruluş bunu düşünüp hesaplarını yapar ve riski telafi edebileceklerini düşünerek yola devam eder. Bu iyi bir Kamu-Özel Ortaklığı örneğidir. Özel kuruluş riske girip yatırım yapıyor ve kâr sağlıyor veya işler kötü giderse zarar ediyor. Vergilerini ödeyen halkın cebinden bir kuruş dahi çıkmıyor ama çalışma onların oluyor."

"Bu bir Kamu-Özel Ortaklığı, evet."

"Bu elbette Kamu-Özel Ortaklığı ama Portekiz'de değil, dostum! Onun yerine Portekiz'de devlet özel kuruluşa gidip şöyle diyor: 'Bir otoyol inşa et ve idaresini otuz yıl sen al ama kâr elde edemezsen kaybını ben ödeyeceğim.' Anlıyor musunuz? Portekiz'deki Kamu-Özel Ortaklıkları özel kuruluşlar için risk taşımıyor, tüm risk vergi verenlerin. Özel şirketler risksiz fayda sağlıyorlar ve devlet kâr elde etmiyor ve riski üstleniyor Böylelikle politikacılar bu çalışmalarla gösteriş yaparak onları tekrar seçilmek için kullanıyorlar, biz de vergilerimizle her şeyi ödemiş oluyoruz. Yani şimdi ödüyoruz çünkü gelecek dedikleri zaten geldi çattı. Bu şekilde özel şirketlerin otuz yıl

işletme hakkı karşılığında bir çalışmayı finanse edecekleri birçok iş emri verildi."

"Kamu-Özel Ortaklıkları hep o kadar kötü mü gitti?"

"Çok daha kötü gitti! Neredeyse tüm Kamu-Özel Ortaklıklarından elde edilecek komisyonlar ertelendi, bazı durumlarda yüzde otuza kadar düştü. Arkasından yeniden pazarlıklar yapıldı ve bu pazarlıklar daima kamu fonlarının aleyhine oldu. Vasco da Gama Köprüsü ve Lizbon banliyö hattı gibi kendi başına sürdürülebilir olarak sunulan projeler mali anlamda devlet tarafından desteklendi. Maliyeti olmayacağını iddia ediyorlardı ama utanmazca yalan söylüyorlardı. Sadece SCUT otoyolları vatandaşa on beş milyon avroya mal oldu! Bu rakamın büyüklüğünü daha iyi ifade edebilmek için, Portekiz hükümetinin vergileri artırarak ve ödeneklerden kesinti yaparak topladığı paranın yol ücretlerinin yarısından biraz fazlasını ödemesine imkân verdiğini söylemek yeterli olacaktır." İki yol arkadaşını işaret etti. "Siz ve Tomás, bu seçim saçmalığının ödenmesi gerektiği için işsizsiniz! Ve bu, buz dağının sadece görünen kısmı. Örneğin 2001'de Kamu-Özel Ortaklığı sistemiyle on adet hastane yapıldı. On yıl geçtikten sonra sadece biri, belli ki vergi mükellefleri adına tekrardan pazarlığı yapılan Carcais'teki hastane açıldı.... Diğer hastane projeleri daha sonraya ertelendi ve sonraki otuz yıl boyunca devlet hazinesine sekiz milyar avroya mal oldu, 2012'ye dek Portekiz devletinin uyguladığı tasarruf kapsamıyla toparlanan paraya eşdeğer bir rakam. Alcantara Terminali rekabete açılmaksızın ve doğrudan pazarlıklar (yolsuzluğa açık koşullarda) temel alınarak vergi ödeyen halk adına yeniden müzakere edildi ve devredildi. Porto'nun 2001'de Avrupa kültür başkenti olması şerefine inşa edilen Casa da Musica, etkinlikten beş yıl sonra, kamu fonuyla alakalı geç kalmış yasaklayıcı pazarlıkların ardından açılabildi. Proje sahibi işini geç teslim etmişti ve cezalandırılmak yerine, bir milyon avro daha verilerek ödüllendirildi." Sözlerini vurgulayan bir el hareketi yaptı. "Ahmaklar ödesin!"

"Sonra 2004 Avrupa Futbol Şampiyonası için yapılan stadyumlar var," diye hatırlattı Tomás. "Şu bolca para kazandıranlar hani."

"Hem de nasıl!"

"Kaç taneydi? Yedi mi?"

Filipe her iki elinin parmaklarını da açarak gösterdi.

"On," dedi vurgulayarak. "Yedi UEFA'nın istediği sayıydı ama bizim halkın parasına büyük bir titizlikle itibar eden hevesli devlet adamlarımız Kamu-Özel Ortaklığı sistemiyle toplamda yedi yüz milyon avroya gereğinden fazla olsa da on adet stadyum inşa ettirdiler. Spor Bakanı José Lello, kendisine Leiria Stadyumu'nun yirmi milyon avroya mal olacağı söylendiğinde şöyle demişti: 'Yirmi milyon mu? Çok daha fazla olmalı!' İlk soru şu: Neden? Cevabıysa şöyle: Çünkü seçmenlere karşı iyi bir izlenim bırakmak isteyen bazı vicdansız bakan ve yetkililer vardı. İkinci soru: Stadyumlar ne kaynak yaratır? Maliyet-fayda ilişkisi titizlikle öngörülmüş müydü? Hayır. Onun yerine, yetkililerin ve iyi izlenim bırakmak isteyen bakanların seçmenlerle ve aynı zamanda yüklenici firma sahibi arkadaşlarıyla olan ilişkileri dikkate alınmıştı, elbette bunlar sadece bir dedikodudan ibaret! O stadyumlara ne oldu? Cevabı üzücü. Leiria, Loulé ve Aveiro stadyumlarından elde edilen gelir masrafları karşılamadı. Kayıplar öylesine arttı ki Aveiro Belediyesi stadyumu yıkmayı dahi düşünüyordu." Sürücüye baktı. "Şimdi sana soruyorum, birileri Portekiz ekonomisine karşı gerçekleştirilen bu ihlallerden dolayı cezalandırıldı mı?"

Bu soru Tomás'ın kahkahalarla gülmesine neden oldu.

"Bildiğim kadarıyla, hayır."

"Ama Kamu-Özel Ortaklığı başka bir şeye daha hizmet etti," dedi Filipe. "2007'de Kamu-Özel Ortaklığı'yla yapılan otoyollar, parayı yok etmek için düşünülmüş bir plandan başla bir şey olmayan *Estradas de Portugal* yani 'Portekiz Yolları' adı verilen bir şeye dönüştü. 2009'da bu ortaklıklar için beklenen mali yükün net değeri on iki milyar avroya eşdeğerdi, sonraki yıl sihirli bir şekilde beş milyara inen bir değer."

Tomás aklından hızlı bir hesap yaptı.

"Yedi milyar daha azı yani," dedi. "Bu para nereye gitti?"

"Kim bilir! Hiçbir zaman tatmin edici bir açıklama yapılmadı. Fakat bir yıldan diğerine, yedi milyar avronun ortadan kaybolmuş olduğu gerçeği değişmiyor. Acaba biri bunun bedelini ödemiş olabilir mi?"

Sürücü gözlerini yoldan ayırmadan gülümsedi.

"Acaba?.."

"Aslına bakılırsa, kamu gelir ve giderlerinin artan bir kısmı devlet bütçesinden çıktı. Bunu başarmanın farklı yolları var. Devlet ve belediyelerin bütçe limitleri var mı? Devlet bütçesi veya parlamento tarafından kontrol edilmeyen harcamalar yapmak için kamu kurumları veya belediyeler kurulmuyor. Bolca ve kontrolsüz harcamalar yapmak için yaklaşık bin tane halka açık şirket kurdular ve kamu fonları kurum, kuruluş, rasathane ve benzeri üç binden fazla kuruluşu beslemek zorundaydı. Hastaneler çok fazla para mı harcıyor ve bu da devlet bütçesindeki giderleri mi artırıyor? Harcamaları kontrol etmek yerine hastaneleri devlet kurumlarına dönüştürüyorlar, Lizbon'daki Curry Cabral'a olduğu gibi; böylece bütçeden çıkıyorlar, bütçe hafifliyor, yöneticiler de ciddi ve masrafları azaltan büyük devlet adamı havası kazanıyor. Tabii harcamaya devam ediliyor ama görünmüyor. Tüm bu kamu firmaları aracılığıyla yönetimler devlet bütçesine kayıt edilmeyen büyük borçlar aldılar ve inanılmaz harcamalar yaptılar."

"Yanlış hatırlamıyorsam," diyerek araya girdi Tomás. "Bizleri yöneten bu pek akıllı arkadaşlara 'bütçe mühendisleri' deniyordu."

"Bense buna 'dolandırıcılık, hırsızlık ve arlanmaz bir hortumlama' diyorum!" dedi Filipe. "Yanmakta olan bir otelin, sahiplerinin otelin itibarına leke sürmemek için bunu orada kalan otel müşterilerinden saklaması gibi bir şey bu." Başını iki yana salladı. "Tuhaf olan sevgili arkadaşlarım, ülkenin yandığını görenlerin şaşırması! Sorumluluktan kaçmak için işin suçlusunun uluslararası kriz olduğunu söyleyiverdiler."

Otomobilin içine bir sessizlik çökmüştü. Üçü de yola bakıyorlardı ve arkada oturan yolcu o ana kadar konuştukları şeyler üzerinde düşünüyordu. Her biri bu konular hakkında bir sürü şey okumuştu ama anlaşılan bir ağacın yaprakları gibi birbiriyle tutarsız, bölük pörçük bilgilerdi. Bu kez farklıydı, her şey birbiriyle bağlantılı görünüyordu: tüm ağaç, hatta ormanın ana hatları dahi belli olmaya başlamıştı.

"Gerçekten üzücü," diyerek yorum yaptı Alexandre, konuyu başladığı noktaya geri getirme teşebbüsüyle. "Ancak bir ülkede altyapıların ne kadar gerekli olduğunu unutamayız. Çok fazla suistimal, kötü yönetim ve hırsızlık olduğu ortada ama bu, tüm bu işlerin yapılmasının gerekliliğini değiştirmiyor. Altyapı olmazsa ekonomi nasıl gelişecek?"

"Devredilemez varlıkların önemli oldukları keşin," diyerek onunla hemfikir oldu Filipe. "Fakat Portekiz'de olduğu gibi ekonomik faaliyetlerin merkezini tayin edemez ve kamu finansmanını dengesizleştirmezler! Yöneticiler, ihraç edilecek şeylere odaklanmak yerine, parayı betona harcamayı tercih ettiler. Gelişen ve daha iyi ödenek sağlayan ekonomik sektör buydu. Devredilemeyen sektörün rekabetine karşılık verebilmek için devredilebilenlerin ödeneklerini artırması gerekiyordu, bu da mallarının fiyatını artırdı ve onları yabancılarınkinden daha az çekici hale getirdi. Böylelikle inanılmaz bir şey oldu: yerel mamuller çok pahalı oldukları için yabancı tüketicilerin ilgisini çekmemekle kalmadı, yerli tüketiciler için de daha az arzulanır hale geldi! Bu size kabul edilebilir geliyor mu?"

Alexandre ne diyeceğini bilemiyordu.

"Şey, evet..."

"Olanları gören yöneticiler ne yaptı peki?"

Tomás omuzlarını silkti.

"Kayıtsız bir şekilde ıslık çalmaya başladılar," dedi buruk bir tebessümle. "Ve yanlış hatırlamıyorsam, ekonomiye müthiş yatırımlar yaptıklarını duyurdular, öyle değil mi?"

"Neye yatırım? Daha fazla betona, daha fazla devredilemez varlıklara ve başka kamu çalışmalarına." Filipe gülmeye başladı. "Gerçek birer

dâhiler! Yöneticilerimiz o kadar iyiydi ki ama o kadar başarılıydılar ki geri zekâlılar bizi iflasa sürüklediler. Devredilemezler sektörünü ekonominin yıldızı haline getirerek milyonlarca avroyu denize attılar. Ülkeyi beton bir örtünün altında ezdiler! Çevre yolları, otobanlar, stadyumlar... tam bir şenlik!"

"Ama devlet ne yapabilirdi ki?" diye sordu arka koltukta oturan yolcu. "Devredilebilir varlıklara mı yatırım yapacaktı? Ayakkabı, zeytinyağı, şarap üretmeye mi koyulacaktı? Anlamsız!"

"Bence değil," diye karşılık verdi Filipe. "Bizimki gibi bir piyasa ekonomisinde devredilebilir sektörler özellerin elinde. İhracat için bu mamulleri üreten onlar."

"Eh, öyleyse devletin ne yapması gerekiyordu?"

"Betona para dökmek yerine, onu devredilebilir sektörü daha rekabetçi hale getirmek için kullanabilirdi."

"Ama nasıl? Parayı doğrudan özel sektöre mi verecekti? Yaptıkları tam da bu!"

"Teknoloji alımını finanse edebilirdi mesela. Çalışanların gelişimini ödeyebilirdi. Firmalara uygulanan vergileri azaltırdı."

Alexandre kaşlarını çattı.

"Daha fazla kazanç elde etmeleri için özel kurumlara yardım etmeliydi, demek istiyorsunuz..."

"O da var," diyerek kabullendi Filipe. "Peki sonra? Para kazanmak, sizin ima ettiğiniz ve bu memleketteki birçok insanın inandırılmaya çalışıldığı gibi bir suç değildir, ekonomik faaliyetin meşru hedefidir. Siz bedavaya mı çalışıyorsunuz?"

"Ben mi?"

"Evet. Sizi işten çıkarması yerine kuzeninizin, tamirhanesinde size ödeme almadan çalışmanızı teklif ettiğini düşünün. Bunu kabul eder miydiniz?"

"Elbette etmezdim. Saçmalık! Siz faydalanılmayı kabul etmekten bahsediyorsunuz!"

"Çok yaramazsınız!" dedi tiz bir sesle. "Fakat siz o zaman sadece parayı, kendi kazancınızı düşünüyorsunuz!"

"Hayır! Maaşa ihtiyacım var çünkü yaşamak zorundayım."

"Maaş için çalışan kişi para için çalışıyor demektir, dostum. Yani kazanç için çalışıyor demektir. Bu, utanılacak bir şey değil, merak etmeyin. Para ve kazanç elde etmek için çalışmak yasal bir şey." Parmağını havaya kaldırdı. "Ancak sizin için geçerli olan şey bir iş insanı için de geçerli. Kazanç sağlamaya çalışmak ekonomide doğal ve sağlıklı bir şeydir, bunda yanlış olan bir şey yok. Herkes kazanırsa ekonomi sağlam olur."

Bir ağın içine düşmüş gibi görünen Alexandre, sanki o ağdan kurtulmak ister gibi başını salladı.

"Pekâlâ... ama konudan saptık," diye yorum yaptı. "Belirsiz olan şu: şirketlerin gelir vergilerinin ne ölçüde düşürülmesinin doğru olacağı. Herhangi bir çalışan gibi vergileri ödemeleri doğru geliyor bana. Bu nedenle iş insanları daha az mı ödemeli? Hiç akıl kârı değil!"

"Firmalar zaten daha az ödüyor, dostum," dedi Filipe. "Bunun da iyi bir sebebi var. İşletme vergilerini azaltmak, tüm toplum bundan fayda sağlıyorsa yasal ve avantajlı bir şeydir. Bizim durumumuzda olduğu gibi."

"Ah, öyle mi? Peki nasıl?"

Filipe nasıl cevap vereceğini düşünerek bir süre sessiz kaldı. "Bir iş insanı nedir?"

Alexandre güldü.

"Ceplerini doldurmak için işçilerden fayda sağlayan kişidir."

"Bir iş insanı bir şirket açmaya karar veren herhangi bir kişidir. Bu ben, siz veya Tomás da olabilir. Bu kişinin siz olduğunuzu hayal edelim. Tamirhaneden çıkarıldınız ve ilginizi çeken başka bir iş bulamadınız, çaresiz durumda olduğunuzdan uzun yıllar biriktirdiğiniz parayı alarak bir iş kurdunuz. Örneğin bir ayakkabı fabrikası. Bunu yaptığınızda kârınızı ve kaybınızı değerlendirmeniz gerekiyor. Ne tür makinelere ihtiyacınız olacak ve size ne kadara mal olacaklar? İlk materyal nedir? Deri mi? Derinin fiyatı nedir? Ve işçiler... kaç kişiye ihtiyacınız olacak? On mu? Onlara ne kadar maaş ödeyeceksiniz? Her biri için sosyal güvence olarak ne ödemelisiniz? Gelir vergisi

olarak devlete ne ödemeniz gerekecek? Bütün hesaplarınızı güzelce yapıyor ve bu işin iyi gitmeyeceğini, kayba uğrayacağınızı anlıyorsunuz. Makineler pahalı, personel maaşları yüksek, geri kalanı da vergilere gidiyor."

"Evet, elbette bir iş insanının yaşadığı zorluklar var, ben olmadığını söylemiyorum..."

"Dikkat edin, dostum, fabrikayı açmazsanız ne olacak? Sizin dışınızda on kişi işsiz kalmaya devam edecek, değil mi? Başarısız bir devlette herkes işsizlik ödemesi alır. Buna ek olarak hiçbir varlık üretmiyorsunuz, bu nedenle vergisi de olmayacak. Devlet bütün bu durumdan ne kazanç sağlıyor? Hiçbir şey. Sadece kaybediyor."

"Gerçekten öyle."

"Veya yine de fabrikayı açmak istiyorsanız bu yapılabilir... Çek Cumhuriyeti'nde. Orada işçilik daha ucuz ve daha kaliteli. Ya da gelir vergisinin sadece yüzde on iki buçuğunun ödendiği ve eğer durum kötüye giderse çalışanları işten çıkarmanın daha kolay olduğu İrlanda'da. Bu da ülkenizin yatırımı kaybettiği, İrlanda veya Çek Cumhuriyeti'nin kazandığı anlamına gelir. On İrlandalı iş bulmuştur, bu arada ülkeniz sizin tuttuğunuz o işçiler üzerinden aynı vergileri ödemeye devam eder ve üstüne üstlük sonuç olarak başka bir ülkede gerçekleştireceğiniz kazançtan küçük de olsa hiçbir yüzde almaz."

Arka koltukta oturan yolcu başını sağa sola salladı.

"Bu mantığı uygulayacak olsak kölelik de güzel bir iş olurdu!"

"Pratikte, komünist Çin'in düşüncesi de bu," diye yorum yaptı Filipe, komünist kelimesine vurgu yaparak. "Global bir ekonomide yaşıyoruz ve vatandaşlarının tam bir sefalet içinde yaşadığı ve neredeyse bir hiç uğruna köleler gibi çalıştıkları ülkelerle rekabet ediyoruz. Bu seviyeye inelim demiyorum, buna ihtiyacımız yok ama bir şeylerden vazgeçilmesi gerekiyor."

"Almanlar vazgeçmedi," diyerek yorum yaptı Alexandre. "Çin'le rekabet içinde aynı global ekonomide yaşıyorlar ve yaşam standartlarını düşürmediler."

"Çok yanılıyorsunuz," diyerek düzeltti onu Tomás, Atina'daki hücrede duyduğu ve belleğinde hâlâ taptaze olan konuşmaları hatırlayınca sessizliğini bozmuştu. "Almanlar 2003 yılında reel ücretlerde azalma ve sosyal güvence masraflarında kısıntı politikası başlattılar. Bugün ekonomilerinin sağlam olma nedeni de bu. Rekabete ayak uydurdular. Ayrıca yüksek teknolojili devredilebilir varlıklar ekonomisine sahipler ve kazançlarını onu desteklemek için kullanıyorlar. Oysa güney ülkelerinde ödenekler verimliliğin ötesinde arttı, bilhassa da Yunanistan ve İtalya'da. Ve şayet İspanya hariç bu ülkelerin kamu borçları felaket durumdaysa özel borçlar daha da kötü."

Filipe arkada oturan yolcuya bakabilmek için olduğu yerde debelenerek konuşmasına devam etti.

"Bu noktada sizin ayakkabı fabrikası örneğine dönmeme izin verin." Abartılı bir tavırla duraksadı. "Peki Portekiz devleti size yardım etse? Portekiz devleti makinelerin parasının yarısını verse? İşçilerin eğitimlerini karşılasa? Vergilerinizi düşürse? Böyle bir durumda siz yeniden hesap yaparsınız ve... bingo! Kâr elde edebileceğinizi fark edersiniz."

"Ah, güzel, öyleyse Portekiz'de iş kurabilirim."

"Elbette! Her şeyi betona harcamak yerine yapılması gereken de buydu! İrlanda da böyle yaptı: 1960'da İrlanda Batı Avrupa'nın en fakir dördüncü ülkesiydi. En fakir dördüncü ülke! Fakat 1994'te Ruairi Quinn adındaki maliye bakanı bu durumu kökten değiştirdi. Quinn gelir vergilerinde radikal bir şekilde kesinti yaptı."

Alexandre neredeyse olduğu yerde sıçradı.

"Ama bu neoliberalizm," dedi suçlar gibi bir ses tonu ve isyankâr bir tavırla. "Bizi bulunduğumuz duruma getiren bu neoliberalist düşünceler!"

Filipe rahatsız olmuş gibi bir hareket yaptı.

"Bu neoliberalizm eleştirileri zayıflatmak ve olası bir reformu engellemek için uydurulmuş bir yakıştırma," dedi. "Gerçekte Quinn bir sosyalistti." Söyleyeceklerini vurgulamak için parmağını havaya kaldırdı. "Bir sosyalistti, anlıyor musunuz? Hem de 2003'te Almanya

ekonomisine rekabeti geri getirmek için reel ücretleri düşüren ve sosyal güvenlikte kesintiler yapan Gerhard Schröder'i ortadan kaldıracak kadar sosyalistti." Parmağını indirdi. "Aslına bakılırsa, Quinn'in babası otomotiv sektöründe başarılı bir iş insanıydı, bu da onun ticaret dünyasının nasıl işlediğini anlamasına olanak tanımıştı. Peki ne yaptı? Devlet harcamalarını sıkı kontrol altında tuttu ve bu da devrim niteliğindeki denemesi için ona bir yol açtı, gelir vergilerini yüzde on iki buçuğa indirdi."

"Neoliberalizm!"

"Saçmalıyorsunuz," diye karşılık verdi Filipe. "Böylelikle Quinn önemli bir şeyi anlamış oldu, düşük vergiler yatırımcıları cezbediyordu. Oynadığı kumar başarılı oldu. İrlandalılar iş kurmaya başlamıştı, gezegendeki tüm iş insanları İrlanda'da yatırım yapmaya başladılar, ülkede büyük miktarda para dönüyordu, istihdam arttı. Quinn iktidara geldiğinde gayri safi yurt içi hasıla yüzde iki buçuktu. Şirketlerin gelir vergilerindeki etkili azalmayla birlikte yüzde on daha da arttı. Daha az vergiye rağmen İrlanda devleti daha fazla para toplamaya başladı ve İrlanda kişi başına refah anlamında Almanya ve Amerika'yı geçti."

"Vay canına," diye mırıldandı Alexandre. Sonra kaşlarını çattı. "Ama İrlanda şimdi krizde değil mi?"

"Öyle ama kamu harcamalarıyla hiçbir ilgisi olmayan başka sebeplerden, gelişmekte olan ekonomilerin ürünlerini ithal etmenin, bir emlak balonu yaratan ulaşılabilir kredilerin ve bilhassa da bankalarının sorumsuz maceralarının etkisi," diye yorum yaptı Filipe. "İrlanda örneğinde önemli olan, gelir vergilerinin düşürülmesinin genel anlamda ekonomiye getirdiği pozitif etki ve bir ülkenin sağlam bir ekonomiye sahip olması için iştiraklerin önemi. Problem, Portekiz'de girişimciliğe karşıt bir kültürün egemen olması. Müteşebbislere düşman gibi muamele ediliyor, karşı çıkılıp cezalandırılıyorlar çünkü kazancı iş sahipleri elde etmek istiyor. Bu mantaliteyle devam edilirse ülke hiçbir yere gidemez!"

Alexandre pozisyonunu korumaya devam ediyordu.

"İş sahipleri vicdansız istismarcılar. Çalışanların alın teri üzerinden geçinen ve yıkılması gereken bir sınıfa mensuplar. Büyük şirketler halkın kan emicisidir. Büyük iş insanları da sadece daha fazla pay istiyor..."

"Büyük iş sahiplerinden bahseden kim?" diyerek onun sözünü kesti Filipe. "Öncelikle kültürümüzün iş sahiplerini etiketlemekten vazgeçmesi gerek. Kötü iş insanlarımız yok mu? Elbette var. Hatta Portekiz'in özel sektör borcunun bir kısmı bu şekilde açıklanabilir. Fakat genel olarak beceriksiz olsalar da varlık oluşturan devlet değil, onlar. Ancak bir ülkede varlıkları ve refahı oluşturanların sadece büyük müteşebbisler olmadığını da hatırlamak gerek, dostum!"

Arka koltuktaki yolcu şaşkın bir edayla kaşlarını çattı.

"Nasıl, pardon? İş sahiplerinin önemini savunuyordunuz az önce, oysa şimdi... aksini iddia ediyorsunuz."

"Hayır, pek sayılmaz. Bir ülkeyi refaha kavuşturanlar herkesten çok orta ve küçük işletme sahipleridir, birikimlerini alıp onları bir işe yatıran çalışanlardır. Küçük ve orta işletme sahipleri Portekiz'deki iştirak örgüsünün yüzde doksan dokuz virgül yedisini oluşturuyorlar. Savunulması gereken asıl onlar!"

"Ne kadar da saçma!"

"Çalışmalar böyle söylüyor. Büyük şirketler iş yaratırken aynı zamanda zarar veriyorlar. Ekonominin gerçek itici gücü devlet değil, şirketlerdir, daha ziyade küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. İşin yüzde yetmişi onlara tabidir. Buna ek olarak ihracatımızın yarısından da sorumlular. Onlara yardım ederseniz ekonomiye yardım etmiş olursunuz. Ama Portekiz'de ne yapıldı? Devleti semirtmek ve paraları betona harcamanın dışında büyük şirketlere yardım ettiler ve üstüne yardakçılık, kayırmacılık, himayecilik ve imtiyaz alışverişine dayalı ilişkiler kurdular." İşaret ve başparmağını birleştirerek bir yuvarlak yaptı. "Küçük ve orta ölçekli firmalar için hiçbir şey yapılmadı. Sıfır. Bu parlak politikanın sonucunda ne oldu? İflas ettik!"

"Pekâlâ," diyerek kabullendi Alexandre. "Ama devletin büyük yatırımcıları ekonomiye yardımcı olurlar!"

"Öyleyse neden yardım etmediler? Portekiz devleti ekonomi çökene kadar, son on seneyi tüm ülkeye bir şeyler inşa ederek ve beton planını izleyip pencereden dışarı milyonlarca avro atarak geçirdi. Bu sava inanılacaksa o halde gayri safi yurt içi hasılanın yüzde yediye çıkması gerekir, değil mi?"

"Eh... evet."

"Portekiz'in IMF'nin gelmesiyle son on yılda, yani 2001 ve 2011 arasındaki büyüme oranı yüzde birden az oldu! Daha doğrusu, yüzde sıfır virgül üç. Aynı dönemde İtalya'da bu rakam yüzde sıfır virgül sekizdi."

Genç yolcunun gözleri hayretle büyüdü.

"Yüzde birden bile az mı?"

Filipe gösterisini bitirmiş bir oyuncu edasıyla kollarını yana açtı.

"Kendiliğinden gördünüz işte, dostum. Söylenenlerin aksine, devlet yatırımları ya çok az ya da hiçbir ekonomik büyüme yaratamadı. Paranın büyük bölümü aşınma paylarını ve faizlerini ödemek için gerekli varlıkların yarısını dahi yaratmayan işlere harcandı."

Alexandre daha da şaşırmış bir halde başını iki yana salladı. Son on yılın kamu çalışmalarına yapılan yatırımlara rağmen gayri safi yurt içi hasıla yıllık yüzde birden az bir büyüme oranına sahipti.

Tüm bunlar nasıl mümkün olabilirdi?

"Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelmek gerektiğini söylüyorsunuz, öyle mi?"

"Kesinlikle!"

Bu konuşma moral bozucu olmuştu, muhtemelen bu sebeple o noktada son buldu. Gözlerini yoldan ayırmayıp duyduklarını hazmetmeye çalışan Tomás, konuşmanın büyük bölümünde sessiz kalırken arkadaşı ve genç yolcu sanki ülkeyi kurtarmaları bekleniyormuş gibi hararetle tartışıp durmuşlardı.

Böylece arabanın içine bir sessizlik çöktü. Yolcular hareket halindeki manzarayı izliyorlardı. Filipe parmaklarıyla üzerinde şifreli yazıların olduğu zarfı okşuyordu. Ancak profesörün kafasının içinde bir kuşku tomurcuklanmaya başlamıştı: ona ters gelen bir şeyler vardı.

"Bak şu işe," dedi nihayet, sessizliği bozarak. "Sen bu konularda oldukça bilgilisin Filipe..."

Bunu sorgulayan bir ses tonuyla söylememişti ama bir soru tonu barındırdığı ortadaydı. Tomás bir tarih profesörüydü, ekonomik tarihle de ilgilendiğinden konuyu takip ediyordu. Ancak öyle olmasına rağmen konuyla ilgili bilgisi Filipe'nin bilgileriyle kıyas bile kabul etmezdi.

Yol arkadaşı elindeki zarfı sanki nadir bulunan bir çiçekmiş gibi okşamaya devam ediyordu ve karşılık vermeden uzun süre oyalandı. Sonunda manzarayı izlemeyi bırakıp gözlerinde tuhaf bir ifadeyle eski dostuna baktı.

"Sen neden kaçtığımı sanıyordun?" dedi içini çekerek. "Çok fazla şey biliyorum da ondan."

XVI

Bankanın bilgisayar sistemine girmek çocuk oyuncağıydı. Firmanın kullandığı güvenlik duvarları piyasadaki en iyi ve en kaliteli olanlardandı ancak farklı yetenekleri olan saldırgan için zor bir şey değildi ve o sabah internet aracılığıyla ana sunucuya girmeyi başarmıştı. Decarabia üç saatini bankanın tüm iletişim ağını kontrol edip şifresini kırarak geçirmişti. Şifreyi klavyeye tuşladı ve "enter" tuşuna basıp bekledi.

Ekran aydınlandı.

"İşte oldu!" diye mırıldandı rahat bir nefes alarak. İlk aşamayı geçmiş, sisteme girmişti.

Güvenlik duvarı güçlüydü, sistemi iyi tanımak gerekiyordu ama Decarabia, üreticisinin zayıf yanlarını biliyordu. Hemen hemen tüm bankalar aynı şirket tarafından kurulmuş koruma bariyerlerini kullanıyorlardı; üst seviyelerde çalışan Kaliforniyalı bir şirketti ama Decarabia'nın bir süre evvel keşfettiği bir kısıtlaması vardı. Güvenlik duvarları hep aynı yapıya göre tasarlanmıştı. Programcının aklının nasıl işlediğini kavrayan herhangi biri bariyerleri kolaylıkla kırabilirdi.

Decarabia bir şekilde bu güvenlik duvarını tanıyordu. Onu görüp incelemiş ve test etmişti.

Ve daha evvel onu aşmayı başarmıştı.

"*Piece of cake*," dedi maharetiyle böbürlenerek. "Çocuk oyuncağı."

Derin bir nefes alarak operasyonun ikinci aşamasına geçmek üzere cesaretini topladı. Artık sisteme girmeyi başardığına göre he-

define ulaşması ve kaçak bir avcı gibi dikkat çekmeden gerisin geriye çıkması gerekiyordu. Hedefinin bir fotoğrafını bankanın iç iletişim ağına girerek "ara" tuşuna bastı. Ekranda, bilgisayarın aramayı yürüttüğünü gösteren minik bir kum saati belirdi. Birkaç saniye sonra alt tarafında hesap hareketleri ve üst kısımda isim ve fotoğrafın yer aldığı bir müşteri dosyasının görüntüleri açıldı.

Filipe Madureira.

"*Gotcha*!" dedi sevinçle Decarabia, zafer kazanmış bir sporcu gibi yumruğunu havaya kaldırıp salladı. "Yakaladım seni!"

Bu oydu.

Gözlerini dosyada gezdirerek hesap hareketlerini inceledi. Bir ay öncesine kadar tüm işlemler Lahey'de yoğunlaşmıştı. Sonra Paris, Nice, iki kez Floransa ve bir de Roma'da nakit çekimi olmuştu, anlaşılan adamın kaçışı sırasında izlediği yol boydu. Corso Caddesi yakınlarından bir şubenin ATM'sinden de nakit çekme girişiminde bulunmuş ve hesaba girişinin engellendiğini o zaman görmüş olmalıydı. Son iki nakit çekimi teşebbüsü ise son kırk sekiz saat içinde Lizbon'da gerçekleştirilmişti.

Onu ilgilendiren de bu son iki hareketti.

Bu işlemlerin olduğu satırın üzerine tıkladı ve ekranda yeni bir sayfa göründü, sayfada çekilmek istenen meblağ, tarihler ve en önemlisi işlemin yapıldığı ATM'nin konumu listelenmişti. Detayları karşılaştırdı ve son iki işlemin yirmi dört saat arayla aynı makineden gerçekleştirildiğini gördü.

Aynı ATM'den.

Keşfettiği bu detay en önemli bilgiydi. Sandalyesinin arkasına yaslanıp gözlerini yumdu. Zihni gelişmiş bir bilgisayara dönüşmüştü, izlenen bu yolu düşünerek bir anlam çıkarmaya çalıştı.

"O şubenin yakınında bir yerlerde saklanıyorsun," dedi yüksek sesle ve düşünceli bir tavırla elleriyle çenesini sıvazladı. "Oralarda tanıdığın birileri olmalı. Bir akraba ya da bir arkadaş..."

Farklı ihtimalleri aklından geçirdi, hedef yakınlardaydı, kokusunu dahi alabiliyordu ama ona henüz ulaşamamıştı. Yerini saptamaya

yoğunlaşmalı ve ona pusu kurmalıydı fakat bunu yapabilmesi için bir bilgiye daha ihtiyacı vardı. Tek bir bilgi yeterliydi. Ona yardım eden kişinin adresini bulmalıydı. Ama bunu nasıl yapacaktı?

Birkaç dakika düşündü ve bazı ihtimalleri dikkate alıp bazılarını saf dışı bırakarak bir değerlendirme yaptı, fikirlerinin bazıları başta parlak görünmüştü ama onları uygulanamaz hale getirecek engeller vardı. Ancak vazgeçmedi, vazgeçemezdi, vazgeçmeyi aklına dahi getiremezdi. Bir ihtimali değerlendiriyor, olmayacağına kanaat getirip bir tarafa bıraktıktan sonra hemen bir sonrakine geçiyordu, onun da başarısız olacağını düşündüğünde bir diğerini değerlendiriyordu. Hedefine ulaşması için bunların hepsi gerekliydi.

Sonra aniden gözleri parladı.

"Buldum!"

XVII

Mondego Nehri'nin üzerine yoğun ve durağan bir sis bulutu çökmüştü, sabah güneşi çan kulesinin üzerinde ve sisin üzerinde geziniyormuş gibi görünen evlerin çatılarında parlıyordu. Eski mavi Volkswagen, iki yanında çınar ağaçlarının sıralandığı yolda ilerledi ve sola, Quinta de Santa Comba'ya doğru kıvrıldı. Tomás, Alexandre'yi sokağın köşesinde, kuzeninin tamirhanesine yakın bir yerde indirdikten sonra dalları bazı evlerin çatılarına değen çamlarla çevrili sakin bir meydandan çıkan dar bir sokağa saptı.

Araba, sarmaşıklarla kaplı duvarlarla ve düzgünce budanmış çalı çitlerle çevrili beyaz bir binanın önünde durdu.

"İşte geldik!" diye haber verdi sürücü, motoru kapatıp el frenini çekerken. Ardından yol arkadaşına döndü. "Benim içeri girmem gerekiyor. Burada mı kalıyorsun yoksa gelecek misin?"

Filipe emniyet kemerini çözdü.

"Geliyorum elbette," dedi, zarfı hâlâ elinde sıkı sıkıya tutuyordu. "Biraz bacaklarımı esnetmiş olurum ben de."

Arabadan inip beyaz binaya doğru yöneldiler. Kapı zilinin yanında, üzerinde mavi yazılar olan beyaz levhada VILLA SERENA yazıyordu. Bahçeye girip henüz sulanmış olan çimlerin arasındaki, yemyeşil bir denizdeki gri adacıkları andıran taşların üzerine basarak ilerlediler ve kapının önüne geldiklerinde durdular. Tomás zile bastı ve zilin binanın içinden gelen sesi duyuldu.

Birkaç saniye geçtikten sonra kapı açıldı ve kapıda beyaz önlüklü ve boneli bir kadın göründü.

"Profesör Noronha," dedi kadın, ziyaretçiyi tanımıştı. "Sizi görmek ne güzel."

"Selam," diye karşılık verdi profesör, hemşirenin adını hatırlayamadığı için utanç duyarak. "Annemi ziyarete geldim."

Beyaz önlüklü kadın içeri girmesini işaret etti.

"İçeri gelin, terasta güneşleniyor."

Bakımevinin içine çorba, ilaç ve deterjandan oluşan karakteristik bir koku hâkimdi. Bu, Tomás'ın bilinçaltında ihtiyarlıkla bağdaştırdığı bir kokuydu.

Hemşire ziyaretçileri üst kata çıkan merdivenlere yönlendirdi.

"Annem nasıl?"

Hemşire elini havaya kaldırıp yere paralel şekilde sağa sola salladı, bu pek de rahatlatıcı bir hareket değildi.

"Gününe göre değişiyor, bildiğiniz gibi," dedi. "Korkarım bugün en iyi günlerinden biri değil. Hazırlıklı olun."

Bu haber Tomás'ın canını sıkmıştı. Hazırlıklı olmasını söylemelerine gerek yoktu, zaten biliyordu; işin gerçeği, Alzheimer hastası olan birinin kötü gününe hazırlıklı olmanın hiçbir yolu yoktu. Annesinin sağlık durumunun kötüleşmesi, Tanrı'ya şükür, çok yavaş olmuştu ama becerilerini yavaş yavaş kaybettiği ortadaydı.

Graça Noronha, dizlerinde sarı bir battaniyeyle terasın bir köşesinde, yüzü binanın önündeki ağaçlığa dönük olarak oturuyordu, güneşin sıcak esintisini hissetmek için olacak gözlerini kapamıştı. Havada cırcır böcekleri başta olmak üzere, yeşilliklerin içine gizlenmiş ve tuhaf melodileriyle sabahı karşılayan farklı haşerelerin vızıltıları duyuluyordu.

"Bayan Graça, bak ziyaretine kim geldi."

Yaşlı kadın yeşil gözlerini önce hemşireye, sonra oğluna, sonra da ona eşlik eden yabancıya çevirdi ama sonra sanki ilgisini çeken bir şey görmemiş gibi kayıtsız bir tavırla tekrar gözlerini kapadı.

Tomás yüzündeki tebessümü bozmadan onun yanına gidip eğilerek alnından öptü.

"Merhaba anne, nasılsın?"

Bu öpücük karşısında hayrete düşen Graça Noronha, ansızın gözlerini açıp ona bir bakış daha attı, bu kez uzun süre ve sorgulayan bir ifadeyle bakmıştı.

"Kimsiniz?"

Tomás bu darbeyi göğüslemek için derin bir nefes aldı, annesi gerçekten de iyi günlerinden birinde değildi. Her ne kadar onu tanımayışı ilk kez başına geliyor olmasa da bu duruma fazla alışkın değildi ve zamanla alışabileceğinden de şüpheliydi.

"Senin oğlunum," diye karşılık verdi tatlı bir sesle. "Tomás, hatırladın mı?"

Kadın başını sağa sola salladı.

"Benim Tomás'ım okulda," dedi aniden yüzüne yerleşen gururlu bir ifadeyle. "Öğretmeni onun sınıfın en iyi öğrencisi olduğunu söylüyor. Ve çok zeki olduğunu." Gülümsedi. "Ah, babama çekmiş, o da çok zeki bir adamdı."

Oğlu üstelemedi, böyle günlerde bunun bir faydası olmayacağını biliyordu, kadının aklı karışıyordu ve böyle anlarda zihni geçmişte bir yere takılıp kalmış oluyordu. Onunla havadan sudan biraz sohbet ederek güneşin tadını çıkarmaya gayret etti. Graça ara sıra dikkatini ona verse de dalgın halini korudu. Geçen yirmi dakikanın ardından bu duruma daha fazla dayanamayacağını anlayan Tomás, annesini öptükten sonra üzgün bir şekilde terastan çıktı.

Bakımevi müdiresinin çikolata rengi gözleri onu orta avluda sıcak bir bakışla karşıladı. Maria Flor'un yumuşak, tatlı ve sevecen bir havası vardı, yuvarlak suratı güzel ve taze görünüyordu, gür ve dalgalı kestane rengi saçları, dolgun dudakları vardı. İnsan gülüşünü gördüğünde ona sarılıp öpmeyi düşünmeden edemiyordu.

"Anneniz nasıl?"

Tomás derin bir iç çekti.

"Bugün pek de iyi değil," dedi. "Beni tanımadı."

Müdire onun omzunu tutup sıvazladı.

"Böyle olduğu günler olabiliyor, moralinizi bozmayın. Bazen ilacını gizlice çöpe atıyor ve biraz kötüleşiyor. Fakat ilaçlarını aldığından emin olunmasını sağlayacağım. Görürsünüz, yakında daha iyi olacaktır."

Kadının teması rahatlatıcıydı ama misafirin üzerinde elektrik dolu bir etki de yaratmıştı. Tomás, Maria Flor'u birkaç yıldır tanıyordu ve onu çekici buluyor olsa da bugüne dek en ufak bir temasları dahi olmamıştı. Fakat bu hareketiyle kadın ondaki çekingenliği ortaya çıkarmış, âdeta gözünü korkutmuştu.

"Bundan eminim," diyebildi nihayet, bakımevinden sorumlu kişinin doğru teşhiste bulunduğundan şüphesi yoktu "Gelecek sefer geldiğimde daha iyi olacaktır."

Her ikisi birden bir süre ne diyeceklerini ya da yapacaklarını bilemeden öylece durdular. Tomás konuşmaya biraz daha devam ederek onunla daha fazla zaman geçirmek istiyordu ama konuşacak bir konu bulamıyordu. Annesi ve yaşlılığı böyle çekici bir kadınla konuşacak kadar etkileyici bir konu gibi görünmüyordu ve şartlar, doğal görünecek herhangi bir teşebbüsü olanaksız hale getiriyordu. Acaba onu yemeğe mi davet etmeliydi? Fakat annesinin kaldığı bu bölgeyi doğru düzgün tanımıyordu. Üstelik yanında, işini bitirmesini bekleyen Filipe ve onun arkasında da hemşire duruyordu. Gerçi bir başka konu daha vardı: müdirenin kendisine telefonda bahsettiği ve neyle ilgili olduğuna dair bir açıklama yapmadığı konu. Fakat buna değinmesi gereken bakımevinin müdiresiydi.

"Bu arada Profesör Noronha..."

"Bana Tomás deyin, lütfen."

Kadın duraksayıp kızardı ama sonra bu öneriyi kabul etti.

"Pekâlâ Tomás..." Kocaman, açık kahverengi gözleriyle ona bakıyordu, sanki adını telaffuz edişiyle ilgili tepkisini ölçüyor gibiydi. Ardından, nahoş bir şey söylemek zorundaymış gibi, rahatsız bir

ifade takındı. "Bakın Tomás, size telefon ettim çünkü size iletmek istediğim tatsız bir sorun çıktı, sadece annenizle ilgili değil..."

"Başka neyle ilgili peki?" diye sordu Tomás, kadının bakışlarındaki çekingenlik onu yavaş yavaş telaşlandırmaya başlamıştı. "Bir şey mi oldu?"

Maria Flor içini çekti. Bunu yapmak zorunda kalmaktan pek de hoşlanmadığı belliydi.

"Mesele... mesele parayla ilgili."

Bu sözler Tomás'ı şaşırtmıştı.

"Para mı?" dedi şaşkınlıkla. "Ne anlamda? Emekli maaşının tamamını alıyorsunuz, doğru değil mi?"

Müdire yutkundu.

"Elbette. Fakat emekli maaşları kesintiye uğradı, biliyorsunuz."

"Nasıl?"

"Ah, bilmiyor muydunuz?" dedi kadın hayretle. "Kriz yüzünden. Devlet, ödenek ve yardımları kesmenin yanı sıra emekli maaşlarında da kesinti yaptı. Ve anneniz yüzde on daha az alıyor." Sonra düzeltti. "Yani o değil, biz daha az para alıyoruz ama aynı harcamaları yapmaya devam ediyoruz." Başını iki yana sallayarak sızlandı. "Ve bu da büyük bir problem... Bildiğiniz gibi ben bu kurumun sahibi değilim, müdürüyüm. Sahipleri beni durumdan haberdar etti... bu işi çözmemiz gerektiğini söylediler. Burada aynı durumda olan bir sürü kişi var, sadece sizin anneniz değil. Kısaca ailelerden... eksik olan meblağı üstlenmelerini istiyoruz."

Maria Flor, istemeye mecbur olduğu şeyin belirgin utancından kurtularak nihayet muhatabının yüzüne baktı.

"Eksik kısmı memnuniyetle öderdim," diye karşılık verdi Tomás, söylemek zorunda olduğu şeyden son derece rahatsızdı. "Fakat mesele şu ki ben de işimi kaybettim."

Kadın elini kaldırıp ağzına götürdü.

"Ah!" dedi şaşkın bir tavırla. "Demeyin!"

"Maalesef öyle," diye karşılık verdi Tomás. "Yine kriz sebebiyle, çalıştığım fakülte kadrolu olmayan profesörleri işten çıkarmak zorunda kaldı. Ve ucu bana da dokundu."

Müdire bu haberi ve sonucunu değerlendirirken ortama ani bir sessizlik çöktü.

"Yani... aradaki farkı kapatamayacağınızı mı söylüyorsunuz?"

Tomás yanıt vermeden evvel derin bir nefes almak zorunda kaldı.

"Şey... biraz birikimim var. Bir de işsizlik maaşı alıyorum, en azından bu biraz nefes almamı sağlıyor."

Maria Flor onu dikkatle süzüyordu.

"Düşüncesizlik etmek istemiyorum ama bu birikim düzenli gelen bir meblağ mı?"

"Ne yazık ki hayır. Annemi uzun süre burada tutmaya yetip yetmeyeceğini dahi bilmiyorum."

"O halde ne yapacaksınız?"

"Açıkçası bilmiyorum ama onu sokağa atmanıza göz yumamayacağım kesin. Bu asla olmaz. Bir iş bulmam gerekiyor, inşaatta bile olsa!"

Karşısındaki kadın kaşlarını şimdi havaya kaldırmıştı.

"Hangi inşaat? Ülkede inşaat sektörünün tamamen durduğunun farkında değil misiniz?"

"Lafın gelişi söylemiştim," diye açıkladı Tomás. "Bu problemi çözmek için ne iş olsa yapacağımı söylemeye çalışıyordum."

Bakımevinin müdiresi gözlerini ona dikip bir süre onun yüzüne baktı, belli ki meselenin üzerinde düşünüyordu. Sonra derin bir nefes alarak hafif de olsa Tomás'ın kalbini ısıtmaya yetecek bir şekilde tebessüm etti.

"Ne kadar fena!" dedi üzgün bir tavırla. "Kuruluşun sahipleri tek bir kuruşun dahi eksik olmasını istemiyorlar. Emekli maaşları kesintiye uğradığı için farkı ailelerin telafi etmesini bekliyorlar. Bana ailelerle iletişime geçmemi ve fark ödemelerinin... bu perşembe akşamına kadar yapılması gerektiğini söylediler."

Tomás rahatsızlığını belirten bir hareket yaptı. O gün günlerden salıydı ve bu da iki gün içinde ödemenin yapılması gerektiği anlamına geliyordu.

"Perşembe mi? Bana biraz daha zaman vermeleri için onları ikna edemez misiniz?"

Maria Flor yeniden elini onun omzuna koydu, tatlı bakışları geri gelmişti ve Tomás için endişelendiği belliydi.

"Onlarla konuşmayı deneyebilirim ama kabul etmeyeceklerdir."

Tomás bıkkın bir ifadeyle iç geçirdi.

"Pekâlâ, o halde birikimlerimle ödeme yapmak zorunda kalacağım," dedi teslim olmuş bir edayla. "Lizbon'a döndüğümde bankaya transfer işlemini yapmaları talimatını vereceğim, merak etmeyin."

XVIII

Bankanın iç iletişim ağına girmek ve ilgili şubenin güvenlik kamera kayıtlarına erişmek nispeten kolay olmuştu. Decarabia şifreyi kırdıktan sonra sisteme, ardından da güvenlik sayfasına girdi. Şubenin bağlantı adresini bularak açtı.

"Bir bakalım şimdi!" dedi kendi kendine, parmaklarını kenetleyip geriye bükerek çıtlattı, aynı anda ekrandaki bilgileri inceliyordu. "İlk çekim denemesi dün saat üç buçuğu biraz geçe gerçekleşmiş demek." O saatteki video kayıtlarının görüntülerini aramak üzere sayfayı gözden geçirdi. "O halde... o halde... bankamatik kamerasının kayıtları gerekiyor. Bir bakalım."

ATM video kamera arşivine girdi ve pazartesi öğleden sonra üç ile dört saatleri arasındaki kayıtlı görüntüleri seçti. Aniden ekranı bir video kaydının görüntüsü doldurdu. Kaldırım, cadde ve gelip geçen yayaların ve arabaların da göründüğü uzun menzilli bir görüntüydü bu. O sırada biri kameraya doğru gelerek ATM'ye kartını soktu, giriş şifresini tuşladı, ekrandaki talimatları takip ederek başka tuşlamalar yaptı ve parayla birlikte kartını da alarak cepleri daha şişkin bir halde kameradan uzaklaştı.

"Haydi ama, haydi!" dedi sabırsız bir tavırla. "Bizimki ne zaman gelecek?"

Güvenlik video kaydı kendini tekrar eden sahnelerle devam etti. Kaldırım, yürüyen yayalar, cadde, arabalar, gelip geçen minibüsler, motosikletler, ATM'ye gelip para çektikten sonra uzaklaşan insanlar,

sonra tekrar kaldırım, cadde, bir başka müşteri... görüntüler büyük bir tekdüzelik içinde böyle sürüp gidiyordu.

Decarabia esnedi.

"Hadi be! Bu o değil mi?"

Bir gözü görüntüde bir gözü zamanı gösteren kronometredeydi.

15.23.15

Hâlâ on iki dakika beklemesi gerekiyordu! Mümkün olsa "ileri sarma" uygulamasıyla istediği zamanlamaya hızla ulaşabilirdi ama ekranda böyle bir komut bulunmuyordu. Bu sistemin güncellenmeye ihtiyacı olduğuna şüphe yoktu.

Kendine bir kahve almaya karar verdi. Hedefinin beklenenden evvel ortaya çıkması ihtimaline karşın uzun süre ekrandan ayrılmak istemiyordu, bu nedenle hemen geri dönerek yerini aldı. Görüntüler normal bir şekilde ilerliyor gibi görünüyordu, bunun üzerine hemen zamanı kontrol etti.

15.26.47

Değişen bir şey yoktu. Kaldırım, cadde, gelip geçenler, arabalar, müşteriler. Her şey, sanki onu sinir etmek ister gibi inanılmaz bir yavaşlıkla ilerliyordu. Ekranı işgal etmiş olan görüntüleri inceledi. *Neyse ki ATM'nin geniş açılı bir kamerası var,* diye düşündü kendi kendine. Bu, ona fonda olanlarla ilgili geniş bir görüş alanı sağlıyordu ve oradan geçenleri net bir şekilde görebiliyordu.

Bakışları yeniden saate kaydı.

15.32.03

Üç dakika. Can sıkıntısı yok olmuş, yerini heyecanlı bir konsantrasyona bırakmıştı. Hedef her an ekranda belirebilirdi. Soldan mı yoksa sağdan mı gelecekti? Tek başına mı yoksa biriyle mi olacaktı? Decarabia yanında biri olmasını diledi. Bu onu epeyce zahmetten kurtarırdı. İşten kaçtığından değil, sadece maksimum hızda hareket etmeye ihtiyacı olduğundan.

15.34.11

Bir dakika. Dikkatini artırarak ekrana kilitlenip gelip geçenleri inceledi. Birkaç saniye sonra bir adam ekrana doğru yaklaştı: dağı-

nık saçları, birbirine karışmış sakalı, yorgun bakışları ve yüzünde endişeli bir ifade vardı.

"Ah, budala!" dedi Decarabia. "Yakaladım seni!"

Bu, Filipe Madureira'ydı.

Onun, kartını ATM'ye soktuğunu, şifresini girdiğini, meblağı tuşladığını, ekranda beliren ret mesajını okuduğunu ve kızgınlık içerisinde anlaşılmaz kelimelerle haykırdığını gördü. Kayıtta ses yoktu ama buna gerek de yoktu. Bankaya veya hesabına girmesine engel olan kişiye sövdüğü belliydi.

"Meteliksiz kaldın, ha?" dedi Decarabia gülümseyerek, adamın tepkisinden memnun kalmıştı. "Ama seni bekleyen şeylere kıyasla daha bu hiçbir şey değil, seni eşek herif!"

Ekran, Filipe'nin memnuniyetsiz bir ifadeyle kartını geri alıp arkasını dönüşünü gösteriyordu. Decarabia onun hareketlerini büyük bir dikkatle takip etti. Hedef başına kapüşonunu geçirip sağ tarafa doğru uzaklaştı ve bir ağaç gövdesine yaslanıp zamanın geçmesini bekliyormuş gibi saati kontrol etti. Bir yandan da etrafına bakınıyor, ara vermeden sağını ve solunu gözlüyordu. Ara sıra başını indirip saate bakıyor fakat hemen ardından tekrar kaldırıp etrafı kolaçan etmeye devam ediyordu.

O sırada Decarabia'nın yüzünde bir tebessüm belirdi.

"Demek birini bekliyorsun, öyle mi?"

Saat öğleden sonra üçle dört arasındaki görüntüleri gösteren video kaydı daha fazla bir ipucu vermeden sona erdi. Decarabia bir sonraki saat diliminin gösterildiği bölümün üzerine tıkladı ve görüntüleri gözden geçirdi. Filipe, tıpkı o sırada kendisinin de yaptığı gibi sabırla ama rahatsız bir şekilde ağacın gölgesinde durmaya devam ediyordu. Fakat Decarabia'nın yapabileceği başka bir şey yoktu, hedefinin beklemeyi bırakıp karar anının geldiği o önemli zamanı yakalamak için görüntülerden gözünü ayırmadan beklemek zorundaydı; görüntülerin onu aradığı ipucuna götürmesini umuyordu.

16.08.28

Bekleyiş uzuyordu. Gelip geçenler, arabalar, ağaca yaslanmış duran hedef ve para çekmek ya da başka işlemler yapmak üzere birbiri ardına ATM makinesinin önünde duran müşteriler. Hepsi katlanılmaz bir tekdüzelik içinde devam ediyordu, uyanık kalabilmek için bir fincan daha kahve içmeye karar verdi.

16.27.03

O sırada Filipe aniden hareketlenip hızlı adımlarla otobüsten inmiş olan bir adamın yanına gitti. Hedef, tanıdığının kolunu yakaladı, bu kişi dönüp baktı ve bir süre duraksadıktan sonra onunla konuşmaya başladı. Bunun üzerine Decarabia ekrandaki görüntüleri kaydetmek üzere bir cihazı çalıştırdı. İkilinin bir binanın kapısına doğru yöneldiklerini gördü. Yabancı adam bir anahtar çıkarıp kilide sokarak kapıyı açtı ve ikisi birden içeri girerek gözden kayboldular.

"Buldum seni!" diye bağırdı Decarabia zafer dolu bir sesle, uzun bekleyişinin yarattığı uyuşukluğu gidermek üzere ayağa fırladı. "Seni yakaladım, budala herif!"

Her şey umduğundan kolay olmuştu. Hedefinin konuştuğu adamın görüntüsünü kaydetmekle kalmamış, ikisinin birden girdikleri binayı da görmüştü, hedefin kaldığı yerin orası olduğu muhakkaktı. Daha başka ne isteyebilirdi ki?

Filipe Madureira'nın yabancı adama yaklaşırken kaydettiği görüntülerini dikkatle gözden geçirdi. Adamın yüzünün görüntüsünü büyüterek inceledi.

"Kimsin sen?" diye mırıldandı, bakışlarını adamın yüzüne sabitleyerek. "Kimsin?"

Cevabı çok yakında bulacağından emindi.

XIX

Araba, tamirhanenin olduğu sokağın köşesinde durup Alexandre'yi aldıktan sonra Coimbra sokaklarında yoluna devam ederek nihayet Lizbon'a giden otobanı gösteren mavi yol tabelasının olduğu kavşağa saptı. Direksiyon başında oturan ve yola odaklanmış olan Tomás sessizdi, aklından annesinin yaşadığı bakımevinde son bir saat içinde olanları geçiriyordu.

"Çok tatlı, değil mi?" Filipe'nin rahatsız edici bir tonda telaffuz ettiği bu soru Volkswagen'in içindeki sessizliği bozmuştu.

"Kim o?"

Arkadaşı gülmeye başladı.

"Bana numara yapma Kazanova," Lise zamanlarından kalma lakabını kullanarak arkadaşıyla dalga geçiyordu. "Ben seni iyi tanırım!"

Sürücü gözlerini yoldan ayırmadı.

"Sen kimden bahsediyorsun?"

"Kim olacak? Müdire hanımdan." Hafızasına yoklar gibi gözlerini yumdu. "Neydi adı? Maria... Maria..." Bakışları parladı. "Flor'du, değil mi? Maria Flor." Kaşlarını çatıp sonra düzleştirdi. "Çok ateşli bir kadın!"

"Saçmalama!"

"O ela gözler, o dolgun dudaklar, o tatlı tebessüm... tam aradığın güzellik!" diyerek hafifçe arkadaşının omzuna vurdu. "Yanılıyor olabilirim ama nasılsa çok yakında kokusu çıkar. Sahneler şimdiden gözümün önünde canlanıyor!"

"Kessene şunu!"

Filipe eski arkadaşının tepkisi karşısında yeniden gülmeye başladı. Zayıf noktasına dokunduğunu biliyordu ve o kadar da çabuk vazgeçmeye niyeti yoktu.

"Haydi ama, bana onun seksi bir kadın olmadığını söyleyebilir misin?" dedi onu kışkırtmak amacıyla. "Haydi, kolaysa söyle!"

Tomás direksiyonu sıkıca kavramış ve konsantre olmuş bir tavırla, hiç gülümsemeden yola bakmaya devam ediyordu; espri havasında değildi.

"Annem için endişe ediyorum," diye konuyu değiştirerek duygularını açıkladı. "Emekli maaşında kesinti yapmışlar ve benim bir işim yok. Yani daha az para alıyor ve benim bakımevine ödeme yapmam gerekiyor. Gayet küçük bir meblağ olan birikimlerimi harcamam gerekecek. Ben nasıl idare edeceğim?"

Sorusu hemen cevap bulmadı. Filipe oturduğu yerde kıpırdandı. Konu ciddiydi ve müdire hanımla ilgili konuşurken kullandığı şakacı tona uymuyordu. Araba otobana girip Lizbon istikametine doğru hızını artırdığında Filipe konuyla ilgili yeterince düşünmüştü.

"Durum hemen düzelmeyebilir, bu kadarını söyleyebilirim," dedi. "Bunu kabullenmek en iyisi."

"Ne anlamda düzelmeyecek? İş bulamayacağımı mı düşünüyorsun?"

"Bulursun, merak etme. Tüm araştırmalar kalifiye insanların kriz durumlarında kendilerini idare etmeyi başardıklarını gösteriyor. İşsizlik eğitimsiz olanları daha fazla etkiliyor."

"Biliyorum," diye karşılık verdi sürücü. "Ama o halde bu karamsarlık niye?"

Filipe, otoyolun etrafındaki tepelere serpiştirilmiş evlere bakarak nemlendirmek için dilini dudaklarında gezdirdi.

"Benim karamsarlığım annenin emekli maaşıyla alakalı."

Tomás durumun farkındaydı, derin bir nefes aldı.

"Biliyorum, tam bir saçmalık," dedi iç geçirerek. "O durum düzelmeyecek. Zavallıcık onca yıl canla başla çalıştı. Hayatı boyunca

katkı paylarını aksatmadan ödedi, emekli maaşına hak kazandı ve... ve... şimdi ihtiyacı olduğunda da onu kesintiye uğratıyorlar."

Yine arka koltukta oturan Alexandre öne doğru eğildi.

"Bu yaptıkları yaşlı insanlara haksızlık," diyerek protesto etti. "Ve son derece uygunsuz bir şey!"

"Gerçekten öyle," diyerek hemfikir oldu Tomás. "Korkunç bir şey. Büyük sıkıntılar yaşayacak insanlar var."

"Meydanlara çıkıp protesto etmeliyiz bunu," diyerek üsteledi arkadaki yolcu. "Bu ceza politikasını değiştirmeye onları mecbur etmeliyiz! Devlet sorumluluklarını üstlenmeli ve vatandaşlarını korumalı. Politikacıları çalışma ücretlerini ve emekli haklarını artırmaya, sağlığa, eğitime ve sosyal güvenliğe ve herkesin hayat şartlarını iyileştirmeye yatırım yapmaya zorlamalıyız."

"İdealinin bu olduğuna şüphe yok ama mesele şu ki bu hiç de kolay bir şey değil, öyle değil mi?"

"Ancak öyle olmamasını istediğimiz sürece basit olmaktan çıkar," diye karşılık verdi Aexandre, hafif bir kızgınlıkla. "Sadece bir kanunun uygulanmasına karar vermeye bakar."

Tomás keyfi olmamasına rağmen gülümsemekten kendini alamadı.

"Belki de o zaman fazla kolay olurdu!"

Kısa bir sessizliğin ardından Filipe dikkatini yolun yan tarafında olanlardan Alexandre'ye çevirdi.

"Ne yazık ki hayat istediğimiz gibi olmayabiliyor. Ben de sonsuza kadar yaşamak isterdim ve ölümün bir haksızlık olduğunu düşünüyorum. Ama ne kadar istemesem de veya ne kadar şikâyet etsem de öleceğim bir gerçek. Bunlar gerçekler ve öyle olmamasını istemiyor değiliz."

"Bu tür bir teslimiyet tavrını reddediyorum. Hayat böyleyse bunu değiştirecek olan sizsiniz. Her birimizi korumak devletin görevi ve bu yükümlülüğünden kaçamaz."

Filipe güldü.

"Bakıyorum, devlet partisine mensupsunuz," diyerek dalga geçti. "Yıllık bütçe rayına oturdu mu?"

Genç adam anlamamış görünüyordu.

"Pardon?"

"Devlet partisi," Tomás'a dönerek devam etti. "Kaç tane aktivisti var, biliyor musun?

"Elbette biliyorum," diye karşılık verdi sürücü, bilgiç bir edayla. "Dur, bir hesap yapayım." Tek kaşını kaldırdı. "Devlet partisi, yaşamak için devlete bağımlı olan herkes tarafından kurulmuştur, öyle değil mi? Portekiz'de, merkezî ve bölgesel idarelerde yedi yüz bin çalışanı, üç buçuk milyon emeklisi, bir milyondan fazla işsizi ve devlet hazinesinin kasalarında ağır çeken, sosyal fayda ve ayrıcalıkların keyfini süren de bir milyon kişi var." Tek kaşını kaldırdı. "Toplam altı milyon kişi. Portekiz'in en büyük partisi. İtalya, İspanya ve Yunanistan gibi ülkelerde de çok genişler."

Filipe dönüp Alexandre'ye baktı.

"Anladınız mı?" diye sordu. "Bunun anlamı, Portekizlilerin yüzde altmışı vergi ödeyenlerin paralarıyla geçiniyor. Kamu çalışanları, emekliler, primsiz emekliliği olanlar, hastalar, partinin müşterileri ve çeşitli ödenek ve sosyal haklardan yararlanan herkes."

"Yani?"

"Yani mi? Devletin personel ve sosyal faydalar için vergi gelirinin yüzde kaçını ayırdığını biliyor musunuz?" Rakamı söylemeden evvel bir süre sessiz kaldı. "2010 yılında yüzde doksan altıydı."

"Doksan altı mı?" Alexandre'nin ağzı bir karış açık kalmıştı. "Ama bu... bu neredeyse tümü demek."

"Aynen öyle! Kısaca Portekiz'de toplanan vergilerin tümü maaşlar, emekli maaşları ve devletin sırtından geçinenler için yapılan ödeneklere gidiyor."

"Peki ya devletin finanse ettiği çalışmalar? Otoyollar, hastaneler, okullar... diğer tüm harcamalar? Bunları ödemek için gerekli para nereden geliyor?"

"Gelecekten," diye yanıtladı Filipe. "Çalışmaların ödemesini Kamu-Özel Ortaklıkları aracılığıyla çoktan gelip çatmış olan geleceğe erteleyerek veya yurt dışından borç isteyerek, ki o da çoktan gelip

çatmış, vadesi dolmuş bir başka gelecek. Ve bu borçları işte şimdi altından kalkılmaz faizlerle ödüyoruz. Ülkenin 2001'de GSYH'sinin yüzde kırkı olan dış borçlar, on yıl sonra IMF'nin gelmesiyle yılda on iki milyon avro ortalama büyümeyle yüzde yüz ona ulaştı. Yani Portekiz üretim gerçekleştirmediği parayla hayatını idame ettirmeye başladı, aynısı İtalya ve Yunanistan için de geçerli. İmkânlarımızın üzerinde yaşadığımızın söylenmesi de bundan. Devletin vergilerden aldığı para personel ve sosyal ödeneklere gidiyor ve gerisi için hiçbir şey kalmıyor."

Tomás yine gözlerini yoldan ayırmadan üzüntüyle başını sağa sola salladı.

"Hep aynı film, öyle değil mi?" diye sordu kinayeli bir tavırla. "Ve oy kaybetmemek için harcamaları da kesmediler..."

"Orası gün gibi ortada. Devlet partisi çok güçlü dostlarım. Muhalefet partileri ve yöneticilerin durumun sürdürülemez olduğunu gayet iyi bildiklerine şüphe yok. Mesele şu ki hepsi seçilmek istiyor ve bildiğiniz gibi, harcamaların kesilmesi kimseye oy kazandırmıyor. Portekiz'deki devlet partisi altı milyon seçmen anlamına geliyor, İtalya, İspanya ve Yunanistan'da bu sayı daha da fazla; devletin sırtından geçinenlere daha fazla para veren daha fazla oy kazanıyor. Böylece dönüşü olmayan bir aşırı harcama girdabının içindeyiz."

Alexandre bu sözlere sabırsız bir el hareketiyle tepki verdi.

"Bunların hepsi neoliberal konuşmalar. Felaket habercisi olmak kimseye fayda sağlamaz ve olayların ekonomik vizyonunu yansıtıyor!"

Bu yorum Filipe'nin gülmesine neden oldu.

"İşte devlet partisine bağımlı yaşayan birinin tipik konuşması," diyerek yorum yaptı. "Birileri müdahale etme ve bir şeyin ekonomik olarak sürdürülebilir olmadığını gösterme cesareti gösterdiğinde hemen 'neoliberal', 'karamsar' veya 'felaket habercisi' yaftasını yiyiveriyor: 'umutları beslemeyen bir ekonomist' oluveriyor." Ses tonunu değiştirdi. "'Ekonomist' dendiğinde toplama yapabilen ve gerçeğin hayallerde saklı olmadığını anlayan birisi kastediliyor. 'Umutları beslemek' deyince de "illüzyonu beslemek' ima ediliyor." Sesi normal

tonuna döndü. "Rakamların haşin ve nahoş gerçeği ortaya çıktığında bizim akıllı yöneticiler ne yaptı? Probleme fazla önem vermeyip problemi çözmeye çalışanları da etkisiz hale getirdiler. İşin gerçeği, ekonomi tüm bu popülist israfa direnemez. 2011'den on yıl evvel, IMF bu ziyafete son vermeye geldiğinde sosyal harcamalar yüzde iki daha artmıştı. Bu arada GSYH yalnızca..."

"Yüzde sıfır virgül üçtü," diyerek onun sözlerini tamamladı tarih profesörü. "Bunu zaten söylemiştin, İtalya'da da sıfır virgül sekiz."

"Sosyal harcamalardaki bu büyük artışla ekonomideki yetersiz büyüme arasındaki fark hiç de göz ardı edilecek bir şey değil, sevgili arkadaşlar."

"Elbette değil," dedi Tomás. "Ancak sahip olunan varlıklar dağıtılabilir. Eğer varlık üretilmezse dağıtılamaz. Orası aşikâr."

"Bu senin için veya beş dakika durup bu konu üzerinde düşünen biri için aşikâr olabilir ama anlaşılan yıllardır bizi yöneten dâhiler için öyle değil. İnsanların büyük zorluklar içinde yaşadıklarını biliyorum ve çoğu sıkıntı içinde ama refah seviyesi reel ekonomiyi dikkate almadan istikrar kazanamaz. Varlık dağıtmak için önce onu yaratmak gerekir. Araştırmalar kamu borçlarındaki büyümenin reel ekonominin büyümesiyle ters orantılı olduğunu gösteriyor. Yani kamu borcu yüksek olduğunda reel ekonomide daha az büyüme olacaktır ve tam tersi de geçerli. 2001 ve 2011 yılları arasındaki sosyal harcamalar ekonomik büyümenin ortalama olarak yedi katı daha fazla arttı, öyle ki kamu borcu kontrolden çıktı ve bu parlak beyinliler basit bir matematik işlemini yapıp kaosun yaklaşmakta olduğunu anlayamadılar. Bu aşırı harcamalarla yalnızca ekonomi geri kalmadı, aynı zamanda hasar aldı. Ne pahasına olursa olsun oy kazanmak gerektiğinden devlet partisi sürekli daha fazla parayla beslendi. Öyle olunca vergileri artırmak gerekti, nüfusun ortalama gelirine istinaden nispeten Avrupa'nın en büyüğü haline gelene kadar. Böylece varlık yaratan firmalar iflasın eşiğine gelene kadar tıkandılar. Bu da işsiz sayısını ve devlet partisinin mali yüklerini artırarak ekonomiyi gitgide oksijensiz bırakan vergi oranlarını yükseltmeye mecbur etti, bu

başka şirketlerin de iflasına neden oldu ve başka çalışanları da işsiz bıraktı. Sonu gelmeyen, tehlikeli ve kısır bir döngü."

"İlginç olan, tüm bu zaman boyunca refah devletinin korunmuş olmasından bahsedilmesi."

"Öyle ama yöneticiler bu politikalarla onu sürdürülemez hale getirdiler."

Tomás'ın bakışları Volkswagen'in ön panosundaki benzin göstergesine takıldı. Yakıt azalmıştı ve çok geçmeden bir benzin istasyonuna girerek benzin almaları gerekecekti.

Alexandre fırsattan istifade ederek sessizliği bozdu.

"Mesele, kamu muhasebesindeki açığın ekonomik büyümeyle sağlanabilecek olması. Büyürsek açığı kapatabiliriz."

Filipe iki parmağını arkada oturan yolcuya doğrulttu.

"Bu meseleyi çözmenin iki yolu var," dedi. "Ya harcamalar kesilir ya da girişler artırılır. Girişlerin artırılması da vergilerle oluyor ama vergilerin artması yatırımı azaltıyor ve iflasları tetikliyor, böylece sonuçlar da kısa dönemli oluyor. Vergileri sürdürülebilir şekilde artırmanın tek yolu öncelikli olarak ekonomik büyümeyi desteklemek." İç geçirdi. "İşte mesele de bu, dostum, ekonomik büyümemiz yok."

"IMF'nin Portekiz'e gelmesinden evvelki on yıldaki ortalama büyüme yüzdesi sıfır virgül üç, aynı dönemde İtalya'nınki sıfır virgül sekiz," diye tekrar etti Tomás. "Bu rakamları unutmamak lazım. Çok önemliler."

"Yani," dedi Filipe, "çok harcama yapan bir politika, çözümün ekonomik büyüme olduğunu söyler, asıl söylediği ise problemi çözmek için hiçbir şey yapmayacağıdır. Unutmayın, kamu borcundaki artış ekonominin büyümesiyle ters orantılı. Eğer yöneticiler kamu muhasebesini dengesizleştirirlerse ekonominin toparlanmasını nasıl bekleyebilirler? Sadece ahmakları kandırmanın bir yoludur bu."

Alexandre'nin tartışmaktan vazgeçmeye niyeti yoktu.

"Ekonomik büyüme desteklenebilir."

"Nasıl?"

"Ekonomiye para koyarak."

"Hangi parayı koyarak? Para yok ki! Ayrıca sürekli tekrarladığım gibi, son on yılda ekonomiye binlerce milyon avro para girdi ve ekonomide neredeyse hiç büyüme olmadı." Dalgın bir tavır takındı. "Belki İrlanda'nın 1990'larda yaptığı gibi şirketlerin gelir vergileri indirilebilir ama mecburi işsizliği desteklemek gibi bu da parası olanları Portekiz'de şirket kurmaya teşvik edecek diğer rağbet görmeyen reformlarla sonuç verir. Bu şekilde bir varlık yaratılabilir ve iktidarın beceremediği veya yapmak istemediği şeyler gerçekleştirilebilir: adaleti hızlandırıp daha efektif hale getirmek, ülkeyi daha az bürokratik hale getirmek, yolsuzlukla etkili bir mevzuatla savaşmak, vergi kanunlarını basitleştirmek ve onları uzun süre değişmeyecek şekilde bırakmak... kısacası yatırımları güvenli ve ilginç hale getirecek bir dizi reform. Çalışanları işten çıkarmayı engelleyen kanunu, vergilerin kârı yiyip bitirdiğini, lisans almanın dört sene sürdüğünü, siyasetçilerin dostu olan mimar ve yüklenicilerle iş yapmak gerektiğini, projeleri onaylatmak için onların direktörleriyle anlaşmak gerektiğini, birini mahkemeye vermek için dava muamelelerinin on beş yıl sürdüğünü gören hangi yabancı girişimci Portekiz'e yatırım yapmaya ve burada iş kurmaya razı olur? Böyle bir ülkeye kimse yatırım yapmaz! Üstelik Portekiz'de var olan büyük değişim korkusu ve girişimcilere karşı olan önyargılar durumu daha da zor hale getiriyor. Dahası Portekizli girişimciler de eğitim sistemin güçsüzlüğünün bir sonucu olarak zayıflar ve daha az hırslılar."

"Merak etmeyin, girişimcilerin de çok kirli bir vicdanları var."

Filipe yüzünü buruşturdu.

"Ona hiç şüphe yok," dedi. "Ama sadece onlarla kalmıyor, muazzam kamu borcunun yanı sıra büyümemizin önünü kesen çok daha büyük bir engel var."

Elini cebine atıp bir kalem çıkardı. Portekiz'e geldiğinden beri elinden bir an olsun bırakmadığı zarfın arkasını çevirdi ve temiz tarafına bir denklem yazdı.

$$\Delta \text{ GSYH} = \Delta \text{ Nüfus} + \Delta \text{ Üretkenlik}$$

"Bu bir delta," dedi Tomás, Yunan alfabesindeki üçgeni tanımıştı. "Büyüme anlamını taşıyor, değil mi?"

"Aynen öyle," diyerek onu doğruladı arkadaşı. "GSYH'nin büyümesi nüfusun ve üretkenliğin büyümesine bağlı." Parmağını denklemin son kelimesine yerleştirdi. "Üretkenlikle başlayalım." Alexandre'ye döndü. "Az üretken olan bir insanı nasıl tanımlarız?"

Arka koltukta oturan yolcu güldü, ona göre cevap gayet barizdi.

"Az çalışan biri olarak elbette."

Tomás araya girerek itiraz eder gibi bir hareket yaptı.

"Yanlış," dedi profesör. "Bir insan günde on beş saat kendini adayarak çalışabilir ve bir diğeri iki saat çalışır ama daha üreten olabilir."

Bu düzeltme Alexandre'yi şaşırtmıştı.

"Ne?" diyerek karşı çıktı. "Bu çok saçma!"

"Elbette," diyerek üsteledi Tomás. "Üretkenlik iş gücüyle meydana getirilen mamulün değeriyle alakalıdır, çalışmanın niceliğiyle değil. Örneğin Portekizliler ve İtalyanlar Almanlardan daha fazla çalışıyorlar ama daha az üretkenler. Neden? Çünkü Portekizli bir çalışanın her biri on avrodan yüz şişe şarap üretmesi için otuz gün çalışması gerekiyor ve yine bir İtalyan'ın bir Fiat yapması için otuz gün çalışması gerekiyor. Bir Alman'ın bir Mercedes üretmesi ise yirmi gününü alıyor. Ancak bir Mercedes yüz bin avro değerinde, Fiat ise yirmi bin avro, yüz şişe şarap da bin avro değerinde. Kısaca, on gün daha az çalışmasına rağmen Alman daha üretken çünkü ürettiği mamulün ederi Portekizli ve İtalyan'ın ürettiğinden daha fazla."

"Aynen öyle," diyerek doğruladı Filipe. "Ekonomik büyüme için üretkenliği artırmamız gerekiyor, yani uluslararası pazarda daha fazla değeri olacak şeyler üretmeliyiz. Problem şu ki bizim eğitim sistemimiz, matematiksel olarak oldukça zayıf ve insanlar bilimsel ve teknolojik alanlarda yeterince vasıflı değiller."

"Evet ve devlet sadece devredilmez yatırımlara yardım ediyor, varlıkları üreten devredilebilir sektör ise kendi haline terk edildi," diye eklemekten geri kalmadı Tomás. "Buna ek olarak, araştırmalar

özel yatırımların kamu yatırımlarına kıyasla daha fazla varlık yarattığını gösteriyor ama Portekiz'de devlet bankaya yatırılmış paraya el koyarak özellere fazla bir alan bırakmıyor. Para olmadan özeller yatırım yapamıyorlar. Ve yatırım olmadan... ne yazık ki elveda büyüme!" Veda eder gibi elini salladı. "Ekonomik büyüme istiyorsak üretkenliği artırmalıyız."

"Filipe elindeki zarfın yüzünde yazan denklemi işaret etti.

$$\Delta \text{ GSYH} = \Delta \text{ Nüfus} + \Delta \text{ Üretkenlik}$$

"Fakat dikkat edin, üretkenlik denklemin elemanlarından sadece biri," diye hatırlattı. "Bir diğeri de nüfus. Ekonominin kalkınmasını istiyorsak nüfusun da büyümesi önemli."

Tomás elini havaya kaldırıp belli belirsiz bir hareket yaptı.

"Hangi büyüme?" diye sordu. "Avrupalı nüfusu azalıyor! Örneğin 2000'lerin ilk on yılında İtalyan ve Portekizli bir çift ortalamada sıfır virgül üç çocuğa sahipti, bu oran, eski nesillerin yerini doldurmayı garantilemek için gerekli olanın iki virgül bir altında. Daha da fenası savaş sonrasının yoğun nüfuslu nesilleri emeklilik yaşına gelmek ve ülkedeki emekli kişi sayısını önemli ölçüde artırmak üzere. Aynı durum Avrupa'nın geri kalanı için de geçerli. Nüfus artmıyor, azalıyor."

"Ve bu da emekli maaşı alacak ve tıbbi tedavi ihtiyacındaki yaşlı grubun artması ve varlık üretecek aktif nüfusun azalması anlamına geliyor," diyerek araya girdi Filipe. "Ve senin de doğru şekilde belirttiğin gibi, doğum oranı gözle görülür şekilde iniş gösterdi. 2000'lerin ilk on yılının başlarında Portekiz nüfusunun yüzde yirmi altısı yaşlı ve bu astronomik bir rakam. 2050'de bu rakamın yüzde altmışa çıkacağı öngörülüyor."

Alexandre ellerini saçlarında gezdirdi.

"Gerçekten mi?" diye sordu hayretle. "Nüfusun yüzde altmışını yaşlılar mı oluşturacak?

"Aynen öyle! Ve bütün Avrupa'da böyle olacak. Bu insanların emekli maaşlarını ve gitgide pahalılaşan tıbbi giderlerini kim öde-

yecek? Bu koşullarda bir ekonomik büyüme nasıl gerçekleşebilir? Ekonomi, demografik bir probleme rağmen de büyüyebilir ama bunun için üretkenliğin yüksek olması gerekir, aynı şekilde demografik büyüme güçlü olduğu sürece düşük bir üretkenlikle de kalkınmak mümkün. Fakat bunun aksine düşük bir üretkenlik ve demografik bir küçülmeyle kalkınmak olanaksızdır."

"Bu noktada suç sadece politikacılara ait değil," diyerek yorum yaptı Tomás. "Suç çocuk sahibi olmayanlarımızda. Mezarımızı ellerimizle kazıyoruz!"

"Son araştırmalara göre tüm bu olanların suçlusu biziz," diyerek arkadaşının söylediklerini doğruladı Filipe. "Harcamaları artıran politikacılara oy veren bizleriz, devletten yardım isteyerek hayatımızı geçiren bizleriz, eski nesillerin yerine yenisini koymayı garanti edemeyen ve ülkeyi çoğunluğunu yaşlılardan oluşmaya zorlayan bizleriz."

"Kimi zaman tarihi görmezden gelme eğiliminde oluyoruz ve çok da kötü yapıyoruz," dedi profesör. "Sosyal yardımlaşmanın temellerinin, yaşlı sayısının az, yaşam süresi beklentisinin altmış beş yaş olduğu 1950'li yıllara dayandığını akılda tutmak gerekiyor. Emeklilik, ortalama bir insanın bundan daha fazla yaşamayacağı inancıyla oluşturulmuş fakat yaşam şartlarının iyileşmesi ve tıbbın gelişmesiyle birlikte yaşam süresi de uzadı. 1960'tan günümüze yüzde on oranında arttı. Doğum oranıysa azaldı. Yaş piramidinin yön değiştirmesiyle sistem çökmenin eşiğine geldi."

"Eski bir ekonomi prensibi şöyle der," diye başladı Filipe, "sürdürülebilir olmayan sürmez."

Tomás bakışlarını yoldan dikiz aynasından gördüğü Alexandre'ye çevirdi.

"Annemin emekli maaşında kesinti yapmalarının nedeni de bu, anladınız mı?"

Yan tarafında oturan eski okul arkadaşı işaret parmağını ona doğru uzattı. "Sen annen için mi endişeleniyorsun?" dedi hayretle. "Kendin için endişelenmelisin!" Elini göğsüne koydu. "Ve benim için!" Parmağıyla Alexandre'yi işaret etti. "Ve onun için. Şimdi yap-

tıkları gibi kesintiyle bile olsa hiç olmazsa senin annen hâlâ emeklilik fonunda kendisi için varlık yaratan insanlara sahip. Bugün yaşlı insanlar kesintilerden şikâyet ediyorlar, evet, bu kesintiler haksız ve acımasızca ama onların bu yaşadıkları, sıra bize geldiğinde bizim yaşayacaklarımıza kıyasla hiçbir şey değil. 1960 yılında her yirmi yedi yaşlı insana yüz adet genç düşüyordu, şimdi yüz gence yüz otuz yaşlı insan düşüyor. Biz o yaşa geldiğimizde ve ülkenin yarısı bizim gibi yaşlılardan oluşurken bizim emekli maaşımızı ödeyecek varlığı kim elde edecek? Söylesene kim?"

"Toplu bir göç olmadığı sürece," diye karşılık verdi Tomás. "Aksi takdirde..."

"Toplu bir göç olmadıkça," diyerek tasdikledi Filipe. "Ancak göçmenlerin dahi az vasıflı olanları geliyor bu ülkeye. Ve bilindiği gibi bunlar çok az bir varlık yaratabiliyorlar." Yolun kenarındaki bitkilere baktı. "Önemli olan, dostlarım, şimdilik, bu açıklarla ekonomik büyüme aracılığıyla savaşacak durumda olmadığımızı anlamak. Bu nedenle de bu açıklarla baş etmenin yolu, harcamaları kısmaktan ve acı verici olabilecek ama bizi rekabetçi hale getirecek yapısal reformlardan geçiyor. Bizden çok daha fazla varlık üreten İskandinav ülkeleri ve Almanya, doğum oranları bizden yüksek olmasına karşın ekonominin çıkmaz sokaklarına girmek yerine, güvenlik için sosyal yardımlaşmada ve ödeneklerde çoktan kesintiye gittiler. Korkarım bizim de gideceğimiz yol bu olacak."

Bu yorum endişe vericiydi fakat Tomás kaygılı görünmüyordu. Aslına bakılırsa o an için endişe ettiği şey başkaydı. Benzin istasyonunun girişini gördü ve direksiyonu aniden çevirip otobandan çıktı.

Benzin göstergesinin ibresi, tıpkı ekonomininki gibi sona dayanmıştı.

XX

Aynı telefon numarasını üst üste iki kez aradı ve her ikisinde de telefona cevap veren olmayınca dairenin boş olduğunu anladı. Zaten son iki saattir binayı gözlediği için aynı sonuca çoktan varmıştı.

Decarabia maymuncuğu ustalıkla kilide soktu ve ikinci kattaki dairenin kapısı metalik bir sesle açıldı.

"Posta!" diye bağırdı, içeri bakmak için başını kapıdan içeri uzatırken. "Evde kimse yok mu?"

Beklediği gibi, hiçbir cevap gelmedi. Bu, emniyetli hareket etmek üzere fazladan sorulmuş bir soruydu. Decarabia bir sürprizle karşılaşmayacağına inanarak kapıyı ardından kapadı ve dairenin içinde gezinmeye başladı. Sistemli bir şekilde ilerleyerek araştırmasına salondan başlayıp banyoda bitirdi. Kadın eli değmemiş olduğu anlaşılan evde bir erkeğin yaşadığı çok belliydi. Ne bir çiçek ne de bir süs eşyası vardı. Bir sütunun üzerinde oturan Tibetli bir Buda, bir rafa yerleştirilmiş, üzerinde hiyeroglif sembollerin olduğu bir levha, duvara asılmış ve üzerinde İbranice karakterlerin olduğu bir parşömen, Avustralya yerlilerinden bir bumerang ve eski Roma'ya ait madenî paralarla dolu bir vazo gibi birkaç seyahat hatırası dışında dekoratif bir eşya yoktu.

Decarabia dolapları, çekmeceleri, hatta şiltelerin altını dahi kontrol etti ama fotoğraflar dışında alakalı bir şey bulamadı. Sağa sola serpiştirilmiş çerçevelerde, Down sendromlu ve sevimli bir çocuğun, muhtemelen annesi olan çilli bir kadının, siyah beyaz olmalarından

anlaşıldığı kadarıyla anne ve babasıyla birlikte poz veren ev sahibinin ve dünyanın farklı yerlerinde görüntüleri olan bir adamın fotoğrafları vardı. Kahire'deki piramitlerin önünde, kutuplardan bir bölgede, buzlarla çevrelenmiş bir yerde, Lhasa'daki Potala Sarayı'nın önünde, Kudüs'ün eski şehir yöresindeki bir Müslüman mahallesinde...

Kanepeye oturup cebinden telefonunu çıkararak bir numara tuşladı.

"Hedefimiz evde değil Sayın Maguş," dedi telefona cevap veren kişiye. "Dairede kimse yok."

"Nasıl yok? Kaçtıklarını mı düşünüyorsun?"

Decarabia kuşkucu bir ifade takındı.

"Hayır, sanmıyorum. Bence sadece dışarı çıkmışlar. Bir saat içinde kaçmaya çalışmak daima belli bir oranda dağınıklığa neden olur." Etrafına bakındı. "Burası böyle bir şey için fazla düzenli."

Ses rahatlamış gibiydi.

"İyi bari," dedi. "Peki şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Pusu kuracağım elbette."

"Mükemmel," diye karşılık verdi Maguş. O sırada bir sessizlik oldu ve hattın öteki tarafından birtakım kâğıt hışırtıları duyuldu. "Dinle, burada hedefimizin arkadaşının kimlik bilgileri var."

"Biliyorum zaten, liseden eski sınıf arkadaşı, bir tarihçi. ATM kameralarında kayıtlı görüntüleri size gönderdiğimde bana söylediler..."

"Onlar özet bilgilerdi," dedi Maguş. "Ama ben bu herifle olan ilgisini buldum... ve dürüst olmak gerekirse öğrendiklerim beni alarma geçirdi."

Muhatabının bu son sözleri Decarabia'yı hayrete düşürmüştü.

"Alarma geçmek mi dediniz Sayın Maguş? Ama neden?"

"Bu adam ortalığı karıştıran bir tip. Bir sinema yıldızının yüzüne ve naif birinin özgeçmişine sahip ama görünüşe bakılırsa geçmişte bazı hassas operasyonlara bulaşmış." Sesini alçalttı. "CIA gibi, anladı mı? Hatta Interpol."

Decarabia, ev sahibinin kanepenin yanında duran çerçevedeki Potala Sarayı'nın önünde çekilmiş, gülümseyen fotoğrafına baktı.

"Bu evde yaşayan, sarışın adam mı yani?"

"O adama çok dikkat etmelisin. Hedefimiz olan adamın yardım istemek için bilhassa ona gitmesi boşuna değil. Anlaşılan Profesör Noronha yine yıllar evvel başka bir olayda ona yardımcı olmuş. Dikkatli olmazsak planımız tehlikeye girer."

Decarabia hâlâ fotoğraftaki gülümseyen yüze bakıyor ve fotoğrafın ele vermediği detayları anlamaya çalışıyordu.

"Ama adam bir tarih profesörü, değil mi?"

"Öyle."

Decarabia böyle basit bir tarih profesörünün ehemmiyetsiz bile olsa nasıl böyle bir tehdit oluşturabileceğine inanamayarak başını iki yana salladı.

"CIA ve Interpol'le mi çalışmış? O halde askerî eğitim de almıştır..."

"O konuda bir tehlike oluşturmuyor, Decarabia. Görünüşe bakılırsa adam bir dâhi ve karmaşık problemleri çözmek konusunda yetenekli. CIA ve Interpol zihinsel becerilerine başvuruyor anlaşılan, bu da ciddi sorunlar yaratabilir. Olay kas gücü değil yani."

"Bir dâhi mi dediniz Sayın Maguş?" Decarabia söylenenlerden bir anlam çıkarmaya çalışarak ve şaşkınlık içinde başını iki yana sallamaya devam ediyordu. "Hımm... fakat en azından uygulamalı taktiklerden haberdardır."

"Bildiğim kadarıyla hayır."

"O halde problem tam olarak nedir?"

"Adam senin ve benim toplamımızdan daha uyanık, anlıyor musun? Bana onu olağandışı bir rakip olarak tarif ettiler, hızlı düşünen ve aksiyon alan, beklenmedik olaylar karşısında doğaçlama hareket edebilen ve elverişsiz koşulları kendi avantajına çevirebilen biri. Ona çok dikkat etmen lazım, duydun mu beni?"

Decarabia derin bir nefes aldı, amiri bundan daha net ve anlaşılır olamazdı.

"Onunla ne yapmam gerekiyor?"

"Öldür onu!" diye geldi cevap hemen. "Hem de hedefi yakalayıp sorguya bile çekmeden o sarışından kurtul. Bize problem çıkarmasına izin verme, anladın mı?"

Decarabia bir kez daha bakışlarını kanepenin yanındaki sehpada duran fotoğrafa çevirdi. Sonra gözlerini yumarak tarih profesörünün gülen yüzünü aklına kazımaya çalıştı.

"Evet, Sayın Maguş."

Görüşmeyi sonlandırarak telefonu cebine soktu ve ayağa kalktı. Birkaç adım atarak salonun penceresine ulaştı. Pencerenin her iki yanında toplanmış olan beyaz perdeler dışarıdan görünmesini engellemiyordu. Perdeleri ortaya doğru çekip görünmediğinden emin olduktan sonra dışarı baktı. Pencereden hem cadde hem de kaldırım görünüyordu, o fark etmeden kimsenin gelip geçmesi olanaksızdı. Elini kemerine götürdü ve tabancasını çekip aldı ve emniyeti açtı.

Hazırdı.

XXI

Sitenin garajının elektrikli kapısı bir vızıltı eşliğinde açıldı. Tomás ve Filipe, Alexandre'yi Campo Pequeno'ya bıraktıktan sonra eve doğru yollarına devam etmişlerdi. Mavi Volkswagen garajın rampasından inip her zaman olduğu gibi kendisine ayrılmış park yerine park etti. Tarih profesörü arabada bir şey bırakmadığından emin olduktan sonra kapıları kilitleyerek arkadaşını binanın merdivenlerine açılan iç kapıya yönlendirdi.

Kapının kulpunu çekti ama kapı açılmadı.

"Kahretsin! Kapı kapalı," dedi memnuniyetsiz bir edayla. "Anahtarları evde unuttum."

"Ne yapacağız peki?"

Ev sahibi derin bir nefes alarak bu beklenmedik durum karşısında sakinliğini korumaya çalıştı. Elbette bu çok vahim bir durum değildi ama dışarıdan dolanıp yolu uzatmak işine gelmiyordu.

"Bahçe kapısından çıkıp ana kapıdan girmemiz lazım," dedi bıkkın bir sesle, sonra arkadaşına kendisini takip etmesini işaret etti. "Bu taraftan."

Ters istikamete doğru koridoru geçip garajın kapısına yöneldiler. Tomás düğmeye bastı ve kapı açıldı. Dışarı çıkıp binanın ana kapısına doğru yürüdüler. Profesör dönüp Filipe'ye baktı, arkadaşı hâlâ zarfı elinde sıkı sıkıya tutuyordu.

"Baksana," dedi dalga geçer gibi. "O zarf senin eline mi yapışık?"

"Benim hazırladığım bir dosya bu," diye açıkladı Filipe. "Onu bırakamam."

"Neyle ilgili bir dosya?"

"Benim de katkıda bulunduğum bir araştırmayla ilgili bilgiler."

"Kaçma sebebin bu mu?"

Arkadaşının gözlerinden bir gölge gelip geçti.

"O da var," dedi imalı bir ses tonuyla. "Ama sadece bunun için değil."

Tomás daha fazla ısrar etmemesi gerektiğini anlamıştı, şayet eski okul arkadaşı fazla açıklama yapmak istemiyorsa bunun için sebepleri olmalıydı. Onun görevi ihtiyacı olduğunda arkadaşına yardımcı olmak ve bundan çok emin olmasa da başının dertte olmadığını ummaktı. Fakat Filipe orada olduğuna göre başının dertte olduğu da ortadaydı. Bir şekilde bir pisliğe bulaşmadığından nasıl emin olabilirdi? Aslına bakılırsa hiç de emin değildi. Sadece yasa dışı bir şeyler olmadığını, misafirinin bir hırsızlık yapmamış ya da kimseyi öldürmemiş olduğunu umuyordu. Ve bu düşünce tüylerini diken diken ediyordu ama bu fikri hemen zihninden uzaklaştırdı. Filipe'nin yasa dışı bir şey yapmayacağına emindi. Fakat o halde neden kaçıyordu ve neden polise gitmiyordu? Yasa dışı bir şey yapmıyorsa neden polisten yardı almıyordu?

"Affedersiniz beyefendi, acaba..."

Sanki gizlenmek istiyormuş gibi başına kocaman bir şal dolamış, kibar görünümlü yaşlı bir kadın çekingen bir şekilde elini ona doğru uzatıp Tomás'ın tam olarak anlayamadığı bir şeyler mırıldandı.

"Buyurun?"

bir şeyler yemek ve..."

Kadının gözleri yaşlarla doluydu ve cümlesini tamamlayamamıştı. Başını eğip utanç içinde ve hızlı adımlarla yanlarından uzaklaştı.

Tomás, şaşkınlıktan dolayı herhangi bir tepki veremeden kabullenmiş bir tavırla uzaklaşan kadının arkasından bakakaldı. *Ne hale geldik*, diye düşündü duygulanarak. Düzgün görünümlü insanlar dahi el açmaya başlamışlardı. Görünüşüne bakıldığında bu kadın

annesi veya teyzesi olabilecek birine benziyordu ve sokaklarda yardım dileniyordu. Şaşkınlık ve keyifsizlik duyguları içinde, içgüdüsel olarak başını kaldırıp dairesinin penceresine baktı.

Binanın kapısının önüne geldiğinde aniden durdu.

"Tuhaf," diye mırıldandı gözlerini kırpıştırarak. "Gerçekten çok tuhaf!"

"Nedir tuhaf olan?" diye sordu arkadaşı. "Bir şey mi oldu?"

Tomás'ın bakışları dairesinin penceresine takılıp kalmıştı.

"Evden çıkmadan evvel güneş girsin diye ve evde biri olduğu izlenimini vermek için perdeleri hep açık bırakırım," diye karşılık verdi Tomás. "Ama şimdi kapalılar."

"Onları açmayı unutmuş olmalısın."

"Unutmadım, hayır," dedi profesör kendinden emin bir tavırla. "Açtığıma eminim ve şu anda kapalılar."

İkisi de uzun süre ana kapının önünde, ikinci katın penceresine gözlerini dikerek hareketsiz durdular, zihinleri gördükleri bu şeyden bir sonuç çıkarabilmek için son hızla çalışıyordu. Perdeler onlar evden çıkmadan evvel açıktı ama şimdi kapalıydı. Bunun nasıl bir anlamı olabilirdi?

Perdeler hareket etti.

"Evde biri var!" dedi Tomás heyecan içinde ve afallamış bir halde. "Gördün mü? Biri var içeride!"

Şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. Filipe kısa bir duraklamanın ardından caddeye doğru koşmaya başladı.

Kaç!" diye bağırdı. "Koş!"

Tarih profesörü duraksadı. Yani evde bir yabancı var diye kaçacaklar mıydı? Ona bu işte bir tutarsızlık varmış gibi görünüyordu ama arkadaşının kaygılı hali ve aniden ortaya çıkış şekli anormal bir şeyler olduğuna dair belirgin bir işaretti. Şayet Filipe ona kaçmasını söylüyorsa bunu yapmak için iyi sebepleri olduğu muhakkaktı. Böyle şüpheli bir durumda ona kulak vermek en iyisiydi.

Bu nedenle Tomás, bir şeyden kaçmaktan çok arkadaşının peşinden gitmek üzere koşmaya başladı. Filipe onun önünden gidiyordu ama

pek de formunda görünmüyordu, bu nedenle Tomás acele ederse ona yetişebilirdi. Adımlarını hızlandırıp tam onu yakalamak üzereyken kulağının yanından geçen bir vızıltı ve arkasından bir silah sesi duydu. Dönüp baktığında siyahlar içindeki bir adamın, elinde dumanı tüten bir objeyle arkasından geldiğini gördü.

Bu bir silahtı.

Birinin kendisini takip ettiğini ve ateş ettiğini anladığında büyük bir dehşete kapıldı. Artık hiç şüphesi kalmamıştı, Filipe'nin kaçmak için çok iyi nedenleri vardı. Neler olduğunu açıklığa kavuşturmak için elbette doğru bir an değildi ama mümkün olan en kısa zamanda arkadaşı başını nasıl bir derde soktuğunu ona anlatmak zorundaydı. Fakat şimdilik peşindekinin saldırısından kaçması gerekiyordu.

Tam yanından geçip gitmiş olan vızıltının korkusuyla daha hızlı koşmaya başladı ve daha fazla gidecek gücü kalmadığı belli olan, soluk soluğa Filipe'ye yetişti. Arkasına hızlıca bir göz attığında siyahlı adamın yaklaşmakta olduğunu gördü, yakında onlara yetişeceğini anlamak için fazla zeki olmaya gerek yoktu.

Etrafına bakındı ve yolun kenarında duran mavi üniformalı ve göbekli polisi gördü.

"Memur Bey!" diye bağırdı onun dikkatini çekmek için. "Bizi takip ediyorlar!" Sonra da arkasını işaret etti. "Şu adam! Silahı var!"

Polis memuru şaşkın bir şekilde kendisine gösterilen tarafa baktı ve söylenenlerin doğru olduğunu gördü. Aniden dikilerek kocaman göbeğinin altındaki pantolonunu çekiştirdikten sonra ağzında düdükle ve otoriter bir tavırla yabancının olduğu tarafa yürümeye başladı.

"Olduğun yerde kal!" diye emretti, bir yandan da trafiği durdurmak ister gibi elini havaya kaldırdı. "Buraya gelin. Kimliğinizi verin!" Tomás yabancının yavaşladığını gördü ve tüm bedeninde bir rahatlama hissetti. Neyse ki o saçma durum sona ermişti ve nihayet neler döndüğünü anlayabilecekti, arkadaşı ona bir açıklama borçluydu.

Birinin elini yakalayıp çekiştirdiğini hissetti.

"Gidelim! Kaçmalıyız!"

Döndüğünde yanakları kızarmış bir halde ve panik içindeki Filipe'yi gördü

"Sakinleş!" dedi. "Polis zaten onu..."

O sırada arkasında bir silah sesi daha duydu ve dönüp baktığında neler olduğunu anladı. Polis memuru yerde boylu boyunca yatıyordu ve ensesinin altından akan kanlar zemine yayılıyordu. Adam elinde tabancayla yeniden onlara doğru koşmaya başlamıştı.

"Onu... onu öldürdü!"

Filipe tekrar onu çekiştirerek korku dolu bir sesle bağırdı.

"Kaçalım, kahretsin, koş!"

Koşmaya başladılar, bu kez Tomás canını kurtarmak için kaçtığının farkındaydı. Sadece yabancı kendisine ateş ettiği için değil, bilhassa da güpegündüz ve sokak ortasında bir polis memurunu soğukkanlı bir şekilde öldürdüğü için. Böyle bir şey yapan birinin çok daha kötüsünü yapabileceğini biliyordu. Tehlikenin büyük olduğuna hiç şüphe yoktu.

Ters istikametten gelen çok fazla insan olduğu için zikzaklar çizerek ilerlemek zorunda kalıyordu. O sırada arkasından bir başka silah sesi ve kulağının yanından geçen bir vızıltı daha işitti. Yabancı yeniden ona nişan almıştı. Tam zamanında kaçmayı başarmıştı, aksi takdirde vurulması işten bile değildi. O sırada ateşin kendisinin üzerine açılmış olmasına şaşırdı. Onları takip eden saldırganın hedefi arkadaşı değil, kendisiymiş gibi görünüyordu. Fakat şimdi bunu düşünmenin sırası değildi, sadece koşması ve canını kurtarması gerekiyordu.

Arkaya doğru bir bakış attı, yabancı onlara yetişmek üzereydi. Sadece adamın çevik biri olmasından değildi bu, Filipe'nin dayanacak gücü kalmamıştı, sanki ciğerleri boşalmış gibi nefes nefeseydi ve bayılmak üzereymiş gibi görünüyordu. Hayatta kalmak istiyorlarsa başka bir çare bulmak zorundaydılar.

Tomás çaresiz bir halde, bir taksi görmek umuduyla gözleriyle caddeyi taradı. Trafik, kırmızı ışık nedeniyle durmuştu ve görünürde

boş bir taksi yoktu. Fakat büyük tekerlekleri ve iki kocaman egzozu olan kırmızı bir Kawasaki'nin üzerindeki genci fark etti.

İşte kaçış yolunu bulmuştu.

"Haydi, bu taraftan!" diye bağırdı Filipe'ye ve onu motosiklete doğru yönlendirdi. Yanına yaklaştıklarında motosikletli gencin suratına bir yumruk indirdi. Adam aniden bayıldı ve Tomás onu Kawasaki'den aşağı doğru itti. Arkadaşının arkaya binmesine yardım ettikten sonra öne oturdu. Ve büyük bir gürültüyle ve öylesine bir hızla kalktı ki motor yalpaladı. Dengesini geri kazandıktan sonra arabaların arasından zikzaklar çizerek korna sesleri arasında kırmızı ışıkta geçip uzaklaştı.

"Off!" diye haykırdı. "Başardık!"

Saldırganın ne yaptığını görmek için geriye doğru hızlı bir bakış attı ve yeşilin yanmasını bekleyen başka bir motosikletin yanına seğirttiğini gördü. Peşlerinden gelmeye devam etmesi mümkün müydü? Tomás bunu başarıp başaramadığını kontrol etmek istiyordu ama yapamadı zira tüm dikkatini motosikleti sürmeye vermek zorundaydı.

"Ne var?" diye sordu Filipe, Kawasaki'nin gürültüsünü ve rüzgârın sesini bastırmak için bağırarak. "Her şey yolunda mı?"

"Adamın ne yaptığına bir baksana."

Filipe arkadaşının dediğini yaparak arkasını dönüp baktı. Fazla vakit kaybetmesine gerek kalmadı.

"Arkamızda," diye bağırdı telaşlı bir sesle. "Daha hızlı git!"

XXII

Trafik azalmış olsa da Lizbon sokaklarında fazla hızlanmak olanaksızdı, ayrıca Tomás yıllardır motosiklet kullanmamıştı ve pratiğini kaybettiğini hissediyordu. Yine de gazı biraz daha kökledi ve her geçen saniyeyle birlikte becerisinin ve kendine güveninin geri geldiğini hissetti; biraz bisiklete binmeye benziyordu, bir kez öğrenildi mi kolay kolay unutulmuyordu.

"Ee? Arayı açmış mıyız?" diye sordu.

"Hayır. Daha hızlı gitmen gerekiyor!"

"Daha hızlı mı?" diye sordu Tomás. "Nasıl?" Bundan daha hızlısı ona mümkün gelmiyordu ve daha hızlı gitmek gerçek bir tedbirsizlik olurdu. Rüzgârın yüzünü tokatladığını hissediyor, güvenli sürebilmek için hızlı gitmek ile kıvrak olmak arasında bir denge bulmaya çalışıyordu. Ancak motosiklet iki kişiyi taşıyordu ve dengeleri bozuluyordu. Bu durumda nasıl daha hızlı olabilirdi?

"Daha hızlı git!"

Filipe'nin sesi durumun vahametini anlatmaya yetiyordu, Tomás acilen bir çözüm bulması gerektiğini anladı. Elbette motosikletlerden birinin benzininin bitmesini bekleyemezdi. Bu, yakalanmak demekti ve benzer bir ihtimale teslim olamazdı. Dahası, ondan evvel kesin yakalanırdı. Diğeri motorun üzerindeki tek kişiydi ve bu da ona daha fazla hareket kabiliyeti kazandırıyordu. Bir plana ihtiyacı vardı ama o plan ne olabilirdi? Ne yapmalıydı? Gaza bastığı sürece saldırgandan kurtuluşları yoktu, adam bir kene gibi onlara yapışmıştı.

O esnada büyük bir hızla Índia Bulvarı'nda ilerliyorlardı ve Tomás Cais do Sodré tren istasyonuna yaklaşmakta olduklarını fark etti. O sırada sihirli bir şekilde, ya da içinde bulunduğu durumun baskısıyla, zihninde bir fikir şekillenmeye başladı.

Artık bir planı vardı.

"Bizi takip eden bu herif," diye sordu arkasına doğru konuşarak. "Portekizli mi ya da Portekiz'de mi yaşıyor?"

"Kim? Silahlı adam mı?"

"Evet. Buralı mı?"

"Hayır, kesinlikle değil. Bir yabancı. Neden sordun?"

Tomás cevap vermedi. Kırmızıya dönmüş olan Cais do Sodré'nin önündeki trafik ışıklarında durmadı ve karşı istikametten gelmekte olan trafikten kaçarak Ribeira das Naus'a ve oradan da Terreiro do Paço'ya döndü, bu ani ve beklenmedik manevralarının kendisine birkaç değerli saniye kazandıracağına inanıyordu. Sağ tarafına baktı ve rıhtıma yanaşmış olan feribotun karşı kıyıya doğru Tago Nehri üzerindeki seferine başlamak üzere olduğunu gördü.

Cais das Colunas'ın önündeki kaldırıma zıplayıp feribot iskelesine doğru hızlandı ve kirli beyaz, kerpiç hangarın önünde lastiklerini öttürerek fren yapıp durdu, bu esnada arka tekerleği bir motorkros yarışındaki gibi dönmeye devam ediyordu.

"İn!" diye bağırdı, telaşla Filipe'yi motordan aşağı doğru iterek. "Bekle beni!"

İtişi öylesine şiddetliydi ki arkadaşı yere düştü.

"Ne yapıyorsun?"

Tomás karşılık vermedi, istemediğinden değil, buna vakti olmadığından. Gazı kökleyip bir gümbürtü eşliğinde Kawasaki'nin krom egzozlarından kırmızımtırak bir duman çıkarıp harekete geçerek az önce geldiği tarafa doğru yöneldi.

Kendilerini takip eden adamın yanına yaklaştı.

"Şimdi baş başayız," dedi dişlerinin arasından. "Bakalım avcıdan ava dönüşmek hoşuna gidecek mi?"

Yabancı adama doğru hızlandı ve avının taktik değiştirmesine şaşırıp bundan memnun kalmayarak tereddüt ettiğini gördü. Her şey o kadar hızlı olup bitmişti ki silahlı adam tepki vermeye vakit bulamadı. Tomás bir ok gibi onun üzerine atıldı, son anda gidonu çevirerek ekseni üzerinde döndü ve arka tekeri diğer motora vurdu.

Dünya birkaç saniyeliğine anlamını yitirdi, alttaki asfalt ve tepedeki gökyüzü birbirine karıştı. Bir an Kawasaki'nin üzerindeyken bir sonrakinde çarpmanın etkisiyle yere fırladı. Yarısı suya gömülü kazıkların üzerindeki martıların çığlığı eşliğinde kendi etrafında dönerek kaldırımda hareketsiz kaldı.

Yerde hareketsiz kaldığı sürenin ardından kıpırdamaya cesaret edemeyen Tomás, parmaklarını hareket ettirip ettiremediğinden emin olmaya çalıştı. Yapabiliyordu. Sonra hırpalanmış vücudunu hafifçe esneterek acı hissedip hissetmediğini kontrol etti, iyi gibiydi. Bunun üzerine, kollarını ve hemen ardından bacaklarını oynattı, her şey ona normal görünüyordu.

Çekinerek ve yavaşça ayağa kalkarak düşmanının olduğu tarafa baktı. Cais das Colunas'ın önündeki trafik durmuştu, iki motosiklet ters dönmüş halde caddenin ortasında, kocaman bir yağ birikintisinin üzerinde duruyorlardı. Siyahlı adamın çarpmanın etkisiyle sarsılmış bir halde yerde oturduğunu gördü. *Tam olarak oyun dışı kalmamış*, diye düşündü Tomás, cesareti kırılmış bir hisle ama ihtiyacı olan fırsatı yakalamıştı.

Çarpışmadan dolayı yara alıp almadığını tam olarak bilemediğinden tedbirli bir şekilde koşmaya başladı. Her şeyin yolunda olduğuna ikna olduktan sonraysa hızını artırarak birkaç yüz metre ilerideki feribot iskelesine yöneldi. Filipe'nin şaşkın ve ne yapacağını bilemeyerek karşısında durduğunu gördüğünde yola çıkmak üzere olan feribotu işaret etti.

"Gidelim!" diye bağırdı. "Çabuk!"

"Ama... ama... biletimiz yok."

Tomás koşmak zorunda olmasa arkadaşına sitem ederdi. Böyle bir zamanda bilet almak kimin aklına gelirdi ki? Eğer ceza ödemeleri gerekiyorsa öderlerdi! Peşlerinde onları öldürmeye çalışan biri varken bu kimin umurundaydı?

"Koş!"

Onu kolundan tuttu ama arkadaşının aniden düşecek gibi olduğunu fark etti.

"Ahh!"

Uzaktan gelen silah sesini duyduğunda arkadaşının vurulduğunu anladı, her zaman olduğu gibi kurşun patlama sesinden evvel gelmişti.

"Filipe!" diye seslendi, onu ayağa kalkmaya zorlayarak. "Haydi, kalk!!"

Onu ensesinden destekleyerek doğrultup yüzüne baktı. Filipe'nin yüzü solgun görünüyordu, gözleri kuzeyi kaybetmiş bir pusula gibi yuvalarında dönüp duruyordu ama tuhaf bir şekilde zarfı hâlâ elinden bırakmıyordu. *Gerçekten çok önemli olmalı,* diye düşündü Tomás, arkadaşının azmine hayranlık duyarak. Filipe'nin vücudunda büyüyen kırmızı lekeyi ve sırtının ıslandığını hissetti. O zaman durumun ciddiyetini kavradı.

Başını kaldırıp ileriye doğru baktı, siyahlı adamın orada, ayakta durduğunu ve oldukları yere doğru geldiğini gördü. Sol ayağını sürüyor gibiydi fakat anlaşılan bu onu durdurmaya yetmemişti. Bakışlarını yana doğru çevirdiğinde feribotun kalkmasına sadece saniyeler kaldığını anladı. Arkadaşı yarı baygın halde, yattığı yerde duruyordu ve acil tıbbi yardıma gereksinimi olduğu belliydi. Ne yapmalıydı? Yardım çağırması gerektiğini biliyordu, öte yandan siyahlı adam yavaş ama kararlı bir şekilde onlara doğru geliyordu, orada durup beklemenin söz konusu olamayacağını fark etti.

Derin bir nefes alarak olimpiyat yarışmacısı bir halterci gibi Filipe'yi kaldırdı.

"Haydi bakalım!"

Arkadaşı ne kadar da ağırdı! Formda biri olmaması hiç de iyi değildi. Bu obur herif, dünyayı yiyor olmalıydı! Arkadaşının ağır-

lığıyla bir sarhoş gibi yalpalayarak yürüdü ve iskeleye varıp son bir çabayla feribota atladı.

Tekne Cacilhas'a doğru yola çıktığında yolcular feribota son anda binen iki kişiyi fark etmişler, çok geçmeden de önceleri sarhoş sandıkları adamlardan birinin yaralı olduğunu anlamışlardı.

Bu şartlar altında yola devam edilemeyeceğini düşünen mürettebat geriye dönüş komutu vermek istedi. Fakat Tomás onlara bunu yapamayacaklarını açıkladı. Arkadaşı bir silahla vurulmuştu ve saldırgan iskelede onları bekliyordu, kalkış yerine geri dönmek onları saldırganın ellerine teslim etmek olurdu.

Tüm bu anlatılanlar mürettebata dehşet verici bir hayal ürünü, Amerikan filmlerinden bir sahne gibi gelse de yerde yatan yaralı adamın durumu vaziyetin ciddiyetini kanıtlıyordu, bu nedenle yolculuğa devam etmeye karar verdiler.

Feribotun kaptanı kaptan köşküne girdi ve birkaç saniye sonra hoparlörlerdeki sesi işitildi.

"Sayın yolcularımız, dikkatinizi rica ediyorum," dedi. "Feribotumuzda bir doktor varsa hemen mürettebattan birine başvurmasını rica ediyoruz. Teşekkürler."

Bir süre kimse yerinden kıpırdamadı. Herkes bir doktorun çıkmasını beklerken orta yaşlı bir kadın, yolcuların arasından kendine yol açarak Tomás, mürettebattan iki kişi ve ayaklarının dibinde yatan Filipe'nin olduğu yere doğru geldi.

"Benim adım Avelina, Santa Maria Hastanesi'nde hemşireyim," diyerek kendini tanıttı. "Anladığım kadarıyla teknede doktor yok. Belki benim bir yardımım dokunur."

Bu teklif anında kabul gördü. Avelina yere, yaralının yanına çömeldi ve belinde gizlenmiş şok tabancasını gördüğünde kaşlarını çattı ama bir şey söylemedi. Bir makas yardımıyla Filipe'nin gömleğini kestiğinde adamın kanayan sırtı göründü. Kaynar su olmadığı için şişe su istedi ve Filipe'nin sırtını iyice temizlediğinde ortaya, belinin yakınlarında koyu renkli bir delik çıktı, bu kurşunun açtığı yaraydı.

"Ee, hemşire, ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Tomás endişeli bir ses tonuyla.

Avelina derin bir çekti.

"Aslında birkaç yıl evvel bir süreliğine bir travma merkezinde görev yapmıştım. Ama şimdi pediatri kliniğinde çalışıyorum," diye açıkladı. "Bu nedenle herhangi bir teşhis koymam doğru olmaz."

Bu mazeret tarih profesörü için yeterli değildi.

"Peki ama ne düşünüyorsunuz? Kurtulur mu?"

Hemşire alt dudağını ısırdı, düşündüklerini söylemeye istekli değil gibiydi ama aynı zamanda bir şeyler söylemesi gerektiğinin de farkındaydı.

"Siz akrabası mısınız?"

"Hayır, arkadaşıyım." diye karşılık verdi Tomás, rahatsızlığı sesinden anlaşılıyordu. "Bana neler olduğunu söyleyin."

Avelina omuzlarını silkti. Madem bir teşhis koymaları için ısrar ediyorlardı, o halde bunu yapacaktı.

"Tam olarak emin olmak olanaksız," dedi nihayet. "Kurşunun nerelere hasar verdiğini görmek için tomografi çekmek gerekiyor." Sonra duraksadı. "Fakat eğer karaciğere, dalağa veya pankreasa zarar verdiyse... bu iyi bir şey değil."

"'Bu iyi bir şey değil' ne demek açıklar mısınız?"

Avelina yeniden tereddüt etti.

"O zaman başaramayabilir."

Tomás bakışlarını arkadaşına çevirdi. Böyle bir ihtimale inanmıyordu. Filipe'nin ona gelmesi, ondan yardım istemesi ve şimdi de... şimdi de ölmek üzere olması mümkün olabilir miydi?

"Şu anda baygın mı?"

Hemşire elini yere paralel tutarak sola sağa salladı.

"Yarı yarıya," dedi. "Fakat gerekirse tamamen uyandırılabilir."

Tomás derin bir nefes aldı.

"O halde yapın," dedi. "Onunla konuşmam gerekiyor."

XXIII

Cacilhas feribottan görünmeye başlayıp tekne iskeleye yanaşmak için yapacağı manevraya hazırlanırken Avelina, Tomás'a dönüp yaklaşmasını işaret etti. Tomás çömelip Filipe'nin başına doğru yaklaştı ve gözlerinin açık olduğunu gördü. Uyanmıştı ama soluk yüzü şaşkın bir ifadeye bürünmüştü.

"Ee, nasılsın, arkadaşım?"

Yaralı gülümsemeye çalıştı.

"Daha iyi zamanlarım olmuştu," diyerek espri yaptı zayıf bir sesle. "O alçak beni yakaladı, ha?"

"Evet," diye karşılık verdi Tomás. "Ama şimdi hastaneye gidiyoruz ve seni tedavi ettireceğiz, merak etme. Birkaç güne iyileşip hemşirelere sarkıntılık etmeye dahi başlarsın!"

Filipe bu kez daha doğal bir şekilde tebessüm etti.

"Sen daima kötü bir yalancıydın," diye mırıldandı. "Ayrıca o 'sarkıntılık' meselesine gelince o senin işin. Okulda sana boşuna serseri Kazanova demiyorlardı."

Yüzündeki tebessüm kayboldu ve yerini rahatsız bir ifadeye bıraktı. "Lanet olsun!" Sonra sanki aklına aniden bir şey gelmiş gibi irkildi ve telaşla başını kaldırmaya çalıştı. "Zarfım! Zarfım nerede?"

Arkadaşı zarfı gösterdi.

"Sakin ol! Zarf burada," dedi. "Ben de seninle bununla ilgili konuşmak istiyordum. Bu son iki gün içinde ondan hiçbir şekilde ayrılmadığını fark ettim. Kısa bir süre evvel vurulduğunda bile.

İçindekilerin senin için çok değerli olduğunu anlamak için bir dâhi olmak gerekmiyor." Sesini alçaltarak eski okul arkadaşının başına daha da yaklaştı.

"Onu göndermen gereken biri mi var?"

Filipe yutkunarak başını olumlu anlamda salladı.

"Evet."

"Kim?"

Yaralı adam bir süre hiçbir şey söylemeyerek cevap vermek için güç topladı.

"Beni dikkatle dinle," dedi Filipe. "Kısa bir süre önce Brüksel'de, Avrupa Komisyonu'nda çalışan iki Fransız bilgisayar teknisyeni benden yardım istedi." Hafif bir sesle konuşuyordu. "İsimleri Éric Garnier ve Hervé Chopin'di. Benimle daha evvel çalışmışlardı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'yle bağlantım olduğunu biliyorlardı."

"Öyle mi?"

"Evet... bu bir sırdı." Derin bir nefes aldı. "Sen biliyor muydun bilmiyorum ama Uluslararası Ceza Mahkemesi suçlulara karşı bir soruşturma başlattı..."

"Ekonomik krizi tetikleyenlere karşı," diyerek onun sözlerini tamamladı. "Evet, haberlerde duymuştum. Bu işin içinde olduğunu söylemeyeceksin değil mi bana?"

"İstediğimden de fazla," diyerek kabullendi Filipe. "Éric ve Hervé sayesinde. Ellerine geçen materyalle ilgili endişeliydiler. Daha net konuşmak gerekirse materyal bir DVD'ydi. Birilerinin onları gözlediğini düşünüyor ve korkuyorlardı. Bu nedenle DVD'yi bana verip gizlenmeye karar verdiler. O sırada bu iş beni fazla endişelendirmemişti çünkü ben Ruanda'da yapılan soruşturmayla meşguldüm. Ama sonra gazetede Nice'te bir apartman dairesinde ölü bulunduklarını okudum, ayrıca cesetlerinde işkence izleri de görülmüştü."

"Cinayete kurban gittiler o halde."

"Belli ki öyle olmuş. Gazetenin yazdığına göre polis Marsilyalı bir mafyanın hesaplaşması olduğundan şüphe ediyordu ama... I, ben kötü bir koku alıyordum." Yüzü yeniden acıyla buruştu ve sesi

mırıldanır gibi çıkmaya başladı. "Korkmalarının bir sebebi olduğunu, birilerinin o materyali aradığını anladım. İşte o materyal şimdi benim ellerimde ve bu bir DVD. İçindekilere baktığımda... ağzım bir karış açık kaldı. İçindekileri gördüğümde birilerinin peşime düşeceğini anladım. Éric ve Hervé işkence gördülerse bu kesinlikle benim adımı ağızlarından alabilmek içindi. Bu nedenle kaçmak zorunda kaldım. Önce İtalya'ya kaçtım ve..."

"DVD'yi izledin."

Filipe başıyla onayladı. "İçindekiler tahrip edici bir bomba gibi."

Tarih profesörü eliyle arkadaşının saçlarını sıvazladı; şakakları ıslanmıştı, ter damlaları yanaklarına süzülüyordu.

"Pekâlâ," dedi. "İyileştiğinde hepsini çözeriz. Şimdi seni hastaneye götürelim ve..."

Filipe kalan az gücüyle başını iki yana salladı, gözleri kapanmaya başlamıştı.

"Hayır," diye fısıldadı. "Senin hemen kaçman gerekiyor."

"Saçmalama. Ben hiçbir yere gitmiyorum."

"Zorundasın... kaçmak zorundasın." Nefes alması gerekiyormuş gibi derin bir iç çekti. "Onlar... bizi takip edecekler... seni takip edecekler. Kalırsan seni yakalarlar. Anlıyor musun?"

"Endişelenme," diyerek onu sakinleştirdi Tomás. "Polisten koruma isterim, o zaman cesaret edemezler..."

Yaralı arkadaşı tekrar başını iki yana salladı.

"Polis hiçbir şey yapamaz," dedi incecik bir sesle. "Onlar çok güçlüler. Senin... senin tek umudun buradan hemen uzaklaşmak. Aksi takdirde seni öldürürler."

"Saçmalık bu!"

Filipe kesik kesik soluk alıyordu, nefesi tükenmek üzereydi.

"Sana yardım edebilecek biri var." Güç toplamak üzere duraksadı. "Adı Raquel... Raquel de la Concha. Madrid'de Interpol için çalışıyor." Bakışlarını zarfa çevirdi. "Numarası zarfta." Güçlükle gülümsemeye çalıştı. "Onu gördüğünde seversin." Yeniden duraksadı. "Ona söyle, onu Disneyland'a götüremeyeceğim." Zayıf tebessümü kayboldu. "Kimseye güvenme. Anlıyor musun? Kimseye." Zorlanarak derin

bir nefes aldı. "Ama ona... ona güvenebilirsin." Bir duraksama daha oldu. "DVD'yi alıp Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne götürmelisin. Ve hayati önemi olan... olan..."

"Kız arkadaşına birlikte gideriz."

Filipe'nin gözleri gerçekle ilgisini yitiriyormuş gibi yuvalarında geriye doğru gitmeye başlamıştı.

"Zarfın içindeki dosyayı alıp oku," diye tekrarladı. "Şeyi de al... şok tabancasını. Sana lazım olacaktır."

"Sana söyledim, oraya birlikte gideriz. Seni bırakamam."

"Gitmen gerekiyor," diye üsteledi yaralı adam. "Burada kalamazsın. Gelecekler ve..."

"Seni bırakıp onlarla tek başıma mücadele edeceğimi mi düşünüyorsun? Şaka yapıyor olmalısın!"

Filipe'nin yüz ifadesi bir an için yeniden canlandı ve gözlerini okul arkadaşına dikti.

"Bir görevin var, asker!" dedi son bir güçle, sesinde buyurgan bir ton vardı. "Onu yerine getir!"

Bu komuta gençliklerinde oynadıkları bir oyundan kalmaydı ve Tomás o günlere dayanan sessiz bir anlaşmaları olduğunu biliyordu. Anlaşmaya göre bu kelimeler sarf edildikten sonra bir daha geriye dönüş yoktu.

Bir kez söylendi mi görev tayin edilmiş demekti. Elbette, o zamanlar bu haylaz bir çocuk oyunuydu ve yetişkinlerin karmaşık hayatlarında bir önemi yoktu ama...

"Nerede bu meşhur DVD?"

Yaralı konuşmaya yeltendi ama sesi çıkmadı. Çaresizce bakışlarını arkadaşının elinde tuttuğu zarfa çevirdi ve kontrolsüz şekilde titreyen elleriyle zarfın yüzüne karalanmış harfleri işaret etti.

G O s a n S E C
O T a t + & A R
H E R T A T O
O V S A N S M B

Hemen ardından eli yere düştü ve bakışları dondu. O zaman artık yalnız olduğunu anlayan Tomás, hıçkırığına engel olmaya çalıştı.

Filipe Madureira'nın gözleri hareket etmiyordu, ışığını kaybetmiş, uzakta bir noktaya sabitlenmişti; hayatını kaybetmiş birinin buğulu bakışlarına sahipti.

Tomás sevgi dolu bir hareketle parmaklarını arkadaşının soğuk yüzünde gezdirdi ve onu son bir kez okşadı. Ardından zarfı ve Filipe'nin belindeki şok tabancasını alarak yavaşça ayağa kalktı. Dikleşti ve yine çocukluklarındaki ritüele sadık kalarak yaz tatillerindeki her oyunlarında yaptıkları gibi elini alnına koyup hazır ola geçti.

"Emredersiniz komutanım!"

XXIV

Ceketli ve kravatlı adamların doldurduğu ve gruplar halinde konuşarak toplantının başlamasını bekledikleri büyük salondan hafif mırıltılar yükseliyordu. Kimisi gülüyor, kimisi ciddi görünüyordu, kimisi de evraklara göz atmakla meşguldü. Büyük oval masanın tam ortasında oturan Maguş saatine baktı. Saat öğleden sonra üç yirmi beşi gösteriyordu; beş dakika içinde toplantıyı resmî olarak başlatacaktı.

Omzunda bir el hissedip kendisine seslenenin kim olduğunu görmek için arkasını döndü.

"Affedersiniz," dedi adamlarından biri saygılı bir sesle. "Size bir telefon var."

Maguş önündeki masada duran siyah telefonu işaret etti.

"Bağla öyleyse."

Adam gözleriyle belli belirsiz bir işaret yaptı.

"Korkarım buraya uygun bir görüşme değil," diye açıkladı gizli bir edayla. "Müsaadeniz olursa güvenlikli odada görüşmenizi salık veririm. İçiniz daha rahat eder."

"Neden? Ne oldu?"

Adam ona bir sır veriyormuş gibi sesini iyice alçalttı.

"Telefon... telefon Lizbon'dan."

Mesaj anında alınmıştı. Maguş hemen yerinden kalkıp güvenilir adamı eşliğinde ve hızlı adımlarla toplantı salonundan çıktı. Birlikte koridoru geçerek asansöre ilerlediler. Hiç konuşmadan iki kat çıktıktan

sonra koridora çıkıp kimse tarafından rahatsız edilmeyeceklerini bildikleri güvenlikli odaya vardılar.

"Telefonu bağla."

Maguş içeri girip masaya geçerek oturdu. Burası, duvarları ses geçirmeyen bir materyalle kaplı, pencereli olmayan, süssüz ve yalın bir odaydı. Odada bir masa ve altı da sandalye vardı, masanın ortasında beyaz bir telefon duruyordu. Masada boş kâğıtlar ve kalemler vardı. Başka da bir şey yoktu. Telefon bağlantıları güvenliydi, güvenlik servisleri her sabah bir mikrofon, kayıt cihazı veya ona benzer bir şey olup olmadığını kontrol etmek üzere tüm salonu gözden geçiriyorlardı, bu nedenle Maguş'un içi son derece rahattı. Onu rahatsız edecek tek şey almak üzere olduğu haberlerdi. Oysa o her şeyin iyi gittiğini umuyordu.

O sırada telefon çaldı.

"Alo?"

"Benim sayın Maguş. Decarabia," diye karşılık verdi hattın diğer ucundaki ses kendini tanıtarak. Alçalttığı ses tonu keyifsiz çıkıyordu. "Haberler kötü."

Cemaat liderinin kalbi yerinden çıkacak gibi oldu. *Ah, hayır, haberler kötü olamazdı! Bu operasyon bir başka yenilgiyi kaldırmayacak kadar önemliydi!*

"Bana adamın kaçtığını söyleme!"

Hattın öbür ucundaki ses duraksadı.

"Hedefimiz mi? Hayır, o etkisiz hale getirildi."

Maguş problemin ne olduğunu anlamayarak kaşlarını çattı.

"Ah, güzel, o halde mesele nedir?

"DVD hedefin yanında değildi." diye karşılık verdi Decarabia. "Zarf kayıp."

Cemaat lideri çenesini kaşıyarak haberleri hazmetmeye çalıştı.

"İdeali şüphesiz o DVD'yi ele geçirmek olurdu," dedi, kendisine söylenen sonuçları değerlendirerek yavaş konuşuyordu. "Fakat... sonuçta şayet DVD ortadan kaybolduysa bana çok ciddi bir sorun gibi

gelmiyor. Önemli olan ortalarda dolanmaması, değil mi? Önemli olan bu."

Bu değerlendirme muhatabı tarafından rahatsız bir sessizlikle karşılandı.

"Asıl problem başka."

"Nedir?"

"Arkadaşı, yani tarihçi," diye açıkladı Decarabia. "Şu Tomás Noronha. Sanırım... sanırım DVD onda."

Bu kez sessiz kalma sırası Maguş'taydı.

"Ne?"

Astı yutkundu, vermek zorunda kaldığı bilgiden dolayı utanç duyduğu anlaşılıyordu.

"Haklısınız Sayın Maguş," dedi uysal bir sesle, hızlı hızlı konuşuyordu. "Nasıl olduğunu anlamadım ama adam onları dairesinde beklediğimi anladı. Yine ben nasıl olduğunu anlamadan bir kaçış planı yaptı ve... ve... ve kovalamacanın tam ortasında taktik değiştirdi ve... ve..."

Güçlükle nefes verip sonra aniden konuşma ritmini yavaşlattı. "Sanırım onu hafife aldım."

Patronu duydukları karşısında irkilip kendini tutamayarak ayağa fırladı.

"Seni uyarmıştım Decarabia!" diye bağırdı telefonun ahizesine doğru. "Kahretsin, seni uyarmıştım! Bana gelen raporlar bu adamla ilgili kesin detayları veriyordu ve ben seni uyarmıştım! Sana söylediklerimi nasıl görmezden gelirsin?"

"Görmezden gelmedim Sayın Maguş," diye karşılık verdi Decarabia, işittiği azardan dolayı utanç içindeydi. "Ama.. sonuçta, bu kadar dezavantajlı bir durumda böylesine doğaçlama hareket etme becerisi olabileceğini asla düşünmediğimi kabul ediyorum. Onu kontrol altına aldığımı sandım ama... olmadı işte. Sizden af diliyorum, bir daha olmayacak!"

Maguş derin bir iç çekip toparlanmak için kendini zorladı; öfke nöbetleriyle probleme çözüm bulamazdı. Bir kriz durumu söz konu-

suydu ve bu durumun üstesinden gelmek için soğukkanlılığını korumak zorundaydı. Adamının sahadaki performansını değerlendirmek daha sonraki bir işti ve sonuçların işleyişine göre şekillenecekti. Onu şu anda ilgilendiren, ne pahasına olursa olsun bu karmaşık duruma kesin olarak bir son vermekti.

"Şu anda neredesin?"

"Lizbon'dayım, Sayın Maguş."

Cemaat lideri yeniden oturup sakin olmak için kendini zorladı, dirseklerini masaya yaslayıp yeni bir strateji bulmaya çalıştı.

"Olduğun yerde kal," dedi aniden soğuyan bir sesle. "Bana olan biten her şeyi anlat. En ufak detayı dahi atlama. Daha sonra yerel otoritelere telefon edeceğim ve o adi herifi etkisiz hale getirip sana teslim etmeleri için kendi nüfuzumu kullanacağım."

Bunun üzerine Decarabia, onları beklediği dairenin olduğu binaya gelmelerinden kovalamacaya, onlara ateş edişine, temizlediği polis memuruna, motosiklet kovalamacasına, Cais das Colunas'ın önündeki çarpışmaya, hedefin vurulmasına ve feribota kaçışlarına dek o öğleden sonra olan biten her şeyi anlattı.

Astı raporunu tamamladığında Maguş soğuk ve hızlı bir şekilde telefonu kapadı ve hemen ardından Lizbon'da bir devlet dairesinin numarasını tuşladı. Kontağı telefona cevap verdiğinde girizgâh yapmaya ihtiyaç duymadan konuya girdi.

"Bir sorunum var ve senin bu meseleyi polis yardımıyla çözmen gerekiyor."

XXV

Tomás o salı akşamını hastanede muayene olarak geçirdi.

Yunanistan'da aldığı yara artık görünmüyordu ama Cais das Colunas'ın önündeki çarpışmadan sırtında, dirseklerinde ve bacaklarında yaralar ve morluklar oluşmuştu. Tomás daha derinlemesine bir muayene için tomografi çekmelerini bekliyordu fakat doktorlar bu tahlilin oldukça pahalı olduğunu ve tıbbi giderlerdeki maliyet kısıntıları nedeniyle seçenekleri sınırladıklarını söylediler. Röntgenle yetinmek zorundaydılar.

Radyolojik analizde önemli bir şey görünmüyordu, kemikler kırılmamıştı ve yüzeysel dokularda bir hasar yoktu. Fakat yine de bilhassa da dirseklerindeki yaralarının temizlenip sarılması için kliniğe gönderildi. Doktoru ziyaret ettikten sonra çıkışta hemşire kendisine Portekiz Sivil Polis Teşkilatı antetli bir evrak verdi. "Polis çağrısı," diye açıkladı. "İfade vermek ve olanları anlatmak için karakola uğramanız gerekiyor."

Tomás, koltuğunun altında Filipe'nin zarfıyla hastaneden çıktığında ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Dairesine dönmeyi düşündü ama sonra hemen bu fikirden vazgeçti. Bu mümkün değildi! Büyük olasılıkla evi hâlâ gözleniyordu: bu, kurtlar sofrasının içine kendi ayaklarıyla düşmek olurdu. O halde nereye gidecekti? Otel söz konusu olmazdı, fazlasıyla pahalıya patlardı, ayrıca DVD'yi arayan kişi Lizbon ve civarındaki bütün otellere telefon ederek Tomás Noronha

adında bir misafirleri olup olmadığını sorabilir ve izini bulabilirdi. Bu riski göze alamazdı.

Geceyi nerede geçirebilirdi?

Başını eğip elindeki evraka baktı, polise ifade vermek üzere ertesi gün onu karakola davet ediyordu, bu fikir onu neşelendirmişti. Karakola neden şimdi gitmiyordu? Zaten düşünüldüğünde yapabileceği tek şey de buydu. Madem tehdit altındaydı, onu polisten daha iyi kim koruyabilirdi? İnternet bankacılığı kullanmadığı için bir banka şubesine gidip annesinin kaldığı bakımevine para göndermesi gerekiyordu fakat saat geç olmuştu ve bankalar kapanmıştı, bu işlemleri yarına bırakmak zorundaydı.

Evrakı tekrar okuyarak karakolun adresini kontrol etti, karakol Largo dos Bombeiros Voluntários'taydı. Bu adres ona bir şey ifade etmiyordu. Almada'da bir meydan ismi olmalıydı bu. Daha evvel adını hiç duymamıştı, kısacası bilmediği bir bölgeydi.

Bu nedenle hastanenin önünde duran taksilere doğru yönelerek açık penceresinden kolunu sarkıtmış, müşteri bekleyen taksi şoförlerinden birinin yanına yaklaştı.

"Selam arkadaşım, Largo dos Bombeiros Voluntáiros nerede?"

Taksi şoförü kolunu uzatıp doğuyu gösterdi.

"Otobanın ardında, Cacilhas Limanı'na yakın," diye açıkladı. "Götürmemi ister misiniz?"

Tomás duraksadı, taksiyle gitmek tabii ki en kolay ve en iyi çözüm olurdu... ama ya ücreti? Şu anda işsizdi, dikkatli davranması gerekiyordu.

"Yürüyerek ne kadar sürer?"

"Rahat bir saat sürer," diye karşılık verdi adam, elini marşa götürerek. "Arabayla fazla sürmez."

Tarih profesörü hızlı bir hareketle koltuğunun altındaki zarfı düzeltip arkasına baktı.

"Teşekkürler, ben yürürüm."

Görevli memur, sağduyulu, mesafeli, genç biriydi. *Olağan göbekli polislerden farklı görünüyor,* diye geçirdi Tomás içinden ve bankoya yaklaştı. Memur bir form doldurmakla meşguldü ve işini bitirip başını kaldırarak yeni gelene bakması için bir süre geçmesi gerekti.

"Buyurun?"

Ziyaretçi kendisine hastane çıkışında verilen evrakı uzattı.

"İfade vermek için çağrıldım."

Polis memuru dikkatle evrakı inceledi.

"Burada yarın gelmeniz gerektiği yazıyor!"

"Acelem var diyelim," diyerek gülümsedi Tomás. "Tehlike altında olduğumu düşünüyorum ve polisin benim için ne yapabileceğini öğrenmek istiyorum."

Genç memur karşısında duran adamın dalga geçip geçmediğini değerlendirir gibi bir süre onun yüzüne baktı. Tomás şüphe içinde bakışlarını başka tarafa çevirdi.

"Şurada bekleyin."

Kendisine işaret edilen oda küçük bir bekleme salonuydu. Tomás o tarafa yönelip içeri girerek pencerenin yanında bir yere ilişti; zarf kucağında ve şok tabancası ifadesinin ardından polise teslim edilmek üzere kemerindeydi. Duvar boyunca sıralanmış on beş sandalyeden üçü doluydu, gözleri yaşlı iki kadın ve siyah giyinmiş, ince, beyaz bir sakalı olan yaşlı adam da oturuyorlardı. Profesör salondakilerin ihbarda bulunmak için geldikleri veya sevdiklerinden haber bekleyen tutuklu yakınları oldukları tahmininde bulundu.

Salonun bir köşesinde açık bir televizyon vardı ve saat akşamın sekizini geçmiş olmasına rağmen haberler yayınlanıyordu. Krizle ilgili tekrarlanıp duran haberlerin sonu gelmiyor gibiydi. Almanya profesyonel bir lisanla Avrupa'daki tüm ülkelerin, bilhassa da borçlarını ödemeyenlerin, "ev ödevlerini yapmalarını" talep ediyordu, bir *rating* ajansı, yani bir kredi derecelendirme kuruluşu Portekiz'in kotasyonunu, utanç verici derecede aşağılara indirmişti; İspanya, İtalya ve Belçika'nın kotasyonları da indirilmişti.

"Ne kadar da üzücü," diye mırıldandı siyah giyimli ve beyaz sakallı yaşlı adam. "Ne durumlara düştük!"

Sonra haber sırası, işsizlikteki rekor seviyelere ulaşan artışa, yeni bir Avrupa Birliği zirvesi için yapılan "kararlı" hazırlıklara ve kamu giderlerini kısmak için yapılacak yeni tasarruf tedbirlerine geldi. O sırada sahneye "izlenmesi gereken yolun tasarruf olmadığını" söyleyen muhalefet ve "troykayla taarruz anlaşmasının işçi haklarına karşı başlattığı vahşi saldırı" karşıtı sendikaların tepki gösterileri girdi. Sonuçta Tomás yine aynı şeylerin tekrar ettiğini anlamıştı. Her geçen gün haberler öylesine öngörülebilir bir hale geliyordu ki hep aynı şeyler tekrar ediyor gibiydi; sanki görüntüler dahi birbirinin aynıydı.

Krizden bahsedilerek geçen yirmi dakikanın ardından haberler değişti. Setùbal'da bir binada çıkan yangında iki kişi yaralanmıştı ve birinin durumu ağırdı; Portekiz Ulusal Cumhuriyet Muhafızları Vilar Formoso'ya uyuşturucu kaçırmaya çalışırken yakalanan işsiz bir kadın oyuncuyu tutuklamıştı. Lizbon sokaklarındaki bir silahlı çatışmada iki kişi hayatını kaybetmiş ve...

Tomás'ın gözleri şaşkınlıkla büyüdü.

Haber programı o gün öğleden sonra kendisi ve Filipe'nin başına gelenlerden bahsediyordu. Sandalyesinde öne eğilerek Tago'yu geçen feribot görüntülerinin üzerine yorum yapan spikerin tekdüze sesiyle kesilen haberleri dikkatle izlemeye koyuldu.

"...bu esnada soruşturma, Polis Teşkilatı'nın organize suçlar özel birliklerine devredildi, asıl şüphelinin bir fotoğrafını yayınlayan..." Ekranda aniden aranılan kişinin görüntüsü belirdi. "...kurbanlara yakın menzil ateş ettiği görgü tanıklarının ifadelerinden anlaşılan tarih profesörü Tomás Noronha'nın izini kaybettirdiği kaydedildi."

Tomás'ın şaşkınlığını tarif edebilecek bir kelime yoktu. Asıl şüpheli mi? Görgü tanıklarına göre kurbanlara ateş açmak mı? Nasıl? Nerede? Kim? İçinde bulunduğu gerginlik onu felç etmiş gibiydi. Sorular tarif edilmez bir karmaşa halinde beyninin içinde dönüp duruyordu, duyup gördüklerine inanmakta güçlük çekiyordu. Bir hata, bir yanlış anlaşılma olmalıydı ya da bir...

Olamaz!

Sakin olmak ve düşüncelerini toparlamak için kendini zorladı. *Bu olanlar normal değil*, diye düşündü içinden. Bir cinayet hedefinden asıl şüpheliye nasıl bu kadar çabuk geçebilmişti? Daha bir saat önce hastanede eline tutuşturdukları evraka baktı. İfadesi alınmak üzere karakola çağrıldığına göre bu kadar kısa sürede, polisi onun katil olduğuna inandıracak kadar büyük bir fikir değişikliğine yol açacak ne olmuş olabilirdi?

Filipe'nin gözlerinde okuduğu korkuyu ve onu takip edenlerin gücüyle ile ilgili onu ısrarla uyarışını anımsadı. Ellerinde arkadaşından kalan zarfın ve belinde şok tabancasının ağırlığını hissetti ve bunun basit bir polis vakası olmadığını anladı. Onları takip eden kişi güpegündüz, sokak ortasında kafasına bir kurşun sıkarak bir polis memurunu öldürmüştü. Ancak tamamıyla aklını kaybetmiş olan biri böyle bir şey yapabilirdi.

Ya da yaptığının cezasız kalacağını bilen biri. Aklına tekrar Filipe ve hemen kaçması için ona yakarışları geldi, onu muhakkak bulacakları konusunda arkadaşını uyarmıştı.

Okul arkadaşı bunu kendisine defalarca söylemişti ve Tomás şimdi duruma farklı bir pencereden bakmaya başlamıştı. O zaman arkadaşına kulak asmamış, gerekçesiz bir telaş ve paranoyak düşünceler içinde olduğunu düşünmüştü ama şimdi...

"Memur bey!" diye bağırdı onunla birlikte bekleme salonunda oturan kadınlardan biri. "Memur bey, o adam burada!"

Tomás aniden bulunduğu yere döndü ve kadının suçlayıcı bir ifadeyle kendisini işaret ettiğini fark ederek şaşırdı.

"Bu o!" diye haykırdı bu kez de siyah giyimli ve ince, beyaz sakallı yaşlı adam. "Bu... bu o haydut!"

Bekleme salonundakiler haberleri izlemiş ve polis tarafından iletildiği söylenen fotoğrafı görerek pencerenin yanında oturan adamı tanımışlardı.

"O... o katil burada!"

Bankonun ardındaki memur, rahatsızlıklarının sebebini anlamayarak yüzünde şaşkın bir ifadeyle onlara baktı ve Tomás o zaman bir karar vermek için sadece birkaç saniyesi olduğunu anladı. Yanlış anlaşılmayı açıklamak üzere orada mı kalmalıydı? Bunu gerçekten istiyordu, bu muhakkak en basit çözüm olurdu. Fakat sonra kendisini takip edenlerin isteğinin tam da bu olduğu sonucuna vardı. Onu yakalamanın tek yolu buydu.

Bunun üzerine ayağa kalkıp koşmaya başladı.

XXVI

"Dur!"

Polis memurunun arkasından bağırdığını ve kendisini takip ettiğini fark etti. *Nasıl bir talihsizlik bu,* diye düşündü içinden, son hızla caddeye doğru koşarken. Polis teşkilatında bir sürü göbekli polis varken arkasından koşan genç ve çevik bir memurdu. Vücudu hâlâ acı içindeydi ama adrenalin kanının hızlı akmasına neden oluyordu.

"Dur yoksa ateş ederim!"

Haydi oradan, diye düşündü kendi kendine. *Buna gerçekten inanmamı mı bekliyorsun?* Bu tehdit onu korkutmamıştı, bunun sadece caydırıcı bir ikaz olduğunu biliyordu. Ama peşinden gelen polisin kendisinden çok daha genç ve iyi kondisyonda olduğunun da farkındaydı, oysa o korkunç bir gün geçirmişti; bacakları da dâhil bedeninin her yerine farklı yaralar almıştı, koşma hızını uzun süre aynı süratte tutamazdı. Almada'nın karanlık sokaklarında kendisini takip eden bu polisten kurtulmanın başka bir yolunu bulmalıydı.

Gece çökmüş, trafik azalmıştı ve kaldırımlarda çok az insan vardı. Sokaklar lambaların sarı ışıkları ve gelip geçen otomobillerin farlarıyla aydınlanıyordu. Tomás, karanlığı kendi faydasına kullanabileceğini anladı, teşkilatın genç memurundan kaçmak için karanlıktan yararlanabilirdi. Tek sorun, kendisini takip eden memurdan farklı olarak Almada'yı bilmemesi ve bir kaçış planı oluşturamamasıydı.

Doğaçlama hareket etmek zorundaydı.

Sokağın karşı tarafına geçtiğinde gözüne binaların arasında parıldayan sakin bir örtüyü andıran Tago ilişti ve Cacilhas iskelesinin sadece birkaç yüz metre ötelerinde olduğunu anladı: kaçış yolu belli olmuştu. O tarafa yönelerek bir yerleşim bölgesine çıkan ağaçlık bir alana girdi. Takipçisi arkasından seslenmeyi bırakmıştı: ya enerjisini tüketmeye gerek görmediğinden ya ona durmasını söylemenin bir faydası olmadığını anladığından ya da muhtemelen her iki sebepten de.

Sol tarafa, iskeleye doğru döndü ve karanlık bir yere girdi. Görünmediğini varsayıp bundan faydalanarak bir binanın köşesini döndü ve arkasından dolanarak evlerin olmadığı dar bir sokağa saptı. Şimdi polis memurunu kandırıp kandıramadığını görecekti.

"Dur!" diye bağırdı polis, sesi sokaklarda yankılanarak. "Teslim ol!"

Tomás karanlığın içinde, yorgunluktan tükenmiş durumda olmasına rağmen kendi kendine gülümsemeden edemedi. Onu atlatmıştı. Polisin bağırışları izini kaybettirdiğinin kanıtıydı, bu yöntemin işe yarayıp yaramadığını anlamanın tek yolu buydu.

Yeni durum onu taktik değiştirmeye zorlamıştı. Onu fazlasıyla yoracak kontrolsüz bir koşu tutturmak yerine karanlıkta yavaş ve gizlice ilerlemek zorundaydı. Karanlık en büyük avantajı olmuştu. Biraz soluklanabileceği bir yer aradı. Ciğerleri oksijen istiyordu ve onlara istediğini vermek zorundaydı.

Siren seslerini duyduğunda destek birliklerin geldiğini anladı. Tüm Cacilhas bölgesi polisle dolmuş olmalıydı ama bu onu korkutmadı. Arkasından dolanıp izini kaybettirdiği binanın beş yüz metre uzağındaydı. Çalılar ve karanlık polislerin onu görmelerini engelliyordu.

Ne yapmalıydı? Bakışları içgüdüsel olarak iskeleye yanaşmış olan feribotlara çevrildi. Bir kez daha bunun en iyi kaçış yolu olduğunu düşündü ve tam da bu yüzden kaçınılması gereken bir yoldu. Muhakkak bir polis memuru yolcuları kontrol etmek üzere oraya yerleştirilmiş olmalıydı. O nedenle orası onun için yasaklıydı. Alternatif seçenek 25 de Abril Köprüsü olabilirdi elbette ama polisin de aynı

fikri benimseyeceğini düşündü, hatta ücretli geçiş alanına çoktan bir güvenlik görevlisi yerleştirmiş olabilirlerdi.

Kısaca Lizbon'a giriş ona kapatılmıştı.

"Benim zaten Lizbon'da ne işim var ki?" diye sordu kendine alçak sesle ve o anda en önemli soruyu yöneltmiş olduğunu fark etti. Doğruydu, Lizbon'da ne işi vardı? Evine giremezdi çünkü orası zaten saldırganın, hatta artık muhtemelen polisin de gözlemi altında olmalıydı. Şehirde her nereye gitse bulunma ve otoriteler tarafından yakalanma riski vardı. Peşinde olanların o veya bu şekilde polisi kontrol altında tuttukları veya polis tarafından tutuldukları gitgide daha belirgin hale geliyordu.

Uzaktan gelen coşkulu ulumalar gecenin sessizliğini böldü.

"Köpekler!"

Aniden ayağa fırlayıp kendini birdenbire duyduğu ulumalardan dolayı son derece enerjik hissederek koşmaya başladı. "Bunu düşünmemiş olmam ne büyük budalalık," dedi kendi kendine, polisin köpeklerin yardımına başvuracakları bariz bir şeydi ve bu, durumu onun aleyhine çeviriyordu. Gecenin karanlığı polislerin görmesini engelleyebilirdi ama köpeklerin koku alma duyusunu yok edemezdi ve karanlık tere bulanmış gömleğinin yaydığı kokuyu da perdeleyemiyordu.

İlk fırsatta boş sokaktan Almada'nın caddelerine çıktı, polislere ve köpeklere yakalanmaktan kaçınacak kadar hızlı ama dikkat çekmeyecek kadar yavaş adımlarla ilerledi. Sokaklar fazla hareketli değildi, sanki herkes evlerine kapanmış gibiydi.

O gün öğleden sonra feribottan inip karakola gitmek üzere döndüğü caddeyi tanıdı, aynı caddede bu kez ters istikamette, sanki hastaneye geri dönüyormuş gibi devam etti. Kırk dakika kadar sonra otobana çıkan rampaya ulaştı. Işıkları yanan bir restoran gördüğünde acıktığını fark etti. Pombal'daki benzin istasyonunda benzin almak için durduklarından beri bir şey yememişti. Sanki bir hafta önce olmuş gibi geliyordu ona ama aslında üzerinden sadece saatler geçmişti. O andan beri ne çok şey olmuştu!

Ellerini cebine soktu, nakit parası olmamasına rağmen, her iki kredi kartı da yanındaydı ve yemek yemek istiyordu. Restorana girip gözlerden uzak bir köşeye oturdu ve menüyü inceledikten sonra yumurtalı biftek ve patates kızartması sipariş etti. Beklerken seçeneklerini değerlendirdi. Lizbon'a gitmek, daha evvel de düşündüğü gibi saçma bir fikirdi, hem polis ya da silahlı adam tarafından yakalanma riskini almış olacak hem de evine giremeyecekti.

O halde ne yapmalıydı? İyice düşündükten sonra Filipe'nin isteğini yapmaktan başka çaresi olmadığını anladı. Madrid'deki Interpol'de çalışan bir kadından bahsetmişti... Adı neydi? Rute... hayır, Rute değildi. Evet, R harfiyle başlıyordu ama Rute olmadığına emindi. Acaba Rita mıydı? Hımm... o da değildi. Yanlış hatırlamıyorsa ortada bir A harfi olmalıydı. Ra... Raquel miydi? Evet, evet, Raquel!

Kadının adını hatırladığı için rahat bir nefes aldı, o sırada arkadaşının kadının telefon numarasının zarfın içinde yazılı olduğunu söylediğini hatırladı. Tam zarfa bakıp incelemek için eline alacağı sırada garson siparişleriyle birlikte geldi ve o da bu işi sonraya bırakmaya mecbur kaldı.

Yemeğini iştahla yedikten sonra bir şeyler daha sipariş etmek istedi ama harcamalarına dikkat etmek zorundaydı, o nedenle açlığını ekmekle bastırdı. Hesabı isteyip kartı uzatarak şifresini söyledi.

"Çekmedi," dedi garson, elindeki makinenin ekranındaki "işlem reddedildi" yazısını göstererek. "Bir kez daha deneyelim."

Şifresini tekrar tuşladı ama sonuç değişmedi.

"Çok ilginç!" dedi Tomás, kartı inceleyerek; her şey normal görünüyordu. Elini cebine sokup diğer kartı çıkardı. "Bunu deneyin."

İşlem ikinci kartla tekrarlandı ve sonuç yine olumsuz oldu. Bunların hiçbirinin tesadüfi olmadığını düşündüğünde Tomás'ın alnında boncuk boncuk terler birikmeye başlamıştı Hâlâ parası olduğunu biliyordu, tek ihtimal hesaplarına girişinin engellenmiş olabileceğiydi.

Garsonun yüz ifadesi sertleşti.

"Tekrar denemek ister misiniz?"

Tomás emin olmaktan ziyade, vicdanını rahatlatmak için başını olumlu anlamda salladı ve negatif sonuç tekrarlandı.

"Yine kabul etmedi," dedi utanç içinde. Zaten bildiği şeyi doğrulamak için ellerini cebine soktu. "Mesele şu ki yanımda nakit param yok." Garsonun gözlerinin içine ısrarlı bir şekilde baktı. "Ne olacak şimdi?"

Garson vakur yüz ifadesini korudu.

"Ben gidip patronu çağırayım."

Adam arkasını döndü ve Tomás çıkacak olan sorunları değerlendirdi. Müessese sahibi muhakkak polisi arayacaktı ve...

Ayağa kalkıp koşarak dışarı çıktı ve karanlığın içine daldı. Arkasında bağırışmalar duydu ama aldırmadı: denemeye değerdi. Eğer polisle karşılaşacaksa en azından bunu denemiş olurdu. Lizbon'a giden otobana çıkan rampaya doğru ilerleyerek Auto-Estrada do Sul'a doğru yolu takip etti.

Elini kaldırıp yoldan geçen arabalara otostop çekti. On dakika bekledi, birbiri ardına geçen arabalardan hiçbiri onu umursamıyordu. Arabaların ışıkları gözlerini kamaştırıyor, ona bir şansı olabileceği yanılgısını yaşatıyor ve sonra yanından geçip giderek tekrar ümitsizliğe kapılmasına neden oluyorlardı. O sırada kocaman bir kamyon sinyal verip homurtular çıkararak bariyerlere doğru yaklaştı. Kapı onu binmeye davet eder gibi içeriden uzanan bir elle itilerek açıldı.

"Çok teşekkürler," dedi Tomás sürücü koltuğuna doğru zıplayarak. "Ne tarafa gidiyorsunuz?"

Görkemli siyah bıyıkları ve birkaç günlük sakalı olan kamyoncu ona meraklı bir bakış attı.

"Marsilya," diye karşılık verdi. "Bütün gece yolculuk edeceğim için bir arkadaş fena olmaz diye düşündüm."

"Madrid'den geçiyor musunuz?"

"Elbette!"

Coimbra'dan döndüğünden beri ilk kez gülümseyen Tomás, yerine yerleşerek kemerini bağladı.

"O halde gidelim."

XXVII

İyi giyimli ve ciddi görünüşlü bir adam ofisin kapısında belirip bekleme odasının içine baktı. İçeri girdiği andan beri uslu bir çocuk edasıyla koltukta oturan kişi bir süre evvel gelmişti. Ceketli ve kravatlı adam başıyla ona işaret vermeden evvel ona küçümseyen bir bakış attı.

"Buyurun," dedi kuru bir sesle, onu içeri girmeye davet ederek. "Sizinle konuşmak istiyor."

Decarabia, okul müdürü tarafından çağrılmış bir okul öğrencisi gibi ayağa fırlayarak sessizce kapıya doğru yürüyüp ofisten içeri girdi, yüzünde utanmış bir ifade vardı ve başı öne eğikti ama duruşu dikti.

Kocaman bir çalışma masasının ardındaki büyük bir koltukta oturan Maguş, elindeki kalın dosyayı okumaya dalmış görünüyordu. Ziyaretçi, kravatlı adamın sessiz talimatıyla çalışma masasının karşısına doğru süzülerek bir nöbetçi gibi ayakta dikildi ve liderinin okumasını bitirip kendisiyle konuşmasını bekledi.

Beş dakika kadar beklemesi gerekti.

"Beni ne kadar büyük bir hayal kırıklığına uğrattığını söylememe gerek yok, öyle değil mi?"

Maguş okuduğu dosyadan başını kaldırmadan, korkutucu derecede alçak ve kontrollü bir sesle ama tehditkâr bir tonda konuşmuştu. Bu tondan rahatsız olduğu halde amirinin nihayet kendisiyle konuşmasına sevinen Decarabia hareketsiz kaldı.

"Evet, Sayın Maguş."

"Açık kollarla karşılandın, bize kendini tanıttın ve yanlış yapmayacağının garantisini verdin. Ama öyle olmadı, yanılıyor muyum?"

Decarabia bir süre ne cevap vermesi gerektiğini düşündü.

"Operasyon sırasında işlerin planlanmadığı şekilde geliştiği olabiliyor," dedi. "Bu durumda da tarihçinin ortaya çıkması işleri bozdu."

Maguş sonunda ciddi bakışlarını kaldırıp ona doğru çevirdi.

"Önceden bu konuda uyarılmış olmana rağmen."

"Bu doğru," diye karşılık verdi Decarabia. "Problem şu ki bu tip durumlar önceden planlanamıyor. Detaylar üzerinde çalışmamıştım, onun hareket tarzını bilmiyordum ve... hazırlıksız yakalandım." Büyük bir kararlılıkla gözlerini kıstı. "Bir daha tekrarlanmayacak, Sayın Maguş."

Cemaat lideri arkasına yaslanarak incelemeyi henüz bitirmiş olduğu dosyayı eline aldı.

"Bundan kesinlikle emin olabilirsin," diye mırıldandı gergin bir sesle. "Portekiz polisinin onu ele geçiremediğini öğrendiğimde adamla ilgili detaylı bir rapor istedim. Geçmişi, banka hesapları, işi, arkadaşları, birlikte olduğu kadınlar, sevdiği şeyler, internette yaptığı aramalar, gelir vergisi beyanları..." Elindeki dosyayı gürültülü bir sesle masanın üzerine attı. "Her şey burada. Hepsi." Bir süre sessiz kalıp vurgu yapmak için gözlerini ondan ayırmadan çalışma masasının üzerine eğildi. "Onu nasıl yakalayacağın bile."

Decarabia bir süre masadaki dosyaya baktı.

"Ne anlamda Sayın Maguş?"

Maguş kollarını göğsünde kavuşturup hâlâ onunla ne yapacağına karar vermeye çalışıyormuş gibi astını süzdü.

"Bu kez hata yapmayacağımdan nasıl emin olabilirim?"

Decarabia'nın yüzünden hafif bir tebessüm geçer gibi oldu.

"Hata yapmayacağım," dedi üzerine basarak. "Onu eylem halinde gördüm, baskı altında nasıl hareket ettiğini artık biliyorum... Bu kez bir sürpriz olmayacak. Bana güvenebilirsiniz Sayın Maguş."

"Ben gördüğüme inanırım," diye karşılık verdi Maguş, ona diktiği gözlerini kırpmadan. "Sana ikinci bir şans veriyorum, anladın mı?"

Decarabia ifadesiz bir yüzle bekledi ama içten içe rahatlamıştı.

"Evet Sayın Maguş," dedi. "Buna pişman olmayacaksınız."

"Ama bu kez yalnız gitmeyeceksin."

Decarabia şaşırdı.

"Benim bakıcıya ihtiyacım yok Sayın Maguş. Kendimi gayet güzel idare edebilirim ve..."

"Bu kez riske girmeyeceğim," diye karşılık verdi Maguş, itiraz bir yana tartışmayı dahi kabul etmediğini anlatan bir ses tonuyla. "Bu operasyonda yanına birkaç kardeşini de alacak ve başarısız olmayacaksın. Anladın mı?"

Decarabia başını önüne eğdi.

"Evet, Sayın Maguş."

Lider başıyla dosyayı işaret etti.

"Tüm dosyayı yanına al ve oku," diye emretti. "Bilhassa da adamımız ile annesi arasındaki ilişkiye odaklan. Anlaşılan onunla düzenli olarak konuşuyor ve eminim ki..."

Decarabia özel bir jetle Lizbon'dan bu toplantıya getirildiği andan beri ilk kez gülümsedi.

"Bu kez kaçışı yok Sayın Maguş."

XXVIII

Filipe'nin bıraktığı zarfta hoş bir sürpriz vardı. Tomás, ekonomik kriz hakkında hazırlanmış bu yüzlerce sayfalık dosyanın ortasında, üzerinde Madrid'deki kontağı Raquel de la Concha'nın isminin ve telefon numarasının olduğu bir not kâğıdı ve lastik bantla tutturulmuş bir demet banknot buldu. Tomar halindeki parayı kamyoncunun görüp şüphelenmemesi veya korkmaması için hemen zarfa geri koydu. Günün heyecanından dolayı erkenden uyuyamayacağını anlayıp okuma ışığını yakarak dosyayı incelemeye koyuldu. Okuması yalnızlığını gidermek ve uykusunu kaçırmak istediği belli olan kamyon şoförü tarafından birkaç kez kesildi. Adam, bilhassa "Glorioso" lakabını verdikleri Benfica'nın son maçıyla ve Copa Bimbo'daki haksızlıklarla ilgili yorumlar yaptı.

"Rüşvet yiyen bir hakemin kararlarıyla bu iş hiçbir yere gitmez," diyerek homurdandı kamyon şoförü. "Bize verdikleri penaltıyı görmediniz mi? Bal gibi hırsızlık, işte olan bu!"

Kamyoncu aslen Trás os Montes bölgesindeki Alfândega da Fé'dendi ve futbolla fazla ilgilenmeyen Tomás ona kibarca, "çok haklısınız", "bu sene kazanırız" ve "bize yeni bir Eusébio lazım" minvalinde kısa karşılıklar verdikten sonra dosyasını okumaya geri döndü.

Kamyoncu gece saat üçe doğru otobandan çıkıp bir benzin istasyonunun park alanında durdu.

"Uykuma daha fazla karşı koyamıyorum," diye itiraf etti, gözleri kapanıyordu. "Biraz kestirelim!" Motoru kapattı ve kamyonun

içini hoş bir sessizlik kapladı. İki adam koltukları yatırdılar, nihayet uykusu gelmiş olan Tomás kemerindeki şok tabancasının görülebileceği korkusuyla onu alıp zarfın içine koydu ve gözlerini kapayarak uyumaya hazırlandı.

O sırada bozulmuş peynir kokusunu andıran, yoğun ve nahoş bir koku hissederek gözlerini açtı.

Nedir bu böyle, diye geçirdi aklından.

Göz ucuyla baktığında kamyon şoförünün ayakkabılarını çıkarmış olduğunu gördü. Yolcu homurdanarak ve kokuyu almasına engel olacağını düşünerek arkasını döndü. Halen o bayıltıcı kokuyu düşünürken farkına bile varmadan derin bir uykuya daldı.

Madrid'e sabah saat onda vardılar, kamyoncu Extremadura Otoyolu'ndan çıkıp onu Alcorcón yakınlarındaki Parque de los Castillos'ta bıraktı. Cep telefonlarının ele geçirdiği böyle bir dönemde bir telefon kulübesi bulmak kolay değildi ama bir banka şubesinin yakınlarında bir yerde bir kulübe nihayet buldu. Telefon kulübesine girip Filipe'nin verdiği zarfta bulduğu numarayı çevirdi.

Üçüncü çalışında bir kadın sesi telefona cevap verdi.

"*Hola*?"[14]

"*Buenos Dias*,"[15] diyerek selam verdi Tomás, İspanyolca ile Portekizcenin korkunç bir karışımı olan uydurma bir dille kendisini de şaşırtmıştı. "Raquel de la Concha?"

"*Si, soy yo*."[16]

"Benim adım Tomás Noronha," diyerek kendini tanıttı o uydurma lisandan vazgeçip yavaş bir şekilde Portekizce konuşarak. "Filipe Madureira'nın arkadaşıyım ve sizin kendisini tanıdığınızı biliyorum..."

"*Si, muy bien. Como está Filipe*?"[17]

Tarih profesörü yutkundu.

"Filipe... O dün öldü."

---

14 (İsp.) Alo. (ç. n.)

15 (İsp.) İyi günler. (ç. n.)

16 (İsp.) Evet, benim. (ç. n.)

17 (İsp.) Evet, çok iyi tanırım. Filipe nasıl? (ç. n.)

"*Perdón*?"[18]

"Filipe öldü," diye tekrar etti her bir heceyi vurgulayacak. "Dün... ıı *ayer*. Öldürüldü."

"*Filipe? Asesinado*?"[19]

"Evet, maalesef."

"*Dios mio*!"[20]

Hattın öbür ucundaki şaşkınlığı hissederek kadının bu haberi hazmetmesini bekledi; arkadaşının bu İspanyol kadınla ne tür bir ilişkisi olduğunu bilmiyordu ve tedbirli şekilde ilerlemenin en iyisi olacağını düşündü.

"Ölmeden önce bana sizin isminizi ve numaranızı verdi," diye açıkladı. "Onu öldüren kişi şimdi benim peşimde ve Filipe sizinle temasa geçmemi söyledi. Şu anda Madrid'deyim ve onun dâhil olduğu araştırmayla ilgili önemli bir materyal var elimde ve..."

"Evet, gelin, gelin," demekle yetindi Raquel, hâlâ şoku atlatamadığı belliydi. "Madrid yakınlarında bir kasabadayım, birkaç kilometre güneyinde."

"Elbette," diyerek tasdikledi Tomás, Filipe'nin arkadaşının gösterdiği yakınlık onu rahatlatmıştı ve adresi not etmek üzere kalemini çıkardı. "Tam adres nedir?"

"Seseña'dayım, arabayla kırk dakika mesafede."

"Arabam yok. Taksiye verecek param da yok, çok üzgünüm. Tren veya otobüs var mı?"

"Madrid'den kalkan bir otobüs var. Not alabiliyor musunuz?"

"Yazıyorum."

"Beata Maria Ana de Jésus Meydanı'na gidin. Saat on bir buçukta 304 numaralı otobüse binin. Kırk dakikalık bir yolculuk, çok yakın."

"Oraya vardığımda beni alabilir misiniz?"

Kadın bir an durup düşündü.

---

18 (İsp.) Efendim? (ç. n.)

19 (İsp.) Filipe? Öldürüldü mü? (ç. n.)

20 (İsp.) Aman Tanrım. (ç. n.)

"Café Nirvana'nın girişinde buluşsak daha kolay olur. Saat yarım size uyar mı?"

"Harika."

Tomás telefonu kapayıp kulübeden çıktığında saatine göz attı, saat onu yirmi geçiyordu, bol bol zamanı vardı. Gözü yakınındaki banka şubesine takıldığında ne yapacağını bilemeden duraksadı. Raquel'e tam manasıyla güvenmeli miydi, yoksa tedbirli olması daha mı doğruydu? Filipe, bu kadının çok güvenilir olduğuna dair onu temin etmişti ama bundan o kadar da emin değildi; son yirmi dört saat içinde olanlar şüpheci davranmanın iyi olduğunu ona öğretmişti.

Şüpheleri üstün geldiğinde bankaya girip sıraya geçti. Sırası geldiğinde gişeye yaklaşarak banka memurunun gözlerinin içine baktı.

"*Hola, señorita*!"[21] dedi tuhaf İspanyolcasıyla. "Bir kasa kiralamak mümkün mü acaba?"

"*Si, como no*?"[22] diye karşılık verdi kadın. "Bir hesap açmanız gerekecek, *por supuesto*."[23]

Gişedeki kadın, başka bir memurun bir masada oturduğu ve paravanlarla çevrelenmiş bir bölmeyi işaret etti. Tomás gösterilen tarafa yönelip masada oturan memura isteğini iletti. Formları doldurup formaliteleri tamamladıktan sonra memur ona bir anahtar vererek güvenlik görevlisine yönlendirdi. Tomás ve görevli bir koridordan geçip kasaların olduğu tarafa ulaştılar.

Güvenlik görevlisi müşteriye kendisine ayrılan kasayı gösterdikten sonra uzaklaşarak onu yalnız bıraktı.

Tomás yalnız kaldığına emin olduktan sonra tomar halindeki parayı zarftan çıkarıp saydı. Yirmilik banknotlar halinde beş yüz avro vardı, elbette bir servet sayılmazdı ama hesapları bloke edildiğinden mevcut harcamaları için yeterli olacaktı.

---

21 (İsp.) Merhaba hanımefendi. (ç. n.)

22 (İsp.) Tabii ki. (ç. n.)

23 (İsp.) Elbette. (ç. n.)

Meblağdan memnun, şok tabancasının hâlâ zarfın içinde olup olmadığını kontrol etti. Oradaydı. Bunun üzerine zarfı kasaya yerleştirip anahtarla kilitledi.

"İşte oldu!" dedi ve görevliye işinin bittiğine dair bir işareti yaptı. "Gidebiliriz."

Adam ona çıkışa kadar eşlik etti. Dışarıdaki güneşin sıcak nefesini yüzünde hissettiğinde tekrar saatine baktı; saat neredeyse on bir olmuştu ve Seseña'ya doğru hareket etme zamanı gelmişti.

Taksi bulmak için caddeye doğru yöneldi ama bakışları elinde olmadan telefon kulübesine kaydı, yapması gereken bir telefon görüşmesi daha vardı. Bunun için yeterince zamanı olduğuna dair kendini ikna etmek ister gibi, otomatik bir hareketle yeniden saati kontrol etti. Kulübeye doğru ilerledi, içerideki hava iyice ısınmıştı fakat umursamadı. Telefon iki kez çaldı ve bir klik sesiyle açıldı.

"İyi günler. Villa Serena."

Telefona cevap veren kişinin sesini tanımıştı, gülümsemesine engel olamadı. İçinde bulunduğu bu durumda tanıdık ve dostane bir ses duymak ne kadar da iyi gelmişti.

"Maria Flor? Ben Tomás Noronha. Nasılsınız?"

Telefonun diğer tarafında kısa bir sessizlik oldu.

"Profesör Noronha!" dedi heyecanla bakımevinin müdiresi. "İtiraf etmeliyim ki..." Duraksadı, cümlesini tamamlamaktan vazgeçti. "Haberlerde... Haberlerde gördüm sizi."

"Denilenlerin tek kelimesine dahi inanmayın," diye açıkladı profesör telaşla. "Korkunç bir yanlış anlaşılma var ve ben de şu anda bunu çözmeye çalışıyorum. Merak etmeyin, ben katil değilim."

Hattın öbür ucundaki kadının rahat bir nefes aldığını duydu.

"Ah, bunu duyduğuma ne kadar sevindim, bilemezsiniz," diyerek itirafta bulundu kadın rahatlamış bir ses tonuyla. "Dün haberleri gördüğümde ne kadar şaşırdığımı tahmin edemezsiniz. İnanmak istemedim. Sanki... nasıl desem, dünya tersine dönmüş gibi geldi!"

Üzerinden büyük bir ağırlık kalkmış gibi konuşuyordu ve sesinde sempatik ve güven veren bir ton vardı.

Sanki uzun zamandır dostlarmış ve sadece ses tonundan bile gerçeği söylediğini anlayabilecek kadar Tomás'ı iyi tanıyormuş gibi davranıyordu.

"Korkunç bir durumdayım," diyerek dert yandı Tomás. "Arkadaşımı öldürdüler ve beni suçluyorlar."

"İnanılmaz bir şey!" diye karşılık verdi kadın. "Siz iyi misiniz profesör?"

"Olabildiğince," diye açıkladı. "Lütfen bana Tomás deyin, bu konuda anlaşmıştık sanırım."

"Pekâlâ... Tomás."

"Annemi de sormak istiyordum. Nasıl o?"

"Tedavisini bizzat gözlemlemeye başladım ve bu sabah iyiye doğru bir gidiş fark ettim. Benimle dünden farklı şekilde konuştu."

Tomás rahat bir nefes alarak asıl sormak istediği mesele için güç topladı.

"Bu arada annemin aylık maaş ödemesiyle ilgili... tahmin edebileceğiniz gibi, şu anda birikim hesabıma erişimim yok. Bana biraz daha zaman verebilir misiniz?"

Hattın öbür tarafında rahatsız bir sessizlik oldu, bu iyiye işaret değildi.

"Televizyonda sizinle ilgili haberi gördüğümde, bu problemi de bildiğimden inisiyatif alarak bu konu hakkında bakımevi sahibiyle görüşme sağladım."

"Ee... peki ne oldu?"

"Üzgünüm ama ayrıcalık yapamayacaklarını söylüyorlar. Farkın bu perşembe akşamına kadar ödenmesi gerekiyor."

"Ama perşembe yarın."

"Biliyorum," Bir sessizlik oldu. "Bakın, ben bayağı ısrarcı oldum, inanın bana..."

Tomás telefon hâlâ elinde olduğu halde alnını kulübenin camına yaklaştırdı, serbest elinin parmaklarıyla çaresizce saçlarını sıvazladı, bu duruma bir çözüm bulamıyordu. Hayatı bu kadar kısa zamanda nasıl böylesine tepetaklak olmuştu?

"Peki şimdi ne olacak?" diye sordu ahizeye doğru. "Ne yapacağım?"

Bir sessizlik oldu.

"Umutsuzluğa kapılmayın Tomás," dedi Maria. "Bir çaresini bulacağız."

"Ama çözümü yok ki bu işin. Ne yapılabilir?"

Rahatsız bir sessizlik daha oldu.

"Bilemiyorum," diye karşılık verdi nihayet. "Nasıl olduğunu biliyorsunuz, bakımevine kabul listesi öylesine uzun ki sahiplerinin ödemedeki gecikmelerle ilgili baskı yapabilme lüksüne sahipler. O nedenle bana annenizin durumu yarın akşama dek netleşmemiş olursa ertesi günden itibaren bakımevinden çıkarılacağını söylediler."

"Aman Tanrım!" dedi Tomás ümitsiz bir halde. "Bunu yapamazlar!"

"Maalesef yaparlar."

"Bakın, lütfen onlarla tekrar konuşup biraz daha süre talep edin!"

"Bunu deneyeceğim."

"Yapmalısınız. Hesabıma giriş sağlayamıyorum. Bunu onlara söyleyin!"

"Söyleyeceğim," dedi kadın etkilenmiş bir halde. "Ve başka çözümler de düşüneceğim. Beni daha sonra tekrar arayın, olur mu?"

"Elbette."

Biraz daha konuştuktan sonra vedalaştılar ve Tomás telefonu kapadı. Telefon kulübesinden çıktığında endişeli haline rağmen aklı annesinden çok Maria Flor'daydı.

XXIX

Decarabia, çoktan ılındığı halde kahvesini yudumlamaya devam etti, işini yaparken nefret ettiği bir şey varsa o da beklemekti. İşlemlerin uzun zaman ve sabır gerektirebileceğini biliyordu ama bu, durgunluğu daha katlanılır kılmıyordu. Hedefiyle henüz kapatamadığı bir hesabı vardı, birilerinin onu aptal yerine koyması hiç hoşuna gitmezdi. O nedenle de bu olay onun için neredeyse şahsi bir mesele halini almıştı.

O sırada telefon dinleme uzmanı küçük ofise girdi ve yüzünde telaşlı bir ifadeyle ona doğru yöneldi.

"Fare hayat belirtisi gösterdi."

Decarabia'nın gözleri aydınlandı.

"Nihayet!" dedi. "Nerede?"

"İspanya'da. Madrid'in güneyinde bir telefon kulübesinden annesinin kaldığı bakımevini aradı."

"Neyse ki bakımevini kayıt altına aldık!" dedi Decarabia. "Peki nerede olduğu ve ne yapmaya niyetlendiğiyle ilgili bir bilgi verdi mi?"

Teknisyen başını iki yana salladı.

"Hayır, normal bir telefon konuşmasıydı." Masanın üzerine bir CD bıraktı. "Kayıt burada. İsterseniz dinleyebilirsiniz. Tek önemli bilgi görüşmenin yapıldığı yer, yani Madrid'de olması."

Şüpheci bir insan olan Decarabia, CD'yi dinleyerek konuşmanın içeriğini doğruladı, gerçekten de fazla bilgi içermeyen bir görüşmeydi. Teknisyen çıktığında masanın üzerinde duran dosyayı aldı. Madrid'de veya İspanya'da herhangi bir tanıdığı olup olmadığını kontrol etti

ama kimseyi bulamadı, tek bağlantı Santiago di Compostela'da bir profesör olabilirdi ama kadın çoktan ölmüştü.

Tüm dosyayı inceledikten sonra hayal kırıklığı içinde kapağını sert bir hareketle kapayıp dalgın ve düşünceli bir şekilde çenesini sıvazladı.

"Madrid'de ne arıyorsun?" diye mırıldandı, sanki düşüncelerini yüksek sesle söylemenin cevabı bulmasına yardımı olacakmış gibi. "Eğer tanıdığın yoksa orada ne arıyorsun? Tabii Filipe Madureira'yla alakalı biriyse anlamlı olabilir..."

Aniden ağzı açılmış halde, nefes bile almadan öylece durdu. Kurduğu mantık ona bir kapı aralamış ve bir fikir vermişti.

"Ya öyleyse? Ya gerçekten öyleyse?"

Aniden ayağa fırlayıp rafa giderek başka bir dosya aldı. Tekrar yerine oturup sabırsızlık içinde dosyanın kapağını açtı. İlk sayfada Filipe Madureira'nın gülümseyen bir fotoğrafı vardı ama Decarabia hemen sonraki sayfaları çevirerek hedefin tanıdığı kişiler bölümüne geldiğinde durdu.

"Ah, işte!"

Bir kedininkini andıran açık yeşil gözlü, omuzlarına dökülen kıvırcık saçları olan bir kadının yüzüne yoğunlaştı. Filipe'nin İspanya'da tanıdığı tek kişi buydu. Dosyada ismi Raquel Maria de la Concha Gonzàlez olarak geçiyordu. Fotoğrafın altına kırmızı yazıyla mesleği not edilmişti.

Interpol ajanı.

"*Gotcha.*"[24]

24 (İng.) Yakaladım seni. (ç. n.)

XXX

Tomás kararlaştırılan yere vardığında küçük bir sürprizle karşılaştı. İsmine rağmen Café Nirvana bir kafe değil, Seseña futbol takımının sahasıydı. Futbol sahasının girişine yöneldiğinde açık mavi kot pantolonlu ve parlak kırmızı ceketli genç bir kadın gördü, saçları iki yanda örülmüş olan kadın meraklı gözlerle kendisine bakıyordu.

"*Perdón*," dedi Tomás, İspanyolca ve Portekizcenin karışımı tuhaf lisanı yeniden kullanarak. "El Café Nirvana girişi *es aquí*?"[25]

Kadının en göze çarpan tarafı, kedilerinkini andıran, hipnotize edici gözleriydi, zümrüt yeşili gözleri öylesine parlaktı ki yüzüne iliştirilmiş iki yeşil ateş topunu andırıyorlardı. Kadının karşılık vermesi uzun sürdü. Gözlerini adama dikmişti, paniğe mi kapıldığı yoksa şüpheli bir şekilde mi baktığı anlaşılmıyordu ama onu büyük bir dikkatle, hatta temkinli bir şekilde izliyordu.

"Filipe Madureira'nın arkadaşı mısınız?"

Sanki nabzını yokluyormuş gibi hafif bir sesle konuşuyordu. Tomás rahat bir nefes aldı.

"Tomás Noronha," diye kendini tanıtarak elini uzattı. "Sanırım siz de Raquel'siniz."

Kadın belirgin bir tereddütle (ya da isteksizlikle) onun elini sıktı ama güvenini çabuk kazanıyormuş gibi görünüyordu.

"Evet, benim. Siz tam olarak kimsiniz peki?"

---

25 (İsp.) Pardon, Café Nirvana'nın girişi, değil mi? (ç. n.)

"Filipe'nin çocukluk arkadaşıyım ben," diye açıkladı. "Liseyi birlikte okuduk."

"O halde bana neden hiç sizden bahsetmedi?"

"Ben tarih fakültesine yazılmaya karar verdiğimde yollarımız bir şekilde ayrıldı," diye açıkladı Tomás. "Daha seyrek görüşür hale geldik. Sonra birkaç gün önce Lizbon'da karşıma çıkıverdi, oldukça perişan görünüyordu ve benden yardım istedi. Görünüşe bakılırsa ekonomik krizle ilgili bir araştırmaya dâhil olmuş, eline bazı bilgiler geçmiş ve bu bilgiler..."

"Burada olmaz!" diyerek onun sözünü kesti Raquel, ardından onları dinleyen biri olup olmadığını anlamak için etrafı kolaçan etti. "Daireme gidelim. Umarım bunu uygunsuz bulmazsınız."

"Nasıl isterseniz."

İspanyol arkasını dönüp kaldırım boyunca park etmiş arabaların olduğu tarafa doğru yürümeye başladı. Tomás da arkasından seğirtti, o sırada istemeden de olsa, erkeksi bir içgüdüyle genç kadının dar kot pantolonuna ve bilhassa da yuvarlak kalçalarına bakmaktan kendini alamadı. Raquel'in çekici bir kadın olduğu muhakkaktı, ince ve sportif vücudu aynı zamanda zarif ve yuvarlak hatlıydı.

"Takip edilip edilmediğinizi kontrol ettiniz mi?"

Tomás otomatik bir hareketle arkasına baktı.

"İzimi kaybettirmek gibi özel bir vasfım ya da becerim yok ama takip edildiğimi sanmıyorum, endişelenmeyin."

Raquel, tertemiz kırmızı bir Ford Fiesta'nın kapısını bir uzaktan kumandayla açtı ve ikisi birden araca bindiler. Arabanın içi sıcaktı ama Raquel hemen klimayı çalıştırdı ve ısı biraz daha normale döndü. Geriye doğru manevra yaptıktan sonra hiç konuşmadan yola çıktı. Konuşmak istemiyor gibi görünüyordu ama bu Tomás'ı rahatsız etmedi. O gece pek iyi uyuyamamıştı ve Madrid'den Seseña'ya kadar olan kısa yolculuğu fırsat bilerek otobüste bir parça kestirmişti. Şimdi yeniden arabada olduğu için uykusu gelmişti ama bunun pek hoş olmayacağını düşünerek gözlerini açık tutmaya çalıştı.

Seseña sokakları boştu ve binaların çoğunda, üzerinde telefon numaraları bulunan ve SATILIK veya KİRALIK yazan tabelalar vardı. Binaların bazıları sanki inşaatları yarıda kesilmiş gibi iskelet halinde duruyordu. Burası bir hayalet şehri andırıyordu.

"Vay canına!" dedi yolcu. "Çok çarpıcı! Binalar ya satılık ya da kiralık! İnanılmaz, değil mi?"

"Kriz yüzünden," dedi İspanyol, gözlerini yoldan ayırmadan. "Krizi duymuşsunuzdur, değil mi?

Bunu alaycı bir tonda söylemiş olması Portekizlinin dikkatinden kaçmamıştı.

"Evet, elbette," diye karşılık verdi Tomás. "Ben de işimi kaybettim." Parmağıyla yol boyunca devam eden binaları işaret etti. "Ama daha önce böyle bir şey görmemiştim!"

Raquel, istemese de konuşmak zorundaymış gibi derin bir nefes aldı.

"Seseña'da kırk bin kişiye konut sağlayacak bir kapasiteyle on altı bin daire inşa edildi. Krizin patlamasından beri burada kaç kişinin yaşadığını biliyor musunuz?"

"On altı bin daire içinden mi? Hiçbir fikrim yok. Bin mi? Ya da beş bin mi?"

İspanyol kadın dönüp ona baktı.

"Altmış."

Yolcu, boş sokak ve binalara bakarak bir ıslık öttürdü.

"İnanılacak şey değil!" dedi. Sonra başını, sanki bu bilgi bildiklerini tasdikliyormuş gibi olumlu anlamda aşağı yukarı salladı. "İspanya'daki emlak balonunun en esaslısı olduğuna hiç şüphe yok." Sonra işaret parmağıyla binaları gösterdi. "Benim bildiğim kadarıyla İspanya'da, Almanya, Fransa ve İtalya'nın toplamından daha fazla konut inşa edildi. Satılık altı yüz bin ev ve altı yüz bin inşaat olmak üzere toplam bir milyon gibi bir rakamdan söz ediyoruz, doğru değil mi? Bu çok büyük bir sayı. İspanyol inşaat firmalarına verilen krediler 2000'den finansal çöküşe dek yüzde sekiz yüz elli

oranında arttı." İç geçirdi. "Korkarım, bu pisliğin içine boynunuza kadar battınız."

Raquel dönüp ona hayranlık dolu bir ifadeyle baktı.

"Vay canına! Tüm bu verileri aklınızda nasıl tutuyorsunuz?"

Yolcu gülümsedi.

"Kriz başladığından beri bir şeyler öğrendim," diyerek itirafta bulundu. "Filipe'nin dosyası da bunları doğruluyor. Benim için çok faydalı oldu. Diğer yandan, ekonomik politikayla ilgili bilgilerim için de öyle."

Sürücü kırmızı ve mavi pankartlarla kiralık ve satılık şeklinde ayrılan binaları işaret etti.

"O halde, sizce neler olacak?"

"Üzgünüm ama pek iyi şeyler olmayacak," dedi Tomás. "Portekiz ve Yunanistan gibi İspanya da borca batmış durumda. Bildiğiniz gibi hepimiz düşük faizlerle alınmış borçlarla yaşıyoruz. Portekizliler paraları otobanlara harcıyor, İspanyollarsa gayrimenkule. Krize büyük kamu açıklarıyla giren Portekiz'den farklı olarak İspanya krize girdiğinde merkezî hükümetin kasasında bir fazlalık kaydedilmişti. Sizin probleminiz bölgesel yönetimlerin borcuydu, bilhassa da emlak balonunu besleyen özel sektörün borçlarıydı. Bu, 2008'deki çöküşü tetikleyen Amerikan emlak balonuna oranla çok daha büyüktü. Balon patladığında İspanyol bankaları hiçbir değeri olmayan ipoteklerle ve kimsenin ödemediği kredi borçlarıyla baş başa kaldılar. İspanya hükümetinin, özel borçları merkez kamu kurumuna transfer ederek bankaları kurtarmak için devreye girmesi gerekti. Şimdi faizler düştüğünden kimse düşük fiyattan kredi vermiyor ve uzun yıllar boyunca çöken şirketler ve artan işsizlikle birlikte harcamalardan kısmamız bekleniyor bizden. Sizin şansınız, Yunanistan ve Portekiz'den farklı olarak İspanya'nın hiçbir şey yapmadan öylesine çökmesine izin verilmeyecek kadar büyük olması. Ama kolay para zamanı, canım, artık geçti. Belki de sonsuza kadar."

O "canım" lafını bu soğuk görünümlü kadınla bir yakınlık kurabilmek için, bilhassa söylemişti fakat İspanyol'un bundan hoşlandığından şüpheliydi.

"Evet, İspanya inşaat anlamında çılgın bir dönem yaşadı," diyerek kabullendi Raquel. Muhtemelen tartışma konusuna o yakınlık kelimesini fark edemeyecek kadar odaklanmıştı. "Burada, Seseña'da gördüklerimiz ülkenin genelinde de oldu. Çılgınlar gibi inşaat yapıldı, mütevazı girişimciler dahi inanılmaz servetler kazandılar..."

"Real Madridli Florentino Pérez gibi."

"Aynen öyle. Dışarıdan gelen para ülkeye düşük faizlerle giriyordu, evlerin değerleri artıyordu ve... daha fazlasını inşa etme ihtiyacı doğuyordu. İspanya dev bir şantiyeye dönüştü. Yabancı bankalar ancak kriz patlayınca kredi vermemeye başladılar, insanlar ev satın almak için kredi almaktan vazgeçti ve emlak balonu... *bam* diye patladı. Alıcı olmayınca yüklenici firmalar çöktü ve sonra sıra başka şirketlere geldi, işlerini kapatmak zorunda kaldılar ve işsizlik tırmandı. Beş milyondan fazla insan işsiz."

Tomás iki parmağını havaya kaldırdı.

"Ve bununla bağlantılı iki probleminiz daha var," dedi. "Birisi bankalarınki, bilhassa da tamamen felce uğramış olan *cajas*'lar[26]. Tüm bu işleri yapmaları için yüklenici firmalara borç para verdiler ve bu firmaların yaptıkları evleri satın almaları için insanlara borç para verdiler. Yönetimlerin ve merkez bankasının engelleme akıllılığını göstermediği bir saadet zinciri. Balon patladı, para akmamaya başladı, insanlar konut almayı bıraktı, yüklenici firmalar iflas etti ve geçmişte satın almış olanlar kredilerini ödemediler. Sonuç: Artık kimse satın alamadığı için bankalar hiçbir değeri olmayan gayrimenkullerle kaldılar." İkinci parmağını gösterdi. "Diğer problemse bağımsız ekonomi politikaları, yani onarşiler ve sağda solda iş yapan ve bu şirketler hesabına vergi paralarıyla onları finanse eden bölgesel yönetimleri. İşlerin ve satışların durduğu anda gelirlerden gelen

26 İspanya'da tasarruf bankalarına verilen isim. (ç. n.)

vergiler de çöktü. İnsanlar borç içinde ve tüm İspanya'nın yabancı bankalara milyonlarca avro borcu var."

Raquel rahatsız bir hareketle etraflarındaki binaları işaret etti.

"İspanya'nın şu anki durumu bu."

O sırada araba tozlu bir kaldırıma yanaştı ve Raquel motoru kapadı.

"İşte geldik," dedi. "İnelim."

Tomás arabadan inip etrafına bakındı, sokak bomboştu ve boş binalar ile zeytin ağaçlarının arasındaydı, bir film setine aitmiş gibi bir havası vardı. Etrafa rahatsız edici bir sessizlik hâkimdi ve esen rüzgârla birlikte kasvetli bir havaya bürünmüştü. Satılık ve kiralık tabelalarının ardında sokağın ismi görülüyordu.

Velazquéz Sokağı.

"Burada mı oturuyorsunuz?" diye sordu profesör hayret içinde. "Bu terk edilmiş yerde mi?"

İspanyol kadın kaldırımda durmuş Tomás'ın etrafındaki tuhaf manzaraya alışmasını bekliyordu.

"Burada bir daire kiraladım. Neden ki?"

Tarih profesörü cevabı bariz olan bu soruya şaşırmıştı.

"Yani burası... çok orijinal bir yer."

Raquel ona kendisini takip etmesini işaret ettikten sonra bir binanın girişine doğru yöneldi.

"Filipe benden gizli bir yer bulmamı istemişti," diye açıkladı. "Bundan gizlisi olamaz, öyle değil mi?"

Tomás adımlarını hızlandırıp onun yanına geldi.

"Ne için gizli bir yer?"

"Araştırmayı yürütmek için elbette. Artık her ne ise!"

"'Artık her ne ise' ne demek?" diye sordu profesör şaşkınlık içinde. "Yani siz araştırmanın ne olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Elbette hayır," diye açıkladı İspanyol kadın, dış kapıyı açarak binaya girdi. "Ben onunla sadece telefonda konuştum ve e-posta aracılığıyla yazıştım, söylediklerine daima çok dikkat ederdi, yakalanmamak için. Görüştüğümüzde bana tam bir *briefing* verecekti ve

bu da Lizbon seyahatinin arkasından olacaktı. Benim tek anladığım maksimum dikkat isteyen bir operasyon olduğu."

Asansöre girdiler ve Raquel ikinci katın düğmesine bastı, asansör sarsılarak hareket etti.

"Sizin çalışma sahanız ekonomik suçlar veya o tür şey değil mi?"

"Hayır. Ben sadece bir Interpol ajanıyım."

"O halde neden sizinle temasa geçti?"

"Korunmaya ihtiyacı vardı. Ne için olduğunu bilmiyorum."

Asansör ikinci kata geldiğinde Tomás kapıyı açıp kadına dönerek nazik bir hareketle hafifçe eğildi.

"Buyurun."

Başını kaldırdığında İspanyol'un kendisine gergin ve saldırgan bir kedi gibi baktığını gördü, elindeki silahı ona doğrultmuştu.

"Sakin ol, *cabrón*!"[27] diye tısladı, yeşil gözleri ateşler saçarak. "Elimdesin!"

27 (İsp.) Şerefsiz. (ç. n.)

XXXI

Siyah giyimli üç adam uçaktan havaalanına bağlanan körüğü hızlı adımlarla geçip Madrid'deki Barajas terminaline çıktılar. En önde yürüyen Decarabia, telefonunu açıp iletişim ağını bulmasını bekledi. Çıkışı gösteren okları takip ederek valiz bandının önünde durdular. Telefonuna gelen kısa mesajların sesi hattın geldiğini gösteriyordu.

Telefonun ekranına baktığında birçok mesaj gelmiş olduğunu gördü. İlk üç mesaj İspanya'ya geldiği için yerel servis sağlayıcının *roaming* tarifeleriyle ilgili bildirimleriydi. Onları silip diğerlerine geçti, aynı numaradan defalarca aranmıştı, numarayı hemen tanıdı. Arama tuşuna basarak görüşmenin bağlanmasını bekledi.

"Benim, Sayın Maguş," dedi telefon açılır açılmaz. "Şimdi indik. Benimle konuşmak mı istemiştiniz?"

"Evet Decarabia. Gizli Interpol kontağımız bana az evvel gerekli bilgiyi verdi. Kendisi arkadaşımızın dosyasına erişmiş."

"Ee?"

"Anlaşılan bu Raquel de la Concha gelecek vadeden bir çalışanmış. İşlerinde karşı konulmaz ve becerikli biri. Onu genellikle şüphelileri çekmek amacıyla kullanıyorlar." Boğazını temizledi. "Bu arada bir problem çıktı. Bu hafta izindeymiş."

"Kahretsin! Nereye gitmiş?"

Hattın öteki tarafındaki ses nötr tonunu korudu.

"Bu bilgi dosyada bulunmuyor elbette," dedi Maguş. "Fakat internetten şahsi adresini bulduk ve Madrid'in güneyinde bir yerde bir daire kiraladığını öğrendik."

"Mükemmel! Adres sizde mi?"

"Velazquéz Sokağı," diye karşılık verdi Maguş, bina numarasını ve dairenin kaçıncı katta olduğunu da ekledi. "Burası Seseña diye bir bölgede yer alıyor."

"Başka bir şey?"

"Hepsi bu kadar. Bu kez hata yapmıyorsun, anlaşıldı mı?"

Barajas'taki adam tam cevap verecekken hat kesildi. Maguş telefonu kapamıştı.

Decarabia telefonu cebine sokup iPad'ini çıkararak internete girdi ve cemaat liderinin verdiği bölgenin ismini yazdı. Hemen ardından ekranı bir İspanya haritası kapladı. Parmağını Madrid'in üzerinde Toledo yolunun yarısına dek hareket ettirdi ve aradığı yerin adını gördü.

Seseña.

Decarabia doğruldu ve tüm yolcuların bagajları arasında diplomat valizini gördü, silahları içindeydi. Kendinden emin bir havayla derin bir nefes alarak gülümsedi

"Av mevsimi başladı."

XXXII

Tabancanın namlusu halen Tomás'a çevriliydi. Profesör, Raquel'in kendisine gösterdiği sandalyeye oturmuştu ve ateş hattında olduğundan son derece gergindi. Herhangi bir yanlışı olursa tetiğin çekilmeyeceğinin garantisi yoktu.

"Ama bu çok anlamsız!" dedi. "Bana bir iyilik yapıp şu silahı üzerimden çekseniz belki..."

"Sessiz ol!" diyerek onun sözünü kesti İspanyol kadın, tehditkâr ve otoriter bir tavırla. "Ani hareketler yapmaya cüret etme sakın, duydun mu beni?"

Gözü korkmuş olan Tomás itaat etti. Zorla duvara yaslandırılıp elleri arkasında kelepçelendikten sonra kanepeye doğru itildi, bu ihanet karşısında afallamıştı; Filipe bu kadının güvenilir olduğunu söylememiş miydi? Fakat onu en çok rahatsız eden tabancaydı, dikkatini silahın namlusundan başka bir şeye veremiyordu.

Genç kadın kanepede yanına oturup bacak bacak üstüne attı ve onu izlemeye koyuldu, görünüşe bakılırsa onunla ne yapacağıyla ilgili alternatifleri değerlendiriyordu.

"Ne oluyor?" diye sordu Tomás. "Neden beni izliyorsunuz?"

Raquel gözlerini ona dikmeye devam etti.

"Kararsızım," diye karşılık verdi kadın haşin bir ses tonuyla. "Sizi öldürmeli miyim yoksa Portekiz polisine mi teslim etmeliyim?" Gözlerinde ani bir ışık çaktı. "Siz ne dersiniz?"

Durum buysa ikincisi Tomás'a daha uygun görünüyordu ama şu anda bu oyunu oynayamazdı. Bir tepki vermeden evvel neler olduğunu anlamalıydı.

"Sizin sorununuz nedir?"

İspanyol kadın bu soru karşısında irkildi.

"Böyle bir soruyu ne hakla soruyorsunuz?" diye gürledi, gözlerinde şimşekler çakıyordu. "Size benimle dalga geçmemenizi salık veririm!"

"Ben kimseyle dalga geçmiyorum," diye karşılık verdi Portekizli net bir şekilde. "Neler olduğunu anlamıyorum ve kendimi aydınlatmaya çalışıyorum."

Raquel gözlerini dikkatle ona dikip yüzündeki ifadeyi okumaya çalıştı. Anlayabildiği kadarı onu şaşırtmaya yetmişti.

"Siz bir katilsiniz," Muhtemelen bunu arzu ettiği kadar sert bir biçimde söyleyememişti. "Filipe'yi öldürüp buraya geldiniz..."

"Filipe'yi mi öldürdüm?"

Tomás'ın gözleri öylesine bir şaşkınlıkla büyümüştü ki genç kadın tereddüt etti. Sonra masanın üzerinde duran dizüstü bilgisayarını alıp sol eliyle klavyede bir şeyler yazdı, bu arada sağ eliyle hâlen silahı tutuyordu.

"Bu sabahki telefonunuzun ardından Lizbon'da bir cinayet olduğunu doğrulamak için servisimle bağlantıya geçtim," diye açıkladı. "Tahmin edileceği gibi verdiğiniz haber beni şoke etmişti. Cevabı çok geçmeden e-posta yoluyla geldi. Filipe gerçekten de öldürülmüş ve Portekiz polisi katilin ismiyle birlikte bir tutuklama emri çıkarmış. Lizbon'un Interpol'e gönderdiği şüpheli kişinin fotoğrafını bana ilettiler. Café Nirvana'da buluştuğumuzda karşımda fotoğraftaki kişinin yüzünü gördüğümde ne kadar şaşırdığımı tahmin edersiniz."

Ekranında Portekiz adli polisinin gönderdiği fotoğrafın bulunan bilgisayarı Portekizliye doğru çevirdi. Kolaylıkla tahmin edilebileceği gibi fotoğraftaki onun yüzüydü.

"Bunu nasıl açıklayacağımı bilemiyorum," diye mırıldandı Tomás. "Ama Filipe'yi ben öldürmedim."

"O halde ülkenizde katil olarak neden sizin isminizin ve fotoğrafınızın dağıtıldığını nasıl açıklayacaksınız?"

"Bunu açıklayamıyorum," diyerek itirafta bulundu. "Fakat bir teorim var. Filipe araştırmasının bazı güçlü kişileri rahatsız ettiğini anlatmıştı. Anlaşılan o ki Portekiz polisini manipüle edebilecek ve onları bana karşı kışkırtabilecek kadar güçlüler."

Raquel durup bu iddiayı değerlendirdi.

"Diyelim ki bu iddianız doğru. Peki bunu neden yapsınlar?"

"Çünkü ortada sakıncalı bir DVD var ve o DVD Filipe'deydi," diye açıkladı. "Görünüşe göre onu öldüren adamlar o DVD'yi benim aldığıma inanıyorlar. Beni yakalayıp onu ele geçirmek için polisi kullanıyorlar."

"DVD gerçekten de sizde mi?"

Tomás cevap vermeden evvel uzun süre bekledi.

"Hem evet hem hayır."

Bu cevap İspanyol kadını gözle görülür şekilde rahatsız etmişti. Raquel hayret dolu bir ifadeyle tabancayı salladı.

"Benimle dalga geçmeyin!" diyerek uyardı onu. "Filipe'nin DVD'si sizde mi değil mi?"

"Değil. Ne yazık ki yerini bana söyleyemeden öldü. Fakat son nefesini vermeden hemen önce, bu bilgiyi vermeye çalışırken bana bir şifre gösterdi. Bu nedenle o lanet olası DVD'nin yeriyle ilgili bilginin bu şifrede saklı olduğunu tahmin ediyorum."

"Nerede bu şifre?"

"Buraya gelmeden evvel, Madrid'de bir bankanın kasasına koyduğum zarfta. Böylesi bana daha güvenli geldi."

İspanyol kadın bir süre sessiz kaldı. Gözlerini tutsağından ayırmadan alt dudağını kemirerek bir süre duydukları üzerinde düşündü. Elindeki tabancayı hafifçe kaldırıp indiriyor, bir yandan da durumu farklı açılardan değerlendiriyordu. Aklından geçirdiklerinin huzursuzluğu el hareketine yansıyor gibiydi.

"Anlattıklarınız, Filipe'nin benden yardım istediğinde bahsettiği bazı şeylerle örtüşüyor," diyerek kabullendi. "Lehinize olan iki şey

daha var. İlki silahsız olmanız. Kaçmakta olan bir suçlu bir Interpol ajanıyla silahsız halde buluşmazdı. İkincisi de gerekçeleriniz. Şayet katil olsanız benimle niye görüşmeye gelesiniz? Kaçmanız gerekirken neden polis ajanıyla buluşasınız? Benim bildiğim kadarıyla, bende ilginizi çekecek bir şey yok!"

Bu düşünce şekli Tomás'ın içinde küçük bir umudun filizlenmesine neden oldu.

"Aynen öyle."

Raquel problemin henüz çözülmemiş yanları olduğunu göstermek ister gibi gözlerini kıstı.

"Öte yandan adınıza bir tutuklama emri çıkarılmış olmasını göz ardı edemem," diye hatırlattı. "Filipe'nin beni bu operasyona dâhil ederken özen gösterdiği gizliliği düşündüğümde uygunluğunuzu tasdikleyebilecek hiçbir şey olmaksızın sizi bana göndermiş olması bana pek de inandırıcı gelmiyor."

"Bana sizin adınızı verdiğinde ölmek üzereydi," diyerek savundu kendini Tomás. "Planlamış değildi, anlıyor musunuz?"

"Evet ama..."

Feribottakiler de dâhil, bir önceki gün olanlar profesörün aklına kazınmıştı, sonuçta bu tip şeyleri unutmak olanaksızdı. Fakat o kadar fazla bilgi vardı ki hepsi Tomás'ın aklında karmaşık bir şekilde yığılmış gibiydi. Ne var ki kendisini tutsak eden bu kişinin sözleri zihninde bir ampul çakmasına neden oldu. Filipe, Tomás'ın Raquel'e kendisini kanıtlayabileceği bir bilgi vermiş olmalıydı. İyice düşündüğünde o ayrıntının ne olduğunu buldu.

"Sizi Disneyland'a götüremeyeceğini söylememi istedi."

Interpol ajanının gözlerini büyüdü.

"Pardon?"

"Sizinle buluştuğumda bu mesajı size iletmemi istemişti," diye açıkladı Portekizli, arkadaşıyla yaptığı konuşma, bir bulmacanın parçaları gibi yerine oturan tüm detaylarıyla hâlâ zihninde tazeydi. "'Onu Disneyland'a götüremeyeceğimi söyle ona,' sizinle ilgili bilgileri verirken aynen böyle söylemişti."

Raquel etkilenmiş görünüyordu. Kirpikleri nemlenmiş, gözleri saydamlaşmış gibiydi, bu sözlerin onun için bir anlam ifade ettiği ortadaydı. Uzun bir sürenin ardından derin bir nefes alıp nihayet silahı indirdi.

"*Muy bien*,"[28] dedi. "İkna oldum."

"Portekizli rahat bir nefes aldı.

"Ah, Tanrı'ya şükür!" dedi gülümseyerek. "Bu işin sonunun kötü olacağını düşünmeye başlamıştım!"

Raquel ayağa kalkıp yeleğinin önünü açarak tabancasını sol kolunun altında asılı olan kılıfa yerleştirdi. Sonra ona doğru yaklaşıp anahtarı kelepçenin deliğine soktu. Profesörü özgür bırakarak mutfağa doğru yöneldi.

"Aç mısınız?" diye sordu ona bakarak. "Bir şey içmek ister misiniz?"

"İtiraf etmeliyim ki bir şeyler yemek için her şeyi yapabilirim. Yiyecek bir şeyiniz var mı?"

"Tavuklu *paella* var."

Tomás hoşnutsuz bir şekilde başını başka tarafa çevirdi, İspanyolların o kuru pilavları tercih ettiği yemeklerden biri değildi. Fakat içinde bulunduğu bu durumda seçici olmak gibi bir lüksü var mıydı? Annesi daima yoklukta fare bile yeneceğini söylerdi. Ve aksi ispat edilene dek, *paella* fareden iyiydi.

"Harika!"

Mutfaktan gelen tabak şıngırtılarını duydu, ardından kapanan bir kapak ve mikrodalga fırının sinyali geldi. Çok geçmeden Raquel elinde bir tepsi ve tepside iki tabak ve iki kadeh kırmızı şarapla salonun kapısında belirdi. Tepsiyi yemek masasının üzerine yerleştirip profesörü masaya davet etti. Tomás sandalyesine oturup yemeğin tadına baktığında gülümsedi.

"Dün yapılmıştı," diye açıkladı ev sahibi. "Güzel olmuş mu?"

Yemek tek kelimeyle iğrençti.

"Mükemmel!" diyerek yalan söyledi Portekizli profesör. "Çok güzel olmuş."

---

28 (İsp.) Çok iyi, tamam. (ç. n.)

İşin aslı, açlığı yemeğin nahoş tadını bastırıyordu. Oysa ıslak ve lezzetli Portekiz usulü pilava bayılırdı ama içinde bulunduğu şartlarda açlığı her şeyin önüne geçmişti, öyle ki birkaç lokmadan sonra yemeğin o kadar da kötü olmadığını düşünmeye başlamıştı, özellikle de Rioja şarabı eşliğinde.

"Bir aksiyon planına ihtiyacımız var," dedi kadın. "Aklınızda bir şey var mı?"

Tomás ağzındaki lokmayı hızlı hızlı çiğnedi; dişlerinin arasına sıkışmış pirinç taneleri eşliğinde konuşmak ona yakışmazdı.

"Eylem planı çok basit," diye karşılık verdi, lokmasını yuttuktan sonra. "Bugün izin verin, biraz dinleneyim." Çatalını havada hareket ettirdi. "Yarın Madrid'e gidip Filipe'nin bana verdiği materyali alırız ve ben bizi DVD'ye götürecek şifreyi çözmeye çalışırım. Gerisi kolay. O lanet DVD'yi ararız, bir göz atıp ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne teslim ederiz." Omuzlarını silkti. "Gördüğünüz gibi, oldukça kolay."

İspanyol kadın tek kaşını kaldırdı.

"Filipe bana Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden bahsetmişti. Fakat nedenini tam olarak anlamadığımı itiraf etmeliyim."

"UCM insanlığa karşı işlenen suçlar için kriz sorumlularına karşı bir süreç başlattı. DVD bu süreçle ilgili bilgi içeriyor."

"Ne olduğuyla ilgili bir fikriniz var mı?"

Tomás başını olumlu anlamda salladı.

"İçerik Filipe'nin bana verdiği dosyada açıklanıyor. Krizle ilgili hassas konular."

"Ah, *bueno*,"[29] diye karşılık verdi Raquel. "Krizin yapısını fazla anlamadığımı itiraf etmeliyim."

"En azından nasıl çıktığını biliyorsunuz, değil mi?"

"Onu bilmeyen yok. New York'taki borsa düştü ve... kriz tüm gezegene yayıldı."

Portekizli pilavından bir çatal daha alıp ağzına attı. Hızlı hızlı çiğneyip yuttuktan sonra karşısındakinin yüzüne baktı.

29 (İsp.) İyi, peki. (ç. n.)

"Suçlarla ilgili şeylere alışkınsınız."

"Elbette," diye karşılık verdi Raquel. "Suçlarla yüzleşmek benim işimin bir parçası."

Tomás çatalını tabağa bırakıp yüzünde meydan okuyan bir ifadeyle gülümsedi.

"O halde şimdi size yüzyılın suçunun nasıl işlendiğini anlatayım."

XXXIII

Koyu renk camları olan siyah Mercedes Velazquéz Sokağı'nın köşesinde durdu. Biraz bekleyip saldırıya geçmeden evvel toprağı koklarken mırıldanan bir kedi gibi yavaşça hareket ediyordu. Neredeyse tamamen sessiz motoruyla kirli asfalta dağılmış kuru yaprakların üzerinde gıcırdayan lastikleri, yeri eşeleyen pençeleri andırıyordu.

Direksiyonu sıkı sıkıya tutmuş, sürücü koltuğunda oturan Decarabia sokağı bakışlarıyla taradı. Velazquéz Sokağı olağandışı şekilde boştu. Sağ taraftan yükselen bir toz bulutu kâğıt ve plastik atıkları ve uçuşan torbaları rüzgârın ruh haline göre sürekli yön ve hız değiştirerek önce sola, sonra yukarı doğru beraberinde sürüklüyordu.

Gördükleri Decarabia'nın hoşuna gitmemiş olacak ki, "Poligondaki bir güvercin kadar meydandayız," dedi. "Buradan uzaklaşmalıyız."

Mercedes ilk sokağa saparak Velazquéz Sokağı'nda yer alan binalardaki meraklı gözlerden uzağa, zeytin ağaçlarının sıralandığı tarafa park etti. Decarabia motoru kapattı ve üç adam sessizliği bozarak arabadan inip herhangi bir tehdit olup olmadığını anlamak için sokağı gözlediler.

Her yer inanılmaz şekilde boş görünüyordu. Rüzgârın bir arada güçlenip sonra sakinleşen ve sonra aniden artıveren değişken esintisinin sesini dahi işitmek mümkündü. Kapanan araba kapılarının sesi boş binalara çarparak bir süre yankılandı. Decarabia bagajı açtı ve arkadaşlarından biri diplomatik valizin fermuarını açarak bir tablanın üzerine yerleştirilmiş silahları diğerlerine gösterdi.

Decarabia silahlardan birine doğru uzandı.

"Beretta benim."

Diğer iki arkadaşına Glocklar kalmıştı. Üç adam ek parçaları alarak silahlara yerleştirip susturucuları namlulara oturttular.

"Bir orduyla dahi başa çıkmaya hazırız," dedi operasyon görevlilerinden biri. "Bu bebekler ortalığı temizlememize yeter de artar."

Decarabia ona göz ucuyla baktı.

"Sağduyulu hareket etmeliyiz, anlıyor musun?" diyerek uyardı onu. "Bu oyuncakların incelikli bir şekilde kullanılması gerekiyor. Gereksiz yere dikkat çekmek istemeyiz."

Adam ona bakıp anladığını belirtir gibi olumlu anlamda başını salladı. O basit bir uygulayıcıydı, yapması gereken kendisine söyleniyor ve o da yapıyordu; düşünmek başkalarının işiydi.

Decarabia, Beretta'sındaki mermileri kontrol etti ve memnun bir şekilde silahı kemerine sıkıştırdı. Hemen ardından cebinden bir kâğıt parçası çıkararak hedefin adresini doğruladı. Sonra Velazquéz Sokağı'nı gözleriyle tarayarak kapı numaralarını tek tek kontrol etti ve bakışlarını binalardan birine dikti.

"Şuradalar."

XXXIV

Tatlı faslında Raquel'in derin dondurucudan çıkarıp mikrodalga fırında ısıttığı küçük çikolatalı keklerden oluşan *petits gâteaux* vardı. Raquel keki, çikolatalı kreması sertleşip dumanı tütene kadar fırında bırakmıştı. Tomás kekten bir parça alıp neredeyse korkarak tadına baktı.

"Ee?" diye sordu İspanyol kadın. "Asrın suçu neymiş peki?"

Portekizli profesör kaşığıyla önündeki tatlıyı işaret etti.

"İşte asrın suçu," diye karşılık verdi. "Bu *petits gâteaux*'yu bu şekilde fırında ısıtmak. Hiç olmazsa çikolatalı kremayı ayrı tutamaz mıydınız?"

Ev sahibi yüzünü buruşturdu.

"Haydi ama, abartmayın. Bir tatlı olduğuna memnun olun. Burası bir restoran değil." Alt dudağını ısırdı. "Asrın suçunun işlendiğini söylüyordunuz. Daha detaylı açıklayın."

Tomás tatlısından bir parça daha aldı; gerçekten de çok fazla pişmişti ama yine de lezzetliydi.

"Son derece kötü bir durumla karşı karşıyayız," diyerek söze başladı profesör. "Batı'nın yapısal, bilhassa da Güney Avrupa'nın ekonomik krizi, Amerika'nın finansal krizine ve avronunkine eklendi."

"Hepsi bağlantılı mı?"

"Bir bakıma öyle," diye karşılık verdi Tomás. "İşin aslı, yapısal krizler (Batı'daki yapısal kriz, Güney Avrupa'nın ekonomik krizi ve avro krizi) sessizce uzun zaman varlığını sürdürdü. Ancak her şeyi

gün yüzüne çıkaran finansal krizle görünür hale geldiler. Çatlaklarla dolu bir evde yaşamak gibi, anlıyor musunuz? Bir gün deprem olur ve ... *baam*, ev yıkılır! O zaman ne deriz? Ah, evim depremden dolayı yıkıldı!" Gözlerini kıstı. "Peki doğruyu mu söylemiş oluruz?"

"Hem evet hem hayır," diye karşılık verdi Interpol ajanı. "Evet, çünkü deprem tetikleyici sebep. Hayır, çünkü ev zaten tehlike arz eden bir durumdaydı, er ya da geç çökecekti."

"Bu krizde de işte aynısı oldu. Batı ekonomileri ve avro çatlak temeli olan ev. Amerikan finansal krizi de deprem. Bu depremi anlamak için zamanda geriye gitmemiz ve 1929'da gerçekleşen bir önceki depremde neler olduğuna bakmamız gerekiyor."

"Yani Büyük Buhran'a," dedi Raquel. "Neden siz lanet tarihçiler her şeyi geçmişle açıklarsınız?"

"Eh, çünkü geçmiş bize şimdiki zamanla ilgili belirtilerin kaynağını sağlıyor, gerçekten de öyledir!" dedi Tomás, akademik formasyonunu müdafaa ederek. "Şu ana ait bir şeyi anlamak için geçmişi bilmek gerektiğini hiç fark etmediniz mi?" Boğazını temizledi. "O halde yirmili yıllara dönelim. Tüm o yirmili yıllar boyunca FED[30] faiz oranlarını suni olarak düşük tuttu, bu da bankaları riskli koşullarda ödünç para vermeye teşvik etti. Ödünç paranın alınması böyle kolay olunca insanlar yüklü borçların altına girerek bilhassa da borsada ve emlak sektöründe bir tüketim balonu yarattılar. Çok fazla taleple birlikte fiyatlar tırmanmaya başladı. Enflasyonun kontrolden çıkacağı korkusuyla, 1928'te FED faizleri yükseltmeye mecbur kaldı. Bu da balonu patlattı. Sonra kolay ulaşılır olmasına alışık oldukları kredi zor bir hale geldi ve aniden kendilerini daha az parayla baş başa buldular ve borçları ödemekten, gayrimenkul, mal ve hisse senedi almayı bıraktılar. Bankalar verdikleri parayı geri alamadılar ve şirketler kimsenin satın almadığı ürünler üretmiş oldular. Satış yapamayınca müşteri çekmek için fiyatları düşürdüler fakat tüketim düşük seviyede kaldı çünkü faizler yüksek seviyede kalmaya devam etti. Kayıpları artan şirketler iflas etmeye başladı. Para kaybeden ve

30 Amerikan Merkez Bankası. (ç. n.)

kapanan şirketlerle birlikte hisse senetlerinin düşüşü hızlandı ve Wall Street'in çöküşünü tetikledi."

"Meşhur 1929 çöküşü böyle başladı, öyle mi?"

"Kara Salı, diğer bir deyişle Wall Street iflası denilen şey gerçekleşti. Borsanın düşüşü, çoğu hisse senetlerine fazla yatırım yapmış olan bankaların likiditesini daha fazla tehdit etti. Bankalarda işlerin yolunda gitmediğini duyan mevduat sahipleri koşup dolarlarını çekerek altına çevirdiler veya yastık altı yapmaya başladılar. FED ekonomiye para koymak yerine, faiz oranlarını yüksek tutmaya devam etti. Kasaları boşalan bankalar birbiri ardına iflas ettiler. Hayatta kalabilenler borç para vermek konusunda son derece isteksiz hale geldiler. Hisse senetleri ani düşüşe geçen, tüketicileri parasını altına çevirmiş veya yastık altı yapmış olan ve bankalardan mali anlamda yardım alamayan şirketler ürünlerini satamadılar ve kendilerini finanse edecek güçleri kalmayınca iflasa sürüklendiler. Böylelikle daha fazla insan işsiz kaldı. Bu durum tüm Amerika'ya ve ardından dünyaya yayıldı."

"Çok ilginç!" diye sorguladı Raquel. "Eğer olayın merkezi Amerika'ysa neden dünyaya yayılıyor?"

"Çünkü Avrupa, Amerika'dan gelen para sayesinde yaşıyordu. Avrupalı müttefikleri Birinci Dünya Savaşı'nda Amerikan bankalarından alınan paralarla savaştılar. Savaş bittiğinde parayı ödeme zamanı geldi. Fakat parası olmayan Avrupa nasıl ödeme yapacaktı? Böylece eski borçları ödemek için yeniden borç aldılar. Borç ödemek için borç almak, yirmili yıllardaki yaşamı karakterize eden bir piramidimsi sistemdi. Öte yandan savaşın zararlarını karşılamakla uğraşan Almanya, Amerika'dan istediği borçla ayakta duruyordu. Amerikan bankaları çöküşe geçtiğinde piramitlerin hepsi çöktü. Amerika'dan aldıkları parayla yaşamlarını sürdüren Avrupa ülkeleri muslukların kapandığını gördüler ve parasız kaldılar. Ekonomiler felce uğradı, devletler iflas etti. Dünyanın yarısı da Avrupalıların elinde olduğundan kriz globalleşti."

Raquel bir ıslık öttürdü.

"*Madre de Dios*![31] 1929 krizini hep duyardım ama hiçbir zaman tam olarak anlayamamıştım. Emin olun siz de çok iyi anlattınız!"

Tarih profesörü espri mahiyetinde kaşlarını yukarı aşağı hareket ettirdi.

"Fakültedeki en çok talep gören profesörlerden biri olmam boşuna değil, daha doğrusu öyleydim."

İspanyol kadın güldü.

"Ah, ne kadar da mütevazısınız," diyerek espri yaptı. "Ben gösteriş düşkünü biri olduğunuzu anlamıştım zaten."

"Gösterişle samimiyeti birbirine karıştırmayın." diye karşılık verdi Tomás. "Fakat sonuç olarak şunu belirtmeye değer görüyorum: Büyük Buhran'la ilgili anlattıklarım size de çok tanıdık gelmiyor mu?" Parmaklarını havaya kaldırıp saymaya başladı. "Kolay para, özel sektör borçları, ülke borçları, büyüyen balonlar, faiz oranlarının artışı, patlayan balonlar, ödenmemiş borçlar, parasız bankalar, borcunu ödeyemeyen ülkeler, tavan yapmış işsizlik..."

"Haklısınız. Bugün de tüm bunları haberlerde duyuyoruz."

"Ekonomik tarih son derece tekdüze," diyerek yorum yaptı Portekizli. "Sıkıcı bir öngörülebilirlikle kendini tekrarlamak gibi bir eğilimi var. Aldous Huxley'nin dediği gibi 'Tarihin ve gizemli öğretilerinin büyüsü asırlardan asırlara hiçbir şeyin değişmemesi fakat her şeyin tamamen farklı olması gerçeğinden gelir.'"

"Siz şu anki krizin 1929'dakiyle aynı olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

Portekizli profesör işaret parmağını tabakta kalan çikolatada gezdirdi.

"Öncelikle Büyük Buhran'la nasıl baş edildiğini anlamak gerek," dedi parmağını yalayarak. "Amerikan otoritelerinin anladığı şeylerden biri bankaların krizde önemli rol oynadığıydı. Amerika'da on bir bin banka kapandı, bu müthiş bir rakam. Devlet adamları bunun üzerine neyin yanlış gittiğini anlamaya çalıştılar ve bankaların kolay kazanç sağlamak hedefiyle yüksek riskli yatırımlara yüklendiklerini

31 (İsp.) Aman Tanrım! (ç. n.)

anladılar. Bunun dışında, geri ödeme yapamayacak özel kurumlara, ülkelere ve şirketlere kredi vermişlerdi ve sıkıntılar başladığında iflasa sürüklenmişlerdi. Diğer taraftan, bankaların sıkıntıda olduklarına dair en ufak bir haberle birlikte, tüm birikimlerini kaybetme korkusuyla paralarını geri çekmek için bankalara koşan mevduat sahiplerinde güven problemi doğmuştu. Bu yüzden de bu durumu değiştirmeleri gerekiyordu."

"Ah, o halde belli bir değere kadar olan mevduatlarda devlet garantisi bu şekilde başladı, doğru mu?"

"Aynen öyle. 1933'teki, bankalara doğru olan bu koşuyu durdurmak için tasarlanan tedbir buydu. Fakat mesele şu ki bu garantinin etik dışı bir tarafı vardı. Anlamı şu, eğer banka parayı kötü yönetirse tasarruf sahipleri bu kötü idarenin bedelini ödeyecekti fakat şayet iyi yönetirse, verdikleri garantiyle paralarını riske attıkları mevduat sahiplerine hiçbir şey vermeden tüm kazançlarını koruyabilecekti. Böylesi bir yol iyi olmazdı. Bunun üzerine mevduat sahiplerinin ceplerine ağır gelmekte olan riske karşılık Amerika, bankalara şiddetli rekabeti sınırlandıran regülasyon sistemi uyguladı ve aynı yıl, yatırım bankalarını ticari bankalardan ayıran Glass-Steagall Kanunu'nu onayladı. Bu son derece önemli bir karardı."

"Neden? Basit bir banka ayrımı nasıl her şeyi değiştirdi ki?"

"Ticari bankaların ve yatırım bankalarının neler olduğunu bir düşünün. Ticari bankalar mevduat sahiplerinin birikimlerini korumak ve kredi vermekle yetinirler, oysa yatırım bankaları zenginlerin paralarını idare ederler ve hisse senetleri ve bonolar gibi riskli aktivitelerle meşgul olurlar. Peki ne oluyordu? Tasarrufları alan bankalar mevduat sahiplerinin parasıyla riskli yatırımlar yapıyorlardı. Ticaret ve yatırım şeklindeki iki aktiviteyi birleştirmenin ötesinde bankalar fazla büyümüşlerdi ve başarısız olmaları veya iflasları bütün sistemi etkiliyordu ve ekonomiyi felce uğratıyordu. Ve bu gidişat iyi sonuç vermiyordu. O nedenle de Glass-Steagall Kanunu'yla birbirlerinden ayrıldılar."

İspanyol kadın yüzünü buruşturup ardından şüpheci bir surat ifadesi takındı.

"Evet ama bu tedbir de başarısız oldu..."

"Tersine," diye açıklamaya çalıştı Tomás. "Bu regülasyon tedbirleri son derece başarılı oldu ve yeni düzenlemeler yürürlüğe girdikten sonra iflaslar durdu. Ticari bankalar mevduat sahiplerinin paralarını idare etmek konusunda çok daha ihtiyatlı davranmaya başlamışlardı. Bir yandan, normal vatandaş, birikimlerinin menkul kıymetler borsası denen o karmaşada riske girmesini istemiyordu. Diğer yandan ticari bankalar, tasarruf sahiplerine ödedikleri faizlerle para verdikleri şirketler, ülkeler ve özellerden aldıkları faizler arasındaki farkla ayakta durmaya başladılar. Gayet açık olduğu üzere, sadece geri ödeyebilecek kişilere verecek kadar kazanca sahiptiler, öyle değil mi? Bu da sistemin dayanıklılığını garantiledi."

"Pardon ama eğer öyleyse 2008'deki finansal çöküşün olmaması gerekmez miydi? O son krizin gerçekleşmesi regülasyonun işe yaramadığının bir kanıtı!"

"Hayır canım," diyerek karşı çıkı Tomás üzerine basa basa. "2008'deki kriz regülasyonun işe yaradığının kanıtı. Farkındaysanız yüzyılın bir çeyreğinde finansal sistem hiçbir sarsıntı yaşamamış, doğru değil mi?"

"Peki o halde ters giden neydi?"

"Ters giden, yetmişli yıllarda bankaların yeni bir bankacı nesil tarafından yönetilmeye başlanması oldu. Bu kişiler Büyük Buhran döneminde yaşamamışlardı ve daha kârlı olan daha büyük riskli aktivitelerini genişletmek istiyorlardı. Yeni politikacılar da 1929 krizini yaşamamışlardı ve regülasyonun bazı kaidelerinde esneklik sağlanması talebini kabul ettiler, bu da bankalar tarafında riskli aktivitelerin artması ve buna bağlı olarak iflaslarının ortaya çıkmasıyla sonuçlandı."

"İflaslar arttıysa esnetilen veya yürürlükten kaldırılan regülasyona neden geri dönülmedi?"

"Çünkü ideolojik iklim değişmişti," diye açıkladı profesör. "Lider neslin Büyük Buhran'ı yaşamadığını anımsayın. Onlar zamanın değiştiğini ve belli kısıtlayıcı tedbirlerin mantıksız olduğunu düşünüyorlardı. Bu nedenle 1980'de başkan Carter, bankaların tasarruf sahiplerine yapılan faiz ödemelerinde daha rekabetçi hale dönüşmelerine olanak tanıyan yasayı onayladı. Fakat Wall Street'in büyük yatırımcıları bunun yeterli olmadığını düşünüyorlardı ve riskli aktivitelerin sınırlanmasıyla sonuçlanan regülasyonun daha fazla kazanmalarını önlediğiyle ilgili sızlanıyorlardı. Ve bu doğruydu. Risk sınırlandırması felaketle sonuçlanabilecek kayıpları önlüyordu ama büyük kazançları da engelliyordu." Kollarını açıp gülümsedi. "Böylece 1981'de Amerika'nın Beyaz Saray için bir Hollywood aktörünü seçmesi Wall Street'in coşkulu desteğiyle karşılandı."

Raquel gözlerini devirdi ve hayret dolu bir sesle aklındaki ismi söyledi.

"Ronald Reagan mı?"

Portekizli profesör başını sallayarak tasdikledi.

"Serbest piyasanın ve yasak regülasyonun belagati, Başkan Reagan'ın seçilmesiyle yeni ve güçlü bir etkiye kavuştu. Fikir basitti: Piyasalar tek başlarına iyi çalışırlar, yasal düzenlemeler serbest ekonominin iyi çalışmasını önleyen engellerdir, regülasyon çözüm değil, problemdir, piyasa tamamen serbest olmalıdır. Devlet denetimi kalksın!"

"Bu düşünce şeklinde belli bir mantık var aslında."

"Sadece bir budalanın yutacağı bir mantık!" diyerek karşı çıktı Tomás. "Cinayeti yasaklayan bir kanun olmadığını düşünün. Neler olurdu? Aç bir insan süpermarketten çıkan yaşlı bir kadın gördüğünde torbasındakileri yemek için onu sokak ortasında öldürürdü. Yani insanlar bir hiç uğruna birbirlerini öldürürlerdi. Bunu engellemek için cinayet kanun dışı hale getirildi. Bizi hayvanlardan ayıran şey yasalardır. Yasa belirli bir sistemin kısa devre yapmasını engellemek için yaratılmış bir regülasyondur. Cinayetleri yasaklamanın gerekli olmadığını düşünmek budalalık olur çünkü bu suçu işleyenlerin yasal düzenlemelerle düzene sokulmaları gerekir. Ve aksi asla çalışmaz.

Mesela futbolda, topa elle dokunmayı yasak eden bir kural vardır. Bu kural olmasa oyuncular istedikleri her sefer topa dokunmaya kalkarlardı ve oyun bozulurdu." Salonun penceresinden dışarıda bir şeyi işaret ediyormuş gibi bir hareket yaptı. "Tabiat bile kanunlarla doludur. Kanunlar bir regülasyondur canım. Eğer evren, doğal hayat, toplum ve hatta sporun bile çalışması için regülasyon gerekliyse piyasa neden bir istisna teşkil etsin ve neden kuralsız olsun? Bu çok anlamsız bir şey!"

Raquel konu üzerine bir süre düşündü.

"Evet, haklısınız," diyerek kabullendi. "Doğa kanunları diye bir şey var. Fakat şayet öyleyse piyasa deregülasyonu nasıl savunulabiliyor?"

"Çünkü bu muhteşem servet kapıları kendilerine açıldığından beri büyük paraların döndüğü ortamlar finansçı açıkgözlerin son derece ilgisini çekiyordu. Piyasaya zarar vermesi ve ekonominin ve toplumun aleyhinde olması onların problemi değildi. Bu açıkgözler deregülasyon lehine ideolojik bir kampanya başlattılar ve seçildiklerinde uygunsuz kazançlarını gerçekleştirmelerini engelleyen regülasyonları kaldıracakları sözünü alarak farklı politik parti yandaşlarının kampanyalarını yüzlerce milyon dolarla desteklemeye başladılar."

"O düzenlemeler kaldırıldı mı peki?"

"Elbette. Ronald Reagan'ın geldiğinde ilk yaptığı şey tasarruf sahiplerine sunulan faiz oranlarındaki sınırlamalara bir son vermek oldu, böylece bankaları sert rekabete ve onları riskli işlemlere yüreklendirmiş oldu. sonra bankalara hesap sahiplerinin paralarıyla riskli yatırımlar yapma yetkisi verdi. Ardından Glass-Steagall Kanunu'nu kaldırmayı ve bankaların gücünü büyütmeyi denedi fakat başaramadı. Bunun üzerine Reagan ne yaptı? Merrill Lynch yatırım bankasının müdürünü hazine müsteşarı olarak aday gösterdi ve denetleyici olarak regülasyona inanmayan birini aradı. Seçimi Alan Greenspan adında biri kazandı. FED'in başında Greenspan'le birlikte denetleyiciler, bankaların o ana dek kendilerine yasak olan riskli aktivitelere girmelerine olanak tanıyacak şekilde güçlerini yeniden yorumladılar. Deregülasyon ideolojisi, ekonomistler tarafından desteklenerek ve

hatta yüksek meblağlı finans hareketlerinden mali destek alan ekonomistlerden destek görerek rüzgârı arkalarına almışlardı. Sonraki başkanlar George H. Bush, Bill Clinton ve George W. Bush aynı politikayı devam ettirerek bu deregülasyon ideolojisini tüm dünyaya yaydılar. 1999'da nihayet büyük hedefe ulaşılana kadar."

"Her şeyde devlet denetimi kalktı mı?"

"Pratikte evet. Bu, Glass-Steagall'dan kalanları da yürürlükten kaldıran Gramm-Leach-Bliley Yasası'yla gerçekleşti. Ticari bankalar yatırım bankalarının aktivitelerini de yerine getirmek üzere yetkilendirilmişlerdi, tıpkı 1929 krizinden evvel olduğu gibi."

Raquel gözlerini kıstı.

"Bu yasanın 1999'da kalktığını mı söylüyorsunuz?"

"Aynen öyle," diye tasdikledi Tomás. "Dokuz yıl sonra 2008'de finansal kriz geldi."

"Tesadüf müydü sizce?"

Portekizli profesör işaret parmağıyla çikolatasını temizlediği tatlı tabağını bir kenara itip meydan okuyan bir tavırla karşısındakinin gözlerinin içine baktı.

"Noel Baba'ya da inandığınızı söylemeyeceksiniz, değil mi?"

XXXV

Üç adamın Velazquéz Sokağı'ndaki binaya girmeleri yarım saatlerini almıştı.

Görünmemek için bir noktadan diğerine dikkatle, tüm istikametleri kontrol ederek ve kimse tarafından fark edilmemek için temkinli adımlarla ilerlemişlerdi.

Nihayet binanın yakınlarına vardıklarında Decarabia arkadaşlarının olduğu tarafa bir bakış attı.

"İkinci kata çık," diye emretti arkasına saklandığı ve hedeflerin bulunduğunu tahmin ettiği binanın karşısında yer alan apartmanı gösteriyordu. "Ve olanları bana bildir."

Adam, tek kelime etmeden terk edilmiş binaya girerek gözden kayboldu; ayak sesleri binanın avlusunda yankılandı, sonra yavaş yavaş uzaklaştı. Decarabia bir sütunun arkasına yaslanmış, adamdan gelecek haberleri bekliyor, bir yandan da sokağı kolaçan ediyordu.

Yukarı çıkan adam çok geçmeden geri gelerek sütuna yaklaştı.

"İkinci katta gerçekten de oturan var," dedi gözlemledikleri binayı işaret ederek. "Salonda bir kadın ve bir de erkek gördüm."

"Ne yapıyorlar?"

"Bir masaya oturmuş, konuşuyorlar," diye karşılık verdi arkadaşı. "Önlerinde de tabaklar var."

"Bizimkiler mi?"

Adam yüzünü buruşturarak omuzlarını silkti. "Tam olarak söylemek zor. Biraz uzaktalar ve camlar yansıma yapıyor, ayrıca ben

hedeflerimizi sadece fotoğrafta gördüm. Fakat onlar olmadığını düşündürecek bir şey de görmedim. Yaş ve saç tipleri uyuyor."

Decarabia'nın bakışları halen karşı binanın ikinci kat penceresine dikiliydi. Onlar olmama ihtimali vardı ama bu ona pek de mümkün görünmüyordu. Tüm binaların boş olduğu bir sokakta hedeflerinin olması gerektiği yerde, erkek ve kadından oluşan bir çiftin bulunması yeterince belirleyiciydi. Bu kadarı tesadüf olamazdı.

Bakışlarını pencereden Maguş'un operasyonda kendisine yardım etmeleri için tahsis ettiği iki adama çevirdi. Acaba bu operasyonla baş edecek beceriye sahipler miydi? Muhtemelen öyleydiler ama aslında çok da önemi yoktu. Başarısızlık belirtileri gösterecek olurlarsa Decarabia görevi tek başına yerine getirecekti.

Hedeflerinin gizlendiği binayı işaret ederek bir hareket yaptı.

"Gidelim!"

XXXVI

Yediklerini hazmetmelerine yardımcı olması için çay içmeye karar vermişlerdi. Raquel suyu ısıtmak üzere mutfağa gidince konuşmalarına ara verdiler.

Fakat ev sahibi bankaların dokuz yıldır nasıl ekonomiyi çöküşe sürüklediklerini öyle merak ediyordu ki suyu ocakta kaynamaya bırakarak konuşmalarına devam etmek üzere salona döndü.

"Devam edin," diye üsteledi misafirine. "1999'da devlet denetiminin kalkmasının, yani deregülasyonun ardından neler oldu?"

Kendini tıka basa doymuş ve son derece yorgun hisseden Tomás tahammülsüz bir ifade takındı.

"Daha sonra anlatırım. Bırakın da biraz dinleneyim, olmaz mı?"

Raquel elini masaya vurdu.

"Hayır, şimdi anlatın!"

"Bu aceleniz niye? Bırakın da dinleneyim!"

Fakat İspanyol söz geçirilmesi zor biriydi. Rahatsız edici bir çeviklikle taktik değiştirerek masanın üzerine eğildi ve gözlerini karşısındakinden ayırmadan kışkırtıcı bir şekilde gülümsedi.

"Zeki erkekleri çok çekici bulduğumu biliyor muydunuz?"

Bunu öylesine tatlı bir sesle söylemişti ki profesör bu sözlerden etkilenerek bacaklarını masanın altında uzatıp kendini geriye iterek olduğu yerde dikleşti.

"Öyle mi?"

"Ah, evet, hem de çok." Genç kadın bunları söyledikten sonra baştan çıkarıcı gücünün yarattığı etkiden memnun, çekilip arkasına yaslandı. "Beni hayal kırıklığına uğratmayacağınıza eminim..."

Tomás boğazını temizledi. İspanyol kadının ifade şekli biraz haşin olabilirdi ama etkili olduğuna şüphe yoktu.

"Pekâlâ, Glass-Steagall Kanunu'ndan söz ediyorduk, öyle değil mi?" diye sordu, muhtemelen zeki olduğunu göstermek için fazla istekli davranarak. "Bu kanunun 1999'da yürürlükten kaldırılmasının ilk büyük sonucu bazı bankaların aşırı derecede büyümeleri oldu. 1995'te Amerika'nın en büyük beş bankası piyasanın yüzde sekizini kontrol ediyordu, Glass-Steagall'in resmî olarak yürürlükten kalkmasını takip eden birkaç yıl içinde bu oran yüzde otuza çıktı. Bu, fazla ciddi bir orandı ve FED'in devreye girmesini gerekiyordu. Ne var ki denetleyiciler regülasyona ve Glass-Steagall Kanunu'nun prensiplerine ideolojik olarak karşı olduklarından kollarını kavuşturup durdular ve hiçbir şey yapmadılar."

"Neden en büyük beş bankanın büyümesinin ciddi bir mesele olduğunu söylediniz?" diye sordu Raquel hayretle. "Neden böylesine kayda değer?"

"Kapitalizmin temellerinden biri serbest rekabettir," diye hatırlattı Tomás. "Böyle bir durum varken piyasanın işleyişinin dikkatli bir şekilde düzene sokulması gerekir. Artık var olmadığında kapitalist sistem dumura uğrar ve piyasaların işleyişine son derece zararlı olan oligopoller ve tekeller oluşur. Öyle de oldu. İlk büyük birleşme 1998'de gerçekleşti: Citicorp ile Travelers birleşerek dünyanın en büyük finans hizmeti veren kuruluşu Citigroup oldu, yasa dışı bir oluşumdu çünkü Glass-Steagall Kanunu'nu ihlal ediyordu. Aslında bir sonraki sene kanunun sonunu hızlandıran da bu oldu. O zaman büyük ticari bankalar diğerlerini yutmaya ve gitgide büyümeye başladılar. O kadar kontrolsüz büyüdüler ki aniden fazla büyük hale geldiler. Böyle kontrolsüz büyüyünce de iflasları tasavvur edilemez bir hal aldı çünkü o zaman tüm ekonomilerini de kendileriyle birlikte çökerteceklerdi, anladınız mı?"

"1929'da olduğu gibi sistemik bir risk oluştu."

"Aynen öyle oldu. Can sıkıcı bir durumdu: Bankalar da başarısızlıklarının kabul görmesinden dolayı fazla büyüdüklerini bildiklerinden kendilerini dokunulmaz hissetmeye başladılar. Yani para kazanmak için akla hayale gelebilecek her türlü riske girebiliyorlardı. Her şey yolunda giderse tüm kazançları kendilerine kalacaktı. Şayet kötü giderse devlet, vergi mükelleflerinin paralarıyla müdahale ederek onları kurtaracak ve ekonominin genel çöküşünü önleyecekti. Sistemi anladınız mı? Riske girmek kazançlı bir hale gelmişti çünkü büyük bankalar kendilerini ganimetlerin içinde buldular ve devlet düşmelerine izin vermeyeceği için asla zarar etmeyeceklerdi."

İspanyol başını olumlu anlamda salladı.

"Hımm... anlamaya başladım," diye mırıldandı. "Peki tam olarak ne riske giriyorlardı?"

Tarih profesörü gizleyemediği bir coşkuyla ellerini ovuşturdu, dördüncü tabağa hazırdı.

"Ah, gelelim işin en enteresan tarafına!" dedi heyecanla. "Önce, yıllık hatta üç aylık performansları için bir servet almaları karşılığında bir bonus sistemi geliştirdiler. Örneğin hızlı ve büyük kazanç sağlayan bir meblağ alırlarsa, uzun vadede olumsuz olsa da, yıl sonunda veya üç ay bitiminde bir bonus alıyorlardı. Birkaç yıl sonra bu kararın olumsuz etkileri ortaya çıktığında yüklü bonuslarını kimse kesemiyordu." Gözünü kırptı. "Çaktınız mı numarayı?"

"Anladım, anladım."

"Anlaşılacağı üzere, kontrolsüz bir açgözlülüğün kapıları açılmış oldu," dedi. "Geleneksel olarak ticari bankalar, vadeli mevduat sahiplerine ödediklerinden daha yüksek bir faizle borç vererek kazanç sağlıyorlardı. Fakat deregülasyonla birlikte onlara verilen yeni güçlerle para yapmanın yeni yollarını keşfettiler. Bunlardan biri de komisyonlardı. Bir müşteri büyükannesinin hesabına para transferi mi yapıyor? Komisyon ödüyordu. Bir müşteri kredi kartıyla sevgilisine bir parfüm mü alıyor? Komisyon ödüyordu. Her şey için komisyon alınıyordu!"

"Ne korkunç! Bundan ben de şikâyetçiyim," diyerek yorum yaptı İspanyol. "Benim bankam da en ufak şey için bile bunu ödetiyor bana!"

"Glass-Steagall Kanunu 1999'da yürürlükten kaldırıldığında herkesin çılgınlar gibi internetle alakalı firmalara yatırım yaptığı Dotcom balonu sürmekteydi," dedi Tomás. "Bu balon hemen ertesi sene patlayıp Amerika'yı çökerterek ekonomik gerilemeye doğru sürükledi. Peki FED ne yaptı? Ekonomik büyüme sağlayacağı umuduyla faiz oranlarını düşürdü. Ulaşılması çok kolaylaşan para nereye akmaya başladı? Emlak piyasasına. Çünkü Başkan Bush, yarım milyon dolara kadar olan evleri vergiden muaf tutmuştu. Gayrimenkuller pahalı ürünlerdir ve komisyonlar sabitlenmediğinden ve işlemin belli bir yüzdesini temsil ettiğinden bankalar bizleri bir altın madeni olarak görmeye başladılar. Bu yüzden konut almaları için insanlara para vermek gerekiyordu!"

Raquel'in bakışları âdeta içgüdüsel olarak Seseña'nın salon camından görünen boş binalarına doğru çevrildi.

"Emlak balonu böyle mi baş gösterdi?"

"Tam olarak bu sebepten," diyerek onayladı profesör. "Bankalar bu balonu beslemek için faiz oranlarının çok düşük olmasına ve çok az kişinin anladığı bir dizi finansal yeniliğe güvenebilirlerdi. Örneğin türev ürünler 2000'deki bir kanunun düzenlemelerle denetim altına alınamayacağını garantilediği yeni bir üründü."

İspanyol kadının yüzünde tam olarak anlamadığını gösteren bir ifade belirdi.

"Türev ürün mü... nedir o?"

"Bankacılar bile onu tam olarak anlayamıyorlar," diye karşılık verdi Tomás gülerek. "Adı üstünde... değerleri herhangi bir üründen *türeyen* ürün. Mesela sizin havayolu şirketiniz Iberia'nın aksiyonlarının değerinin şu andan itibaren bir yıla kadar artacağına emin olduğumu varsayalım. Bu bahis bir türevdir, türetilmiş bir şeydir, anladınız mı? Sonuçta söz konusu olan bir bahis piyasası. Şirketlerin, dönemin hükümetinin aksiyonları, petrol, altın, buğday ya da herhangi bir şeyin fiyatlarının gelecekteki değerleriyle ilgili ba-

his yapılıyor. Bunlar türetmelerdir. Şu andan itibaren bir yıl içinde Iberia'nın daha fazla değer kazanacağı bahsinin değeri üzerine bahis, bir türevi temel alan bir türevdir."

Raquel parlak yeşil gözlerini yukarı kaldırdı.

"*Santa Madre de Dios*,[32] yeni yeni icatlar!"

"Gördüğünüz gibi tam bir karmaşa! Türev ürünler piyasası elli trilyon değere kadar ulaştı. Hiçbir şey düzene sokulmadı, bu önemli; bu kumar ve şans oyununda, bankalara mevduat sahiplerinin onlara emanet ettikleri parayla yatırım yapmaları için yeşil ışık yakılmıştı."

Problemin gerçek boyutları Interpol ajanının zihninde şekillenmeye başlamıştı.

"*Joder*!"[33]

"Durumu anladınız değil mi? Emlak piyasasının türev ürünleri vardı ve hâlâ var. Seküritizasyon[34] denilen bir yöntem bu."

"Başka bir bahis sistemi mi?"

"Borçları azaltmak için yenilikçi bir yol. Iberia'nın paraya ihtiyacı olduğunu fakat durumu çok belirsiz olduğundan bankaların ona yüksek faizlerle kredi verdiğini hayal edelim. Bu durumda Iberia, kendisine borç para vereceklere daha fazla faizle geri ödeme yapacağı sözüyle ticari senet verebilir."

"Bunlar şirket bonoları değil mi?"

"Evet," diyerek doğruladı Tomás. "Fakat mesele şu ki eğer Iberia'nın durumu kötüyse *rating* ajansları bu bonolara olumsuz bir değerlendirme verir ve bu da onları piyasa nezdinde daha az çekici hale getirir. Yarın iflas edebilecek bir firmaya kim borç para vermek ister ki? Sadece bir budala yapar bunu. Bu problem karşısında Iberia ne yapabilir? Seküritizasyona gidebilir. Bir grup yatırımcı Iberia'nın tahvillerini alıp on parçaya böler. Sonra ajansların iyi değerlendirme

32 (İsp.) Yüce Tanrım. (ç. n.)

33 (İsp.) Kahretsin. (ç. n.)

34 (İsp.) Menkul kıymetleştirme, varlığa dayalı menkul kıymetleştirme. Borçlanma aracı olarak banka kredilerinin yerini alan, ciro edilebilir enstrümanların gelişimi. (ç. n.)

verdikleri tahvilleri alıp örneğin Portekiz havayolu şirketi TAP gibi ve bunu da on parçaya böler."

"*Ay, coño*!"[35] diye bağırdı Raquel alaycı bir tonda. "Bir Portekizliye göre İspanyol şirketin durumu kötü ama Portekiz gayet iyi gidiyor."

Tomás gülümsedi.

"Iberia'nın durumu gayet iyi, ben sadece mekanizmanın anlaşılmasını kolaylaştıracak bir örnek vermeye çalışıyordum," diye açıkladı. "Ardından yatırımcılar Iberia'nın tahvillerinden bir parçayı alıp TAP'tan, AlItalia'dan ve hatta British Airways'ten bir parçayla birleştirirler. Yeni ürün, kimisi ajanslar tarafından iyi değer biçilmiş kimisi de kötü bir değerlendirme almış farklı havayolu şirketlerinin tahvillerinden parçaların bir karışımıdır." Ellerini iki yana açtı. "İşte bu da seküritizasyon oluyor."

"Bizim hava yolu şirketimizi kötü addetmenizin hoşuma gitmediğini tekrar etmek isterim," diyerek homurdandı ajan, içerlemiş gibi yaparak. "Ama peki, bu seferlik affettim."

"Otomobil sektörünün, kredi kartlarının, şirketlerin... kısaca borç altında olan her şeyin borçları teminat altına alınabilir."

"Peki bu sistemin avantajı nedir?"

"Eğer şirket kötü bir değerlendirme almışsa, seküritizasyon aracılığıyla iyi değerlendirme almış tahvillerle bağlanabilir ve böylece iyi bir değer elde etmiş olur. Ve iyi bir değerlendirmeyle birlikte borç aldığında yüksek faiz ödemek zorunda kalmaz."

"Ah, anladım."

"Kredi almış olan insanların ipoteklerini de teminat altına almaya başladılar." İşaret parmağının ucunu masaya vurdu. "Fakat hayatım, uluslararası finans sisteminin çöküşünü getiren problem de buradaydı."

O sırada bir tıslama sessizliği bozdu ve her ikisi birden sesin geldiği tarafa döndüklerinde mutfaktan geldiğini fark ettiler.

"Çaydanlık!" diye bağırdı Raquel, yerinden fırlayıp mutfağa koştu. "Su kaynamış!" Mutfağın kapısına geldiğinde misafirine doğru elini

35 (İsp.) Lanet olsun. (ç. n.)

kaldırıp beklemesini işaret etti. "Hemen geliyorum, tamam mı? Sadece bir dakika!"

İspanyol kadın gözden kaybolduğunda Tomás'ın bakışları sokağın karşısındaki boş binalara doğru kaydı. Kirli camların ardındaki boş dairelere bakarken yaşadıkları tuhaf zamanları, Atlantik'in karşı yakasında olan şeylerin nasıl da ışık hızıyla hayatlarını ebediyen değiştirdiğini düşündü. Değişimler öylesine büyüktü ki o bile hayatta kendisini en fazla tatmin eden şeyi, işini kaybetmişti.

XXXVII

Üç adam Velazquéz Sokağı'ndaki binaya girdiklerinde ilk olarak düğmesine basarak asansörü çağırdılar. Asansör giriş katına geldiğinde hafif ama uzun bir uğultu çıkardı ve sarhoşmuş gibi sarsılarak durdu. Decarabia kapıyı açıp diğerlerine bir işaret yaptı.

"Kapıyı açık tutun."

Kapının kapanmadığından emin olduktan sonra bir tornavida çıkarıp kat düğmelerinin olduğu kontrol panelinin vidalarını sökerek paneli açtı. Sonra bir pense yardımıyla panelin arkasındaki elektrik kablolarını kesti.

Asansörün içindeki ışıklar sanki asansör anında can vermiş gibi söndüler.

"Hazır."

Asansör servis dışı kalmıştı, şayet avları bir şekilde daireden çıkıp kaçmayı başarırlarsa asansör onlar için bir kaçış yolu olmaktan çıkacaktı.

Merdivenlerden iniş yapmak zorunda kalacaklardı ve bu da kaçışlarını yavaşlatacaktı.

Decarabia asansör kabininden çıkıp o ana dek belinde duran Beretta'sını eline aldı.

"Şimdi kimse bizi göremez," diye fısıldadı gergin bir sesle. "Silahlarınızı hazır edebilirsiniz."

İki adam itaat ederek gömleklerinin altına, kemerlerine gizledikleri silahları çıkardılar. Tabancaları ellerinde ses çıkarmamak için yavaş adımlarla binanın içinde ilerlemeye başladılar.

İlk kata çıkan dar merdivenlerde dikdörtgen bir pencere bulunuyordu. Dışarıda neler olduğuna bakmak için pencereden dışarı göz attıklarında yan tarafta, içinde ilerlediklerinin aynısından başka boş bir bina daha olduğunu gördüler. Decarabia binanın dış cephesini gözden geçirdiğinde yukarı doğru kıvrılan metal basamaklar olduğunu fark etti.

"Yangın merdivenlerine dikkat edin," dedi arkadaşlarını basamakların varlığından haberdar ederek. "O binada varsa bulunduğumuz binada da aynısından olmalı." Adamlarından daha az güçlü görünenine döndü. "Daireye girdiğimizde senin görevin çıkış noktalarını kollamak olacak, anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı," diye karşılık verdi adam. "Nice'te o iki Fransız'ı yakalamaya gittiğimizde de aynı problemi yaşamıştık. O zaman da yangın merdivenlerini bloke etmek zorunda kaldık. Şimdi de aynısını mı yapayım?"

"Hayır, gerek yok," diye karşılık verdi Decarabia. "Daireye daha hızlı bir şekilde girelim, arkadan kaçacak vakitleri olmasın. Daireye girdiğimizde hedeflerimiz aynı yerde değillerse yangın merdivenini o zaman bloke edersin. Fakat ikisini birlikte basarsak sen başka birinin olup olmadığına bakmak için evi kontrol edeceksin. Anladın mı?"

"Anladım."

Tırmanmaya devam ettiler ve birinci kata geldiklerinde Decarabia, içeriden ses gelip gelmediğini anlamak üzere her bir dairenin kapısını dinledi.

"Hepsi boş," diye bildirdi, tüm katı bitirdiğinde.

"Gidelim!"

İkinci kata çıktıklarında üçünün de gözleri hedeflerinin olduğu daireye çevrilmiş ve silahları aynı istikamete doğrultulmuş olarak nefeslerini tutup ilerlediler. O sırada Decarabia adamlardan birinin omzuna dokunup kapıyı işaret etti.

"Kapıyı gözle!"

Ardından gidip yine diğer kapılardan ses gelip gelmediğini kontrol etti. Hiçbirinde bir hareket olmadığını anladığında rahatlayarak Maguş'un numarasını verdiği dairenin kapısına gidip kulağını bu kez hedeflerinin olduğunu varsaydığı dairenin kapısına dayadı.

İçeriden sesler duyduğunda kulağını tahtaya iyice yapıştırıp daha iyi konsantre olmaya çalıştı.

"Bir kadın ve bir erkek sesi," diye fısıldadı adamlarına. "Bunlar bizimkiler."

Diğer iki adam ikişer adım gerileyip silahlarını kontrol ettiler.

Ardından Decarabia pantolonunun arka cebinden iki siyah kutu çıkarıp kapıya yaklaştı. Ona eşlik eden adamlardan biri dişleriyle kopardığı yapışkan bandı ona uzattığında siyah kutuları bant yardımıyla birbiri ardına kapının kilidine tutturdu. Decarabia kumandayı bağlarken diğer ikisi patlamadan korunmak için merdivenlerin arkasına doğru çekildiler.

Üçüncü kata çıkan merdivenlerin altında birbirlerine baktılar. Üç adam teker teker başlarını salladı. Bunun üzerine Decarabia kumandanın olduğu elini havaya kaldırıp geriye doğru saymaya koyuldu.

"Beş... Dört.. Üç... İki... Bir..."

XXXVIII

Porselen demliğin ağzından yükselen dumanlara, patlamaya hazır bir krater ağzının iniltilerine benzer sesler eşlik ediyordu. Raquel masaya doğru yaklaşıp çayları fincanlara doldurdu. Sonra dönüp sandalyesine oturdu ve kollarını göğsünde bağlayarak beklenti dolu bir ifadeyle gözlerini misafirine dikti.

"Ee?"

Portekizli, çayından bir yudum alarak tadına baktı.

"Hiç fena değil."

İspanyol kadın güldü.

"Onu kastetmemiştim," dedi. "İpoteklerin seküritizasyonu mali krizi nasıl tetikledi?"

Portekizli profesör karşısındakini işaret ederek sordu.

"Bakın, siz ne zaman ev almak için ilk kez borç istediniz?"

Bu soru Raquel'i hazırlıksız yakalamıştı. Aynı zamanda misafirinin konudan saptığını düşünüyordu ama sonra olumsuz düşünmemeye karar verdi.

"Ben mi?" Yüzü düşünceli bir hal aldı. "Sanırım on yıl falan önceydi. Hukuk Fakültesi'ni henüz bitirmiştim. Neden?"

"Bankayı ikna etmek kolay oldu mu?"

"Ah, hayır. Maaşımı, iş durumumu, hesaplarımı görmek istediler... tam bir işkenceydi." Güldü. "Bir iç çamaşırıma bakmadıkları kalmıştı. Ve yüzde yirmisini cebimden vereceğim için ancak kendime bir kefil bulduğumda kredi verdiler." Yüzü yeniden düşünceli bir

ifadeye büründü. "Ah, bir de sigortanın sağlık testinden geçtiğim için. Bunlar olmasa alamazdım..."

"Kısaca, banka size para vermeden evvel oldukça tedbirli davrandı. Önce, aylık miktarı ve faizlerini ödemek için gerekli şartlara sahip olduğunuzdan emin olmak istedi."

"Evet, öyle oldu."

"Demek ki bankanın değerlendirmesine göre size iyi bir *rating* verildi. Bu tür müşterilere AAA diyoruz. Böylece size krediyi verdiler. Amerikan emlak balonundaki büyük yenilik, daha az kazanan kişilere, yani BB müşterilere, hatta belirli bir geliri olmayanlara ve işsizlere, yani CC müşterilere de, bazılarının ödenmemiş borçları olmasına karşın, ev almaları için kredi vermeye başlamalarıydı. Ve onlardan bir metelik dahi istenmiyordu, anlatabiliyor muyum? Banka, kredinin yüzde yüzünü veriyordu, hatta bazen yüzde yüz yirmisini, yani evin değerinden bile fazlasını."

Raquel tek kaşını kaldırıp inanamaz gözlerle ona baktı.

"Dalga geçiyorsunuz!"

"Hayır, geçmiyorum," diye karşılık verdi Tomás. "Televizyonlarda 'Artık kredi çok kolay' diye bağıran o reklamları görmediniz mi hiç? 'Neden ufak bir borç almıyorsunuz?' veya 'İsteyin... hemen verelim!' türünden olanları? Portekiz'de her yerde, sürekli bu tip reklamlar dönüyordu!"

"Haklısınız, İspanya'da da öyleydi!"

"Bu tip reklamların bu kadar çok olmasını tuhaf bulmamış mıydınız?"

İspanyol kadın gülmeye başladı.

"Şimdi siz söyleyince tuhaf geliyor hakikaten. İlk kredimi alırken çok zorlandığım için, sonra o kadar kolay kredi verdiklerini gördüğümde şaşırmıştım. Ev için, araba için, çocukların okulu için... hatta tatil için veya istediğimiz herhangi bir şey için, istenildiği kadar para veriyorlardı. Fazla beklemek zorunda da kalınmıyordu. Her şey çok kolaydı!"

Tomás parmağını ona doğrulttu.

"Bunca kolaylık ancak seküritizasyonla mümkün oldu," yorumunu yaptı. "Olan şey şuydu: Amerikan bankaları sizin gibi borcunu geri ödeyebilecek kişilerin, yani AAA müşterilerin insanların ipoteklerini alıp parçalara ayırıyordu. Sonra ne yapıyorlardı? İyi bir ödeyici olan kişiden bir parça, orta karar müşteriden bir parça ve düşük gelirli veya işsiz olan, ödeme zorluğu çekecek müşteriden bir parça alıyorlardı. Yani, AAA, BB ve CC müşterilerinden parçaları tek bir üründe birleştiriyorlardı."

"Ama... parçalara ayrıldığı çok belli!"

"Eh, öyle tabii."

"O halde böyle bir şeyin kabul görmesi nasıl mümkün olabilir? Yatırımcılar ne satın aldıklarını anlamıyorlar mıydı?"

Tomás'ın gözleri parladı.

"İşin aslı, bankalar küçük bir hileden faydalanıyorlardı," diye açıkladı. "Ajansların şüpheli kalitedeki bu ürünlere maksimum *rating* vermelerini sağlıyorlardı!"

"Ne?" diye sordu Raquel hayretle. "Böyle bir işi nasıl yapabiliyorlardı peki?"

"Yetmişli yıllarda, deregülasyon iyice yer edinmeye başladığında *rating* ajanslarının parasını değerlendirdikleri ürünü çıkaranların ödemesine karar verildi. Bu bariz bir çıkar çatışması yarattı. Ajanslar ürünleri çıkarana bağımlı olduklarında onları gücendirmek istemezlerdi, öyle değil mi? Değerlendirmeler olumsuz olursa ürünleri çıkaranlar ödeme yapmazdı ve diyelim ki... kendilerine daha fazla sempati gösteren ajanslara giderlerdi. Bu yüzden ürünleri çıkaranları memnun etmek gerekiyordu. Bankalar ipoteklerin seküritizasyonunu ajanslara sunarken bu ürünlerin iyi ödeyen AAA müşterilerin parçalar barındırdığına dikkat çekiyorlardı."

"Ama bu ürünlerde CC müşterilerden de parçalar var," diye hatırlattı Raquel. "Ve bu müşteriler kendilerinden bekleneni ödeme eğilimine sahip değiller."

"Doğru ama ajanslar onlara değerlendirmeler için ödeme yapan bankaları memnun etmek zorundaydı. Bu nedenle de bu ipotek

seküritizasyonlarını AAA olarak değerlendirdiler. Bu da bu seküritizasyonların satın alınmasında çığ gibi bir büyümeye yol açtı. Piyasa, ajansların değerlendirmelerine güveniyordu ve yatırımcılar bu ürünlerin AAA olduğunu gördüklerinde güvenli bir şey olduğuna inanıyorlardı. Bu nedenle de hepsi satın almaya hazırdı! Ancak fazlasıyla güvenli ve daha az spekülatif ürünleri satın alan emeklilik fonları dahi bu AAA seküritizasyonlara yatırım yaptı. Böylece gayrimenkul sektörüne bol bol para aktı."

"Bankalar da işe hile katmaya hazır zaten!"

"Besbelli! Komisyonlarla ne kadar para kazandıklarını zaten gördünüz. Bir evin satışıyla kazanılan yüzde iki, kredi kartıyla satın alınan bir parfümün yüzde ikisinden çok daha fazla. *Subprime* da denilen krediler CC müşterilere kadar genişleyince komisyon isteyen işlemler katlandı. Kısa dönem kazançları ve bankacıların bonusları tavan yaptı. 2000 ve 2003 arasında krediler neredeyse dörde katlandı ve Amerika'nın en büyük beş bankası seküritizasyonlardan doğan paranın üçte ikisini mideye indirdi. Bu piramit sistemi pastasının kreması da bankaların ellerinde seküritizasyonla kalmamalarıydı. Bu seküritizasyonlar tüm dünyada, AAA bir ürün aldıklarını düşünen yatırımcılara satılmışlardı. Yani bankalar kime borç verdiklerini bilmekle uğraşmak zorunda değillerdi, seküritizasyonları üçüncü kişilere sattıktan sonra işler kötü giderse faturasını bu üçüncü kişilerin ödemesi gerekecekti. Bu sebeple gitgide daha fazla riske girmek için büyük bir teşvik vardı." Parmağını karşısındakine doğrulttu. "Şirketinizi riske sokacak bir karar almak için size on milyon avro değerinde bir bonus teklif ettiklerini hayal edin, ek bir avantajı olan bir risk. Zamanı geldiğinde hesabı siz değil, başkası ödeyecek. Bu kararı alır mıydınız?"

Raquel cevap vermeden evvel tereddüt etti.

"Hayır demek isterdim ama beni cezbettiğini de kabul etmeliyim."

"İşte, piyasa üzerindeki devlet denetiminin kalacağı vaadi karşılığında kampanyalarını finanse ettikleri politikacıların koruması altındaki bankacılar da böyle düşündü."

"Fakat bankalar bu ürünlerin kötü olduğunu bilmiyor muydu?"

"Elbette çoğu biliyordu. Örneğin Goldman Sachs ve Morgan Stanley seküritizasyonları müşterilerine satmaya çalışırken nasıl da kötüye gideceklerini biliyorlardı."

"İnanılmaz!" dedi Interpol ajanı hayretle. "Ya krediyi ödeyecekleri paraları olmadan ev satın alan insanlar? Endişelenmiyorlar mıydı?"

"Neden endişelensinler? Kendi ceplerinden metelik koymadan konut sahibi oluyorlardı ve emlak balonu büyüdüğünden gayrimenkul her geçen sene değer kazanıyordu. Bu işe girişmemek budalalık gibiydi. Faizler düşüktü ve bankalar leblebi gibi kredi veriyorlardı ve konutlar sürekli değerleniyordu. Kâr elde etmemek mümkün görünmüyordu. Her şey dev bir ziyafet gibiydi. Talep artarken emlak fiyatları da tırmanıyor, sadece yedi yıl içinde değerleri ikiye katlanıyordu. Evlerin değeri arttığı için de bankalar müthiş şartlarda kredi vermeye devam ediyordu ve daha fazla insan birkaç yıl sonra sattıklarında büyük paralar kazanacaklarına inanarak konut alıyordu. İşte gerçek bir piramit sistemi."

"Peki sürdürülebilir oldu mu?"

"Hiçbir piramit sistemi sürdürülebilir değildir!" Parmağını havaya kaldırdı. "Ekonomide eski bir deyiş vardır: sürdürülebilir olmayan sürmez. Gerçekten de öyledir. Konut artışı enflasyon yarattı, petrol fiyatlarındaki yükselmeyle kızıştı. Enflasyonun daha da artacağından korkan FED faiz oranlarını yükseltmeye başladı. Böylelikle Büyük Buhran'da olduğu gibi, balonu patlatan bu oldu. Faiz artışı aylık taksitleri maliyetli hale getirdi ve düşük gelirli veya işsiz olan CC müşterilerin ödeyecek paraları yoktu."

"O halde ne yaptılar?"

Tomás, yanıt gayet açık ve aşikârmış gibi omuzlarını silkti.

"Ödemediler," dedi. "Ceplerinden metelik koymadan konut satın almışlardı, bu yüzden aylık taksitler aylık gelirlerinin yarısını kesecek kadar pahalandığında konutu geri vermek onlar için fazla maliyetli olmadı. CC müşteriler ödeme yapmak yerine anahtarlarını onlara veren kurumlara teslim etmeyi seçtiler. Bankalar aniden elle-

rinde binlerce geri verilmiş konutla kaldılar ve onları yeniden satışa çıkardılar. Fakat durum değişmişti. Faizler artıyor ve konut satın almak için kredi almayı daha az cazip hale getiriyordu ve bu evlerin piyasaya geri çıkışı arzı yükseltti, bu da emlak sektöründeki fiyatları düşürdü. Konutların değerinin düştüğünü gören BB müşteriler daha fazla düşmeden evlerini satışa çıkardılar. Arz fazlalaşmış, fiyatlar düşmüştü. Amerika'nın bazı bölgelerinde bazı evler değerlerini yüzde yetmiş oranda kaybettiler."

Raquel dönüp salon camından görünen, yolun karşısındaki boş binaları işaret etti.

"İspanya'da da aynısı oldu."

"Burada olanlar, hayatım, Amerika'da yaşananların bir sonucu. Amerikalı müşteriler temerrüde düşüp evlerini toptan terk ettiler. AAA olarak değerlendirilmiş ama aslında BB ve CC tahvillerden parçalarla birleştirilmiş olan ipotek seküritizasyonları büyük kayıpları tetiklemeye başladı ve para emen gerçek girdaplara dönüştüler. Kaybı olanlar büyük para kaptırmıştı. Bazı bankaların durumu böyle oldu, birçok seküritizasyonu satmış olsa da hâlâ ellerinde stoklar kalmıştı ve bu sebeplerden battılar. Fakat mesele şuydu ki regülasyon eksiği fazla büyüme olanağı vermişti, o kadar ki ekonomiye zarar vermeden batmayacak kadar büyümüşlerdi. Devletin serbest piyasaya müdahale etmemesi için avaz avaz bağıran bankacılar bu kez devlete koşup dizlerinin üzerinde müdahale etmeleri için yalvardılar."

"Müdahale edildi mi peki?"

"Hem de nasıl! O ana kadar deregülasyonun kahramanı olan ve piyasanın serbest çalışmasına asla müdahale etmeyen Bush yönetimi, vergi veren vatandaşın yüzlerce ve binlerce milyon dolarını müflislerin damarlarına pompaladı. Direkt veya başka finansal kuruluşlar aracılığıyla, Bear Stearns, Merrill Lynch, Citigroup, Washington Mutual, Wachovia ve aynı zamanda evi olmayanların konut edinmesine yardım etme görevi gibi güçlü bir politikayla yatırım yapılmış ve üzerleri toksik seküritizasyonlarla kaplanmış Fannie Mae, Freddie Mac gibi ipotek komisyoncuları kurtarıldılar. Dünyanın en büyük

sigorta firması olan AIG dahi vergi veren vatandaşın paralarıyla kurtarıldı."

"Bu bir paradoks," dedi Raquel gülerek. "Fark ettiniz mi? Devleti piyasadan uzak tutmak için oluşturulmuş olan deregülasyon, devletin piyasaya müdahalesiyle son bulmuş."

"Tam bir çelişki, evet!" diyerek onunla hemfikir oldu Portekizli. "Fakat asıl rahatsız edici olan, bu seküritizasyonların çoğu Avrupa bankalarına satıldığı için problemin Amerika'yla sınırlı kalmaması. Britanya hükümeti, Lloyds, İskoçya Kraliyet Bankası ve Northern Rock bankalarını kamulaştırmak zorunda kaldı; Fransa hükümeti BNP Paribas, Hollanda hükümeti ABN Amro ve Fortis; İsviçre hükümeti Crédit Suisse'le aynısını yaptı. Amerikalı Lehman Brothers 2008'in Eylül ayında yardım istediği zaman Bush yönetimi taktik değiştirdi ve onun batmasına izin verdi."

"Ah, evet, bunu televizyonda gördüğümü hatırlıyorum," dedi Raquel. "Borsaların çökmesine neden olan da bu oldu, doğru değil mi?"

"Dahası da var. Deregülasyonun iflas edemeyecek kadar büyümesine izin verdiği Lehman Brothers, çöküşüyle birlikte ekonomiyi felce uğrattı. Bankalar, diğer bankaların ödeme gücünden kuşku duymaya başladılar ve paranın dönmeyeceği korkusuyla kredi vermeyi bıraktılar. Tıpkı 1929'da olduğu gibi paranın sirkülasyonu durdu. Krediler yükseldiği için problem ekonominin geri kalanına yayıldı. Örneğin insanlar otomobil sahibi olmaktan vazgeçtiler. İkinci el otomobil satışı zirve yaptı. Sipariş gelmeyince General Motors veya Chrysler gibi üreticiler binlerce işçiyi işten çıkarmak zorunda kaldılar. Krizin artmasıyla birlikte tüketiciler masraflarını kısarak başka satışları da olanaksız hale getirdiler. Ekonomi ve iş piyasası böylelikle çöküşe geçti. Ancak bankacılar zarar verici yönetimleriyle kazandıkları bonusları korudular ve deregülasyonu sona erdiren politikacılar olanlarla hiçbir alakaları yokmuş gibi davranıyorlardı."

"Ya biz?" diye sordu İspanyol. "Bu, İspanya'ya nasıl yansıdı?"

"Avrupa'daki kolay kredinin büyük bölümü, Amerikan seküritizasyonundan ve düşük faiz oranlarından elde edilen paraydı. Ame-

rika'daki insanlar konut kredilerini ödemek konusunda temerrüde düştüğünden oranlar yükselip seküritizasyonlar inanılmaz kayıplara neden olmaya başlar başlamaz Avrupa'ya para akışı durdu. Böylelikle finansman kesildi ve Avrupa bankaları para vermeyi bıraktı. Bunun bir sonucu olarak Avrupalı şirketler kendilerini finanse etmek konusunda aniden sıkıntı yaşamaya başladılar ve parasız kalınca birbiri ardına iflaslarını açıkladılar. Kapanan firmalarla birlikte Avrupa'da işsizlik arttı."

"Ve kamu borcu krizi başladı."

"Evet ama o daha sonra oldu. İlk başta problem, bankalar, Avrupalı firmalar ve İzlanda, Baltık ülkeleri, Ukrayna, Bulgaristan, Macaristan, Romanya gibi avro bölgesinin dışında kalan ülkelerle sınırlıydı. Avro bölgesinin kamu borcu krizi ancak..."

Evin içinde şiddetli bir patlama sesi yankılandı ve patlayan bir volkanınkini andıran gri bir duman bulutu girişteki holü kapladı. Tomás ve Raquel şaşkınlık içinde başlarını çevirip kapıya baktılar ve metalik duman bulutunun içinde hayalet gibi hareket eden siluetleri fark ettiler. Interpol ajanı anında kolunun altındaki tabanca kılıfına davrandıysa da sonra donup hareketsiz kalmak zorunda kaldı.

Karşılarında duran üç adam silahlarını onlara doğrultmuştu.

XXXIX

Tomás ve Raquel, bacakları aralanmış ve elleri havaya kalkmış olarak, yüzleri duvara dönük bir şekilde duruyorlardı, saldırganların en irisi üzerlerini aradı. Adam Interpol ajanının üzerindeki silahı alırken durumdan faydalanarak göğüslerini elledi.

"Bayağı iyilermiş!"

"Çek ellerini, *cábron*!" diye bağırdı İspanyol, ona bir dirsek darbesi indirmeye hazırlanarak. "O pis ellerini bana sürmeye cüret edeyim deme!"

İri yarı adam ajanın kolunu tutup bükmeye başladı ama Decarabia ona engel oldu.

"Sakin ol!" diye emretti. "Önce iş sonra eğlence!"

Adam bu sözlere itaat edip etmemekte kararsız, hâlâ Raquel'in kolunu tutuyordu, sonra kızın kolunu bırakıp onu duvara doğru itti. Eğilip sol kulağına doğru yaklaştı.

"Her şey bittiğinde," diye fısıldadı saldırgan bir sesle, "seni zevkten bağırtacağım güzelim!"

Hedefler etkisiz hale getirildikten sonra Decarabia, onlara kanepeyi işaret etti. Tutsaklar kendilerinden istenileni yaparak gösterilen yere oturdular. O zaman Tomás, aynı gün içinde kafasına silah dayanarak ikinci kez aynı kanepeye oturtulduğunu düşündü. Hayatının bir Hollywood filmine dönüşmüş gibi olması inanılmazdı.

Decarabia bir adım atıp Portekizli profesörün karşısına dikilerek ona doğru eğildi ve gözlerinin içine baktı.

"Beni hatırladın mı?"

Tomás kendisine bakan yüzü tanıdığında aniden kıpkırmızı kesildi.

"Sen o silahlı adamsın," dedi şaşkın bir şekilde. "Bizi Lizbon'da takip edip... sen onu öldürdün... onu..."

"Senin şu işgüzar arkadaşını, evet," dedi Decarabia gülümseyerek. "O bendim. Beni unutmadığına memnun oldum."

"Seni onun bunun..."

Tomás sövmesini bitiremeden büyük bir öfkeye kapılarak karşısındaki adamın yüzüne doğru bir yumruk savurdu ama Decarabia sol kolunu kaldırarak yumruğu savuşturdu. Ve karşılığında Beretta'yı tutan elinin tersiyle ona bir tokat attı. Tomás şiddetli tokadın etkisiyle başını duvara çarptı.

"Senin arkadaşın uslu durmadı," diye hırladı saldırgan alçak bir sesle. "Kendisine ait olmayan bir şeyi saklıyordu ve bu hiç de hoş bir hareket değil." Afallamış görünen avına doğru eğildi. "DVD nerede?"

Tomás her ne kadar sersemlemiş olsa da başını dikleştirip kendisine saldıran adama odaklanmaya çalıştı.

"Hangi DVD? Benim DVD'den haberim..."

Portekizlinin yüzüne şimşek hızında bir tokat daha indi.

"Kurnazlığın lüzumu yok. Nerede o lanet DVD?"

Tomás'ın aklından kendini korumak için teslim olmak geçti ama gururu baskın çıkıyordu ve hâlâ sersemlemiş bir vaziyette olmasına karşın dönüp karşısındakinin yüzüne baktı.

"Bende DVD falan yok," diye bağırdı meydan okur gibi karşısındakinin gözlerinin içine bakarak. "Steven Spielberg'in *Kayıp DVD'nin Ahmakları* adlı son filmini kastetmiyorsan tabii."

Decarabia gözlerini avından ayırmadan onu baştan aşağı süzerek ve yüzünde belli belirsiz kuşkulu ve küçümser bir tebessümle doğruldu.

"Demek oyun oynamak istiyorsun ha?" diye sordu tehditkâr ve öfkeli bir tonda. "Bakalım böyle gülmeye devam edebilecek misin?"

Yana doğru geçip Raquel'i saçlarından yakalayarak vahşi bir hareketle kendisine doğru çekti.

"Ahh, lanet olsun!" diye bağırdı İspanyol kadın acı içinde. "Bırak beni!"

Decarabia elini arkaya atıp pantolonunun arka cebinden bir İsviçre çakısı çıkardı. Bıçak kısmını açıp kızın yüzüne doğru yaklaştırdı.

"Bu güzel yüzü parçalayarak işe başlayacağım," diye haber verdi, bıçağı kurbanının kızarmış teninde gezdirerek. "Sonra onu diri diri parçalarına ayıracağım, manzaranın tadını çıkarabilmen için bunu yavaş yavaş yapacağım." Kaşlarını indirip kaldırarak boğuk bir kahkaha attı. "Biraz eğlenelim..."

Saldırganın bıçağının Raquel'in yüzünde gezindiğini gören Tomás, fazla direnme şansının olmayacağını fark etmişti. Bu adamın Lizbon'da güpegündüz, sokak ortasında bir polis memurunu son derece soğukkanlı bir şekilde öldürdüğüne şahit olmuştu. Artık ondan her şeyi bekleyebilirdi.

Derin bir nefes alarak boyun eğer bir ifadeyle başını yere indirdi.

"Ne bilmek istiyorsunuz?"

Bu soruyla birlikte Decarabia'nın yüzünde bir tebessüm belirdi; bu seferki samimiydi çünkü maçı kazanmıştı. Bıçağı katladı ama çakıyı İspanyol kadının yüzüne yakın tutmaya devam etti.

"DVD nerede?"

"Bilmiyorum."

Saldırganın yüzündeki tebessüm kayboldu ve hızlı bir parmak hareketiyle bıçağı tekrar açarak yeniden kurbanına yaklaştırdı.

"Yanlış cevap," diye mırıldandı. "Soruyu tekrar ediyorum: DVD nerede?"

"Filipe onu saklamış." Daha kötü bir şey olmasını engellemek için hızlı hızlı konuşuyordu. "Nereye koyduğunu bilmiyorum ama o... o bana bir ipucu verdi."

"İpucu mu?"

"Çözülmesi gereken bir şifre verdi. İçinde beni DVD'ye götürecek bilgiyi barındıran bir şifre."

Decarabia'nın yüzü hiçbir şey anlamamış gibi şaşkın bir ifadeye bürünmüştü.

"İyi de sana neden lanet bir şifre verdi? Niye o kahrolası DVD'nin yerini doğrudan doğruya söylemedi?"

"Bu bilginin yanlış kişilerin eline geçmesinden korkuyordu," diye karşılık verdi profesör. "Biz çocukken birlikte şifreli bulmacalar hazırlardık, o da bilgiyi bu şekilde saklamanın iyi bir fikir olacağını düşünmüş olmalı. Bu şekilde o şifreyi sadece benim çözebileceğimi düşünüyordu sanırım."

Decarabia dudaklarını bükerek duydukları üzerinde bir süre düşündü.

"Söylediğin o kadar tuhaf ki doğru da olabilir," diyerek yorum yaptı. "Nerede bu şifre?"

Portekizli bu bilgiyi paylaşıp paylaşmaması gerektiğinden emin olamayarak duraksadı. Ne var ki Interpol ajanının yüzüne doğrultulmuş çakı, iş birliği yapmaktan başka bir seçeneği olmadığına onu ikna etti.

"Filipe'nin... yani onun ölmeden evvel bana verdiği bir zarfın üzerinde."

Saldırgan arkasını dönüp duvarlardaki raflara ve zarfın olabileceği yüzeyleree göz gezdirdi.

"Nerede bu zarf?"

"Bankada."

Gözleri şaşkınlıkla büyüyen saldırganın yüzünde telaşlı bir ifade belirdi.

"Hangi banka?"

"Madrid'e geldiğimde bir bankaya girip bir kasa kiraladım. Zarf da o kasada."

"Kasa kiraladın demek. Eğer bu doğruysa kasanın anahtarı sende olmalı..."

Tomás, tehditkâr bir şey yapmadığını göstermek için kolunu yavaşça hareket ettirerek elini cebine attı ve küçük bir anahtar çıkardı, onu karşısındaki adama doğru tuttu.

"İşte burada."

Decarabia anahtarı alıp dikkatle inceledi. Ardından da gözlerini kısarak sanki onun yeşil gözlerini delip geçecekmiş gibi Portekizli profesörü süzdü.

"Benimle dalga geçmediğini ümit ediyorum," diyerek uyardı onu, tehditkâr bir ses tonuyla. Ardından tabancasını Tomás'a doğrulttu. "Haydi, kalk!"

Portekizli tereddütlü bir tavırla ayağa kalktı.

"Nereye gidiyoruz?"

"Bankaya elbette." Sonra cüsseli adamına döndü. "Sen benimle geliyorsun." Bakışlarını üçüncü adama çevirdi. "Sen onunla kal. Operasyon tamamlanana kadar ona dokunmayacaksın, anladın mı? Sonra istediğini yapabilirsin!"

Raquel, bir şeyler yapması için yakarır gibi Tomás'a dehşet dolu bir bakış attı.

"Onun... onun da bizimle gelmesi gerekiyor," dedi profesör tereddütlü bir sesle. "Yoksa hiçbir şeyi halledemeyiz."

Decarabia hayretle kaşlarını çattı.

"Bak şu işe! Nedenmiş?"

"Çünkü ortak hesap," diye yalan söyledi. "Kasayı açmak için bize verdikleri şart buydu. Onu açarken ikimizin de orada olması gerekiyor. İkimiz birlikte olmazsak kasaya erişimimiz olmaz."

Decarabia bakışlarını Tomás'tan Raquel'e çevirdi. İspanyol başını onaylar anlamda sallayınca tekrar Portekizliye döndü.

"Ama sen bankada hesabı tek başına açtığını söylememiş miydin?"

Tomás yüzüne masum bir ifade takındı.

"Ben mi? Elbette yalnız değildim. O beni karşıladı ve birlikte Seseña'ya geldik, bana zarfı kasaya koymamı kendisi önerdi zaten. Yakınlarda bir banka görünce bundan fayda sağlayıp işlemi gerçekleştirdik."

Decarabia fikirlerini sormak istermiş gibi adamlarına baktı ama oradan bir yardım alamayacağını hemen anladı: bu adamlar sadece uygulamacıydı, karar verici olamazlardı. Derin bir iç geçirerek Tomás'a bakıp başını olumlu anlamda salladı.

"Pekâlâ," dedi sonunda. "Hep birlikte gidelim."

XL

Koyu renk camlı Mercedes adacıktan dönerek profesörün aynı sabah Raquel'i ve annesinin kaldığı bakımevini aradığı telefon kulübesinin yanındaki kaldırımda durdu. Portekizli profesör ve Interpol ajanı arka koltukta yan yana büzülmüş, sessizce oturuyorlardı. İri yarı adam yanlarında, onları gözlüyordu.

Decarabia motoru kapatıp arkasını dönerek iki tutsağa baktı.

"Şimdi iniyoruz," diye haber verdi. "Silahlarımız gerektiğinde kullanmak üzere ceketlerimizin iç cebinde olacak. Yanlış tek bir hareket istemiyorum, anlaşıldı mı?" Gözlerini profesörden ayırmadan parmağını Raquel'e doğru uzattı. Bankada birileri herhangi bir anormallik hissedecek olursa bu güzelliğin kafasında bir delik açılır, ona göre." Parmağını Tomás'a çevirdi. "İşler kontrolden çıkacak olursa sen de onu takip edersin. Hikâyenizi anlatacak kimse kalmaz. Anladınız mı?"

Tomás gözlerini Decarabia'ya dikmişti.

"Bizi öldürürseniz DVD'ye ulaşamazsınız..."

Decarabia kayıtsız bir tavırla omuzlarını silkti.

"Önemi yok," diye karşılık verdi hiç umurunda değilmiş gibi bir tavırla. "Bizim önceliğimiz o DVD'yi etkisiz hale getirmek. Elbette ideali onu ele geçirmek olur. Ama bu materyal ortadan kaybolursa bize o da uyar." İşaret parmağını ikaz ediyormuş gibi havaya kaldırdı. "Yeterince adil, değil mi? Sizi kandırmak istemem!"

Mesajın iki tutsak tarafından algılanmasını bekledikten sonra sürücü tarafının kapısını açarak arabadan indi. Hemen ardından Mercedes'in kapı kilitleri bir *klik* sesi eşliğinde açıldı ve tutsaklar arabadan birer birer indiler. Hava sıcaktı ve kızgın güneş yüzlerini yakıyordu. Tomás ellerini kaldırıp güneşe siper ederek o sabah girdiği banka şubesine baktı.

"Şu banka."

Decarabia ona kendisine eşlik etmesini işaret etti; aynı esnada Raquel'in hemen arkasında olan diğer iki adam iki yanına geçtiler.

"Kimliğiniz var mı?"

"İşte buyurun."

Portekizli profesör kimliğini banka memuruna uzattı ve saldırganların fark etmemelerini umarak Raquel'e de aynısını yapmasını işaret etti. Banka memuru her iki kimlikteki bilgileri de bilgisayara girerek bekledi. Raquel Maria de la Concha Gonzàlez ismini göremeyince yüzünde afallamış bir ifade belirdi.

"*Señorita* için bir hesap..."

"O benimle birlikte," dedi Tomás telaşla, banka memuresinin her şeyi berbat etmesine izin veremezdi. "Kasada her ikimizin şahsi eşyaları var."

Banka memuru kadın omuzlarını silkti: bunu anormal veya tuhaf bulduğundan yapmamıştı, insanların kendi kasalarını açmaya zaman zaman tanıdıklarıyla birlikte geldikleri olurdu. Sisteme bu kez Tomás Noronha ismini girdi ve fotoğrafın gişeye yaslanmış adama ait olduğuna emin olmak için bir ekrana bir de adama baktı.

"Hesap bu sabah açılmış, değil mi?" diye sordu sanki bir cevap beklemiyor, kendi kendine konuşuyormuş gibi. "Kasanın anahtarı yanınızda mı?"

Profesör anahtarı cebinden çıkarıp kadına gösterdi.

"İşte burada."

Banka memuresi ayağa kalkıp bankonun ilerisine, orta alana doğru bakıyormuş gibi yaptı, bankanın girişini kontrol eden güvenlik görevlisini gördüğünde ona müşteriyi işaret etti.

"Estebàn, beyefendi ve hanımefendiyi kasalarına götürür müsün lütfen?"

Görevli onlara yolu gösterdiğinde beş kişinin kendisini takip ettiğini fark ederek kaşlarını çattı, bu sayıda insanın güvenlik kasasına gitmesi çok rastlanır bir şey değildi ama anormal bir şey de sayılmazdı, o nedenle bir şey söylemeden yürümeye devam etti. Koridoru geçip metalik bir kapıya vardıklarında görevli duvardaki dijital panele bir şifre girerek kapıyı açtı.

Kasaların olduğu salona girdiklerinde Decarabia'nın yakın takipte olduğu Tomás görevliye döndü.

"*Muchas gracias*,"[36] diyerek teşekkür etti. "Hangi kasa olduğunu biliyorum, siz dışarıda bekleyebilirsiniz, teşekkürler."

Görevli geriye dönüp kapının yanında beklemeye koyuldu. Decarabia adamlarından birine bir baş işareti yaparak güvenlik görevlisini işaret etti.

"Sen onunla kal," diye fısıldadı. "Gerekirse etkisiz hale getir."

Bunun üzerine adam iki tutsağı arkadaşlarıyla birlikte bırakarak kapıya doğru yöneldi. Kasalara yakın tarafta kalan dörtlü tuhaf bir grup oluşturuyordu. Tomás kendisini mecbur hissederek Decarabia'ya hitaben konuştu.

"Biraz açılabilir misiniz?" dedi. "Bu şekilde kıpırdayamıyorum bile."

"Ben de kıpırdamanı istemiyorum zaten," diye karşılık verdi Decarabia, yüzünde pis bir sırıtışla. "Sus ve kasayı aç."

Portekizli rahatsız bir tavırla dönüp anahtarı kasaya soktu. Kasa hafif bir *klik* sesiyle açıldı. Saldırganların meraklı bakışları kasanın karanlıkta kalan iç kısmına doğru kaydı. Kasanın dibinde sadece kalın bir zarf görünüyordu, karanlıkta başka bir şeyin olup olmadığı görülmüyordu.

"Zarf bu," dedi Tomás yüzünde davetkâr bir tebessümle. "Almak ister misiniz?"

---

36 (İsp.) Çok teşekkür ederim. (ç. n.)

Decarabia şüpheli bir ifadeyle onun gözlerinin içine baktı, avının tebessümü hiç de güven telkin edici değildi. Bu bir tuzak olabilir miydi?

"Sen al."

Portekizlinin duymak istediği de buydu.

Elini kasanın içine daldırıp parmaklarını zarfın düz yüzeyinde gezdirdi. Elini bir bilinmeyeni keşfeden bir örümcek gibi zarfın içine soktu ve içinde duran soğuk ve sert objeye dokundu.

Şok tabancası.

Onu eline alıp işaret parmağını tetiğe soktu. Gözlerini kapayıp derin bir nefes alarak bir sonra yapacakları için hazırlandı. İçinden üçe kadar sayıp şimşek gibi bir hızla çekip çıkararak Decarabia'nın göğsüne doğrulttu.

Ve tetiğe bastı.

Bir gürültü duydu ve saldırgan acıyla haykırdı. Ters bir şeyler olduğunu fark eden iri adam, paltosunun cebindeki Glock'a davrandı ama silahı almaya fırsat bulamadı çünkü Tomás bu kez şok tabancasını ona doğrultarak bir elektrik akımı da onun üzerine boşalttı. Kasaların olduğu salonun girişinde bekleyen iki adam bağrışmaları duyarak içeri daldılar, güvenlik görevlisi neler olduğunu anlamaya çalışırken Decarabia'nın adamı silahını çoktan eline almıştı.

"*Que pasa*?" diye sordu görevli şaşkınlık içinde. "Neler oluyor?"

O sırada almış olduğu ajan eğitimini hatırlayan Raquel, yerde acıyla kıvranan iki adamı görerek iri olanın silahına doğru atılıp Glock'u eline aldı.

Bir silah sesi duyuldu.

Güvenlik görevlisi yere düştü, kafası bir karpuz gibi yarılmıştı. Decarabia'nın adamı işlerine karışmaması için onu katletmişti. Engeli kendinden uzaklaştırarak ve gözlerini hedeflerinden ayırmadan güvenlik kasalarının olduğu salonun koridoruna doğru atıldı, tetiği çekmeye hazır bir halde öne uzattığı iki eliyle silahı tutuyordu.

Bir al ateş daha edildi.

Bu kez ateş eden Raquel'di. Midesinden vurulan saldırgan iki büklüm olup yere yuvarlandı. Decarabia'nın şok tabancasının yarattığı etkiden toparlanmaya başladığını gören Tomás, tabancayı yeniden ona doğrultup tetiğe bastı fakat alet bu kez silah çalışmadı: boşalmıştı.

Tomás fazla zamanları olmadığını fark ederek İspanyol kadını kolundan tutup çekti.

"Çabuk!" diye bağırdı telaşlı bir sesle. "Yakalanmadan kaçalım buradan!"

Raquel tereddüt etti, ne de olsa artık elinde bir Glock vardı fakat hemen ardından düşmanlarının ölümüne savaşacaklarını hatırladı. Adamlardan birini etkisiz hale getirmişti ama hâlâ savunmasızlarken diğer ikisini de öldürmeli miydi? Üç dört saniye sonra kendilerine geldiklerinde yakalanmalarına izin mi verecekti? Aksi bir durum söz konusu olursa onları temizlemeye cesareti olacak mıydı? Her üç sorunun cevabının da olumsuz olduğunu biliyordu.

"Gidelim!" diye üsteledi Tomás çaresizlik içinde. "Kaçmalıyız!"

Güvenlik kasalarının olduğu bölümden koşarak çıkıp koridoru geçtiler. O sırada bankanın alarmı çalmaya başladı, sonuçta iki el silah sesi duyulmuştu. Fakat iki şüpheli kapılar içeriden kilitlenmeden evvel dışarı çıkıp kaçmayı başarmışlardı.

XLI

Uzun süre koştuktan sonra soluk soluğa bir parktaki banklara oturdular. Oldukları yer güvenli bir sığınak gibiydi çünkü etraftaki çalılar görünmelerini engelliyordu. O sırada siyah camlı Mercedes'in onları bulmak ama aynı zamanda kimselere görünmeden ve takip edilmediklerinden emin olmak ister gibi aceleyle sokakları dolaşıp güneye doğru gözden kaybolduğunu gördüler.

"İzimizi kaybettiler," dedi Tomás rahat bir nefes alarak. "Sanırım artık tehlikede değiliz!"

Hemen ardından siren seslerini duydular ve çok geçmeden tepe sirenleri açık üç polis arabasının ve bir ambulansın peş peşe sokaktan geçip bankanın olduğu tarafa gittiğini gördüler. Raquel biraz soluklandıktan sonra ayağa kalktı.

"Gidelim," dedi.

Portekizli şaşkın, hatta dehşet dolu bir ifadeyle dönüp ona baktı.

"Nereye gitmek istiyorsunuz?"

Bu kez şaşırma sırası Interpol ajanındaydı.

"Polise elbette," diye karşılık verdi ama profesörün yüzündeki kaygılı ifadeyi gördüğünde duraksadı. "Neden?"

"Delirdiniz mi siz?"

"Problem nedir?"

Tomás işaret parmağıyla polis arabalarının gittiği istikameti gösterdi.

"Kendimizi polise teslim edersek işimiz biter!"

İspanyol kadın sabırsız bir edayla gözlerini devirdi.

"Ah, saçma sapan konuşmayın," diyerek azarladı onu. "Polise gidip her şeyi anlatmalıyız. Mercedes'in takip edilmesi için bir ihbar yayınlar ve adamları hemen yakalarlar."

Interpol ajanı tam uzaklaşmak üzere arkasını döndüğünde Portekizli profesör koşup onu tuttu.

"Ne olur durun Raquel," dedi yalvarır gibi. "Son derece güçlü kişileri karşımıza almış durumdayız. Bizi bankanın güvenlik görevlisini öldürmekle suçlayacaklardır."

"Bu çok saçma!"

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsunuz? O halde size bir şey sormama müsaade edin. Bu son birkaç saat içinde olanlardan sonra hâlâ Filipe'yi öldürdüğümü düşünüyor musunuz?"

"Elbette hayır. Seseña'da evdeyken o tiplerden birinin onu öldürenin kendisi olduğunu söylediğini duydum ve..."

"O halde ben niye kaçıyorum sizce?" diye üsteledi profesör. "Ve neden Portekiz polisi beni arıyor ve Interpol'e benim bir katil olduğuma dair rapor verildi? Neden?"

İkisi de birbirlerinin gözlerinin içine bakıyordu, Tomás savunmasını yaparken Raquel de tüm bunları değerlendiriyordu ve nihayet profesörün söylediklerinde haklı olduğunu fark etti.

"Bizi bankanın güvenlik görevlisini... öldürmekle suçlayacaklarını mı düşünüyorsunuz?"

Tomás gözlerini ondan ayırmadan yanıtladı.

"Buna eminim," diye karşılık verdi kararlı bir tavırla. "Belki hemen değil, bu herifler hâlâ yoldalar ama liderlerini durumdan haberdar edecekler. Ve siz birkaç saat içinde polisin nasıl tutum değiştireceğini göreceksiniz. Görevliyi sizin ve benim öldürdüğüme dair görgü tanıkları peyda olacak ve başımızın belada olduğunu anlayacağız." Elini göğsüne bastırdı. "Benim fotoğrafımı televizyonlara dağıtmışlardı, düşünsenize! Grubun başı gibi görünen o herif Filipe'yi öldürdü ve asıl şüpheli olarak okları bana çevirmeyi

başardı!" Yeniden polis arabalarının gittiği istikameti işaret etti. "Polise gidersek işimiz biter. Anlıyor musunuz? Biter!"

Interpol ajanı duydukları üzerinde bir süre düşündü. Polisten kaçmak tarzına aykırıydı. Sonuç itibarıyla kendisi de bir polisti. Nasıl olur da kendi meslektaşlarına güvenemezdi? Fakat aynı zamanda Tomás'ın söyledikleri mantıklıydı. Herkesin aradığı bu DVD işinin ucu çok önemli kişilere dokunuyor olmalıydı: Filipe'nin saklamaya çalıştığı materyalin peşine düşen profesyonel bir komando tarafından kendi evinde tutsak edilmesinin sebebi de ancak bu şekilde açıklanabilirdi. Filipe de onun yardımını istediğinde bu operasyonun ne kadar hassas olduğundan bahsetmişti. Zaten bu da olan bitenin önemini gösteren bir kanıt değil miydi? Tüm bunlar hesaba katıldığında, ortada böylesine bir DVD varken basit bir Interpol ajanı ile işsiz bir tarih profesörünün canlarının tehlikede olması kimin umurundaydı?

Derin bir iç geçirerek durumu kabullendi.

"Ne yapmayı öneriyorsunuz?"

Bu kez yola koyulmak üzere ayağa kalkma sırası Tomás'taydı.

"Kaçmaya mecburuz."

Madrid'in Trés Olivos denilen bölgesindeki dairenin kapısını açıp içeriye baktılar. Geniş salon karanlıktı, kapalı panjurlardan içeri sızan hafif ışık, havada uçuşan toz zerreciklerini aydınlatıyor ve birer elmas parçası gibi görünmelerine neden oluyordu. İçeriye bir küf kokusu hâkimdi ve dairenin günlerdir, hatta belki de haftalardır kapalı olduğu belliydi.

"Kimin bu ev?"

"Interpol'den Lahey'e transfer olmuş bir meslektaşımın," diye karşılık verdi Raquel. "Gelecek haftaya kadar dönmeyecek ve benden çiçeklerini sulamamı istemişti."

Daireye zevkli bir kadın elinin değdiği belliydi. Perdelerin kumaşı, koltukların ve abajurunkiyle uyumluydu. Duvarlara tablolar asılmıştı, mobilyaların üzerinde otuz yaşlarında, zayıf bir kadının

tek başına veya başka insanlarla çekilmiş fotoğraflarının olduğu çerçeveler serpiştirilmişti.

Tomás çerçevelerden birini eline aldı. "Bu o mu?"

"Evet. İsmi Marilù." Sonra durup profesöre baktı. "Neden? Sizce güzel mi?"

Tomás başını kaldırıp tatlı bir şekilde gülümsedi.

"Sizin kadar değil."

Bu iltifat Raquel'i güldürdü.

"Ah, siz Portekizliler çapkınlık yapmadan duramazsınız, değil mi?"

"Bana bunun hoşunuza gitmediğini söylemeyin..."

İspanyol kadın kızararak elini boynundaki kolyeye götürüp zinciriyle oynadı.

"Hoşuma gitmediğini söyleyemem, evet."

Tarih profesörü, kadının gözlerine iltifat etmeye hazırlanırken (sonuçta böyle güzel bir kadınla bir dairede baş başa kalmak başına sık gelen bir şey değildi) mobilyalardan birinin üzerinde duran sabit telefon dikkatini çekti.

"Telefonu kullanabilir miyim?" diye sordu elini ahizeye götürerek. "Arkadaşınız kızmaz, değil mi?"

Raquel yüzünde şaşkın bir ifadeyle kaşlarını kaldırdı.

"Ne yapıyorsunuz?" diye sordu. "Kime telefon edeceksiniz?"

Portekizli çoktan ahizeyi eline almıştı.

"Annemin kaldığı bakımevine," diye karşılık verdi. "Çözmem gereken ciddi bir mesele var. Emekli maaşında kesinti yaptılar ve bakımevinin sahipleri..."

Interpol ajanı telefonu onun elinden çekip alarak yerine geri koydu.

"Hiçbir şeye dokunmayın!"

Bu tavır karşısında şaşıran Tomás'ın gözleri büyüdü.

"Ama neden? Sorun nedir?"

"Annenizin kaldığı bakımevinin telefon kayıtlarını dinliyor olabileceklerinin farkında değil misiniz?" dedi. "Onu ararsanız yerimizi hemen bulurlar!"

"Ne?"

"En basit yöntemdir bu, Tomás. Kaçan birini bulmak istediğimizde tanıdıklarıyla olan bağlantılarını gözlem altına alırız. Ve onlarla temas kurduklarında... bingo! Onları yakalarız. Gayet de basittir." Telefona baktı. "Bunu kesinlikle onlar da yapıyordur."

Profesör irkilerek bir adım gerileyip sanki ölümcül ışınlar yayıyormuş gibi telefona baktı

"Bu sabah da bakımevini aramıştım," dedi. "Sizce... yani..."

İspanyol kadın parlak gözleriyle ona baktı.

"Bu her şeyi açıklıyor!" dedi. "Madrid'de olduğunuzu bu şekilde anlamışlardır. Muhtemelen benim Filipe'yle olan bağlantımı çözdüler ve gerisi geldi."

Tomás bu sözlerle birlikte azarlanmış bir çocuk gibi başını önüne eğdi. Böylesine budalaca bir hata yaparak düşmanı, Raquel'in dairesine çekmiş olduğu için utanmıştı. Annesinin içinde bulunduğu zor durumu düşünmek moralini daha da fazla bozuyordu. Bakımevinin eksik kalan ödemesini yapmak zorundaydı ve bu, içinde bulunduğu durumu daha da kötü hale getiriyordu. Bakımeviyle bağlantıya geçemezse neler olduğunu nasıl öğrenecekti? Ya bakımevi sahipleri annesini gerçekten de sokağa atarlarsa ne olacaktı? Böyle bir şey olursa kendini asla affetmezdi. Fakat seçeneklerini serinkanlı bir şekilde değerlendirmeliydi. Acaba teslim mi olmalıydı? Fakat bunu yapmak problemini çözer miydi? Kesinlikle daha da kötüleştirdi, çünkü polise teslim olduğu anda o güçlü haydut çetesinin eline düşeceğinden emindi.

Başını kaldırıp Raquel'e baktı.

"Bir çözüm bulmamız gerekiyor," dedi. "Ve benim aklımda bir plan var."

XLII

Arka koltuktan gelen iniltiler, araba kullandığı halde Decarabia'yı dönüp arkaya bakmaya itti. Bu operasyonda kendisine tahsis edilen bu adamların adını bilmiyordu ve öğrenmek gibi bir niyeti de yoktu ama acil bir durumla karşı karşıya oldukları ortadaydı.

Yaralı adam acıdan kıvranıyor ve onunla ilgilenmesi gereken diğer hödüğün ne yapması gerektiğiyle ilgili en ufak bir fikri yokmuş gibi görünüyordu. Uzmanlığının can kurtarmak değil, can almak olduğu aşikârdı.

Beklenmedik bir durumla karşı karşıyaydılar. Decarabia tekrar önüne dönerek bu nahoş duruma bir çözüm düşündü ve amirinden fikir alması gerektiğine karar verdi.

Hemen kulaklığı taktı ve telefon numarasını tuşladı.

Bağlanır bağlanmaz hattın diğer ucundaki ses konuştu. "Ee, neler oldu? DVD'yi aldınız mı?"

Decarabia kötü haberi vermek için derin bir nefes aldı; bunun kolay olmayacağını biliyordu.

"Ne yazık ki hayır Sayın Maguş," dedi nötr bir ses tonuyla, kendisini bekleyen öfkeye karşı koymak için duygularına hâkim olmalıydı. "Kuş, yumurtasıyla birlikte yuvadan uçtu."

Bir sessizlik oldu.

"Ne?"

Soruda şaşkın ama tehditkâr bir ton vardı fakat Decarabia bunun kendisini yıldırmasına izin vermedi, özel birliklere katıldığı

günden beri tehlikeli şeylere alışkındı ve amirlerinin hiddeti onu asla korkudan titretmemişti.

"Bize söylediğiniz yerde iki muhabbet kuşu yakalamıştık," dedi. "Fakat anlaşılan DVD adamımızın elinde değilmiş."

"Dalga geçiyorsun..."

"Maalesef hayır, Sayın Maguş. Aslına bakılırsa onda sadece bir zarf vardı, muhtemelen zarfın içinde bizi bu DVD'ye götürecek bazı bilgiler bulunuyormuş."

"Bu nasıl karışık bir şey. Sen neden bahsediyorsun?"

Astı sabırlı olmasına yardımı olması için derin bir nefes aldı.

"Bana verdiğiniz yanlış bilgilerden bahsediyorum," dedi. "Bu tip bir işin iyi gidebilmesi için bilgilerin kesin ve net olması gerekir. Bana DVD'nin adamda olduğunu söylemişlerdi ama bu doğru değilmiş. DVD'nin bulunduğu yeri gösteren bir dizi talimattan başka bir şey yoktu onda ve bu da tamamen başka bir şey!"

Hattın öbür ucundaki ses sakinleşti.

"Şimdi anladım. Ee yani?"

"Yani bu her şeyi değiştirir, ayrıca takip ettiğimiz adam da az değil. Tedbir olsun diye bilgileri güvenlik kasasında saklamış." Derin bir iç geçirdi. "Tahmin edebileceğiniz gibi, doğaçlama hareket etmek zorunda kaldık. Ben hedefleri arabaya bindirip bankaya getirdim."

"Aklını mı yitirdin?"

"DVD'nin nerede olduğunu öğrenmenin tek yolu buydu Sayın Maguş," diye açıkladı. "Fakat her şey ters gitti. Kahpenin evladı zarfın içine bir şok tabancası saklamış, bir de Interpol'den olan kadın bizim adamın elinden Glock'u almayı başardı ve ateş etti. Ardından bu ikisi kaçtılar ve biz bankanın güvenlik görevlisini öldürmek zorunda kaldık, tam bir karmaşa!" Ofladı. "Adamlardan biri yaralandı ve ben onunla ne yapmam gerektiğini bilemiyorum."

"Hastaneye götür."

"Ne hastanesi Sayın Maguş, acil servise midesinde mermi olan bir adamla girersem polis anında orada biter!"

"Sen polisi dert etme," diye karşılık verdi Maguş. "Ben hemen İspanyol otoriteleriyle bağlantıya geçerim ve problem çözülür. Şu anda önemli olan o lanet DVD'yi bulmak. Muhabbet kuşlarımız şu anda nerede?"

O noktada çuvallamış olduğu için Decarabia'nın canı fazlasıyla sıkkındı.

"Hiçbir fikrim yok Sayın Maguş," diyerek kabullendi güçlü bir şekilde. "O karmaşada kaçmayı başardılar. Peşlerine düştüğümüz halde izlerini kaybettik. Yanımızda bir yaralı olması işleri zorlaştırdı, tahmin edersiniz."

Bu kez derin bir iç geçirme sırası amirindeydi, duyduklarına sinirlendiği belliydi.

"İspanyol otoritelerini haberdar edeceğim," dedi. "Siz ahmaklara gelince, hemen buraya geri dönün."

Cevabı beklemeden telefonu kapadı.

XLIII

"Ee, neymiş planınız?"

Raquel'in sesinde, sanki bu kadar karmaşık bir durumun basit bir tarih profesörü tarafından çözülmesi olanaksızmış gibi şüpheci bir ton vardı. Sonuçta mesleği polis olan kendisi değil miydi?

Tomás, Interpol ajanının tavrına aldırış etmeden dönüp koridora yöneldi. Girişteki masanın üzerine bıraktığı zarfı alarak salona geri döndü. İspanyol kadın kanepede oturmuş, ne yaptığına bir anlam veremeden bakışlarıyla onu takip ediyordu. Profesör zarfı havaya kaldırıp kadına gösterdi.

"Bunu görüyor musunuz?"

Raquel eğilip zarfın bir yüzüne yazılmış dört satırı inceledi.

G O s a n S E C
O T a t + & A R
H E R T A T O
O V S A N S M B

"Bu karmaşık şey de nedir?"

Tarih profesörü kriptogramı kendine doğru çevirip dikkatle inceleyerek satırlarda bulunan farklı kombinasyonları anlamlandırmaya çalıştı.

"Filipe'nin bana bıraktığı bulmaca," diye açıkladı. "Herkesin peşinde olduğu şu meşhur DVD'nin yeriyle ilgili talimatlar içerdiğini tahmin ediyorum. Bunu deşifre etmeyi başarırsak onu buluruz."

Raquel zarfı eline alıp satırlara göz gezdirdi; ona fazlasıyla karışık gelmişti ve gizemini çözemeyeceğinden emindi.

"Bir işe yaramaz," dedi kibirli bir şekilde zarfı ona geri vererek. "Çocukça bir şey bu!"

İspanyol kadının sert ve katı tarzı Tomás'ı şaşırtmış, kısmen de moralini bozmuştu. Çocukça mı? Olayı böyle mi görüyordu? Bir bakıma haklı olabilirdi: Filipe eski günlerde, tatilleri sırasında zaman öldürmek için oynadıkları bir oyunu temel almıştı. Fakat kriptogramı çözmek probleme bir çözüm olacaksa bunun ne ehemmiyeti vardı? Ve eğer öyleyse onları çözüme götürecek yolu neden takip etmesinlerdi?

"Bu yolu beğenmediyseniz ne yapmamızı önerirsiniz?"

Raquel'in parlak bakışları sanki uzaklara dalmıştı, genç kadın daha önemli şeylerle meşgulmüş gibi görünüyordu. Sonra silkinip o ana geri döndü.

"Interpol bize yardım edecektir elbette."

Bilgisayarın ekranı hayata geri dönmüşçesine aydınlandı. Raquel arkadaşının çalışma odasına çevirdiği küçük odaya gidip bilgisayarını almış ve salona getirip çalıştırmıştı. İnternet bağlantısının hazır bulunduğu bilgisayarda Google arama motorunu açtı. Arama kısmına Interpol yazdı ve birkaç saniye sonra uluslararası polis teşkilatının internet sitesine bağlanmıştı. Ajanlara ayrılmış sayfaya girdi, kendi şifresini tuşladığında girişinin reddedildiğini görerek şaşırdı. Otomatik olarak amiri tarafından yazılmış bir mesajın olduğu bir sayfaya yönlendirildi.

"Onlarla temasa geçmemi istiyorlar," dedi mesajı okuduktan sonra. "Mümkün olan en kısa zamanda."

"Ne demek bu?"

İspanyol kadının suratı asılmıştı ve cevap vermedi. Çalıştığı teşkilat tarafından girişinin yasaklanmış olması onu alarma geçirmişti. Bir süre düşündükten sonra son olayları gözden geçirmek üzere Guardia Civil'in[37] sitesine girdi. Sayfa açıldığında karşısına ilk çıkan kendisinin ve Tomás'ın yan yana fotoğrafları oldu. Yanındaki haberde bir banka soydukları ve güvenlik görevlisini öldürdükleri yazıyordu. Raquel okuduklarına inanmakta zorlanarak bir süre gözleri monitöre dikili, öylece kaldı.

"Delirmişler!" diye fısıldadı inanamayarak. Şaşkın bakışlarını sanki problemi çözmesini istermiş gibi Tomás'a çevirdi. "Gördünüz mü?" diye sordu, elini kaldırıp fotoğrafları işaret ederek. "Bizi bankayı soymak ve güvenlik görevlisini öldürmekle suçluyorlar!"

Portekizli tasdikler anlamda başını salladı; hiç şaşırmamıştı.

"Size söylemiştim." Interpol ajanının bakışları Tomás ve ekrandaki görüntüsü arasında gidip geldi, sanki bilgisayarın veya tarih profesörünün bir çözüm bulmasını bekler gibiydi. Fakat böyle bir şey olmadı ve Raquel yavaş yavaş gerçeği kabullenmeye başladı.

"Ne yapacağız şimdi?"

Bu soruyu çevresi sarılmış birinin endişesiyle sormuş ve çıkmaz bir yola girdiğini fark etmişti. Bir parçası olduğu polis teşkilatı dahi onu terk ediyorsa ne gibi bir ümidi olabilirdi? Her şey ona inanılmaz geliyor ve her geçen dakikayla birlikte son derece güçlü kimselere karşı savaştıklarına daha fazla ikna oluyordu.

"Ne yapacağız şimdi?" diye karşılık verdi Tomás, onun sorusunu tekrar ederek, kadının yüzündeki yenilgiye uğramış ifade onu kaygılandırmıştı. "Bu soruyu asıl ben size soruyorum, profesyonel olan sizsiniz. Bu duruma ne diyorsunuz?"

Raquel'in profesöre diktiği bakışlarında panik okunuyordu.

"İşte şimdi ipin ucunu kaçırdık."

Interpol ajanı bütün öğleden sonrayı moralsiz bir şekilde kanepede oturarak geçirdi. Karşısında duran televizyonda haber kanalı açıktı ama aklı kapalı kaldıkları bu labirent tuzağın içinde kaybolup gitmişti.

---

37 İspanya'da hem sivil hem askerî polislik hizmetlerini yerine getiren ve kamu güvenliğini sağlayan askerî bir kolluk teşkilatı. (ç. N.)

Yakınlarda bir süpermarketten yiyecek bir şeyler almak için dışarı çıkmış olan Tomás, daireye döndüğünde kanepeye gidip onun yanına oturdu ve dışarıdan aldığı kahveyi ona uzattı. Televizyonda, Roma'da yapılacak kamu borçları krizine bir son vermesi beklenen "önemli paketten" söz ediliyordu. Ardından Avrupa Zirvesi ve bir sonraki gün Floransa'da gerçekleşmesi planlanan ve Avrupa Komisyonu başkanının yöneteceği Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ön oturumlarından birinin hazırlıklarıyla ilgili haber ekrana geldi. Sonra haber programı Madrid'deki öğrenci protestolarının görüntülerine geçti. Bir trafik kazasının görüntülerine yer veren bir sonraki haber profesörün ilgisini çekmedi.

Çalışma odasına gidip bir defter ve kalem bularak, zarfla birlikte salona geri dönüp tekrar kanepeye oturdu ve zarfın ön yüzündeki şifre üzerinde çalışmaya koyuldu.

G O s a n S E C
O T a t + & A R
H E R T A T O
O V S A N S M B

"GOsanSEC hiçbir anlam ifade etmiyor," diye mırıldandı kendi kendine. "OTat+&AR ve diğer satırlar da." Satırların ilk harfini dikey olarak okudu. "GOHO" Bu kelime üzerinde düşündü. New York ve Londra'da bir semt olan SOHO'yu andırıyordu. Başını iki yana salladı. "Ama bu GOHO," dedi yine kendi kendine. Kelimeyi ikiye ayırdı. "GO HO. Go'nun anlamı İngilizcedeki 'git' olabilir mi acaba? GO HO= HO'ya git?..." İkinci harfleri dikey olarak okudu. "OTEV." O sırada durdu. Aslında bu kelime ona bir şeyler çağrıştırıyordu. Tersten okudu "VETO." Burada gerçekten de bir kelime vardı. Acaba çözüm hepsini aşağıdan yukarıda doğru okumak mıydı? İlk dikey satırla işe başladı. "OHOG." Sonra üçüncü dikey satıra geçti "SRas." Hayır, doğru yol bu olamazdı. Ayrıca böylesi fazla kolay olurdu. Filipe böyle basit bir yol seçmiş olamazdı. "Iıı... eğer..."

Kanepede yanında oturan Raquel biraz daha toparlanmış görünüyordu.

"Ne yapıyorsunuz?"

Tarih profesörünün aklına, karşısındaki sanki kocaman bir sudoku bulmacasıymış gibi farklı kombinasyonlar geliyordu ama kendisine sorulan soruyla birlikte hepsi aklından bir anda uçup gitti.

"Ben mi?" Önünde duran dört satırlı kriptogramı işaret etti. "Gördüğünüz gibi, bunu deşifre etmeye çalışıyorum."

"Zaman kaybediyorsunuz," diye homurdandı kadın. "Bizim problemimiz bu şekilde çözülmez!"

Profesör yüzünde belli belirsiz bir tebessümle ona döndü.

"Yanılıyorsunuz," dedi, olduğundan daha emin bir tavırla. "Bu bizim kurtuluşumuz."

Bu kendinden emin cevap Raquel'e bir parça ümit vermişti. Umut dolu bakışlarla kriptograma baktı.

"Bir şeyler bulabildiniz mi?"

Tomás başını olumsuz anlamda sallayarak çalışmasına döndü.

"Henüz değil," dedi kabullenerek. "Ama burada gizli olan bilgiyi deşifre edeceğime eminim."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz? Öylesine... öylesine tuhaf görünüyor ki!"

Tarih profesörü güldü.

"Merak etmeyin, ben ne yapacağımı biliyorum."

Interpol ajanı yüzünü buruşturarak somurtuyormuş gibi yaptı.

"Çok da eminsiniz!"

Tomás cevap verecekti ama sonra kendini tutup kadının gözlerinin içine baktı, su yeşili gözleri kadının yakut yeşili gözleriyle buluştu. Profesörün yüzündeki tebessüm kaybolmuştu, nemli dudakları hafifçe aralanmış olan kadın ona bakmaya devam ediyordu.

İçlerinde tutuşan kıvılcım aniden bir yangına dönüşüverdi ve o zaman birbirlerinin kollarına atıldılar.

XLIV

Hatırı sayılır bir askerî deneyime sahip olan, Irak, Afganistan ve hatta Yemen'de farklı operasyonlarda bulunmuş olmakla iftihar eden Decarabia, amirinin ofisine girdiğinde düşündüğünden bile gergin olduğunu fark etti.

Ofis aynıydı ama şimdi daha karanlıktı. Panjurlar indirilmişti. Maguş, mahkemedeki en yüksek rütbeli yargıç gibi çalışma masasının arkasına kurulmuş, pek de dostane olmayan bakışlar eşliğinde onu bekliyordu. Yanında görev sırasında Decarabia'yla birlikte olan adamlardan biri de vardı ve amiri önce onunla konuşmuştu. *Bu omurgasız herifin pek de hoş şeyler anlatmadığı kesin*, diye düşündü Decarabia içinden. Kendisini kurallarını kontrol edemediği bir mahkemede yargılanmak üzere olan bir suçlu gibi hissediyordu.

"Yaklaş!"

Maguş bu sözü kızgınlıktan boğuk çıkan bir tonda ve otoriter bir tavırla söylemişti. Astı itaat ederek çalışma masasına yaklaştı. Diğer adam, Maguş'un yanından uzaklaşarak eski görev arkadaşının arkasına geçti. Bu hareket Decarabia'nın hiç hoşuna gitmemiş, son derece saldırgan bulmuştu, yerinden kıpırdamadan arkasını dönüp adama ters bir bakış attı.

"Bir kez daha başarısız oldun," dedi Maguş ciddi bir ifadeyle. İki parmağını havaya kaldırdı. "İki operasyon. İki hata. Bunu nasıl açıklayacaksın?"

"Size söylemiştim, Sayın Maguş," diye kendini savunmaya geçti Decarabia. "Operasyonları gerçekleştirebilmek için eksiksiz ve detaylı bilgiler gerekiyor. Bende bunlar yoktu. Lizbon'daki ilk görevde hedefin yanındaki kişinin profiliyle ilgili doğru dürüst bilgilendirilmemiştim. Hazırlıksız yakalandım ve..."

"O, Lizbon'daki operasyondaydı," diyerek onun sözünü kesti Maguş. "Bu seferki için mazeretin ne?"

Decarabia başını iki yana salladı.

"Mazeret değil, açıklama," dedi. "DVD'nin adamımızda olduğunu söylemiştiniz. O yönden bakıldığında bence operasyon başarılıydı. Beklendiği gibi onu yakaladık. İletilen bilgide eksikler vardı, DVD adamda değildi, onda sadece bankada sakladığı ve muhtemelen bazı talimatlar içeren bir zarf vardı. Ben de o andan itibaren plan dışı hareket etmek zorunda kaldım ve böyle durumlarda riskler fazlasıyla artar ve bazı eylemleri plan yapmadan gerçekleştirme gereği doğar."

Pek de ikna olmadığı anlaşılan Maguş gözlerini kıstı.

"Bahanen bu mu yani?"

"Az evvel dediğim gibi, bu bir bahane değil," diye karşılık verdi Decarabia, istikrarlı bir şekilde. "Bunun için... yani olanlar için bir açıklama daha ziyade. Bana tam bilgiler verilmiş olsaydı eylemi başka bir şekilde planlardım ve sonuç garanti olurdu. Fakat başarı..."

Maguş beklenmedik bir şekilde masaya vurdu.

"Bunlar zırvadan başka bir şey değil!" diye bağırdı sakinliğini aniden kaybederek. "Sırf gerekçe göstermiş olmak için uydurulmuş gülünç ve yetersiz bahaneler!" Parmağını karşısındakine doğrulttu. "Sonuç senin başarısız olman! Bir zavallı gibi başarısızlığa uğradın. Bana her şeyin iyi gideceğini söyledin ve eli boş döndün! Beceremedin! Bunu kabul et! Korkağın tekisin ve beceremedin!"

Maguş'un öfke patlamasının emsalsiz şiddetiyle birlikte ofisin içine ağır bir sessizlik çöktü. Gözü epey korkmuş olan Decarabia yenilip yutulur olmayan bu azarın ardından amirinin asık suratı karşısında itaatkâr bir tavırla başını önüne eğdi.

"Evet, Sayın Maguş."

Maguş öfkesi yatıştığında derin nefesler alıp vererek kendini toparladı. Dikleşip ceketini düzelttikten sona dirseklerini masaya dayayıp ellerini masanın üzerinde birleştirdi ve Decarabia'ya baktı.

"Anlaman gereken bir şey var Decarabia," diye yeniden söze girdi sakin bir sesle. "Bizimki küçük ve özel bir organizasyon. Cultus Sathanas herkese açık bir yer değildir, anlıyor musun? Fazlasıyla seçkindir."

"Evet Sayın Maguş," diye karşılık verdi. "Bunun bilincindeyim ve bana verilen büyük onurdan dolayı gurur duyuyorum."

"Sen tek bir amaçla görevlendirildin, bize sorun teşkil eden operasyonel problemleri çözmek için. İngiliz SAS'taki geçmişin seni bu pozisyon için kusursuz bir aday haline getiriyordu." Hâlâ masada kavuşmuş duran ellerini hayal kırıklığı yaşamış gibi aniden iki yana bıraktı. "Fakat ne yazık ki durum bunun doğru olmadığını gösteriyor. Ürettiğin mazeretlerden bağımsız olarak katıldığın her iki operasyon da tam bir felaketle sonuçlandı." Nefes verdi. "Üzgünüm ama hizmetlerine son vermeye mecburuz.

Bu karar Decarabia'yı hazırlıksız yakalamıştı.

"Pardon?" diye sordu şaşkınlıkla, üstünün nereye varmaya çalıştığını anlamamıştı. "Hizmetlerime son vermek mi? Ne demek istiyorsunuz? Beni kovuyor musunuz?"

Maguş oturduğu yerde kamburlaştı ve Decarabia arkasında bir kıpırtı hissetti. Büyük bir tehlike altında olduğunu içgüdüsel olarak anlamıştı fakat tepkisi yeterince hızlı olamadı. Bir anda boğazında metal ve keskin bir kordon hissetti. Kendisini boğmaya çalışanın son görevde beraber çalıştığı diğer adam olduğunu fark etti. Bağırmaya çalıştı ama havasız kalan gırtlağından hiçbir ses çıkmadı. Kurtulmak için arkaya doğru birkaç dirsek darbesi indirdiyse de dirsekleri şişkin bir yastığa çarpıyor gibiydi. İri cüsseli katili bu darbelerden etkilenmiyordu. Havasızlık onu güçsüz bırakmıştı; ciğerlerinde keskin bir acı hissetti ve gözlerinde binlerce minik ışık çaktı, sanki tüm galaksi ölmekte olan beyninin içine akıyormuş gibiydi.

Decarabia'nın üzerine nihayet sonsuz bir karanlık çöküverdi.

XLV

Sanki onları birleştiren başlarına gelen felaketti.

Tomás ve Raquel, o ana dek bastırılmış kontrol edilemez bir arzu patlamasıyla dudak dudağa, soluk soluğa iniltiler eşliğinde birbirlerine sıkı sıkıya sarılmışlardı, Tomás onun sırtını okşuyor, İspanyol kadın elini profesörün saçlarında gezdiriyordu. Sabırsız ve arzulu bir halde kanepeden yere yuvarlandılar. Birinin ateşi diğerinkini körüklüyordu. Dilleri hararetli bir şekilde birbirine dolanmış, çırpınarak birbirinin tadına varıyordu: Portekizli melankoli ve İspanyol ihtirası, Lusitania denizi ve Kastilya ateşi, kadife ve demir, tuz ve kan, *olá* ve *hola*.

Profesörün bedenine rastgele dokunan Raquel kemerini bulup açtı. Tomás ise onun gömleğini çıkarıp sabırsız ve beceriksiz hareketlerle sutyeninin kopçasını açarak karşılık verdi. Sıcak ve yumuşak memelerini avuçladı; büyük değillerdi ama dik ve şekilliydiler. Tomás büyük ve pembe meme uçlarına lezzetli bir biberonmuşçasına kontrol edilemez bir arzu ve oburlukla yapışıp emmeye başladı.

"*Dulce*,"[38] diye fısıldadı kadın, soluk soluğaydı, gözleri zevkten kapanmıştı. "*Dulce, dulce.*"

Tomás vücudu amansız bir zevkle yanarak kadının bir dudaklarını bir meme uçlarını sonra tekrar dudaklarını öpüyordu. İçgüdüsel bir kareografiyi takip eden dansçıları andırıyorlardı. Tomás onun tüm bedenini okşuyor, Raquel onun kokusunu içine çekiyordu, titreyen

38 (İsp.) Nazikçe. (ç. n.)

vücutlarının ısısı birbirine karışıyordu. Acaba *Filipe de onunla sevişti mi,* diye geçirdi Tomás içinden, aniden aklına gelen bu soruyla irkilmişti. Bunu yapmadıysa bu gerçekten şoke edici olurdu. Ve o Filipe'nin yerinde olsa bu kadını alsa bırakmazdı. Filipe'nin yerinde olsa... onun yerinde olsa...

Aniden durdu.

Bu ani duruşla birlikte Raquel gözlerini açtı ve soran bakışlarla onun yüzüne baktı.

"*Qué pasa cariño*?"[39]

Portekizlinin kocaman açılmış gözleri sanki bambaşka bir boyuta geçmiş gibi uzaklara dalmıştı, kadının üzerinden kalkıp halıya oturdu.

"Filipe'nin yerinde olsaydım ben ne yapardım?"

Soruyu tuhaf bir sesle, sanki sadece kendine soruyormuş gibi söylemişti.

Aniden başka bir dünyaya ışınlanmış gibi görünen Tomás, düşünceleriyle birlikte sadece kendisinin girebileceği bir yerdeymiş gibiydi.

"*Qué*?" diye sordu İspanyol şaşkın bir halde, hâlâ hiçbir şey anlamamıştı. Kanepenin ayağının dibinde duran gömleğini alıp memelerini örttü. "Ne oldu? Neden... neden durdun? İyi misin?"

Öpüşme aralarındaki resmiyeti alıp götürmüştü.

Yeni âşığını halının üzerinde, gözleri uzaklara dalmış ve başka bir boyutta gören Raquel şüpheye düştü. Az önce gerçekten yakınlaşmışlar mıydı?

Tomás'ın yüz hatları bir heykelinkiler kadar hareketsizdi.

"Onun yerinde olsam ben ne yapardım?"

"*Por Dios*![40] Neden bahsediyorsun sen?"

Profesör kıpırdadı, tekrar kendine geliyor gibiydi; gözleri sanki aklına gelen bir fikirle parladı.

"Kriptogram!" diye bağırdı, elini hâlâ kanepenin üzerinde duran zarfa doğru uzatarak. "Filipe'nin mesajı bulmacanın içine nasıl gizlediğini biliyorum."

---

39 (İsp.) Ne oldu tatlım? (ç. n.)

40 (İsp.) Tanrı aşkına. (ç. n.)

Raquel ağzını açtı, yüzünde müthiş bir şaşkınlık ifadesi vardı.

"Ama... ama sen o bulmacayı mı düşünüyordun? Böyle bir anda?" Şaşkınlığı daha da artmış gibiydi. "*Por Dios,* Tomás, sonuna kadar bekleyemedin mi? Bunu düşünmenin zamanı mıydı, *madre mia*?"[41]

Fakat profesör onun dediklerini işitmiyormuş gibiydi. Ona aldırış etmeden, bir uyurgezer gibi ayağa kalkarak arkadaşının zarfa yazdığı kriptograma odaklandı.

G O s a n S E C
O T a t + & A R
H E R T A T O
O V S A N S M B

"Belli bir dizisi var," dedi. "Biz çocukken anagramlarımızı belli bir diziye uygun oluşturur, sonra yarısından bölerdik." Kalemi ve defteri alıp kanepeye oturdu. "Onun yerinde olsam ve bana bir mesaj göndermek istesem o zamanlara benzer bir dizi, belli bir yol oluştururdum!"

"Peki nasıl bir yolmuş bu? Açıklasana!"

Profesör son derece hızlı hareketlerle dört satırı tek bir satır haline getirmeyi denedi.

G O s a n S E C O T a t + & A R H E R T A T O . O V S A N S M B

Hiçbir anlamı yokmuş gibi görünüyordu. Fakat satırın üçte ikisinde yer alan nokta işareti dikkatini çekmişti, normalde noktanın cümlenin sonunda yer alması gerekirdi. Daha dikkatli baktığında noktanın mesajın sonunu oluşturduğunu düşündü. Bu etkiyi elde etmek için bulmacayı nasıl düzenlemesi gerekiyordu? Belki de dördüncü satırdan başlayıp noktanın olduğu üçüncü satıra kadar devam etmeliydi.

Bir deneme yaptı.

41 (İsp.) Tanrım. (ç. n.)

OVSANSMBGOsanSECOTat+&ARHERTATO.

Hâlâ fazla bir anlam ifade etmediğinden başka bir yol izlemesi gerekecekti. Dört satırı iki satır halinde gruplayarak farklı alternatifler denedi.

GOsanSECHERTATO
OTat+&AROVSANSMB

Bu kombinasyonda durarak nefes bile almadan, büyülenmiş gibi dizime uzun uzun baktı. Aniden Raquel'e döndü, sonra tekrar bulmacaya ve yeniden ona baktı. Sanki kriptogramda oluşturduğu kombinasyonun onayını İspanyol kadının yüzünde arıyormuş gibi başını sürekli bir o yana bir bu yana çevirip duruyordu.

"*Eureka*!" diye bağırdı aniden, sevinç içinde olduğu yerde zıplıyordu.

"Neyi buldun?"

Profesör kadına son yazdığı kompozisyonu işaret etti.

"Görmüyor musun? Görmüyor musun?"

Raquel eğilip harf dizinine tekrar baktı ama ona bir şey ifade etmiyordu; harfleri rastgele yazılmış gibi görünen dizimi tekrar okudu.

"Ne görmem gerekiyor? Ne diyorsun sen?"

Tomás kalemi eline alıp şifrenin üzerine bir dizi ok çizdi. İlk ok birinci harften alttaki satırın ilk harfine doğru iniyordu; ikinci ok ikinci satırın birinci harfinden ikinci satırın ikinci harfine gidiyordu; üçüncü ok ikinci satırın ikinci harfinden ilk satırın ikinci harfine doğru yukarı çıkıyordu ve satırlar arasında zikzaklar çizerek ilerliyor ve noktayla sona eriyordu.

G O→s a→n S→E C→H E→R T→A T→O
↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑
O→T a→t +→& A→R O→V S→A N→S M→B

"Şimdi gördün mü?" diye sordu yeşil gözlerinde zafer dolu bir ifadeyle. "Şimdi görebildin mi?"

Interpol ajanı yeniden dikkatle kriptograma baktı.

"G..." Okların yönüne doğru harflerin üzerinden tek tek geçmeye başladı. "O... T... O..."

Tomás sabırsızlanarak bu kez okları dahil etmeden harfleri bir anlam ifade edecek şekilde yan yana yazdı.

GOTOsatan+&SEARCHOVERSATANSTOMB.

Sonra sonucu göstermek için defteri kendinden uzaklaştırdı. O zaman sonuçtan memnun kalmayarak çözümü gerekli boşluklarla birlikte yeniden yazdı.

GO TO satan+ & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

"*Voilá*!"[42]

Raquel deftere doğru eğildi.

"Şeytana git ve şeytanın mezarını ara," diye okudu tercüme ederek ve soru sorar bir tonda. Sonra başını kaldırıp Portekizliye baktı. "Ne demek istiyor bu?"

Tomás'ın yüzü memnun bir ifadeyle parıldıyordu.

"Bunlar bizi DVD'ye götürecek bilgiler."

42 (Fr.) İşte! (ç. n.)

XLVI

Masanın etrafında oturan adamlar birbirlerine bakmaktan kaçınıyorlardı. Hiç konuşmadan düşünüp duruyor ama ikna edici bir çözüme ulaşamıyorlardı.

Masanın en başında oturan ve toplantıyı yöneten Maguş, gözlerini onların üzerinde gezdirerek sanki içlerinden birinden belirleyici bir katılım bekliyormuş gibi teker teker hepsini süzdü.

"Pekâlâ, anladım," dedi sonunda başını kaldırarak. "Güvenlikten sorumlu kişiler sizlersiniz ama bu problemi çözmesi gereken benim."

Cultus Sathanas'ın güvenlik birliğinin başı olan Balam, bu yorum kendisine yapılmış ve bir cevap vermesi bekleniyormuş gibi boğazını temizledi.

"Decarabia bize vakit kaybettirdi," diye sızlandı. "Bu nedenle de..."

"Decarabia, siz işinizi iyi yapmadığınız için göreve alındı," dedi Maguş onun sözünü keserek, başka mazeret duymak istemiyordu. "Nice operasyonunda başarısız oldunuz ve açık konuşmam gerekirse sizlerin kapasitesine fazla güvenim kalmadı."

Güvenlik şefinin teslim olmaya niyeti yoktu.

"Nice'teki görevin tam olarak bir başarısızlık olduğu söylenemez," diye açıkladı. "İki işgüzarı etkisiz hale getirmeyi başardık."

"Ama DVD'yi ele geçiremediniz!"

"Orası doğru," diyerek kabullendi Balam. "Mesele şu ki Decarabia'nın Lizbon ve Madrid'deki çuvallamaları işleri daha da kötüleştirdi. Bizim harekete geçmemize izin vermiş olsaydınız Sayın Maguş, Nice'te

yarım kalan işi tamamına erdirdik. Oysa sırf SAS'tan geldiği için o rezil herif göreve alındı ve işlerin sonu böyle kötü oldu!"

Bu tür suçlamalarla probleme bir çözüm bulunamayacağının farkında olan Maguş, eliyle belli belirsiz bir hareket yaptı.

"Neyse, olan oldu," dedi başını kaldırıp karşıya bakmak için kendini zorlayarak.

"Bu operasyonlar düşmanlarımızı teyakkuza geçirdi, şimdi mesele onlara nasıl ulaşacağımız." Tekrar astlarını süzdü. "Fikri olan var mı?"

Yeniden sessizlik oldu. Bir türlü iyi bir çözüm bulamayan güvenlik şefi sonunda söz almak için elini kaldırdı.

"Adamın annesiyle olan temasını kontrol altında tutmaya devam etmeyi öneriyorum, böylelikle..."

"Saçma sapan konuşma!" diyerek onun sözünü kesti Maguş. "Elbette annesinin kaldığı yeri kontrol altında tutacağız ama adam salak değil, aynı hatayı tekrarlamaz. Bu tip bir şeye bel bağlayamayız."

"Başka ne yapabiliriz ki?"

Bu yerinde bir soruydu. Maguş arkasına yaslanıp durumu değerlendirdi. Salonda uzayıp giden sessizlik sadece birkaç öksürükle bölündü. Seçenekleri ve varsayımları değerlendirmekle meşgul olan Cultus Sathanas lideri kilometrelerce uzaktaymış gibi görünüyordu.

Ancak, sadece birkaç dakika sonra gerçeğe dönerek konuştu.

"Onu yakalamanın tek bir yolu var," dedi. "Ona bir tuzak kuracağız."

XLVII

Kapılar bir tıslama sesiyle birlikte kapandı, tren sanki cesaret toplamaya çalışıyormuş gibi bir sarsıntı eşliğinde homurdandı ve bulunduğu perondan hareket ederek hızlandı. Atocha İstasyonu'ndaki peronu dolduran kalabalıktan kaygılı bakışlarını bir an olsun ayırmayan Tomás ve Raquel, ancak tren istasyondan ayrılıp doğuya doğru yapacağı yolculuğa başladığında rahat bir nefes aldılar.

"Keşke hızlı trene binseydik," dedi İspanyol kadın. "Sadece iki saat sürerdi."

Profesör başını iki yana salladı.

"Çok riskli olurdu," diye karşılık verdi. "Gözleniyor olabilir. Banliyö treni daha yavaş ama daha güvenli."

Interpol ajanı tartışmayı devam ettirmedi, yol arkadaşının haklı olduğunu biliyordu. Aslına bakılırsa sadece morali bozuk olduğu için sızlandığının farkındaydı. Tomás şu kahrolası bulmaca için, paylaştıkları özel anı yarıda kesmişti. Böyle bir anda hangi erkek onun gibi hareket edebilirdi? Acaba saplantılı biri miydi? Böyle bir şey ona hiç olası gelmiyordu. Hiçbir erkek, en azından kadınlardan hoşlanan hiçbir erkek daha evvel onu reddetmemişti. Bu da yetmezmiş gibi Portekizli onu eşyalarını toplayıp derhal evden çıkmaya, banka hesabı bloke edilmeden evvel para çekmeye ve planıyla ilgili hiçbir açıklama yapmadan trene binip yola çıkmaya mecbur etmişti. "Barselona son durağımız mı?"

"Hayır," dedi Tomás. "Sonra başka bir trene bineceğiz."

"Nereye gitmek için?"

Tarih profesörü parmağını dudaklarına götürdü. "Sana sonra söyleyeceğim."

Raquel rahatsız bir ifadeye büründü.

"Tüm bu gizlilik niye?"

"Güvenlik için," diye karşılık verdi. "Tüm bu olaylardan öğrendiğim bir şey varsa o da ne kadar az şey paylaşılırsa o kadar iyi olduğu. Düşünsene, ya seni yakalarlarsa?" Başını iki yana salladı. "Bazı şeyleri bilmesen daha iyi. Zamanı geldiğinde söylerim."

Yol arkadaşı bu işi çabuk öğreniyordu. Gizli bir operasyonda, dâhil olanların her birinin sadece gerekli olan temel şeyleri bilmeleri önemliydi. Raquel bunu gayet iyi bildiğinden, içten içe rahatsız olmuş olsa da istikametlerini öğrenmek için ısrar etmedi. Bankadaki olayda Tomás'a güvenmeyi öğrenmişti ve bunu mümkün olduğunca uzun süre yapması gerekecekti.

İspanyol kadın bir süre dışarıdaki manzarayı seyretti: kiremit rengi evleri ve ardından Madrid'in banliyölerindeki sarımtırak geniş arazileri. Ülkesini iyi tanıyordu ve gördükleri onun için yeni şeyler değildi. Canı sıkkın bir şekilde iç geçirerek oyalanacak bir şeylere ihtiyacı olduğunu düşündü.

Tomás'a baktı.

"O halde geri kalanını neden anlatmıyorsun bana?"

Biraz dinlenmek amacıyla gözlerini kapamış olan yol arkadaşının yüzünde sorgulayan bir ifade belirdi.

"Neyin geri kalanını?"

"Benim evdeyken ekonomik krizi anlatıyordun. O geri zekâlılar araya girmeden evvel devam ediyorduk."

"Ah, evet, avro krizi ve kamu borçlarından bahsedecektim sana."

"Bunun araştırmamızla ilgisi var mı?"

"Elbette."

"Anlat öyleyse."

Tarih profesörü birkaç saniye evvel dinlendirmeye çalıştığı beynini yeniden çalıştırmak istermiş gibi kafasını salladı, böyle bir mese-

leye yoğunlaşmak o kadar da kolay değildi. Neyse ki bir üniversite hocasıydı ve bilgilerini hızla hatırlayıp konsantre olmaya alışkındı.

"Avro krizini anlayabilmek için zamanda geriye gitmemiz gerek," diye başladı. "Birinci Dünya Savaşı'ndan ve Avrupalı müttefiklerin Amerikan bankalarından aldıkları borçlardan bahsetmiştim, hatırladın mı?"

"Evet, bana Büyük Buhran'ın bu nedenle Avrupa'ya sıçradığını söylemiştin."

"Avrupalılar, Amerikan bankalarına borçlarını ödemek için ne yapmışlardı? Savaş daha ziyade Fransa ve Belçika'da gerçekleştiği için Alman sanayi yapısına fazla zarar gelmedi ve Avrupa'ya baskın çıkması tehdidi vardı. Böylece müttefiklerin borçlarını savaş tazminatlarının büyük bölümünü Almanya'ya yükleyerek ödetmek istediler. Almanya bu hasarlarla başa çıkabilmek ve aynı zamanda onları boykot etmek için çok fazla para basmaya başladı. O kadar fazla para bastı ki enflasyona ve onu takiben de hiperenflasyona sebep oldu. Eminim ne anlama geldiğini biliyorsundur, her geçen gün..."

"Fiyatların her geçen gün artması."

Tomás güldü.

"Artması mı? Tavan yapması diyelim biz ona. Olanları daha iyi anlaman için sana küçük bir anekdot anlatacağım. Freiburg'da bir öğrenci restoranın birinde bir masaya oturur ve menüye baktığında kahvenin beş bin mark olduğunu görür. Bir kahve sipariş eder, bir süre geçtikten sonra bir tane daha ısmarlar. Kahveler toplamda on bin mark ediyor, değil mi?"

"Evet."

"Eh ama hesap on dört bin mark olarak gelir. Birinci ve ikinci kahve siparişi arasında kahveye zam gelmiştir. Bu bir hiperenflasyon. Bir başka hikâye de şöyle: bir Amerikalı Berlin'e gider, bir aşçıya bir dolar bahşiş verir. Aşçı evine gider ve ailesiyle bir araya geldiğinde en iyi yatırım yolu olduğu için bu parayla bankada bir hesap açmaya karar verir." İşaret parmağını havaya kaldırdı. "Bir dolar."

"*Madre de Dios*! İşler o kadar mı kötüydü?"

"Hem de çok kötüydü. Yirmili yılların başlarında Almanya'da hayat tam bir cehennemdi. İnsanlar çuvallar dolusu banknotlar halinde kazandıkları maaşlarıyla tüketim malzemelerini almak üzere hemen marketlere koşuyorlardı çünkü ertesi gün çok daha pahalı olacaklarını biliyorlardı. 1923'te hiperenflasyon yılda yüzde on yedi milyona ulaştı, sonra aynı yılın sonunda sadece yeni bir para biriminin getirilmesiyle birlikte durdu.

"Kısadan hisse, Almanlar hiperenflasyonun suçunu savaş tazminatlarına ve Yahudi bankacılara attılar. Batı liberalizminin itibarı sarsıldı ve birkaç yıl sonra Hitler iktidara geldiğinde geçmişle olan hesapları kapattı."

"*Muy bien*," dedi Raquel fakat hâlâ devam etmek istiyordu. "Peki ama bunun avro kriziyle bağlantısı nedir?"

"Yirmili yılların hiperenflasyonu Almanlarda derin izler bıraktı." İki parmağını gösterdi. "Tüm bunlardan sonra, ekonomik politikalarında tartışmaya açık olmayacak şekilde iki aksiyom belirlediler." İlk parmağını gösterdi. "İlki: Fiyat istikrarı esastır. Almanlar enflasyonun varlıklara ve sosyal dokuya zarar verdiğini ve ne pahasına olursa olsun bundan kaçınmak gerektiğini anlamışlardı. Enflasyonun mali bir afet olduğu doğrudur ve esasen bir hükümetin para basma kararından doğar. Ne kadar fazla para basılır ve ekonomiye sokulursa enflasyon o kadar fazla olur. Nakit girişi azaldığında enflasyon yavaşlar."

"Ah, ne ilginç," dedi İspanyol hayretle. "Ben enflasyonun ekonominin doğal bir olayı olduğunu düşünürdüm hep. Uluslararası ölçekte tetiklenebilir olduğunu ve isteyerek durdurulabileceğini bilmiyordum."

"Enflasyonu durdurmak için ekonomiyi paraya boğmaktan vazgeçmek yeterlidir," diye tekrarladı Tomás. Ardından ikinci parmağını gösterdi. "İkinci aksiyom, merkez bankasının siyasi bağımsızlığı esastır. Para basma kararı sadece merkez bankasına aittir. Eğer banka politikacıların talimatlarına karşılık verirse o zaman onlar istedikleri şeyi yaparlar ve onların istedikleri, ekonomi için doğru

bir şey olmayabilir. Bir politikacı seçimlerden evvel oy kazanmak için kısa dönemde kararlı bir mali politika güdebilir ama bu, uzun vadede bir felaketle sonuçlanabilir. Bu nedenle Almanlar merkez bankasının siyasi iktidardan bağımsız olması gerektiğini anladılar. Bu da görev başındaki hükümetin seçimle ilgili manevralarına bağlı kalmaksızın güçlü mali politikalar uygulanmasına olanak tanıdı."

"Anlıyorum," dedi Raquel düşünceli bir tavırla. "Gayet net. Belki bunu İspanya'da da yapmalıyız!"

"Yapıyorsunuz zaten. Siz, Portekizliler, İtalyanlar... Artık hepimiz yapıyoruz."

Yol arkadaşının yüzünde şaşkın bir ifade belirdi.

"Gerçekten mi?"

"Elbette. Adı da avro."

İspanyol gülmeye başladı.

"Ah, pekâlâ! Bu kadarı yetti!"

Tomás arkasına yaslandı. Tren ovaların içinden kıvrılarak doğuya doğru yöneldi ve böylece güneş sağ taraflarına geçti. Hafif bir güneş ışığı iki yolcunun üzerine düştüğünde profesör dışarıdan gelen sıcaklığın tadını çıkardı.

"Alman mali politikasının bu iki aksiyomu onlarca yıl başarıyla devam etti," diyerek hikâyesine devam etti Tomás. "Örneğin yetmişli yıllardaki petrol krizi döneminde, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve çoğu Avrupa ülkesinin tepkisi kamu harcamalarını ve borçları artırmak ve para basmak oldu. Sonuç olarak enflasyon tavan yaparak yüzde yirmiyle otuz arası bir oranda gezindi ve işsizlik arttı. Fakat fiyatları sabitleştirme saplantısıyla Almanya para basmayı reddetti ve kamu harcamalarını kontrol etmeye devam etti. Bunun sonucunda enflasyon yüzde yedinin altında durdu ve işsizlik ölçülü bir seviyede kaldı. Kısaca Almanya ekonomisi yetmişli yıllarda ekonomik teoriler çarpışmasından zaferle çıktı."

Duyduklarından etkilenmiş olan Raquel hayranlıkla bir ıslık öttürdü.

"*Muy bien, muy bien.*"

"Sınırlayıcı ve özerk bir mali politikanın taraftarı olan Almanya'nın daima sağlam bir sanayi üretimi oldu. Fransa, Büyük Britanya ve İtalya gibi rakip ülkeler rekabette kalabilmek için para basma çaresine başvurarak paralarının değerini düşürdüler. Örneğin Fransa, frangın ekonomikleşmesiyle birlikte ürünlerini daha düşük bir fiyata satmayı başarabildiler."

"Ama o zaman Almanların da değer düşürmesi gerekmez miydi?"

"Evet, işte mesele tam da bu," diye vurguladı profesör. "Enflasyon istemeyen Almanlar markın değerini düşürmediler."

"O halde nasıl rekabetçi kalabildiler?"

Tomás, Kolomb'un Yumurtası'nın sırrını açıklamaya hazırlanıyormuş gibi ellerini iki yana açarak gülümsedi.

"Çalışma ücretlerini koruyarak," diye açıkladı. "İşçilere verilen düşük çalışma ücretleriyle Alman ürünleri daha ekonomik hale geldiler. Bu avantajla birlikte ülke enflasyon sıkıntısına girmedi."

Interpol ajanı kaşlarını çattı.

"Peki ya halk? Sendikalar?" diye sordu şaşırarak. "Bunu kabul ettiler mi?"

"Almanların enflasyonu tetiklemeyecek her şeyi kabul ettiklerini bilmelisin," dedi ısrarla. "Her şeyi. Yirmili yılların hiperenflasyonu onlar için ulusal bir travmaydı. Doğu Almanya'yla birleşmenin getirileri mali istikrarın önemini hatırlattı. Dar görüşlü radikaller tarafından yönetilmeyen Alman sendikaları ülkedeki sanayi mamullerinin fiyatlarını düşürmek için hükümetle pazarlığa oturdular. Ama bu, özerk olan merkez bankasının kabul etmeyeceği ve enflasyonu tetikleyecek devalüasyon politikası olmadan gerçekleşti."

"Ama ürünlerin fiyatları nasıl düşürülebiliyor? Giderleri kısarak mı?"

"Üretim maliyetlerini azaltarak," diye karşılık verdi Tomás. Üç parmağını havaya kaldırdı. "Yani üç şeyin maliyetini kontrol altında tutarak: hammadde, şirketlerin gelir vergisi oranları ve çalışma ücretleri. Problem şu ki hammaddenin kontrol edilebilir bir fiyatı yoktur, bu yüzden bu maliyet kalemi düşürülemez. Şirket vergileri

azaltılabilir ama bu da sosyal yardımlaşmayı finanse eden girdilere negatif olarak yansıyabilir. Sonuç olarak sadece çalışma ücretlerini azaltabilirlerdi ve öyle de yaptılar."

"Vay canına!" dedi Raquel. "Bu tip bir şey yapmak cesaret ister!"

"İşte anladın. Birçok Avrupa ülkesi rekabeti kendi parasının değerini düşürerek, ödenekleri gizli bir şekilde azaltarak yakalıyordu, Almanya ise çalışma ücretlerini doğrudan doğruya düşürerek rekabetçi oldu. Genelde Avrupalılar ve bilhassa da Fransızlar çok sinirlendiler, özellikle de Almanlar başka devletlerin yetersizliğini vurguladığı için. Ayrıca Fransızlar, Alman Merkez Bankası Bundesbank'ın büyük rezervlere sahip olduğunu anladı ve bu işe el atmak için Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan faydalanmak istediler. Ama başaramadılar." Tarihin akışını durdurmak istermiş gibi elini kaldırdı. "Ta ki 1989'da bir gece Berlin Duvarı yıkılana kadar."

İspanyol kadın kafası karışmış bir halde ona baktı.

"Berlin Duvarı mı?" diye sordu. "Berlin Duvarı'nın bizim konumuzla ne ilgisi var?

"Bu, büyük Alman amacını gerçekleştirmek için bir fırsattı," dedi Tomás. "İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Almanya, Berlin Duvarı'yla sembolik olarak ayrılan iki ülkeye bölünmüştü."

"Bunu zaten biliyorum," diyerek araya girdi Raquel. "Ama bu olayın avro kriziyle ne alakası var? Benim anlamadığım bu!"

"Fransa ve Büyük Britanya Almanya'nın yeniden birleşmesine karşı çıkıyorlardı çünkü haklı olarak Büyük Almanya'nın geri gelişinin Avrupa'da bir dengesizliğe neden olacağını düşünüyorlardı. Almanlar, sağlam sanayi üretimleriyle yeniden kibirli ve tehditkâr olacaklardı ve bu kesinlikle kabul edilemezdi."

"Eh... ama Almanya yine de tekrar birleşti."

"Çünkü Fransa sonunda razı geldi," diye açıkladı. "Ama bunu Almanya'dan aldığı bir taviz karşılığında yaptı."

"Taviz mi? Hangi taviz?"

"Parasal birlik. Fransızlar Almanlara şöyle dediler: 'Biz birleşmenizi kabul edelim ama siz de markı bize verin...' Bundesbank'ta

tutulan rezervlere erişim isteğiyle talepte bulundular. 'Almanya yeniden birleştiğinde bizi yeniden tehdit etmeyeceğine dair kendimizi sağlama almak zorundayız,' dediler. Garanti, tek para birimi olacak, ayrıca Almanya'yı Avrupa'nın geri kalanına bağlayacak."

İspanyol uzun zamandır ilk kez başını olumlu anlamda salladı.

"Ah... şimdi anlıyorum."

"Almanlar anlaşmayı kabul ettiler ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasından üç yıl sonra parasal birliği oluşturmak üzere Avrupa Birliği, Maastricht Antlaşması'nı imzaladı."

"Avro."

Şeytanın detaylarda gizli olduğunu gayet iyi bilen Tomás alt dudağını ısırdı.

"Fakat Almanlar hiperenflasyon travmasını hâlâ hatırlıyorlardı. Dahası mali politikaları işsizlik seviyelerini aşağıda tutmayı sürdürüyordu. Bunu neden riske atsınlardı? Avrupalı ortaklarının aşırılıklarının farkında olduklarından ve diğer parasal birlik ülkelerinin onları uçuruma sürükleyecek, seçimler lehine ekonomik bir politika uygulatacaklarından korkarak birkaç koşul koydular. Ne pahasına olursa olsun fiyat istikrarının korunmasını istediklerinden İstikrar Paktı yapılmasına karar verdiler. Anlaşmada kamu açığı için GSYH'nin yüzde üçü, kamu borcu için yüzde altmışını sınır olarak öngören maddeler vardı. Bu sınırları ihlal edenler otomatik olarak cezalandırılacaktı. Bunun yanı sıra, avroyla korunma altına alındıkları anda birçok ülke Alman halkının parasını çarçur etmeye başlayabilirdi, bu nedenle *no-bailout* ibaresini eklettiler, yani hiçbir devlet fazla harcama yapan bir başkasının borcunu ödemeyecekti. Bir başka istekleri de daha sonra Avrupa Merkez Bankası adını alacak olan merkez bankasının para basma yetkisiyle birlikte fiyat istikrarını destekleyen bir direktifle mutlak özerkliğiydi."

"Herkes anlaşmaya vardı anlaşılan."

Tomás yüzünü buruşturdu.

"Aslında hayır. Bilhassa Fransızlar merkez bankasının özerk olamayacağını düşünüyorlardı, yani politikacılara riayet etmeleri

gerekiyordu. Ayrıca enflasyonla mücadele vurgusuna da karşı çıkıyorlardı. Onlar için en önemli şey fiyatların istikrarı değil, ekonominin büyümesiydi. Fransızlar ve Almanlar arasındaki anlaşmazlık şiddetliydi ve Dublin'de bir toplantıda her iki ülkenin maliye bakanları yumruk yumruğa girme noktasına geldiler."

Bu sözler İspanyol kadını güldürdü.

"Almanlar ve Fransızlar yumruk yumruğa, ha? *Ay ay!* Oysa biz onları çok medeni bilirdik!"

"Görünüş aldatıcı olabilir, canım," dedi Tomás gülümseyerek. Bir süre geçmesini bekledikten sonra anlatmaya devam etti. "Sonuç olarak Almanlar neredeyse tüm istediklerini elde ettiler."

"Neredeyse mi?"

"Fransızlar Avrupa Merkez Bankası talimatına bir ekleme yapmayı başardılar. kalkınma politikaları ve İstikrar Paktı Fransızların ısrarlarıyla İstikrar ve Büyüme Paktı olarak değişti."

"Şu meşhur İBP yani."

"Aynen öyle. Bir de Fransızlar daha sonra önemli olduğu anlaşılan bir şey daha almayı başardılar. Bu da kamu borcu ve kamu açığı sınırlarını ihlal eden ülkelere otomatik olarak ceza uygulanması ibaresinin kaldırılmasıydı. Bu tür bir cezanın yerini Avrupa Komisyonu tarafından soruşturma yapılması tehdidi aldı."

"Neden daha sonra önemli olduğu anlaşılan dedin?"

"Çünkü borçlanma sınırlarının tesirini bitirdi. Obur bir çocuğa pastayı yemesi yasaklanır ama dinlemezse ve ona buna karşın bir ceza verilmeyeceği söylenirse ne yapar sence?"

"Pastayı yer elbette."

"İşte böylece otomatik cezalandırma sisteminin ortadan kaldırılmasının önemi anlaşıldı. Ceza maddesi olmadan kamu borçları ve açıklarındaki sınırlandırma sadece bir formalite olarak kaldı."

"Evet, elbette."

"Yani siyasi zorunluluklar Almanların avroda marka benzer bir profil yaratma hedeflerini altüst etti. Daha da kötüsü, tedbirler birbiriyle uyumunu kaybetti ve Avrupa mali yapısında çatlaklar oluştu.

Bu, avro için öngörülen büyük uygulama zorlukları bağlamında tek para biriminin kritik bir yetersizliğine dönüştü."

"Ne tür zorluklar? Ekonomik krizi mi kastediyorsun?"

Tomás başını iki yana salladı.

"O daha sonra oldu," dedi. "Bir para biriminin varlığı, merkezî bir devletin varlığını ima eder. Portekiz bir merkezî hükümetti ve para birimi eskudoydu, İtalya bir başka merkezî hükümetti ve lireti vardı. Bu esnada Avrupa Birliği'nin zorlu görevi, tek bir hükümetle özdeşleşmeyecek bir para birimi oluşturmaktı ve bu daha evvel asla başarılamamış bir şeydi."

"Daha evvel böyle bir şeye girişilmemişti..."

"Aksine! Avrupa'da farklı biçimlerde birkaç defa denenmişti. Örneğin on dokuzuncu yüzyılda İtalya, İsviçre, Fransa ve Belçika, Latin Parasal Birliği'ni oluşturdular, daha sonra onlara İspanya ve Yunanistan da katılmıştı ama başarısız oldular. Yine on dokuzuncu yüzyılda İskandinav Parasal Birliği de başarısız oldu. Avrupa Birliği'nin kendisi dahi iki kez girişimde bulunmuştu, aynı şekilde başarısız olan Cobra ve ECU gibi. Gerçek şu ki dolar ve diğerleri gibi başarılı olan parasal birliklerin ortak paydaları, ortak bir bütçe hazırlamaları, vergi toplamaları, varlıkları her bir bölgeye yeniden üleştirmeleri ve borçları azaltmak amacıyla güçlerin birleştiği merkezî bir hükümete sahip olmalarıdır. Buna ek olarak çalışanların hareket kabiliyeti olmalıdır. Coimbra'da iş bulamayan biri Lizbon'a gider ve bu bir trajedi gibi görünmez. Chicago'da iş bulamayan biri Detroit'e gider. Avrupa Birliği'nde bu koşullardan hiçbiri yok."

"O halde avronun işlevini nasıl yerine getireceğini düşünüyorlardı?" diye sordu Raquel. "Sihirle mi olacaktı bu?"

"Neredeyse öyle," diye karşılık verdi tarih profesörü. "Projeden gelecek paylarla başları dönen Avrupalı politikacılar, gerçeklerle arzularını birbirine karıştırdılar. Daha aklı başında olanlarsa avronun Avrupa politikasının birleşimi olmadan fonksiyonunu yerine getiremeyeceğini biliyorlardı ama parasal birliğin zamanla onları birleşmeye götüreceğini düşünüyorlardı."

O sırada bazı şıngırtılar duyuldu ve önlüklü bir kadın, üzerinde tabakların ve şişelerin olduğu bir arabayı iterek koridorda göründü. Sıcak yemeğin kokusunu alan Tomás, gözlerini yemeklerin olduğu arabadan ayırtamıyordu.

"Aç mısın?" diye sordu Raquel.

"Elbette. Bir şeyler yiyelim mi?"

"Devamını sonra anlatacağına söz verirsen olur."

Tarih profesörü öylesine açtı ki bu bile ağzını sulandırmaya yetti. Fakat kendine hâkim olmayı başarıp gözlerini nihayet arabadaki yemeklerden ayırarak yol arkadaşına baktı.

"Birazdan avronun geleceğini öğreneceksin."

XLVIII

Maguş, adamlarına gündeme getirdiği probleme çözüm bulmak üzere bir süre daha düşünmelerini söyleyerek acil birkaç işini halletmek için ofisten çıkmış ve yarım saat içinde geri dönüp yeniden masadaki yerini almıştı.

"Ee?" diye sordu ceketini sandalyenin arkasına yerleştirirken. "Nasıl organize ediyoruz şu tuzağı?"

Astları birbirlerine bakmaya dahi cesaret edemeden, başları önlerinde oturuyorlardı. Sadece Balam, güvenlik ekibinin başı olarak kendini bu soruya bir karşılık vermeye mecbur hissetti.

"Meseleyi aramızda tartıştık Sayın Maguş ama aslına bakılırsa... bu pek de kolay değil. Kredi kartı kullanmıyorlar, tanıdıklarından kimseye telefon etmiyorlar. Beklememiz gerek ve..."

"Neyi bekleyeceğiz?" diye patladı Maguş. Öfkeli bir şekilde adamlarına baktı. "Bekleme süremiz çoktan bitti! Harekete geçmemiz gerekiyor, anlıyor musunuz? Boş boş oturup talih kuşunun başımıza konmasını bekleyemeyiz!"

Balam alnında biriken terleri elinin tersiyle sildi.

"Belki de bütün Avrupa'daki polisleri alarma geçirirsek..."

Cemaat lideri anlaşılmaz bir hırıltı çıkararak ona tehditkâr bakış attı.

"Sadece polis mi? Neden ordu değil? Oldu olacak bütün Avrupa Birliği'ni alarma geçirelim. İstersen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ni arayıp onları bir yasa tasarısı düzenlemeye çağıralım. İşte ihtiyacımız olan bu!" Sesini yükseltti. "Alarma geçirmek ve bir

yasa tasarısı onaylatmak... çünkü siz bu saçmalığı çözmek konusunda son derece beceriksizsiniz!"

Bu alaycı tutum masanın etrafındakiler üzerinde gerginlik yaratmıştı. Hepsi sessiz kaldılar ve Balam dahi teslim oldu.

"Sadece bir fikirdi..."

"Aptalca bir fikir!" diyerek onun sözünü kesti Maguş. Koltuğunda doğrulup ellerini kavuşturdu. "Tek yapmamız gereken kendimizi bu Tomás Noronha denen herifin yerine koymaya çalışmak. Adamın bu yıl yaptığı telefon aramalarının bir listesine baktım ve annesinin kaldığı bakımevini düzenli olarak aradığını gördüm." Yüzünde aptal bir tebessüm belirdi. "Tam bir anne kuzusu olduğu ortada."

Bu yorum masadakilerin zorla da olsa gülmelerine yol açtı; hepsi patronunu memnun etmek istiyordu, özellikle de böyle gergin bir tartışma sırasında.

"Bu elbette iyi bir şey Sayın Maguş!"

Cemaat lideri kendisine yalakalık yapıldığını fark etmişti, söyledikleri komik olabilirdi ama bunca kahkaha gereksizdi. Böyle hareket etmelerine neden olan şey korkularıydı.

"Söylemek istediğim şu, arkadaşımız muhtemelen annesini aramak için yanıp tutuşuyordur," dedi daha ziyade kendi kendine. "Sonuçta annesiyle yapacağı görüşmeleri dinlediğimizi düşünüyordur, öyle değil mi?"

"Evet, Sayın Maguş."

Maguş, salondakilerin tasdikler anlamda başlarını sallamalarına aldırış etmedi. Karşısındaki bu adamlar bir avuç şakşakçıdan başka bir şey değildi, onlara söylenen her şeye evet demekle yetinen aptal böceklerden ibaretlerdi.

"Ben bu Tomás Noronha'nın yerinde olsam annemle konuşabilmek için ne yapardım?" Ellerini düşünceli bir şekilde maun masanın yüzeyinde gezdirdi. "Eğer ona telefon etme imkânım yoksa... eğer ona telefon etme imkânım yoksa..." Aniden gözleri parlayarak başını kaldırdı. "Buldum!"

XLIX

Trendeki yemek pek de dişe dokunur değildi ama koşullar göz önüne alındığında o kadar da kötü sayılmazdı: Galiçya usulü ahtapot, *patatas bravas* ve bir kadeh Rioja.

"Bu ahtapot çok lezzetli," diyerek yorum yaptı Tomás yemeğinden bir çatal daha alırken. "*Paella* vardır diye korkmuştum."

Raquel içerlemiş bir ifadeyle ona baktı.

"Neden? *Paella* sevmiyor musun?"

Yol arkadaşı pot kırdığını anlamıştı, kadın Seseña'daki dairesinde ona *paella* ikram etmişti.

"Ben mi? Yo, severim," diye açıkladı telaşla, yaptığı gaftan utanmıştı. "*Paella*... harikadır." İnandırıcı olduğunu umuyordu ama bundan pek de emin değildi. "Aslına bakılırsa bugün canım balık çekiyordu. Nasıldır bilirsin, sonuçta ben bir Portekizliyim ve..."

Cümlesini tamamlamadı, buna gerek yoktu; ne demek istediği açıktı. Önce önündeki ahtapota sonra şaraba baktı, bu denli acıkmış olduğuna inanmıyordu. Fakat düşünüldüğünde aslında normal bir şeydi. Son kırk sekiz saattir müthiş bir stres altındaydı ve bir yandan diğerine koşturmuş, hiçbir şey yememişti. Hiç açlık hissetmemek için bir sofu veya Tibet'te bir keşiş olması gerekirdi.

"Avro," dedi aniden İspanyol kadın. "Avronun geleceği ne oldu?"

Tomás yarım dakikadır ağzında sakız gibi çiğnediği lokmasını yuttu.

"Geleceği görebilmek için geçmişi anlamak gerekir," diye hatırlattı yeniden, yine tarihçi damarı tutmuştu. "Avro resmî olarak 1999'da doğdu ama uygulamaya geçmesi 2002'de oldu. Parasal birliğe girebilmeleri için farklı ülkelerin İBP'de belirlenmiş kamu borçları ve açıkları konusuyla ilgili ciddi bütçe kriterlerine riayet etmeleri gerekiyordu ve anında problemler baş gösterdi. Ekonomiyi bir otomobil gibi düşün. Avroda kalabilmek için üye bir ülkenin ekonomisi bir Fiat olamaz, bir Mercedes dahi olamaz. Bir Formula 1 arabası olması gerekir, anlatabiliyor muyum? Ve bir şekilde çok az devletin durumu böyleydi ve bu nedenle Formula 1 yarışlarına özgü bir performansa ulaşmak için, binbir hokkabazlıkla inanılmaz bir mali yarış başladı. Örneğin İtalya sırf kriterleri yerine getirebilmek için özel bir vergi çıkardı, Fransa, Fransa Telekom'un emeklilik fonunu devlet bütçesine transfer etti. İspanya ve Portekiz de kâr getirmeyen harcamalarını yok etmek için marifetlerini gösterdiler."

"Yunanların daha kötü durumda olduklarını tahmin ediyorum..."

"Yunanlar öyle zor bir durumdaydı ki hileyle bile olsa avronun ilk grubuna girmeyi başaramadılar. Standart ekonomik tutumları, daima aşırı harcamalar yapmak, mantıksızca hükümeti şişirmek, ardından krizle sonuçlandığında tasarruf yapmak ve dış borçlarını ödememek yönünde oldu. Yeni bir para birimi için pek makul olmayan bir tarihî geçmişleri vardı. Yunanistan, Almanya Grand Prix'te Michael Schumacher'in kullandığı Ferrari'ye karşı yarışmak isteyen şaşı ve tek bacağı olan bir sürücünün kullandığı bir Mini Cooper gibiydi."

"Alonso," diye düzeltti İspanyol onu gülerek. "Fernando Alonso."

"Neyse ne. Önemli olan, Yunanistan'ın borçları ve bütçe açığı tek kelimeyle kontrolden çıkmış durumdaydı." Aniden durdu. "Ama işte... mucize eseri, Yunanistan ekonomisi 1999 ile 2001 arası korkutucu bir metamorfoz geçirdi: bütçe açığı yüzde bire indi!" Abartılı bir hareketle ellerini yukarı kaldırdı. "*Haleluya! Haleluya*! Mucize! Yunanistan kriterlere uyuyordu! Külüstür Mini Cooper akşamdan sabaha bir Formula 1 arabasına dönüşmüştü!"

Raquel yeniden güldü.

"Belli oluyor hakikaten!"

"Gerçekten de öyle. Atina'daki bütçe tahrifatı müthiş bir seviyeye çıkmıştı ama amaçlarına ulaştılar ve Yunanistan sonunda avroya girmeyi başardı. Yunanistan, Portekiz, İspanya, İtalya gibi (namıdiğer Club Med ülkeleri) ekonomisi daha zayıf olan ülkelerin avroda olması onlar için zenginler kulübüne girmek gibi bir şeydi. Tek para birimini zorlu bir görevin başlangıcı gibi değil, bir rotanın zirve noktası gibi algıladılar. Bu trajik bir hataydı. Bu ülkelerin ahmak yöneticilerinin anlamadığı şey, Formula 1 yarışında oldukları ve Almanlarınki gibi son derece rekabetçi bir ekonomiye sahip olanlarla aynı derecede, çok üst bir seviyede yarışmak zorunda olduklarıydı. Avroya girdikten sonra Almanlarla baş etmek için artık paralarının değerini düşüremediler ya da problemle karşılaştıkları her seferinde para basamadılar. Hayatta kalmanın tek yolu diğerlerinin arzulayacağı ürünleri düşük bir fiyata üretmekti. Başka yolu yoktu."

"Niye bilmiyorum ama bunun bizim tarafımızdan yapıldığına şüpheliyim."

"Elbette yapılmadı. Club Med ülkeleri olağanüstü bir şenliğe bedavaya girdiklerini sanıyorlardı. Başlarda gerçekten de avro bir şenlik gibiydi. Avrupa Merkez Bankası'nın düşük faizlerle desteklediği güçlü bir para biriminin parçası olduklarında Club Med ülkeleri, istedikleri gibi para harcayabilmek için gülünç denebilecek faizlerle borçlarını azaltabileceklerini fark ettiler. Durum 2003'te Almanya ve Fransa İBP'nin belirlediği borçlanma sınırlarını aşıp bir bedel ödemek zorunda olmadıklarında daha da kötüleşti. Birini cezalandırmayınca diğerlerini de cezalandıramazlardı, öyle değil mi? Böylelikle dans başladı. Ellerindeki serveti fark eden avro bölgesi ülkeleri borç para istemeye başladılar. Portekizliler konut satın almak, tatile gitmek ve beş kişiden fazla insanın yaşadığı her yere otoyol yapmak için; İspanyollar ve İrlandalılar dev emlak balonlarını beslemek için ve Yunanlar... ne bileyim belki musakka yapabilmek falan için."

İkisi birden güldüler.

"Aslında anladım, 'sen yiyorsan ben de yerim' durumu," diyerek yorum yaptı Raquel. "İtiraf etmeliyim ki o dönem akan para beni bile şaşırtıyordu. Sanki para ağaçta yetişiyordu da ona ulaşmak için elini uzatmak yetiyordu!"

"Aynen böyle oldu. Fakat ucuz kredinin sadece avro bölgesine özel bir olay olmadığını da unutmamak gerekir. Düşük faiz oranları ve Amerika'daki türev ürünlerin herkese açık piyasası, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık'taki emlak balonlarını besleyen büyük miktarlarda para yarattı. Düşük değerdeki bu para büyük bir kolaylıkla avro bölgesine akıyordu. Kamu kurumlarınca ve özel sektör tarafından rastgele kullanıldı. Mesela Portekiz'de devlet, borç aldığı parayı pahalı kamu çalışmalarına harcadı ve insanlar ilk evlerini, otomobillerini aldılar, hatta Karayiplere, Brezilya'ya tatile gittiler. Kimse parayı üretken bir şekilde kullanmadı."

"Aynen öyle. O dönem televizyonlarda bankaların reklamları yayınlanıyordu, isteyen herkese çok düşük faizlerle kredi veriliyordu!"

"Kesinlikle!" diyerek başını salladı Tomás. "Bankaların dışarıdan aldığı paraydı, ülkelerin kendisi tarafından üretilmiş bir varlık değildi. Club Med ülkelerinin bazıları yıllık olarak ürettiklerinden yüzde on daha fazlasını harcıyorlardı. Daha da kötüsü güçlü bir para biriminin parçası olduklarından ve seçim bölgelerinde çalışan ücretlerinde büyük atış yaptıklarından ürettikleri mamuller çok pahalıydı ve kimse tarafından satın alınmıyordu. Portekiz 1999'dan 2009'a dek kamu çalışanlarının maaşlarını yüzde on yedi oranında artırdı. İtalya daha da yüksek oranda bir artış gerçekleştirdi. Bu esnada Almanya, reel ücretleri yüzde sekizden fazla bir oranda 'azalttı'. Böylelikle Almanlar avronun ilk on yılında ihracatlarını bilhassa da üye ülkelere göre ikiye katladılar. Avro bölgesi kredi verenler ve savurganlar, ithalatçılar ve ihracatçılar olarak ayrıldı ve büyük bir dengesizlik oluştu."

"Fakat böyle bir şey öngörülmemiş miydi?"

"Elbette öngörülmüştü. Fakat Club Med ülkelerinin yöneticileri, geri zekâlılar kulübünün üye kartına sahip olan ve üyelik ücretleriyle

itibar kazanmış olan herkes, hiçbir şey olmuyormuş gibi yapmaya karar verdi ve hayal ürünü bir dünyada yaşamayı seçti. Hayal ürünü olan bu gerçek, avronun ekonomik bir projeden ziyade politik bir proje olmasına dayanıyordu."

"Aynen öyle, bundan zaten bahsetmiştin. Almanya'yı sınırlamak için Fransa tarafından tasarlanmış bir yöntemdi."

"Konunun detaylarıyla uğraşan ekonomistler, çok uluslu bir bölgede ve birleşmiş merkezî bir güce bağlı olmayan bir parasal birlik oluşumunun gizlediği büyük tehlikeleri gayet iyi biliyorlardı ama avronun ekonomik planda Club Med ülkeleri için değişimin bir tür katalizörü haline geleceğini umut ediyorlardı. Bu ümidin bir illüzyon olduğu ortaya çıktı. Marx'ın da söylediği gibi: ekonomi toplumun altyapısıdır. Avro, ekonomik altyapı olmadan politik bir proje uygulama teşebbüsüydü. Sonuç veremedi."

"Ama verdi, Tomás," diye karşılık verdi İspanyol. "Aslında birkaç yıl her şey sorunsuz gitti."

"Bir para biriminin sağlamlığının kanıtı olumlu zamanlarla anlaşılmaz, canım. Latin Parasal Birliği, İskandinav Parasal Birliği, Cobra ve Ecu da refah zamanlarında gayet iyi gittiler ama sıkıntılar başladığında çöktüler. Aynı şekilde avro da krediler ucuzken ve her şey güllük gülistanlıkken iyi gidiyordu. Ama parasal birlik tek bir sarsıntıya dayanabildi mi? Bunu test etmek gerekiyordu."

Raquel'in yeşil gözleri parladı

"2008 krizi bunun testi oldu..."

"Aynen öyle," diyerek tasdikledi Tomás. "Daha evvel açıkladığım gibi, Lehman Brothers'ın iflası uluslararası bankalara güvensizliği tetikledi. Batmış ipotek menkul değerlerinin seküritizasyonunun kime ait olduklarını kimse bilmiyordu ve bankalar kaybetme korkusuyla ihtiyati tedbir olarak birbirlerine para vermeyi bıraktılar. Kredi kesilmişti ve Avrupa'ya para akmıyordu. Avrupa bankaları parasız kaldılar ve onlar da borç para vermeyi bırakarak Doğu Avrupa, Baltık ülkeleri, Macaristan, Romanya, Bulgaristan ve Ukrayna gibi gelişmekte olan ekonomilerden başlayarak avro bölgelerine ver-

dikleri kredileri de kestiler. Paraya erişim kesilince bu ülkelerdeki bazı firmalar batmaya başladı ve bankalar borca girmiş olanlardan parayı çekince merkez ülkelere kadar ulaşan bir domino etkisi oluştu. Almanya, Fransa, Büyük Britanya ve Orta Avrupa'nın diğer ülkeleri bankalarını iflastan kurtarmak zorunda kaldılar, bu arada IMF de Macaristan, İzlanda, Beyaz Rusya, Ukrayna ve Letonya'ya yardım elini uzatmak mecburiyetinde kaldı. Şirketler kapanıp insanlar işsiz kaldığından vergi gelirleri düştü ve işsizlik ödenekleri için giderler arttı."

"Tıpkı 1929'da olduğu gibi."

"Aynen öyle. 2008 ve 2009'da dünya ekonomisindeki daralma 1929 ile 1931 arasında gerçekleşenle aynıdır." Parmağını havaya kaldırdı. "Tek bir fark var: 1929'dakinde en başlarda hükümetler sürece müdahale etmediler. İngiliz ekonomist John Maynard Keynes, Wall Street çöküşüyle ilgili bir inceleme yaptı ve piyasa daralması döneminde devletlerin bütçedeki sermaye fazlalıklarını kullanması, talep yaratmak için ekonomiye para sokması ve bu ülkelerin ürünlerinin tüketimini canlandırması gerektiği sonucuna vardı. Keynes, örneğin, bir insanı işsiz bırakmak yerine yerde bir çukur kazdırıp daha sonra o çukuru kapatması için ona maaş ödemesi yapmanın daha iyi olduğunu söylüyordu çünkü bu şekilde ülkedeki ürünleri satın almak için parayı kullanabilecek ve böylelikle ekonomiyi canlandırmış olacaktı."

"Bence mantıklı..."

"Gerçekten de anlamlı," diyerek onunla hemfikir oldu Tomás. "Keynes'in öğretilerini çalışmış olan birçok Avrupalı ve Amerikalı devlet adamı mücadele edebilmek için bu reçeteyi kullandı ve ekonomiyi kurtarmak için multi milyonluk paketler piyasaya sürdüler. Bir yarışma gibiydi: her ülke diğerinden daha fazla teminat vereceğini söylüyordu. Birbirinden beter durumda olan Yunanistan ve Portekiz bile, binlerce avroluk paketler lanse ettiler! Her yandan para yağıyordu."

"Ama sonuç vermedi!"

"Veremezdi de! Keynes, devletlerin kötü zamanlarda ekonomiyi canlandırmak için refah dönemimdeki bütçe fazlalıklarını kullanacaklarını öngörmüştü fakat işin gerçeği fazlalık diye bir şey yoktu. Club Med ülkeleri ve diğerleri refah döneminde sadece borç toplamışlardı, kriz zamanlarında kullanılacak bir para kalmamıştı. Üstelik Keynes, halkın parasının sadece acil durumlarda kullanılacağı konusunda çok açıktı ama yöneticiler bu çözümü sürekli olarak uygulamaya başladılar. Ekonomiler bu gerçek dışı Keynes metoduna bel bağlamaya başlamıştı ve bu da yöntemin etkinliğini kaybetmesine yol açtı. Biraz uyuşturucu gibi yani, anlıyor musun? Biraz denediğinde büyük bir etkisi oluyor ama kullanmaya devam edersen etkisi azalıyor ve gitgide tamamen yok oluyor. Daha fazla uyuşturucu almak sonuç vermiyor ve bırakmak bayağı sancılı oluyor. İşte bu, gerçek dışı Keynes metodu için de geçerliydi. Sonuçta en önemlisi, Keynes çözümleri, insanlara para verip iç ekonomiyi canlandırmak üzere ülkenin ürettiklerini satın alacakları, o döneminkiler gibi kapalı ve korunaklı piyasalar için tasarlamıştı. Ama dünya değişti, ekonomiler engelleri aşıp açıldılar. Bu da şu anlama geliyor: Portekiz veya İspanya hükümeti dışarıdan borç para istediğinde ve bunu tüketimi canlandırmak için vatandaşlarına verdiğinde insanlar süpermarkete gidip ithal mal alıyorlardı."

"Şimdi anlıyorum," dedi Raquel. "Bu, Keynes çözümünün ülke ekonomisini canlandırmayı geçip yabancı ekonomilere fayda sağlamasına neden oldu, doğru mu? Öyle olunca içeri para sokmanın tek getirisi bütçe açığını ve dış borçları artırmak oldu!"

"Aynen öyle! Bu şekilde, kriz patladığında açık piyasaların uluslararası yeni düzenine uygun olmayan ve yanlış yorumlanmış Keynes fikirlerini temel alan ülkeler, borç kriziyle baş etmek için daha da fazla borçlanmaya karar verdiler. Uçuruma doğru koşan birinin daha hızlı koşarsa kurtulacağına inanması gibi bir şey! Yani tüketiciler borçla baş edebilmek için daha fazla borca girmeye karar verdiler, içeri pompaladıkları para dışarıya doğru akıyordu. Böylece ortaya,

finansörlerin para vermekten vazgeçtiği anda kaçınılmaz şekilde çökecek gerçek bir piramidal tablo çıktı!"

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı Raquel. "Kimse bunun farkına varmadı mı?"

Profesör parmağını havaya kaldırdı.

"Sadece bir ülke bunun çılgınlık olduğunu söyledi," dedi göz kırparak. "Hangisi olduğunu tahmin edebilir misin?"

Raquel güldü.

"Almanya deme!"

Tomás başını olumlu anlamda salladı.

"Amerikalılar ve diğer Avrupa ülkeleri limitsiz harcama erdemleriyle ilgili vaaz verirken Almanlar bu saçma koşuda yer almayacaklarını söyleyip kimsenin kendi kaynaklarının üzerinde fazla uzun süre yaşamayacağı konusunda uyarıda bulundu. Aslında kolay paranın krizin asıl nedeni olduğunu ve krizle daha fazla borçla baş edilemeyeceğini ilk fark edenler de onlar oldu."

"Kamu borçları krizinin başlaması bu şekilde mi oldu?"

"Bu şekilde oldu ama sadece bu değildi. Aslında avro bölgesi başlarda tampon görevi gördü. Fark ettiysen krizi yaşayan ilk ülkeler avro bölgesinden değildi. İzlanda, Baltık ülkeleri, Doğru Avrupa ekonomileri ani iflaslar yaşadılar ve İzlandalılar kendilerini korumak için avroya katılmayı dahi düşündüler."

"Hatırlıyorum," dedi İspanyol. "Peki avro krizi nasıl çıktı? Yunanistan'ın hatası, değil mi?"

"Yatırımcıların, yani sermaye sahiplerinin mali krizle birlikte çok fazla para kaybettiklerini hesaba katman gerek. Hisseleri olanlar milyonlar kaybettiler, bonoları olanların bazılarının elleri boş kaldı. Bankalar borç para vermeyi bıraktı ve kayıplar içinde mahvolmuş olan yatırımcılar kendi yatırımlarını gözden geçirmeye başladılar. Toksik seküritizasyonlara AAA verenler *rating* ajansları değil miydi? Şayet bu seküritizasyonlara yanlış değerler verenler ajanslarsa başka hangi değerlendirmeler yanlış yapılmıştı? Yatırımcılar fazlasıyla en-

dişeliydi ve para kaybetme korkusuyla kendi yatırımlarını doğru bir şekilde analiz etmeye başladılar."

"Ve gözlerine Yunanistan ilişti..."

"Aslında Yunanistan'ı işaret eden yatırımcılar olmadı," diye düzetti Tomás. "Yunanların kendisi oldu."

"Şaka yapıyorsun!"

"Ciddiyim. Harcamalardaki artışın bir çözümü olmadığı anlaşıldığında hesaplarda tahrifat yapan ve ülkenin borçlarını müthiş bir şekilde artıran muhafazakâr Yunanistan hükümeti, sonunda giderlerin dondurulmasını tercih etti. Sosyalistler tasarrufun hiçbir şeyi çözmeyeceğini, borç krizinden ancak daha fazla borçlanarak çıkıldığını söylediler ve ancak daha kötü afetlere neden olan abartılı Keynes hikâyeleri anlattılar. Ekim 2009'da Yunanistan seçime gitti ve krizden usanmış olan seçmenler, tasarrufa son vereceklerini vadeden sosyalistleri seçtiler. İktidara gelir gelmez başta da mümkün olmayacağını bildikleri vaatlerden feragat etmeye hazırlanan sosyalistler, rakamlarda oynama yapan kendilerinden bir önceki politikacıları suçladılar. Tablo her zamanki gibiydi, tasarrufa son vereceklerini vaat ediyorlardı ama ne gam! İktidara geldiklerinde durumun tahmin ettiklerinden daha kötü olduğunu fark ettiler, başka saçmalıklar olduğunu da gördüler, bu nedenle de tasarrufa devam etmek zorunda kaldılar."

"İspanya'daki politikacılar da aynısını yaptılar," dedi Raquel. "Peki ya Portekiz'de?"

"Şüphesiz bizde de aynısı oldu," diye karşılık verdi profesör. "Durumun zannedildiğinden de kötü olduğunu göstermek isteyen yeni hükümet, o senenin bütçe açığının kendilerinden öncekilerin söylediği gibi yüzde dört değil, on iki olduğunu açıkladı. Tahmin etmedikleri şeyse bu saçma tartışmanın kendi paraları için endişe eden uluslararası yatırımcılar tarafından takip edildiğiydi. Yunanistan'ın yüzde on iki bütçe açığı mı vardı? Yatırımcılar hemen yatırım portföylerine baktılar ve zaman içinde birçok Yunan tahvili edinmiş olduklarını fark ettiler. Güvendeler miydi? Yunanistan onları ödeyecek miydi?

Korku yayılmaya başlamıştı. Hâlâ fırsat varken bu tahvillerden kendilerini kurtarmalıydılar."

"Ah," dedi Raquel gözleri büyümüş bir halde. "O zaman satmaya mı başladılar?"

"Bir kısmı evet ama çoğunluğu şöyle düşündü: 'Pekâlâ ama Yunanistan avro bölgesinde, bu nedenle Almanların garantisi var, problem yok.' Yatırımcılar nispeten sakin sayılırdı ama gözlerini açık tuttular. Hemen ardından bir Avrupa zirvesi yapıldı ve sonunda gazeteciler Avrupalı liderlere Yunanistan'ın bütçe açığıyla ilgili sorular sordular. Liderler bunun Yunanistan'a özel bir problem olduğunu söyleyerek Maastricht Anlaşması'ndaki *no-bailout* ibaresini hatırlattılar, hiçbir ülke bir diğerinin borcunu ödemeye mecbur değildi. Bunu duyan yatırımcılar uyandılar. Yunanistan'ın borçlarını geri ödeyecek parası olmadığını ve bu borcu kimsenin üstlenmeyeceğini anladılar. Paniğe kapılarak tahvillerini satmaya başladılar."

"Peki *rating* ajansları ne yaptı?"

"Onlar da Amerikan toksik seküritizasyonlarını değerlendirirken yaptıkları hatalardan dolayı tutuşmuşlardı ve Yunan tahvillerine de değerinden fazlasını verdiklerini fark etmişlerdi. Bu nedenle değerleri düşürmeye başladılar."

"Peki olay avro bölgesinin dışına nasıl yayıldı? Bize kadar nasıl geldi?"

"Aynı mantıkla. Avroyu yaratan anlaşmanın *no-bailout* ibaresi olduğunu gören yatırımcılar tüm parasal birlik ülkelerinin hesaplarını kontrol etmeye başladılar ve içlerinden bazılarındaki büyük zaafları fark ettiler. Korku büyüdü. Yatırımcıların elinde Portekiz, İspanya, İrlanda ve İtalya'dan çıkan tahviller vardı ve paranın ancak çıkmaz ayın son perşembesinde alınacağını anladılar. Bu nedenle de onları çılgınlar gibi satmaya başladılar. Fakat problem şuydu ki kimse onları almak istemiyordu. Kamu borçları piyasası felce uğradı ve aldıkları borçlarla yaşayan Club Med ülkeleri onlara para verecek birilerini bulamadılar."

"Piyasaların vahşi bir saldırısı, öyle değil mi?"

"Hangi saldırı? Bunlar, suçu günah keçilerine atıp sorumluluklardan kaçmaya yeltenen budalaların saçmalaması! Regüle edilmemiş türev ürünler piyasasını, *credit default swaps* durumlarında olduğu gibi, belirli bir ülkenin iflas edeceğine emin olanların para kazanmasına olanak tanıyan ürünlerin oluştuğu bir gerçek. Bu planın rolü olduğu muhakkak, gerçi bu sadece bu ülkelerin elverişli duruma geçmesi nedeniyle mümkün oldu. Sonuçta olay, emeklilik yaratan fonları idare edenler de dâhil, yatırımcıların borçla yaşayan ülkelere para verdiklerinde o parayı bir daha göremeyeceklerini aniden anlamış olmaları." Karşısındaki kadını işaret etti. "Benim on yıldır işsiz olduğumu hayal et, yırtık pantolonlar içinde sana gelip Karayiplere gitmek, bir Mercedes için avans yatırmak ve Monako'da havuzlu bir villa satın almak için yirmi bin avro borç istiyorum. Durum gerçekten böyle olsa bana borç para verir miydin?"

"Elbette vermezdim!" diye karşılık verdi Raquel gülerek. "Sana espri anlayışının kuvvetli olduğunu ve gidip iş bulmanı söylerdim."

"Yatırımcılar da işte bize tam olarak böyle dediler." Örnek bir diyalog vermek için sesini değiştirdi. "Para mı istiyorsun? Kendine bir iş bul ve sabit bir gelirin olsun, sonra tekrar konuşalım." Normal ses tonuna dönerek devam etti. "Biz de yırtık pantolonumuzu çekiştirerek ellerimizi uzatmış bir halde Almanya'ya koşup borçlarımızı ödemesini istedik. Almanya hiç tepki vermedi ama sonra dayanamayıp 'İmzaladığınız anlaşmadaki *no-bailout* ibaresini okumadınız mı? Borçlarınızı kendiniz ödemek zorunda olduğunuz konusunda uyarılmamış mıydınız? Altına imzanızı attığınız bütçe açığı ve borçlanma sınırlarına neden riayet etmediniz?' diye sordu."

Raquel gözlerini kocaman açtı.

"*Madre mia*, güzel soru..."

"Gerçekten de öyle. Genel anlamda Avrupalılar ve bilhassa da Club Med ülkeleri, Almanya'nın çek defterleriyle dolaşmasına alışkındılar. İkinci Dünya Savaşı'nda Yahudilere yaptıkları zulümden pişmanlık duyan Almanya, onlarca yıl bunu telafi etmeye çalışarak yaşamıştı. Portekiz'e bir otoban mı lazım? Almanlar ödüyordu.

Yunanistan'daki zavallıların tatillerini finanse etmek mi gerekiyor? Almanlar ödüyordu. İspanya'da bir hızlı trene mi ihtiyaç var? Almanlar ödüyordu. Almanya korkunç geçmişinin bedelini ödemek için çek defterini kullandı ve onlarca yıl aynı politikayı uyguladı. Fransa yürünecek politik yolu gösteriyor, Almanya da hesapları ödüyordu." Eliyle havayı keser gibi bir hareket yaptı. "Ama bu durum değişti."

"Benim anlamadığım da bu. Neden değişti?"

"Çünkü şu anda Almanya'da iktidarda olan nesil İkinci Dünya Savaşı'nı yaşamadı ve kendilerinden evvel yaşamış kişilerin suçlarının bedelini ödemek için bir sebep görmüyorlar. Ayrıca Büyük Britanya ve Fransa'nın korktuğu gibi, Almanya'nın yeniden birleşmesi gurur ve üstünlük hislerini tekrar kazanmasını sağladı. İki Almanya'nın birleşmesi Batı Avrupa'nın nüfus ve ekonomi olarak en büyük ülkesini yarattı. Buna ek olarak yeniden birleşme ekonomik anlamda sancılı bir süreçti ve eski komünist Almanya'ya yardım etmek Almanlara pahalıya mal olmuştu. Onlara 2005'e dek kriz yaşatan bu hikâyeden çıkar çıkmaz başlarını soktukları beladan kurtulmaları için Club Med'e yardım etmeleri isteniyordu. Tahmin edildiği gibi, bu espri onları hiç güldürmedi." Sesini incelterek devam etti. "Biz mi? Para vermek mi? Ziyafet çekerken düşüneceklerdi! Tembel tenekeler gidip biraz çalışsınlar! Çatı akıyor!" Normal sesine döndü. "Yani çek defterli Almanya artık yoktu."

"Ama sence dış yardıma gerçekten ihtiyacımız var mıydı, Tomás?"

"Olmaz mı!" Profesör sanki önünde dikdörtgen bir cisim varmış gibi havada bir hareket yaptı. "Portekiz'in veya İtalya'nın ekonomisini, içinde yüz avro olan bir kasa gibi düşün. Önceleri her yıl kasadan on avro çıkıyordu. Onu yerine koymak için para basamadığımızdan beri yatırımcılardan istiyorduk. Yatırımcılar para vermekten vazgeçtiğinde bu para kasadan çıkmaya devam etti ama bir girdi olmadı. Kasada doksan avromuz kaldı ve ertesi yıl seksen, sonraki yıl da yetmiş. Ekonomide para eksiliyordu, anlatabildim mi? İthalatı ödemek için kasadan para alıyor ama para basamadığımız veya borç para alamadığımız için yerine koyamıyorduk."

"Peki o zaman bu durum nasıl çözülebilir?"

"Avronun ani çöküşünü önlemekle, Almanlar, bolca homurdandıktan sonra onların da bankalarının bölgedeki diğer ülkelerden çok fazla borç aldığını (Alman ürünlerini satın almış olmaları da sebeplerden biriydi), bu işe fazlasıyla bulaşmış olduklarını ve Club Med tarafında ani bir temerrüde düşme olursa çökeceklerini anladılar. Bu nedenle teslim olup Avrupa Merkez Bankası'nın kendi şartını ihlal etmesini ve Club Med'in borcunu üstlenmeye başlamasını kabullendiler. Yatırımcılar artık bize metelik bile vermek istemediğinden (çünkü o paraları bir daha geri alamayacaklarını biliyorlardı) Avrupa Merkez Bankası öne çıkıp kimsenin almadığı borçları satın almaya başladı. O zamandan beri avro bölgesindeki ülkeler Avrupa Merkez Bankası'na bağımlı yaşıyorlar, anladın mı?" Ellerini cebine sokup ceplerinin astarını dışarı çıkardı. "Avrupa Merkez Bankası yoksa maaş yok, sosyal güvenlik ödeneği yok, gelir yok."

Bu sözler üzerine Raquel bir süre sesiz kalıp duydukları üzerinde düşündü.

"Şimdi de bu işten nasıl sıyrıldığımızı anlat biraz da."

Tomás rahatsız olmuş gibi oturduğu yerde pozisyonunu değiştirdi. Oturuş şeklinden mi yoksa sorudan mı rahatsız olduğu yüzünden anlaşılmıyordu. "Bana sorduğun, Portekiz, İtalya ve İspanya da dâhil, Club Med ülkelerinin avroda kalıp kalmayacakları."

"Evet, aslında bunu soruyorum," diyerek kabullendi Raquel. "Neler olacak?"

Profesör bakışlarını pencereye doğru çevirip demir yolu hattı boyunca uzanan binalara ve ufukta bir şerit halinde görünen denize baktı. Denizin üzerine serpiştirilmiş gibi duran beyaz noktaların, Akdeniz'in sakin sularında ilerleyen gezi ve yelkenli tekneleri olduğuna şüphe yoktu.

"Barselona'ya varmak üzereyiz," dedi Tomás. "Avronun geleceğini anlatacağım sana."

"Ah, güzel."

"...ama birazdan."

L

Maguş kendi sükûnetini heyecanla bağırarak kestiğinde masada heyecanlı mırıltılar dolaştı. Ardından tüm gözler ona çevrildi. Yüzlerinden yalakalık akan adamları ve Maguş, parlak bir güneşi ve etrafındaki minik gezegenleri andırıyorlardı.

"Ne yapabileceğimizle ilgili aklınızda bir şey mi var Sayın Maguş?" diye sordu Balam itaatkâr bir ses tonuyla.

Cemaat lideri masanın üzerinde duran dizüstü bilgisayarı işaret etti.

"Ona bir e-posta göndereceğiz."

Bu sözler öylesine beklenmedikti ki masada gülüşmelere neden oldu. Herkes fazlasıyla eğleniyormuş gibi görünüyordu.

"Bugün formunuzdasınız Sayın Maguş," diyerek yalakalık yapmaktan geri kalmadı güvenlik şefi. "Bugün gerçekten kendinizi aştınız! Espri anlayışınız gerçekten muhteşem! Moralinizin böylesine..."

Maguş'u kaşları hâlâ çatıktı.

"Bu bir espri değildi," dedi kızgın bir sesle, adamlarının bu sırnaşık halleri hiç hoşuna gitmemişti. Yeniden bilgisayarı işaret etti. "Verin şunu bana."

Üstlerinin ciddi olduğunu fark eden adamların gülüşmeleri başladığı gibi aniden kesildi. Bilgi teknolojilerinde uzman bir bilgisayar teknisyeni hevesli bir biçimde ayağa fırlayıp bilgisayarı alarak ona uzattı. Maguş ona yanına oturmasını işaret etti, adam da kendisinden istenileni yaptı. Hızlı hareketlerle cihazı açıp sisteme girer

girmez hedeflerin profillerinin bulunduğu dosyaya erişim sağlayarak Tomás'ınkini seçti.

Sayfa açıldı ve ekranın sağ üst köşesinde tarih profesörünün fotoğrafı ve yan tarafında da ilgili bilgiler belirdi.

"İşte burada," dedi bilgisayar teknisyeni, üstünü memnun etme endişesi içinde. "E-posta adresi de şu."

Maguş adresi bir kâğıda not etti.

"Şimdi de Filipe Madureira'nın posta kutusuna gir."

"Kimin? Şu..."

"Evet, o. Gir."

Bilgisayar teknisyeni Gmail sayfasını açtı ve yine hızlı hareketlerle Tomás'ın okul arkadaşının kullanıcı adını ve şifresini yazdı. Birkaç saniye sonra posta kutusuna girmişlerdi.

"Tamamdır Sayın Maguş. Şimdi ne yapayım?"

Maguş cevap verme tenezzülünde dahi bulunmadı. Kaba bir hareketle bilgisayarı kendi önüne çekerek fare yardımıyla yeni bir e-posta sayfası açtı. Tepeye Tomás'ın adresini yazıp Balam'a baktı.

"Sen Portekizce biliyordun, değil mi?"

"Evet Sayın Maguş, bildiğiniz gibi birkaç sene Brezilya'da yaşamıştım."

Üstünün buyurgan hareketine itaat eden bilgisayar teknisyeni yerini Balam'a bıraktı. Güvenlik şefi hızla bilgisayara davranıp e-postayı yazmaya hazırlandı. Başını amirine çevirerek talimatlarını bekledi.

"Yaz bakalım," diye emretti Maguş. "Merhaba Tomás." Astının söylediklerini Portekizce yazmasını bekledi. "Ölümümle ilgili haberler biraz abartıldı." Klavye seslerinin doldurduğu bir bekleyiş daha oldu. "Bilgisayarı kullanmama ancak şimdi müsaade ettiler." Yeniden bekledi. "Bir gün komada kaldım ama yavaş yavaş iyileşiyorum, bu sabah yoğun bakımdan çıktım." Durup bekledi. "Aklıma sana vermeyi unuttuğum bir bilgi geldi." Güvenlik şefinin söylediklerini tercüme edip yazmasını bekledi. "Hemen Floransa'ya gitmen gerekiyor ve bu çok önemli." Yeniden durdu. "Yarın gece yarısı Uffizi Galerisi'nde ol ve Mefistofele'yi sor." Durdu. "Bu karmaşadan kurtulmanda sana

yardım edecek. Son bir kez daha bekledi. "Sevgilerimle, arkadaşın Filipe."

Balam mesajı yazmayı bitirip amirinin mesajı doğrulaması için tercüme ederek yüksek sesle okudu. Bitirdiğinde fareye uzanıp "gönder" yazısının üzerine geldi. Basmadan evvel onay almak üzere amirine döndü.

"Göndereyim mi Sayın Maguş?"

Amiri memnun bir şekilde gülümsedi.

"Tamamdır."

Güvenlik şefi farenin sol tuşuna basarak "gönder" komutunu verdi ve e-posta gönderildi.

Salondan bu kez memnun sesler ve Maguş'a hitaben yalakalık dolu tebrikler yükseldi.

Pusu kurulmuştu.

LI

Barselona'nın Rambla bölgesinde büyük bir insan kalabalığı vardı, kimisi gideceği yere ulaşmak üzere yürüyor, kimisi de dalgın bir şekilde vitrinlere bakarak geziniyordu. Geniş ana caddenin üzerindeki trafik ilerlemiyormuş gibi göründüğünden Tomás sabırsızlanarak öne uzanıp taksi şoförünün omzuna dokundu.

"Biz burada inelim," dedi, tedbirli olmak için bunları Portekizce söylemişti, bazı Katalanların İspanyolca konuşulmasından hoşlanmadığını biliyordu. "Yürüyerek devam ederiz."

İki yolcu Carrer de la Boqueria'nın köşesinde taksiden indiler ve şehri iyi bilen Raquel caddenin yukarısında bir yeri işaret etti.

"Plaça da Catalunya şurada."

"Gidelim öyleyse."

Rambla'yı hızlı adımlarla geçerek sadece bir dondurmacıda durup çilekli ve çikolatalı iki dondurma satın aldılar, karınları acıkmıştı ve onlara enerji verecek tatlı bir şeylere ihtiyaçları vardı. Yürümeye devam edip birkaç dakika sonra Plaça de Catalunya'ya vardılar. Kördüğüm olmuş trafik meydanı doldurmuştu. Sol tarafa dönüp bir FNAC mağazasına girdiler.

"Sence şimdi kitap almanın zamanı mı?" diye sızlandı İspanyol. "Aradığın nedir?"

"Kitap değil," diye karşılık verdi Tomás. "Bir bilgisayar almak istiyorum."

Raquel'in gözleri hayretle büyüdü.

"Ne sebeple?"

"Annemin kaldığı bakımeviyle temasa geçmek zorundayım," diye açıkladı. "Sabit telefondan ararsam Barselona'dan aradığımı anlarlar. Cep telefonundan ararsam yerimi GPS'le tespit ederler. Geriye sadece bilgisayar kalıyor."

"Neden bir internet kafeye gitmiyorsun?"

"Çünkü o zaman da mesajın IP adresini bulup Barselona'da olduğumuzu anlayabilirler."

Interpol ajanı eliyle alnına vurdu.

"Evet ya, haklısın," dedi. "O lanet IP meselesi aklıma gelmedi!"

Bilgisayarlar iki uzun rafta sergileniyordu. Tomás rafları dikkatle inceledikten sonra şarjı uzun süre dayanan, basit bir tane seçti, etiketinde şarjının yedi saat dayandığı yazıyordu.

"İşte bu mükemmel."

Monstió Sokağı sadece yayaların girebildiği, dar bir sokaktı. Sokak o kadar gözlerden uzaktı ki Tomás buranın internete girmek için doğru bir yer olduğunu düşündü. Sol tarafta kemerli bir kapıdan girip loş bir ortamı olan Quatre Gats restoranına girdiler. Kapıdan mümkün olduğunca uzak, buzlu camdan pencerelerin yanında bir masaya geçtiler.

"İyi buldun burayı," dedi Raquel mobilyalarda ve duvarlardaki çerçevelenmiş eski fotoğraflarda göz gezdirerek. "Nerede olduğumuzu biliyor musun?"

"Picasso'nun sık sık geldiği restorandayız," diye karşılık verdi tarih profesörü. "Neden?"

İspanyol kadın gülerek onun koluna hafifçe vurdu.

"İnanılmazsın!" diyerek dostane bir şekilde azarlar bir tonda. "Bazen gerçekten her şeyi bildiğini düşünüyorum!"

"Her şeyi diyemem ama sanat tarihi okumak zorundaydım ve Picasso'yu bilmemek mümkün değil. Bu restoran modernizm akımının merkezi haline gelmişti."

O sırada garson masaya yaklaşarak menüyü bıraktı. Raquel menüyü alıp içine bakmadan evvel kapağını yol arkadaşına doğru çevirip gösterdi. Quatre Gats'nın menüsünün kapağında kare tahta bir masada elinde bastonuyla oturan beyaz saçlı bir adam vardı.

"Gördün mü?" dedi. "Bu kapaktaki eser de Picasso'ya ait."

Tomás Katalanca yazılmış menüyü inceledikten sonra bir *arrós caldós amb llamántol* sipariş ederken Raquel İspanyolca olarak bir *entrecot de vaca* ısmarladı.

Garson yanlarından ayrıldığında Tomás bilgisayarı masanın üzerine koyup açtı. Bağlantıyı hallettiğinde bakımevinin internet sitesini ve oradan da e-posta adresini buldu. Sonra kendi posta kutusuna girdi. Birçok okunmamış mesajı vardı. Onları gözden geçirdi, çoğunluğu reklam mesajıydı.

Bu gereksiz mesajların arasında fakülteden gelen bir e-posta gördü. Mesajı hemen açıp okudu, son maaş çekiyle ilgiliydi. Son maaşı hesabına yatırılmıştı ama polis talimatı ya da ona benzer tuhaf bir oluşum nedeniyle hesabına erişimi yoktu. Ardından fakülteden bazı arkadaşları ve tanıdıklarının e-postalarını fark etti. İki tanesini açtı. Biri neden polisin onu aradığını ve katil olarak nitelendirdiğini soruyordu, tarih bölümünden bir profesörden gelen diğer mesajda meslektaşı üzüntülerini bildiriyordu. Polis soruşturmasını mı yoksa işten çıkarılmasını mı kastettiği anlaşılmıyordu.

Tekrar gelen kutusuna dönüp kalan e-postaları gözden geçirmeye devam etti.

O sırada aniden donakaldı.

"Nedir bu?"

Sesi öylesine tedirgin çıkmış ve yüzünü öyle şaşkın bir ifade kaplamıştı ki Raquel kaygılandı.

"Ne var?" diye sordu. "Bir şey mi oldu?"

"Filipe!" diye karşılık verdi Tomás, afallamış bir ifadeyle. "Burada Filipe'den bir e-posta var."

"Ne?"

İkisi birden monitöre yaklaştılar, gelen kutusunda Filipe Madureira'dan bir mesaj görünüyordu. Tomás hiç vakit kaybetmeden e-postayı açıp koma haberiyle ve ertesi gün gece yarısı Uffizi'de Mefistofele denen kişiyle buluşma meselesiyle ilgili yazılanları okudu.

"Filipe yaşıyor!" dedi heyecanla. İspanyol'a döndü. "O ölmemiş!"

Haberin sevinciyle birbirlerine sarıldılar, her şey mutlu bir sonu olan bir Hollywood filmine benziyordu.

"Buna inanmıyorum!"

Profesör doğru anladığından emin olmak için monitöre dönüp e-postaya baktı.

"Ama... kollarımda öldü, kendi gözlerimle görmüştüm!" dedi. "Ayrıca haberlerde ve gazetelerde Filipe'nin ölümünden sorumlu olduğum için arandığım söyleniyordu. Interpol dahi Portekiz polisinden durumla ilgili uyarı aldı."

"Kollarında mı öldü?" diye sordu Raquel. "Bazen koma durumu ölümle karıştırılabiliyor. Haberlere gelince, peşimizde olanların bir uydurması olabilir. Polis bazen aranan kişileri bulmak için basına sahte haber sızdırabiliyor. Çok normal bir prosedür bu. DVD'yi ele geçirmek için hedefe ulaşmak amacıyla Filipe'nin öldüğü haberini yaymış olabilirler."

Üzerinden büyük bir ağırlık kalktığını hisseden Tomás derin bir nefes alıp verdi.

"Oh, çok rahatladım," dedi. "Hayatta olması ne güzel. Yaralandı ama yaşıyor! Tanrı'ya şükürler olsun!"

Tekrar e-postaya dönerek bu kez arkadaşlarının ölmemiş olduğu haberinden ziyade, mesajın içerdiği talimatlara odaklandılar.

"Floransa'ya gitmemizi istiyor," dedi Raquel mesajı yeniden okuduktan sonra. "Yarın." Yol arkadaşına döndü. "Planımızı değiştirmemiz gerekecek..."

Portekizli profesör elini cebine atıp Madrid'deki Atocha İstasyonu'ndan aldığı tren biletlerini çıkardı. "İstikametimiz zaten Floransa'ydı," diye açıkladı zafer dolu bir tebessümle. "Bu mesaj düşündüğüm şeyi doğrulamış oldu."

İspanyol kadın inanamayan gözlerle birkaç saat evvel alınmış olan biletlere baktı. Biletler, o gece Barselona tren istasyonundan Floransa'ya gidecek trene bineceklerini doğruluyordu. Ertesi sabah istikametlerine varmış olacaklardı.

"Floransa mı?" diye sordu hayretle Tomás'a bakarak. "Floransa'ya mı gidecektik. Ama neden?"

"Bugün arkadaşının evindeyken televizyonda bir haber vardı. Yarın insanlığa karşı işlenen suçlar için Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ilk toplantısı olacak. Bu da bana Filipe'nin bana ilk geldiği gün en son İtalya'dayken yıkandığını söylediğini hatırlattı ve DVD'yi orada bir yerde saklamış olabileceğini düşündürdü."

"Peki ama Floransa'da olabileceği sonucuna nereden vardın?"

"Televizyondaki haberden. İtalya'da gizlenmiş olan DVD krizle ilgili suçlamalarla alakalı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi de aynı suçlarla ilgili Floransa'da toplanıyor. Bu nedenle Filipe'nin, o DVD'yi UCM'nin davayı yöneteceği şehirde bir yere saklamış olması anlamlı, sence de öyle değil mi?"

Raquel onu yeniden kucakladı.

"Dâhiyane!" diye bağırdı. "Sen bir dâhisin!"

Onları birbirine çeken görünmez güç bir kez daha yakınlaşmalarına neden oldu fakat öpüşmeye başladıklarında yanlarında birinin olduğunu fark ettiler: ıstakozlu pilavı ve eti getirmiş olan garson restoranın orta yerindeki bu tavırlarını onaylamayan bir ifadeyle onlara bakıyordu. İsteksizce birbirlerinden ayrılıp garsonun tabakları masaya yerleştirmesine izin verdiler.

Garson uzaklaştığında Tomás dönüp monitöre bakarak mesajı yeniden okudu. Ardından "yanıtla" tuşuna basarak arkadaşının e-postasına cevap yazdı.

Selam Filipe,

Hayatta olduğunu öğrenmek muhteşem bir şey, dostum! Sayende başıma neler geldiğini bir bilsen... sen yok musun sen! Ölmüş numarası yapıp bütün işi bizim üzerimize yıktın.

:-)

Bu arada şifreyi çözdüm! Ama çözene kadar da canım çıktı. Bana Castelo Branco'da Alfonso de Albuquerque Lisesi'ndeki güzel zamanlarımızı hatırlattı. O şifreli bulmacalarımızı hatırlıyor musun?

Yarın gece yarısı Uffizi'de görüşürüz. Bu iş çok zor ve yardıma ihtiyacım var. Umarım, şu Mefistofele (Bu nasıl isim böyle! Herhalde soyadıdır değil mi?) bu karmaşadan kurtulmama yardım eder. Bize ateş açan herifler haricinde polis de peşimde. Her şey tam bir kâbus. Sonra anlatırım.

Sevgilerimizle, Tomás ve Raquel

Mesajı Raquel'e de okutup onay aldıktan sonra "gönder" tuşuna basarak yolladı.

"Şu bulmaca," diye mırıldandı Raquel. "Neden bahsediyor?"

Tomás posta kutusundan çıkıp bilgisayarı kapadı. Bilgisayar kapanırken başını kaldırıp Interpol ajanına bakarak gülümsedi. "DVD'nin saklı olduğu yerden," diye karşılık verdi. "İşte o bulmacada yazan bu."

Sonra başını tekrar eğip bu kez annesinin kaldığı bakımevinin müdiresine bir mesaj yazmak üzere hazırlandı. Annesiyle ilgili problem bir türlü aklından çıkmıyordu.

LII

Roma'ya giden ve Floransa'ya da uğrayacak olan tren Sants İstasyonu'ndan saat gece on birde kalktı. Rotası Akdeniz'in kıyısı boyunca devam ederek İtalya'ya kadar uzanacaktı fakat gecenin karanlığında manzaranın tadını çıkarmak mümkün görünmüyordu.

"Bu yolculuk sıkıcı olacak," diye sızlandı Raquel, uzun saatler geçireceği koltuğunda rahat etmeye çalışarak. "Bu kadar uzun yolculuk yapacağımızı biliyorsan yerimizi kuşetlilerden alamaz mıydın? Hiç olmazsa biraz uyurduk..." Yeşil gözlerini kıstı. ya da başka bir şeyler yapardık."

Tomás gülmeye başladı.

"Benim aklıma gelmediğini mi sanıyorsun, yaramaz kız?" dedi göz kırparak. "Tamamen doluydu." Teslim olur gibi kollarını iki yana açtı. "Atocha'da bana bu yerleri alsam iyi edeceğimi, oyalanırsam hiç yer bulamayacağımı söylediler. Başka seçim şansım yoktu!"

İspanyol kadın gözleriyle vagonu taradı; tren gerçekten de tıklım tıklım doluydu. Çoğunluğunu sırt çantalı ve uyku tulumlu, muhtemelen Interrail bileti olan gençler oluşturuyordu fakat birkaç aile veya yalnız ya da çift halinde yetişkinler de vardı. Hatta hemen yanlarındaki sırada Roma'ya gittikleri belli olan iki rahibe oturuyordu; başlarının üzerindeki rafa koydukları, ağzı açık olan çantalarından beyaz kıyafetleri görülüyordu.

Raquel sıkıntılı bir şekilde nefes verip pencereye doğru döndü, gecenin karanlığında ışıklı birkaç noktacık haricinde (anlaşılan denizdeki teknelerin ışıklarıydı) hiçbir şey görünmüyordu.

"Floransa'da bizi bekleyenlere hazırlıklı olsak iyi olur," dedi nihayet. "Dosyayı daha iyi anlamak lazım, sence de öyle değil mi?"

"Ne bilmek istiyorsun?"

Onun da duymak istediği tam olarak buydu. Hiç vakit kaybetmeden oturduğu yerde dikleşip Tomás'ın gözlerinin içine baktı.

"Avro ortadan kalkacak mı?" diye sordu lafı hiç dolandırmadan. "Parasal birlikten çıkacak mıyız? Sonunda neler olacak? Bugün nefesin tükenene kadar konuştun ama bu soruya cevap vermedin!"

Bu kez yerinde kıpırdanıp yerleşen Tomás oldu, genç kadının bilmek istedikleri hiç de az şey değildi.

"Farklı sorular soruyorsun. Birbirlerini tamamlayıcı şeyler oldukları doğru ama farklı konular."

"Peki ama cevapları nedir?"

Tarih profesörü bacak bacak üzerine atarak rahat etmeye çalıştı.

"Avro ortadan kalkacak mı?" diyerek tekrarladı ilk soruyu. "Tarihe bakılırsa evet. Geçmişte, merkezileşmiş bir devlette kökleşmiş tüm parasal birliklerin tümünün sonu kötü oldu." Eliyle otoriter bir hareket yaptı. "Hepsi."

Raquel'in duymak istediği cevap bu değildi. İspanyol kadın dişlerini sıkıp gözlerini yol arkadaşına dikti.

"Geçmişi boş ver," dedi. "Avro şu ana kadar oluşturulmuş olanlardan farklı, öyle değil mi? Eğer sağlam temeller üzerine kurulmuşsa parasal birliğin başarılı olmasına ne engel olabilir?"

"Mesele şu ki temelleri o kadar da sağlam değil. Araştırmalar, başarılı parasal bölgelerin belli başlı bazı ortak yanları olduğunu gösteriyor: iş gücü esnekliği, fiyat ve ücret esnekliği, benzer enflasyon oranları, bireysel ekonomilerdeki çeşitlilik, mali entegrasyon, bütçelerin entegrasyonu ve siyasi entegrasyon. Bu faktörlerden biri ya da daha fazlası çalışmazsa yapının temeli sarsılmaya başlar."

"*Bueno*... bu unsurlardan biri eksik..."

Tomás gülmeye başladı.

"Biri mi? En az yarısı eksik, Raquel! Avro bölgesindeki iş gücü esnekliği ne kadar biliyor musun? Yüzde sıfır virgül bir. Yani neredeyse hiç yok. Amerika'da bölgesel bir ekonomik kriz, çalışanların ülkenin daha iyi durumda olan bir bölgesine transferiyle kontrol altına alınıyor, oysa avro bölgesindeki bir ülkede kriz olduğunda ülke çalışanları diğerinde bir yer edinemiyor ve işsizlik artıyor. İş gücü esnekliğiyle ilgili bir plan öneren politikanın vay haline! Hemen ülkeyi çöle çevirmek istemekle suçlanıyorlar! Diğer yandan, avro bölgesinde fiyat ve ücretlerin esnekliği diye bir şey de yok. Bütçe entegrasyonu ve siyasal entegrasyon için de aynısı söylenebilir. Oysa Amerika'nın tek bir ulusal devleti ve tek bir para birimi var, halkı ortak bir lisan konuşuyor ve aynı kültürü paylaşıyor, avro bölgesi ise bunlardan hiçbirine güvenemez. Amerikalılar dengesizlikleri düzenlemek için ortak paranın transferinden faydalanıyorlar. Bu şekilde mesela New York, Oregon'a yardım etmek için ödeme yapıyor. Amerikalıların yurt içinde yaptıkları para nakilleri yerel gelirlerdeki düşüşün yüzde kırkını kapatıyor. Portekiz eskudo bölgesinde Lizbon, Alentejo'ya ödeme yaparak yardım ediyordu. İtalya'da Roma Sicilya'ya yardım ediyordu. Ne var ki avro bölgesinde bunlardan hiçbiri mümkün değil. Berlin, Yunanistan'a yardım edecek olsa Alman halkı ve *Bild*'in isyanıyla baş etmesi gerekir. Avro bölgesindeki insanlar bir bütün değiller çünkü tek bir dil ve kültürle beslenen ortak bir milliyet duyguları yok. Almanlar, Almanya birleşmesi sırasında Dresden'e yardıma hazırdılar ama Avrupa Birliği içindeki Yunanistan'a yardım etmeyi kabul etmediler."

Raquel bu gerçeği hatırlayarak üzgün bir tavırla başını önüne eğdi.

"Eh, evet, bu doğru."

"Bu nedenle, tüm parasal birlik bölgeleriyle ilgili yapılan çalışmalara güvenirsek avronun kaderi belli. O sebeple bildiğimiz haliyle parasal birlikler bitmeye mahkûm."

İspanyol kadın ona sanki avroyu bu tatsız çelişkilerinden kurtarmasını istermiş gibi yalvaran gözlerle baktı.

"Ama Tomás, avronun kurtulma şansı hiç mi yok?"

Tarih profesörü derin bir nefes aldı. Raquel'in ona yüklediği bu avroyu kurtarma sorumluluğu kaldırabileceğinden fazlaydı.

"Evet, bu anlamda bazı çabalar var," dedi nihayet. "Zor bir yol ama becerikli bir biçimde hareket ederlerse avro hayatta kalabilir. Ancak gerekli şeyleri yapmak için cesaretleri var mı bilmiyorum."

İspanyol yüzünü buruşturdu.

"Ne yapılması gerekiyor?"

"Borç krizi, avro bölgesini çok tehlikeli bir yerden vurdu. Ülkelerin tek bir para birimi var ama ortak bir bütçeyi paylaşmıyorlar, kendilerinin oluşturdukları bir mali yasaya riayet etmiyorlar ve merkezileştirilmiş siyasi bir hükümetleri de yok. Bunlar da çöküşe giden yol için biçilmiş kaftan. Almanlar bunu anladılar ve bir adım attılar, mali kanunları ihlal edenler için ceza koymak ve ulusal bütçelerin bir tür ortak bütçeye yol verecek şekilde Brüksel'den yeşil ışık almasını talep etmek istediler. Tuhaf olan şu: avroyu kurtarmanın kendi sorumlulukları olduğunu duyan Club Med ülkeleri, avroyu kurtarmak için gerekli olan tedbirlere direnç gösteriyorlar. Tam bir tezat!"

"Ama haklılar," dedi İspanyol. "İspanya'nın bütçesi Brüksel'den onay mı almak zorunda? Sonuçta benim ülkemi yönetenler kim? Almanlar mı?"

Tomás güldü.

"İşte problem tam olarak bu," dedi. "Avro ülkeleri avroyu istiyor ama onu mümkün kılacak tedbirleri istemiyorlar. Tüm araştırmalar tek para biriminin, bütçesel, siyasi ve ekonomik bir birlik içindeki merkezî iktidarı olan bir hükümetle çalışacağını gösteriyor. Ülkeler bu üç noktada kendi hâkimiyetlerinden vazgeçmeye hazır olmadıkça avro çalışmaz! Bu kadar basit ve net. Anladın mı?"

"Nasıl çalışmaz? Şu ana kadar çalıştı ya!"

"Daha evvel de dediğim gibi, çalıştı çünkü refah dönemiydi! Asıl sınav zor dönemlerde verilir, her şey kusursuz giderken değil. Ve şu anda o zor zamanları yaşıyoruz! Avronun dayanmak için mücadele

ettiği çelişkiler su yüzüne çıktı. Seçim yapmalıyız, ya ileri doğru bir adım atacağız ya da avrodan evvelki zamana geri döneceğiz. Bu belirsiz durumda kalamayız.""

Raquel teslim olmuş bir edayla içini çekti.

"*Muy bien*, o adımı attık ve hâkimiyetimizin bir kısmından da vazgeçtik diyelim. Avro kurtulur mu?"

Portekizli dudaklarını büktü.

"Bilemiyorum. Avro bölgesinde, kredi verenlerle borçlu ülkeler arasında bir uçurum oluştu. Çözülmesi gereken iki temel problem var. Tüm parasal birlik bölgelerinde çevre alandakiler merkeze kıyasla güç kaybeder ama karşılığında bir şey almaları gerekir: para transferi. Amerika'da da, tek para birimi olan başka yerlerde de olan bu. New York, Oregon'a para transferi yapar, Londra ise Sussex'e. Avro bölgesinin işlevini sürdürmesi için Almanların kavramsal bir sıçrayış yapmaları ve çevre ülkelere güç kayıplarını telafi etmek üzere para akışını başlatmayı kabul etmeleri gerekir. Bu sıçramayı yapabilecekler mi?"

"Buna şüpheliyim..."

"Bunu yapmazlarsa problem ciddi demektir. İkinci problem de ekonomik değil politik düzen. Karar verenin demokratik meşruiyetine sıkı sıkıya bağlı. Avro sonuçta siyasi bir plan. Almanya'yı birleştirmek ve Avrupa barışını güvence altına almak için kuruldu, öyle değil mi?"

"Elbette, bunu zaten açıklamıştın. Avro, barışı sağlıyor."

"Madem öyle neden Atina'da Alman bayrağı yakıyorlar? Almanlar ile Yunanlar arasındaki ağız dalaşı oldukça ciddi boyutta ve şüphesi olanlara avronun bir barış garantörü değil, daha ziyade bir savaş tetikleyicisi iması olduğunu gösteriyor. Bu çok ciddi bir problem ve parasal birliğin dayanabilmesi için bunun çözülmesi gerekiyor. Bu kördüğüm karar verenlerin meşruiyetinde. Bir demokraside insanların oy vermedikleri kişiler tarafından yönetilmeleri nasıl mümkün olabilir? Yani bu güç transferiyle birlikte Alman devlet adamlarının seçimde bir söz hakkına sahip olmadan İtalyanları yönetmeye baş-

ladığını düşün. Böylesi pek mümkün değil. Avro bölgesindeki tüm halkın onları yönetecek kişiyi seçme imkânı olması lazım. Bu da avro bölgesinin bir federasyona dönüşmesi gerektiği ve herhangi bir Avrupalı politikacının, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir başkan adayının kampanyasını Florida, Connecticut, Ohio ve Texas'a taşıması gibi Almanya'da, Fransa'da, Portekiz'de ve İtalya'da, bir seçim kampanyası izleyerek onların yönetici lideri olarak seçilebilmesi anlamına geliyor."

Raquel parmaklarını saçlarının arasında gezdirerek başına masaj yaptı.

"Hepsi çok zor. Avronun ancak bu şartlarda gerçek bir şansı olduğunu mu düşünüyorsun?"

"Ben başka bir çözüm göremiyorum. Bu problemler halledilmezse avro her an güçten düşmeye mahkûm. Yıllar alabilir ama yarın da olabilir fakat düşmeye devam edecektir. Çelişkilerle baş etmek gerekiyor."

"Düğümlerin çözüldüğünü ve avronun ayakta kaldığını hayal edelim," dedi Interpol ajanı. "İspanya'nın, Portekiz'in ve diğer ülkelerin problemleri çözülecek mi?"

Portekizli profesör ellerini göğsünde kavuşturup başını yana yatırarak uzun süre karşısındaki kadına baktı.

"Anlaman gereken ilk şey mucizelerin var olmadığı," dedi. "Borç krizini takip eden iki yüz banka krizi üzerinde yapılan analizler, bazı bariz sonuçlara ulaşmamıza olanak sağladı. Club Med ülkelerinde ve diğerlerinden bazılarında olduğu gibi, bir borcun faiz oranları bir ekonominin büyüme oranından daha büyük olduğunda alınan borçlar ödenemiyor. Böyle durumlarda borç krizi paranın ve iş maliyetinin devalüasyonu ya da temerrütle sonuçlanıyor. Demagogların söylediklerinden bağımsız olarak, tüm bu çözümler sancılıdır ve büyük tasarruf tedbirleri içerir. Tarihte bir borcun tasarruf olmadan ödenebildiği görülmemiştir. Hiçbirinin."

"Bu nedenle tasarruf kaçınılmaz."

"Maalesef öyle. Ne var ki avronun ortaya çıkmasından kamu borçları krizine dek Almanya, Yunanistan'dan otuz kat daha üretken hale dönüştü. Bunun anlamı, her ne kadar inanılmaz görünse de, Yunanistan'da bir ürün yaratmak Almanya'da aynısını ortaya çıkarmaktan otuz kat daha fazlaya mal oluyor. Bu, farklı yüzdelerde olsa da Club Med ülkelerinin tümü için geçerli. Club Med, Almanya'ya oranla değer farkını eşitlemek için, paranın değerini düşürmeden ve iflasa sebebiyet vermeden iş maliyetini önemli ölçüde düşürmeye mecbur kalacak; tahminime göre bu da çalışma ücretlerinde azalmayı getirecektir. Ücretler azalınca tüketim ve elbette vergi hasılatı da azalır, bu da ekonomik gerilemeyi ve yine bütçe açığını tetikleyerek çalışma ücretlerinin daha da düşmesiyle sonuçlanır. O zaman tüketimde ve vergi hasılatında ani bir düşüş yaşanır ve bu böyle sürüp gider."

"Ama bu kısır bir döngü yaratmış oluyor."

"Gerçekten de öyle. Peki alternatif ne olabilir? Kâr ve zarar durumunun eşitlenmesi için gerekli her strateji daima sancılı olur, kolay çözüm diye bir şey yok." Söyleyeceklerini vurgulamak için elini kaldırdı. "Tekrar ediyorum, kolay çözüm diye bir şey yoktur. Demagoglar ne derse desin, biz kolay çözümün var olmadığı bir noktaya geldik. Aşırı borçlanmış olan Club Med ülkelerinin ve diğer ülkelerin uygulayabileceği opsiyonlar çok sert ve zorlu çözümler. Mucize diye bir şey yok ve sihirli değnek de yok. İzlenecek her yol dikenlerle dolu. Kamu borçları krizini takip eden iki yüz banka kriziyle ilgili yapılan analize göre tekrar denge kurmak için gerekli alternatifler, tercih edilen strateji tipinden bağımsız olarak, daima sancılıdır ve borçlanma halini geri çevirmek kolay değildir. Hiçbir zaman olmamıştır. Bir ekonomiyi düzeltmek daima uzun yıllar gerektirir. İşsizlik yaklaşık dört yılda büyür, bu esnada ekonomik büyüme ortalamada altı yedi yıl durgun kalır. Bu zaman zarfında kullanılabilir limit azdır ve özel yatırımlar oldukça düşüktür."

"Bu yüzden de İspanya'nın ve Portekiz'in sorunları o kadar çabuk çözülmeyecek..."

"İtalya'nınkiler de.."

"Club Med, parasal birlikten çıksa bile mi?"

Bu, önemli bir soruydu, hatta asıl soru buydu. Tomás en iyi şekilde nasıl cevap vereceğini değerlendirerek bir süre düşündü.

"Böyle bir konuyu anlamak için durumu doğru okumak lazım," dedi. "Örneğin İtalya ekonomisi oldukça dengesizleşti çünkü çok uzun süre ihraç ettiğinden fazlasını ithal etti. Dengeyi yeniden sağlamak için avroda kalmalı mı yoksa çıkmalı mı?"

Raquel kaşlarını çatarak düşündü.

"Bence avroda kalması daha iyi olur," diye yanıt verdi sonunda. "Parasal birlik bir kale görevi görüyor ve bizi fırtınadan koruyor."

"Ah, öyle mi? Peki o zaman bizi önceleri neden korumadı?"

İspanyol kadın duraksadı. "Demek istediğim... bir şekilde korudu aslında, öyle değil mi? İzlanda'ya olanları düşün. İzlandalılar krizden anında etkilendiler. Aynısı Baltık ülkeleri için de geçerli, biz ise o kadar çabuk etkilenmedik."

"Doğru," diye karşılık verdi tarih profesörü. "Ama İzlandalıların şu anki durumu nasıl? Toparlanıyorlar. Peki ya Baltık ülkeleri? Onlar da toparlanıyor. Peki biz?"

Bu soru bir süre havada asılı kaldıktan sonra Raquel'in zihnindeki yerini buldu.

"Avronun dışında olmak sence daha mı iyi?"

Tomás kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Bildiğin gibi, yaşadığımız dengesizlikler ekonomimizde hep vardı," diye hatırlattı. "İthalatın ihracattan fazla olduğu sık karşılaşan bir şeydi ve hep bu durumu düzeltmek zorunda kaldık. Durum buysa neden şimdi her şey daha zor bir hal aldı? Geçmişe göre fark nerede?"

"Avro mu?"

"Fark paramızın kontrolünün artık bizde olmaması, güzelim," dedi Tomás, kendi sorusuna cevap vererek. "Bir düşün, insanlar gibi ülkeler de tükettikleri her şeyi üretmiyorlar. Ürettiklerinin bazılarını satıyorlar, kazandıkları paralarla üretmedikleri şeyleri satın alıyorlar. İthalat ihracatı geçtiğinde durum nasıl çözülüyor? Ürünlerimizi daha

çekici hale getirmek ve daha kolay satabilmek için onların fiyatlarını düşürüyoruz. Peki bu fiyatlar nasıl düşüyor?"

"Çalışma ücretlerini düşürerek. Bunu zaten söylemiştin."

Tomás teslim olur gibi ellerini iki yana açtı.

"Ne yazık ki öyle!" diyerek onayladı. "Fakat anlaman gereken bir ayrıntı var. Öncelikle millî paramıza sahipken çalışma ücretleri parasal mekanizmalar aracılığıyla düşürülüyordu: para basıyorduk ve bu da enflasyonu artırıyordu. Yüzde otuz enflasyona sahip olduğumuzu düşünelim. Devlet adamları çalışanlara gidip onlara diyorlardı ki: "Bakın, gerçekten çok şanslısınız, ücretleri yüzde on beş artırıyoruz! Yüzde on beş mi? Tabii herkes çok memnun oluyordu. Vay canına, zamma bak! Fakat insanlar bir şeyi atlıyordu, enflasyon yüzde otuzdu, yani aslında maaşlar yüzde on beş düşmüştü. Bu görünmez ücret azalmasıyla ürünlerimiz daha ekonomik hale geliyor ve yurt dışına daha kolay satılıyordu. Öte yandan, para basmak paramızın değerini azaltıyordu, yani yabancı mallar daha pahalı ve daha az ulaşılabilir oluyordu. Bu şekilde ithalat azaltılıyordu."

"Ah, şimdi anladım," diye mırıldandı Raquel. "Ama artık kendi para birimimiz yok, öyle değil mi?"

Tarih profesörü onaylar anlamda başını salladı.

"Bak gördün mü? Kendiliğinden anlamaya başladın. Doğru, artık kendi para birimimiz yok. Avro var. Ve işte meselenin özü de orada yatıyor. Daha önce de söylediğim gibi, geçmişteki yüzlerce benzer olay üzerinde yapılan analizler borçların üç şekilde kontrol edildiğini gösteriyor: basılmış parayla enflasyon yaratmak, iş maliyetini düşürmek ya da temerrüde düşmek. Almanlar fiyat istikrarı talep ediyor ve enflasyona korkuyla bakıyor. Avronun devalüasyona ödün vermeyecek güçlü bir para birimi olduğu konusunda bizi birçok kez uyardılar. Fakat bizim parlak devlet adamlarımız her zaman olduğu gibi başlarını sallayıp uyarıyı duymazlıktan geldiler ve savurganlık politikaları sunarak oy toplamaya koştular." Abartılı bir hareket yaptı. "Şimdi pastadan alacakları dilim bitince başlarını ellerinin arasına alıp şöyle diyorlar: Ah, ah, imdat, para kalmadı, piyasaların suçu,

spekülatörlerin suçu, *rating* ajanslarının, Goldman Sachs'ın suçu; troykanın, Almanya'nın, benim dışımda her şeyin suçu; oysa ben çok becerikli ve vatanseverim, ben elimden geleni yaptım, ülkemin varlıklarını ve paralarını hapur hupur yedim, harika işler başardım ve inşaatçı arkadaşlarıma yardım etmek için benim olmayan parayı da harcadım. Cehennemin dibinde otobanlara milyonlar döktüm, Beja'da haftada sadece tek bir uçağın indiği uluslararası bir havaalanı yaptım, bankaların geri ödeyemeyecek insanlara kredi vermesine izin verdim ama belli ki her şeyi iyi niyetlerle yaptım, öyle değil mi? Suç başkalarının, benimle hiç ilgisi yok!"

Raquel, yol arkadaşının performansı karşısında kahkahalarına engel olamadı, böyle konulara İspanya'da tanık olmuştu ve Portekiz'de de aynı şeylerin olduğunu az çok tahmin ediyordu.

"Oyuncu olabilirsin istesen!" diye yorum yaptı espriyle karışık. "Yakında Almadóvar bir yerlerde rol verir sana."

"Almodóvar mı? Spielberg'den aşağısı olmaz!" Bir sinema afişinin başlığını işaret ediyormuş gibi havada eliyle bir hareket yaptı. "*Indiana Noronha'nın İflas Topraklarındaki Maceraları!* Gözünde canlandı mı?"

Bir ağızdan gülerek diğer yolcuların rahatsız olmuş bakışlarını üzerlerine çektiler. Gülmekten soluksuz kalan İspanyol kadın nihayet derin bir nefes alarak toparlandı.

"Şimdi konumuza dönelim," dedi. "Bana öncelikle paranın devalüasyonuyla baş etmek gerektiğini söylüyordun..."

"Evet. İşte örneğin İzlanda da böyle yaptı. İzlandalılar saçma bir ekonomik kargaşaya girdikten sonra krizden kötü bir biçimde etkilendiler ve paralarının değerini düşürdüler; şimdilerde toparlanmaya başladılar. Baltık ülkelerine de aynısı oldu."

"Peki ya biz? Avro bölgesindeysek ve kendi paramız yoksa ne yapabiliriz? Temerrüde mi düşmeliyiz?"

"Bankaları Club Med için büyük kredi sağlayıcılar olan Fransızların ve Almanların muhalefetini kazanmamak için tek taraflı temerrüt şimdilik bir yana bırakıldı. Geçmişte çalışma ücretlerinin

gözle görülür biçimde azalmasına olanak sağlamış bir şey olan paranın değerini düşürme işine dahi kalkışamıyoruz fakat aynı sonuca varmak istediğimizden, yani üretim maliyetlerini düşürmek istediğimizden, korkarım, doğrudan doğruya çalışan ücretlerini düşürmek zorunda kalacağız. Ben başka bir çözüm yolu görmüyorum. Öte yandan eğer para basamıyorsak ve ithalata karşı gümrük bariyerlerini kaldıramıyorsak ithalatı azaltmanın tek yolu vatandaşlarımızın alım gücünü düşürmektir. Harcayacak paraları olmazsa ithal mal satın almazlar ve böylelikle ithalat azalır."

Raquel şaşkın bir yüz ifadesine büründü.

"Vatandaşlarımızın alım gücünü düşürmek mi?" dedi neredeyse kızgın bir tavırla. "Ama bu aynı zamanda iç ekonomiye zarar vermek demek! Şirketlerimizi düşüşe sürüklemek demek! İnsanları sefil bir hayata mahkûm etmek demek!"

"Çok haklısın, ürkütücü bir çözüm yolu bu ama başka bir seçenek var mı? Alım gücünü desteklemek ithalatı artırmaya devam etmeyecek mi? Çalışma ücretlerini nispeten yüksek tutmak ve bu şekilde ürünlerimizin fiyatlarının yükselmesine sebep olmak onları yabancı pazarlar için daha az çekici hale getirmeyecek mi?"

İspanyol kadın şaşkın yüz ifadesini hâlâ koruyordu.

"Nispeten yüksek ücret mi?" diye karşılık verdi. "Ama bizim çalışma ücretlerimiz tam bir sefalet!"

"Doğru. Fakat mesele şu ki düşük olsa da hâlâ Çinlilerin maaşlarının üç katı ve bu nedenle bizim ürünlerimizin fiyatı Çinlilerinkinden daha pahalı. Ekonomilerimizi bu ürünlerden koruyacak bariyerlerimiz olmadığı için firmalarımız Çinlilerinkiyle rekabet edemiyor ve şirketler kapanıyor, işsizliği artırıyor. Maaşlarımız Almanlarınkine kıyasla nispeten daha yüksek."

"Ne? Çıldırdın mı sen? Almanlardan daha fazla mı kazanıyoruz biz?"

"Kulağa ne kadar inanılmaz gelse de İspanya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, İtalya ve Fransa'daki çalışma ücretleri, bu ülkelerin her birinin GSYH'si referans alındığında, krizin başlarında Almanya'daki

çalışma ücretlerine göre yüzde onla otuz arasında daha fazlaydı. Bizim ekonomilerimiz böyle bir şeyi destekleyemez. Bu nedenle düşük maaşla işsizlik arasında bir seçim yapmak zorundayız. Düşük maaş bana daha iyi gibi geliyor."

Raquel sıkıntılıydı.

"Bilmem ki bence başka bir yolu olmalı."

"Paramızı kontrol altında tutmak ve temerrüde düşmemek istiyorsak, korkarım, başka bir çözümü yok. Paranın devalüasyonu daha kolay bir vasıta çünkü maaşları dolaylı ve gizli olarak düşürüyor ama avroyla bu mümkün değil. Bu nedenle çalışma ücretlerini, ödenekleri ve emeklilik haklarını doğrudan kesmemiz gerekiyor. Bu şekilde sadece harcamaları azaltmakla kalmıyoruz, aynı zamanda insanların alım gücünü ve böylece ithalatı da düşürüyoruz."

"Peki ya firmalarımız?" diye karşılık verdi. "Eğer daha fazla satamazlarsa nasıl ayakta kalacaklar?"

"Biliyorum, korkunç ama avro bize başka bir alternatif bırakmıyor. Maalesef ürünlerimizin daha rekabetçi bir fiyatının olabilmesi ve ithalatı azaltacak şekilde tüketicilerin alım gücünü düşürmek için çalışma ücretlerini kesmemiz gerekiyor. Mesele şu ki bunların hepsi ulusal üretime zarar veriyor. Şirketlerimiz bu gerçeklere uyum sağlamak ve daha rekabetçi fiyatlarla yurt dışında müşteri aramak zorunda kalacaklar. Bunu yaparlarsa ihracat artar ve ülkeye yeni bir para akışı olur."

Raquel bir süre duydukları üzerinde düşündü.

"Durum buysa avronun dışında kalmak bana daha iyi gibi görünüyor."

"Avronun dışında kalmak dengesizliklere karşı mücadeleyi kolaylaştırır çünkü paranın değerini düşürmeye olanak sağlar, avroda kalmaksa bu durumu karmaşıklaştırır."

İspanyol kadın yine de şaşırmış görünüyordu; bir şekilde avrodan yanaydı ve parasal birlikte olmak ona kendini daha güvenli ve korunaklı hissettiriyordu. İlk sıkıntıda ondan hemen şüphe etmek niyeydi? Bu nedenle ısrarına devam etti.

"Duruma sadece bu açıdan bakamayız, haksız mıyım?" dedi. "Avronun başka avantajları yok mu yani? Bu sıkıntılar büyük ölçüde telafi edebilirler..."

"Elbette," diyerek onunla hemfikir oldu Tomás. "Her paranın iki yüzü vardır. Avronun bile."

"Evet, evet," diye karşılık verdi İspanyol kadın heyecanla. "Avro ülkelerimize ekonomik anlamda büyümelerinde yardımcı oluyor mesela. Bu da önemli bir şey, öyle değil mi?"

"Çok önemli," diyerek kabullendi tarih profesörü. "Hatta fena halde önemli." Kasten duraksadı. "Bir de doğru olsaydı."

İspanyol kadının gözleri bu son sözlerin şaşkınlığıyla büyüdü.

"Nasıl?" dedi hayretle. "Doğru değil mi?"

Tomás tam cevap vereceği sırada konuşması elinde olmayan uzun bir esnemeyle bölündü, göz kapakları da ağırlaşmaya başlamıştı. Hızlıca saatine göz attığında gözlerine inanamadı.

"Vay canına, saat iki! Çok geç olmuş, artık uyuma zamanı!"

Raquel şaşkın bir ifadeyle yüzünü buruşturdu.

"Uyumak mı?" dedi tehditkâr bir şekilde parmağını havaya kaldırarak. "Aklından bile geçirme, Tomás Noronha! Duydun mu beni? Önce sorularıma cevap vermen gerekiyor! Avro ekonomilerimize yardımcı oluyor mu olmuyor mu?"

Portekizli bu buyurgan tavra aldırmadan ayaklarını uzatarak başını pencereye dayadı ve rahatsız bir pozisyonda olmasına rağmen gözlerini kapadı.

"Yarın devam ederiz," dedi yeniden esneyerek, konuşmaya devam edemeyeceğini göstermeye çalışıyor gibiydi.

İspanyol kadın itiraz etmek için ağzını açtı ama yol arkadaşının durumunu gördüğünde bir şey söylemenin faydasız olduğunu anladı. Tomás çoktan derin bir uykuya dalmıştı. O kadar huzurlu bir şekilde uyuyordu ki genç kadının içinden onu öpmek geldi.

Bir bebek gibi görünüyordu.

LIII

Maguş, Santa Trinita Köprüsü'nün tam üzerine konumlanmış olan otel odasının penceresindeki perdelerin arasından tüm ihtişamıyla karşısında uzanan Vecchio Köprüsü'nü seyrediyordu. Arno Nehri üzerindeki köprünün ayakları ve kemerleri ışıklarla aydınlatılmıştı: Ortaçağ'a ait muhteşem bir mimari eserdi bu. Sokaklar insanlarla doluydu ama Arno'nun kalbi antika ve mücevher dükkânlarıyla dolu, on dördüncü yüzyıldan kalmış bu şaheserde atıyor gibiydi.

O sırada biri odanın kapısını tıklattı.

"Yine ne var?.."

Maguş saati kontrol etti; gece biri gösteriyordu, rahatsız edilmek için pek uygun bir zaman değildi.

"Kapıyı açmamı ister misiniz, bayım?"

Acı dolu bakışlar eşliğinde bu soruyu yönelten, o gece yatağını dolduran genç sarışındı. Balam onu şehrin en iyi randevuevinden ayarlamıştı, sado-mazoşist aktivitelerde uzmanlaşmış olan kadın, ona Floransa'nın acıya en tahammüllü fahişesi olarak sunulmuştu. Maguş arzu dolu bakışlarla kadına baktı. İlk turu oldukça başarılı bir şekilde atlatmayı başarmış ve namına layık olduğunu kanıtlamıştı. Kırbaçlanırken inliyordu ama sanki bunu isteyen kendisiymiş gibi hiçbiri gözünü korkutmuyordu, ne yediği tokatlar ne de işittiği hakaretler onu yıldırıyordu. Maruz kaldığı cinsel şiddet ve vahşete cesur bir biçimde dayanıyordu. Yürekli bir kadındı!

"Boş ver," diye karşılık verdi Maguş nihayet bornozunu giyerken. "Ben bakarım."

Kapıya yaklaşıp göz deliğinden baktı ve koridorda bekleyen Balam'ı gördü. Kilidi çevirip kapıyı açtığında soran gözlerle ona baktı.

"Affedersiniz Sayın Maguş," diyerek af diledi güvenlik şefi, her zamanki uysal sesiyle. "Bir cevap geldi."

"Neye cevap geldi?"

"Arkadaşımıza gönderdiğimiz e-postaya," diye açıkladı Balam, açık bilgisayarı göstererek. "Ne yazdığını bilmek ister misiniz?"

Maguş odanın aralık duran kapısını açtı.

"İçeri gel."

Balam içeri girip bilgisayarı çalışma masasının üzerine yerleştirdi. Yatakta yatan fahişeye neredeyse kayıtsız bir bakış attı. Kadının teni mosmor olmuştu ve yer yer kanıyordu ama bu onu etkilemedi. Bu tip şeyleri defalarca görmüştü, ayrıca fahişeye buna dayanması için yüklü bir ödeme yapmıştı. O halde elbette katlanacaktı.

Bilgisayarın ekranına odaklanarak Filipe Madureira'nın kullanıcı bilgilerini tuşladı. Birkaç saniye içinde ilgili posta kutusuna girmişti. Tomás'tan gelen e-postanın üzerine tıklayarak bilgisayarı amirine doğru çevirdi.

"Bu Portekizce," diye dedi Maguş şikayet eder gibi. "Çevir şu boku!"

"Affedersiniz Sayın Maguş," dedi Balam, bilgisayarı tekrar kendine doğru çevirerek. "Ben size okuyayım."

Portekizce metni okuduktan sonra tercüme etti.

"Bizimki budala bir maymun gibi numaramızı yemiş," dedi Maguş, şakşakçısı tercümesini bitirdiğinde. "Kurduğumuz tuzağa da kuzu gibi düşecek."

"Aynen öyle Sayın Maguş."

Cemaat lideri bilgisayarı işaret etti.

"Cevap yazsak iyi olur."

"Evet Sayın Maguş."

Balam "cevapla" komutunu tıklayıp üstünün söylediklerini Portekizce olarak yazmaya hazırlandı.

"Selam Tomás ve Raquel," dedi Maguş ve adamın yazmasına vakit vermek için durdu. "Çoktan yola çıkmış olmanız çok iyi." Tekrar bekledi. "Mefiştofele çok beceriklidir ve sizinle ilgilenecek." Bekledi. "Bulmacayı çözebilmene çok sevindim Tomás." Yine durup bekledi. "Alfonso de Albuquerque Lisesi'ndeki günlerimiz güzeldi, değil mi?" Bekledi. "Bugün çok ağrım var ve doktorlar istirahat etmemi istiyorlar. Sevgilerimle. Arkadaşınız Filipe."

"Mükemmel oldu Sayın Maguş," dedi Balam, yazmayı bitirdiğinde övgü dolu bir tonda. "Liseyle ilgili detay da cabası oldu. Dâhiyane!"

Maguş bu iltifattan memnun olmuştu ve onunla aynı fikirdeydi, mesajı tekrar okuyup başıyla onay verdi.

"Gönder."

"Tamam Sayın Maguş."

Balam kendisinden istenileni yaparak "gönder" tuşuna tıkladı ve mesaj gönderildi. Bilgisayarı kapatıp koltuğunun altına aldıktan sonra kapıya yöneldi ama o sırada üstü onu durdurdu.

"Kuşlarımızı nasıl karşılayacağımızın detaylarını düşünmemiz gerekiyor," dedi. Yarın sabah seni burada, odada istiyorum, tamam mı?"

"Saat kaçta?"

"Tam sekizde." Ardından bilgisayarı işaret etti. "Bu e-postanın nereden gönderildiğini belirlemeyi unutma."

"Evet Sayın Maguş."

Kapı kapandı ve Maguş yatağa doğru azgın bir bakış attı. Sarışın kadın acıdan alçak sesle inliyordu. Ve bu her zaman olduğu gibi onu heyecanlandırmıştı. Bornozu koltuğun üzerine atıp kırbacı aldı, çırılçıplak ve sertleşmiş bir halde yatağa yaklaştı.

"Haydi bakalım küçük fahişe," diye hırladı, kırbacı elinde çevirerek. "İkinci saldırıya hazırlan."

LIV

Pek keyifli bir gece olmamıştı ve Tomás bir an bile aksinin olacağını düşünmemişti zaten. Tahmin ettiğinden daha fazla dinlenebilmiş olsa da oturarak uyumak pek hoş bir deneyim değildi. Rahatsız bir uyku uyumuş ve trenin istasyonlarda her duruşunda uyanmıştı ama trenin ritmik sarsıntılarıyla her defasında tekrar uykuya dalmıştı.

Son sefer hariç. Tren Cenova İstasyonu'ndan kalkmış, Ligurya kıyısına doğru yol alıyordu. Güneş kısa bir süre önce doğmuş ve hâlâ alçakta olmasına rağmen ışıkları Akdeniz'in uykulu sularının üzerinde parıldıyordu. Tomás, henüz uyku mahmurluğunu üzerinden atamamış olmasına rağmen daha fazla uyuyamayacağını anlamıştı.

Ayağa kalkıp mesanesini rahatlatmak üzere tuvalete gitti. Çiftlerden rahibelere kadar vagondaki herkes rahatsız pozisyonlarda uyuyordu. Koridorda uyku tulumları içinde kıvrılmış bir dolu insan vardı. Tomás kimsenin üzerine basmamak için boş bir alandan diğerine atlayarak ilerledi. Birkaç dakika sonra yerine döndüğünde Raquel geriniyordu.

"Günaydın," diyerek selamladı onu. "İyi uyudun mu?"

Genç kadın hâlâ kollarını esnetiyordu. "Pek değil," diye mırıldandı. "Ya sen?"

"Fena değildi."

"*Ay coño*!"[43] diyerek çıkıştı boğuk bir sesle. "Çok imrendim! Ben üçe kadar gözümü bile kırpmadım."

43 (İsp.) Hadi be! (ç. n.)

"Şikâyet ettiğine inanamıyorum. Her uyandığımda sana baktım ve mışıl mışıl uyuyordun."

Genç kadın güldü.

"Doğru."

Raquel ayağa kalkıp çantasını da alarak tuvalete doğru yöneldi. Kadınları tanıyan Tomás kendine çekidüzen vermek üzere bir süre tuvalette kalacağını anlamıştı. Koltuğuna iyice yerleşerek manzarayı izlemeye koyuldu. Sonra ayağa kalkarak başının üzerindeki rafa yerleştirdiği bilgisayarı aldı. Bilgisayarı çalıştırıp bekledi.

Birkaç dakika sonra tren La Spezia İstasyonu'na girdi. Tomás internet bağlantısı olup olmadığını kontrol etti ve internete bağlanmayı başardı. Az zamanı olduğunu biliyordu, o nedenle hemen posta kutusuna girip e-postalarını kontrol etti. Bakımevinden henüz cevap gelmemişti ama endişelenmedi, saat henüz erkendi. O sırada gözüne başka bir e-posta ilişti, mesaj Filipe'dendi. Üzerine tıklayıp açtı ve üç kez okudu. Ne yapacağına karar veremedi, cevap yazmayı düşündü ama tren yeniden hareket etmek üzereydi ve bağlantı her an kesilebilirdi. Bu nedenle bilgisayarı kapayıp yukarıdaki rafa geri koydu.

"Beni özledin mi?"

Raquel tuvaletten döndüğünde büyüleyici görünüyordu. Dudakları parlak kırmızı renkteydi, saçları taranmıştı ve gözleri parlıyordu.

"Vay canına, harika görünüyorsun!"

Genç kadın kendi etrafında döndü.

"Hiç fena değil, ha?" Raquel ona doğru eğilip boynunu ona yaklaştırdı. "Parfümüm nasıl?"

Tatlı bir parfüm kokusu Tomás'ın burun deliklerini doldurdu.

"Ah, muhteşem!"

Raquel yerine oturup abartılı bir şekilde gözlerini kırpıştırarak ellerini göğsüne bastırdı ve derin bir nefes aldı.

"Bir rüya gördüm, biliyor musun?"

"Öyle mi?"

"Gerçekten," diye devam etti genç kadın. "Dün akşam bana anlattıklarını gördüm."

Tomás biraz düşünüp bahsettiği şeyi anladığında yüzünü buruşturdu.

"Ne? Avro konusunu mu?"

"Aynen öyle, ben daima avronun ekonomi için muhteşem bir şey olduğunu düşünürdüm," diye açıkladı. "Ama sen bana bunun doğru olmadığını anlattığında çok şaşırdım, inan. Bu nasıl olabilir?"

"Ben avronun muhteşem olmadığını söylemedim ki," diyerek onu düzeltti Tomás. "Sadece avronun ekonominin büyümesine yardımcı olduğuna dair düşünceni düzelttim, hepsi bu."

Raquel, bu yorumu savuşturur gibi eliyle hızlı bir hareket yaptı "*Bueno*, aynı şey işte. Avro ekonomimize büyümesinde yardım etmiyor mu?"

"Rakamsal anlamda, hayır."

Genç kadın kuşkucu bir ifade takındı.

"Ah, öyle mi? Peki rakamlar ne diyor?"

Tomás içini çekti. Bu konuya yeniden başlamak istemiyordu, saat daha çok erkendi, karnı açtı ve düşünmesi gereken başka şeyler vardı. Fakat Raquel'in sabırsızlığını ve heyecanını hissedebiliyordu ve konuyu geçiştirmeye cesaret edemedi.

"Pekâlâ öyleyse, bir bakalım."

Raquel ayağa kalkıp onun yanağına renkli bir öpücük kondurdu. "*Gracias cariño*!"[44]

"Avronun doğmasından sonra Portekiz ekonomisinde olanlardan bir örnekle başlayalım," diyerek öneride bulundu. "Parasal birliğin başlamasıyla birlikte faiz oranları gülünç seviyelere inmişti ve paranın zamanla değeri düştüğünden herkes borç içindeydi. Devlet, firmalar ve aileler bankalardan para istediler ve çılgınlar gibi harcama yapmaya koyuldular. 2000'de Portekiz'in dış borcu kırk dört milyar avroydu, yani GSYH'nin yüzde otuz sekizi ve 2010'da yüz seksen beş milyar avroya, yani GSYH'nin yüzde yüz dokuzuna ulaştı. Yani borç yılda

44 (İsp.) Teşekkürler canım. (ç. n.)

on iki milyon avro artmıştı! Sıradan bir ev kadını dahi böyle bir gidişatın sürdürülemez olduğunu anlayabilir. Fakat bizim kör ya da daha doğrusu azılı bir suçlu karakterine sahip devlet adamlarımız koşmasına izin verdiler. Bütün kılavuz kitaplar böyle bir durumda devletin giderleri azaltması ve özel harcamaları düşürmek için vergileri artırması veya her ikisinden de biraz uygulaması gerektiğini yazar ama oy kaybetmekten korkan bu cahiller, tam tersini yaptılar."

"O halde avronun hatası değil..."

"Aslında tam olarak değil," diyerek kabullendi Tomás. "Ama tek para birimi, onların düşük faiz oranlarıyla, bu felaket koşullarını yarattı. Ve gerisini de kötü yönetim halletti."

"Katılıyorum, haklısın."

"Şimdi işsizliğe bakalım," diye devam etti. "2007'de İtalya'daki işsizlik oranı yüzde altıydı, 2012'deyse çoktan yüzde ona yükselmişti. Yani avro işsizlikle mücadelede yardımcı olmadı."

"*Coño*!" diye sövdü Raquel. "Peki ya ekonomik büyüme? Avronun ekonomik büyümeye ne etkisi oldu?"

"Önemsiz bir etkisi oldu," diye karşılık verdi Tomás. "2000'de İtalya'daki ekonomik büyüme hemen hemen yüzde dört kadardı."

"O kadar da kötü değilmiş..."

"2001'le 2011 arası kötüleşti. O dönemde İtalya ekonomisi yıllık ortalama yüzde sıfır virgül sekiz gibi bir oranda büyüdü."

Raquel bu rakamları özümsemeye çalışarak başını iki yana salladı.

"*Dios mio*!"[45] diye mırıldandı. "Bu kadar kötü gittiğini tahmin etmemiştim. Tüm bunlar avro yüzünden mi oldu?"

"Kesin bir şey söylemek zor. Avronun doğduğu dönem Amerika'dan gelen düşük kredilerle, Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliği'ne entegrasyonuyla, Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesiyle ve nüfusun gitgide daha fazla yaşlanmasıyla aynı zamana denk geldi: genelde Avrupa ekonomisini ve bilhassa İtalya ve Portekiz'inkini mahveden tüm unsurlar. Bana göre bunlardan en önemlisi Çin'in dünya pazarına girmesi çünkü bu, Batı'da korkutucu boyutta bir

45 (İsp.) Tanrım. (ç. n.)

sanayisizleşmeyi getirdi. Fakat tüm bu olanlar kamu alanındaydı ve farklı hükümetler ortaya çıkan zorluklarla başa çıkmak için harekete geçmek zorundaydı. Oysa pek sevgili oylarını kaybetmemek için hiçbir şey yapmadılar. Örneğin İtalyan ve Portekizli devlet adamları ülkelerini avronun zorluklarına hazırlamak konusunda talihsiz bir biçimde güçsüzlerdi. Ekonomistler millî paranın eksikliğinin ve bunun bir sonucu olarak, ithalattan caydırarak ihracatı teşvik edecek olan devalüasyonun imkânsızlığının çalışma esnekliği lehine yapısal reformlara mecbur kalınacağını belirtmişlerdi. Hiçbir şey yapılmadı. Daha da kötüsü, Yunanistan ve İtalya başta olmak üzere çevre ülkelerde hükümetler çalışma ücretlerini ekonomik büyüme oranının üzerinde artırmıştı, bu da büyümenin ülke varlıklarının etkin artışının değil, dışarıdan alınan borçların sonucu olduğu anlamına geliyordu. Çalışan ücretleri ekonomik büyüme oranından daha fazla arttığı için bu ülkelerin malları daha pahalı ve yabancılar için de daha az çekici bir hale geldi. Benzer şartlarda Portekiz, Yunanistan, İtalya ve İspanya ekonomileri de felaketin eşiğindeydi."

"Evet ama avronun bu felakete katkısı nedir?"

"Bak, Raquel, avro bu ülkelerde devreye girdiğinden beri her şey kötüye gitti," diye açıkladı tarih profesörü. "Ekonomik büyüme yavaşladı, işsizlik patladı, borçlar kontrolden çıktı, rekabet çöktü. Avronun suçu olmayabilir ama bizi koruyamadığı da bir gerçek." Başka bir şey daha söylemek istiyormuş gibi parmağını havaya kaldırdı. "Dahası, ekonomistler tarafından geliştirilmiş bazı modeller, Portekiz avronun dışında kalmış olsaydı 1999-2009 dönemindeki büyümeye kıyasla yıllık ortalamadan en az yarım puan daha fazla gelişeceğini ve Avrupa'nın geri kalanıyla daha yakın olacağını gösteriyor. Elbette İzlanda ve Baltık ülkeleri gibi mali krizden daha fazla sarsılırdı ama toparlanması da daha hızlı olurdu." Ellerini iki yana açtı, "Biz sonuçta parasal birlikle ne elde ettik? Biri bunu bana açıklayabilir mi?"

İspanyol kadın düşünceli bir ifade takınarak avantajları zihninde listelemeye çalıştı.

"Eh... mesela para birimi değiştirmek zorunda kalmadan seyahat edebiliyoruz ki bu bayağı memnun edici bir şey. Ayrıca yeni para biriminin güvenilirliğini değerlendirmek gerek. Avro, peseta veya eskudodan çok daha güvenilir."

"Doğru ama bunlar sence de çok az değil mi, bilhassa da dezavantajlarla kıyaslandığında?"

Raquel alt dudağını ısırdı.

"Olabilir," dedi kabullenerek. "Ama bu çevre ülkelerde gerçekten oldu mu?"

"Korkarım evet. İspanya'nın bu dönemde ilginç bir büyüme kaydettiği doğru ama bunun üretkenliğin büyümesiyle hiçbir alakası yok. İspanya'daki büyüme esasen muazzam emlak piyasası balonunu beslemek üzere alınmış borçtan dolayıdır. Yurt dışından para akışı kesildiği anda balon patladı ve İspanya ekonomisi krize girdi. Hele Yunanistan'dan hiç bahsetmiyorum, o ülkedeki kötü yönetimin herkes farkında. Yunanistan hükümeti yurt dışından gelen parayla var olmayan işler için anlaşmalar imzaladı. Parayı bu şekilde çarçur ettiler." Oturduğu yerde pozisyon değiştirdi. "Fakat analiz edilmesi gereken ilginç bir durum var: İrlanda'nın durumu."

"O bir Club Med ülkesi değil..."

"Doğru ama bir çevre ülke ve belirleyici bir hikâyesi var. İrlanda hükümeti gelir vergilerini yüzde on ikiye indirdikten sonra ekonomi toparlandı. Herkes İrlanda'ya yatırım yapmak istiyordu! Vergi hasılatının düştüğü 1993 yılında ülkenin ekonomik büyümesi yüzde iki buçuktu. Sadece dört yıl sonra 1997'de yüzde onun üzerine çıktı."

"*Joder*!"[46] diye bağırdı Raquel. "Ciddi misin?"

"İrlanda, avroya sabit bir hızda, düzenli bir kamu finansmanıyla ve kontrol altında tutulan bir enflasyonla girdi. Bu esnada avro faiz oranlarını düşürmüştü ve bu da büyük emlak balonunu besledi. Sonuç olarak borç 2001'den 2008'e dek GSYH'ye oranla katlandı. Olanları dahi iyi anlamak için şunu düşün, ülkede dönen paranın sadece sekizde biri İrlanda'dan çıkıyordu, geri kalan yedi ödünç

46 (İsp.) Hadi be! (ç. n.)

alındı. Alman bankaları para vermeyi bıraktıklarında tek para biriminin iyi gittiği o ülkede bir kaos çıktı." Konuşmasına son noktayı koyuyormuş gibi bir edayla kollarını göğsünde kavuşturdu. "Sonuç olarak avro, İrlandalılar için felaketle sonuçlandı!"

"Suçlunun avro olduğuna emin miyiz?"

"Parasal birliğin doğuşuyla Avrupa ekonomisinin zayıflamasının tesadüf etmesi," dedi tarih profesörü. "Elbette düşük maliyetli krediyle birlikte bu problemlerin en önemli sorumlusu Çin'in dünya ekonomisine girişi fakat avronun hiç sorumlu olmadığını söylemekte zorlanıyorum."

Raquel gözlerini ona dikmişti. Asıl merak ettiği soruya kesin bir cevap istiyordu ve henüz onu alamamıştı.

"Pekâlâ," dedi. "Ama avro ayakta kalırsa biz ortak para biriminden çıkacak mıyız çıkmayacak mıyız?"

Genç kadının ısrarlı sorusu Tomás'ı eğlendirip gülümsetti.

"Şöyle diyelim," diye karşılık verdi. "Avroda kalmamız gerekiyorsa bu bana son derece mümkün geliyor ama bazı şeylerin değişiyor olması da önemli. İlk olarak, bütçe kurallarına IMF'nin zorlaması olmadan çok daha sıkı şekilde riayet edebilmemiz gerekiyor. İkincisi, devredilemez varlıklara yatırımlarımızı azaltmalı ve devredilebilir varlıkların ihracatına odaklanmalıyız, bu da henüz yapamadığımız bir şey. Üçüncüsü, mamullerimizi, yine IMF ya da Brüksel bize bu talimatı vermeden, daha ekonomik ve ithalatı daha ulaşılabilir hale getirecek şekilde çalışan ücretlerinde net bir kesinti yapmalıyız. Dördüncüsü hâkimiyetimizi neredeyse tamamen kaybetmeyi ve anayasal yapımızı devletlerimizi birer Avrupa bölgesi haline getirecek ve bütçelerimizin bir dış kontrolle yönetileceği federalist bir sistemle değiştirmeyi kabullenmemiz gerekiyor, bu da birçok Avrupalının katlanamayacağı bir şey gibi görünüyor. Ve beşincisi Almanların merkez dışı olan, yani çevre ülkelere bütçe transferi yapmayı kabul etmesi lazım ve onlar da buna pek hazır görünmüyorlar. "

"Bu şartları yerine getirebilir miyiz sence?"

Profesör başını yavaş yavaş sağa sola salladı.

"Bundan şüpheliyim."

"Neden?"

"Çünkü seçmenler sihir satan ve üretkenliğe kafa yormaktansa rahatlık, ödenek, emeklilik, maaş sözü veren politikacılara oy verme eğilimindeler. Club Med ülkelerinde, vergi gelirlerini tümüyle kamu personeli maaşları, sağlık ve sosyal güvenliğe harcayan devlet partileri egemen. Daha titiz bir bütçe ve devredilebilir varlıklara daha fazla yatırım yapmak, bir devletin varlığına daha az işaret eden şeylerdir. Bunun yanı sıra, avroda kalmak her kriz olduğunda ve paranın değeri düşürülemediğinde ithalatı azaltmak ve ihracatı çoğaltmak için maaşları ve emeklilik haklarını yeniden kesmek anlamına gelir. Portekiz, İspanya ve İtalya hükümetlerinin bu kesintileri yaptıklarını görüyor musun? Bu ülkenin seçmenleri buna benzer bir şeyi kabul etmiyorlar ve ilk fırsatta harcama yapıp borç alan politikacıları seçiyorlar."

"Haklısın, katılıyorum," dedi Raquel kabullenerek. "Bu da avrodan çıkmak zorunda kalacağımız anlamına geliyor!"

"Büyük bir değişim olmadıkça kaçınılmaz bir şey bu! Sadece ne zaman doğrulanacağını bilemiyoruz; krizin ani ve geri dönülmez şekilde kötüleşmesiyle her an gerçekleşebilir veya durağanlaşan bir ekonomiyle sıkıntı çekerek yıllar sürebilir... Avronun bizimki gibi değil, Almanya'nınki gibi ekonomilerin menfaatlerini korumak için uygun olduğuna ikna olana dek."

"Peki avrodan nasıl çıkılır?" diye sordu genç kadın. "Bizdeki ekonomistler bunun sonucunun korkunç olacağını söylüyorlar..."

Tarih profesörü başını sallayarak onayladı.

"Haklılar."

"Gerçekten mi?"

Tomás dışarıdaki manzarayı izledi. Tiren Denizi kıyıları, çakıl taşlı küçük sahilleri ve düzgün şekilde dizilmiş şemsiyeleriyle gerçekten de muhteşem yerlerdi. Onlara baktığında tek istediğinin trenden inip kayalara çarparak kıyıyı yalayan turkuaz mavisi, soğuk ve sakin sulara dalmak oluğunu düşündü.

"Bir felaket olabilir."

LV

Kapıya hafif şekilde vurulmasıyla birlikte uyandı. Oda karanlıktı ama Maguş saatin kaç olduğunu görebiliyordu. Sabahın sekiziydi, Balam talimatları almak üzere gelmiş olmalıydı. Uykulu bir biçimde yataktan kalkıp bornozunu aldı ve geceyi birlikte geçirdiği sarışına bir bakış attı, vücudu kırbaç izleri ve yaralarla dolu olmasına rağmen ikinci saldırıdan sonra ona verdiği ağrı kesici ve sakinleştiricinin etkisiyle derin bir uykudaydı.

Yatakta bitkin bir şekilde yatan kadını görmek onu uyku mahmurluğundan uyandırmış, yüzüne memnun bir ifadenin yerleşmesine sebep olmuştu.

"Gerçekten becerikliymişsin güzelim," diye mırıldandı kendi kendine. "Beni uzun süre unutmayacağına bahse girerim!"

Tekrar tahrik olmamak için kendine hâkim olmaya çalışarak ve iş her şeyden evvel gelir prensibine riayet ederek kapıya gidip göz deliğinden baktı; kapının diğer tarafındaki kişi gerçekten de güvenlik şefiydi. Kapıyı açıp tek kelime etmeden Balam'a içeri girmesini işaret etti.

"Haberlerim var Sayın Maguş."

"Öyle mi?" diye karşılık verdi Maguş, odadaki kanepeyi işaret etti. "Otur da anlat."

Astı hemen itaat ederek kendisine gösterilen yere doğru ilerledi. Fakat bir gece önceki gibi merakına engel olamayarak yatağa doğru gizlice bir bakış atmaktan kendini alamadı, kan lekeli yatak çarşaf-

larını ve kelepçeleri gördü, kemer ve kırbaç ise yerde duruyordu. Bu onun için yeni bir şey değildi, amirinin odasında daha evvel buna benzer gereçler görmüştü, değişen sadece kadınlar oluyordu. İki sefer kadınları hastaneye götürmek zorunda kalmıştı. Ancak bu kez buna gerek olmayacak gibi görünüyordu, temizlikçiye dilini tutması için yüz avro vermek yeterli olacaktı.

"Portekizlinin e-postayı göndermek için kullandığı bilgisayarın IP adresini saptadım," diye bildirdi, ilgili konuya yoğunlaşarak. "Bir dizüstü bilgisayardan gönderilmiş."

"Kahretsin!" diyerek lanet okudu Maguş. Bu habere sinirlenmişti. "Temkinli davranıyor."

Balam henüz bitirmediğini anlatmak ister gibi elini kaldırdı.

"Fakat bir hata yapmış Sayın Maguş."

"Öyle mi? Ne yapmış?"

"Bilgisayarın kaydını kontrol ettim ve bir dizüstü bilgisayar olduğunu ve henüz dün alındığını öğrendim." Bir sonra vereceği bilginin önemini vurgulamak istermiş gibi durdu ve öne doğru eğildi. "Barselona'dan."

Cemaat liderinin gözleri parladı.

"Demek öyle!" diye bağırdı. "Aferin Balam."

Balam bu keşfinden ve bilhassa da amirini memnun etmiş olmaktan mutlu, kanepede arkasına yaslanıp bacak bacak üzerine attı.

"Nasıl ilerleyeceğiz Sayın Maguş?"

Bu soru gereksizdi çünkü cemaat lideri çoktan kafasında bir plan oluşturmaya başlamıştı.

"Şu anda muhabbet kuşlarımızla ilgili iki çok önemli şey biliyoruz," dedi dalgın bir şekilde. "Dün Barselona'dalardı ve bugün Floransa'da olacaklar, doğru mu? Bu bilgiler kesin ama acaba Barselona'dan Floransa'ya neyle geliyorlar?"

"Uçak olamaz," diye atıldı Balam. "Orada kimlik kaydı gerekir. Polis tarafından arandıkları için kimliklerini ibraz ettikleri anda yakalanacaklarını tahmin ediyorlardır."

Maguş sabırsız bir hareket yaptı.

"Uçağın ihtimal dışında olduğunu biliyoruz, o kesin." Tek kaşını kaldırdı. "Bence sadece iki ihtimal olabilir, ya otostop çektiler ya da trenle gidiyorlar. Otostop çekmek en güvenli yol ama zamanında varmayı garantilemiyor." Söylediği şey fazlasıyla barizmiş gibi ellerini iki yana açtı. "Demek ki trenle geliyorlar."

Güvenlik şefi başıyla tasdikledi.

"İstasyonlara baktırayım mı?"

Maguş ayağa kalkıp pencerenin yanına giderek Arno Nehri'ne doğru baktı. Karanlık bir sabahtı, dumanı andıran gümüşi bir pus yavaş yavaş nehrin üzerine çöküyordu ve metalik bir ışık Ponte Vecchio'nun etrafını sarmış, ona esrarengiz bir hava veriyordu. Uzun süre perdenin yanında kalarak şehrin aydınlattığı bu huzurlu manzarayı içine sindirdi. olacaklarla baş etmek için soğukkanlı hareket etmesi gerektiğinin farkındaydı, uzun bir gün olacaktı ve önündeki yirmi dört saat çok şeye gebeydi.

Arkasını dönüp aldığı kararı yansıtan soğuk ve zalim bakışlarını astına çevirdi.

"Bitir işlerini."

LVI

Akdeniz kıyılarını arkalarında bırakalı kısa bir zaman olmuş, deniz manzarasının yerini Toskana'nın tepelikli vadileri, yeşil orman ve bağlar almıştı. Ara sıra manzaraya Ortaçağ'dan kalma bir köprü ya da görülmeye değer küçük kasabalar eşlik ediyordu fakat çoğunluğu, güneşli sabahı kucaklayan ovalar oluşturuyordu.

Yerinde oturan Raquel büyüleyici manzaraya aldırış etmiyor gibiydi. O sırada onu alakadar eden tek şey geleceği anlamak, krizden ne beklemesi gerektiğini öğrenmekti; avronun kaderini öğrenmeli ve hazırlıklı olmalıydı.

"Avro nedeniyle birkaç ay ya da yıl ızdırap çektikten sonra bir gün, avro bölgesindeki bir ülke hükümetinin canına tak ettiğini hayal edelim," dedi. "Ne olurdu o zaman?"

Tomás'ın tek istediği kendisine baskı yapan diğer meselelere konsantre olmaktı. Vagondaki insanlar yavaş yavaş uyanıyorlardı, vagonun içini gitgide artan mırıltılar doldurmaya başlamıştı ancak iki rahibenin hâlâ derin bir uykuda olduklarını fark etti. Ne var ki yol arkadaşının, merakı yatışana kadar kendisini rahat bırakmayacağının farkındaydı. Teslim olur gibi derin bir nefes alıp kadının sorduğu sorunun cevabına yoğunlaştı.

"İtalya örneğini ele alalım ama sana söyleyeceklerim herhangi başka bir ülke için de geçerli," diye açıkladı. "Avrodan çıkma kararı öylesine hassas bir konu ki makul şekilde bir gizlilikle yapılırdı. Çünkü bankalardan para çekmek ve günlük hayatı yaşamak için

gerekli küçük meblağlar haricinde finansal işlemler anında yasaklanırdı. İşte bu sebeple insanlar liretin değer kaybettiğini anlarlardı ve yurt dışına göndermek üzere avro çekmeye çalışırlardı, böylelikle sermaye kaçışını ve bunun sonucu olarak bankaların iflasını tetiklerlerdi. Bu, ne pahasına olursa olsun engellenmesi gereken bir şey. Böylelikle liret basmanın gerekli olduğu tüm zaman boyunca işlemlerin minimuma indirilmesi gerekirdi."

"Bu tam bir karmaşa olurmuş."

"Kesinlikle ama en kötüsü bu değil," dedi tarih profesörü. "Yeni liret en az yüzde ellilik bir değer kaybına uğrardı ve bu, insanların her geçen gün sahip oldukları paranın yarısını kaybetmesi anlamına gelirdi. Maaşlar, emeklilik maaşları, birikimler... hepsinin değeri yarı yarıya düşerdi. Bu, yaşam standardının ani bir çöküşüne işaret ederdi. Yirmi dört saat içinde ithal edilen her şey iki katı pahalanırdı: yiyecek, giyecek, ilaçlar, benzin... her şey. İnsanlar marketlere, dükkânlara, eczanelere, dağıtımcılara koşardı. İsyan ve yağmalamalar olabilirdi, ordu, ticari faaliyetleri ve bankaları korumak için devreye girebilirdi."

"*Dios mio*!" dedi Raquel heyecanla elini ağzına götürerek. "İspanya'nın avrodan çıkmasını ister miydim bilemiyorum..."

"Birincil sonuçlar zorlu olurdu," dedi Tomás. "Kimse bu konuda kendini kandırmamalı. Ayrıca mikro ekonomik açıdan bakıldığında borç sorununu da hesaba katmak gerekiyor. İtalya'yı örnek olarak almaya devam edelim. Ülke borcunu avro olarak almıştı, o nedenle de avro olarak ödemesi gerekirdi. Fakat avrodan çıkıldığı için devlet vergileri liret olarak toplayacağından vergi hasılatında daralma olurdu. Özel borçlardaki etkileri de aynı şekilde yıkıcı olurdu. Liretin devalüasyonu, halk borçlarının bir günden diğerine artmasına neden olurdu. Eğer halk birinci gün bankaya iki yüz bin avro borçluysa ikinci gün dört yüz bin avroya eşit miktarda borçlu olurdu. Ve bu da bir felaket demek! Halihazırda bankalara olan borçlarını ödemekte zorlanan insanlar, hızla temerrüde düşerlerdi, yani borçlu oldukları kadarını ödeyemezlerdi. Ve herkesin aynı anda temerrüde gireceği

düşünülürse bankalar parasız kalır ve iflasa sürüklenirdi. Bu da ülke için çöküş anlamına gelir."

"Çıkmanın bir yolu var," diye yorum yaptı genç kadın. "Avrodan lirete geçiliyorsa borç da liret olur ve devalüasyonu takip eder. Böylelikle insanların borçlarının değeri aynı kalır ama liret olarak."

"Borcun 'liretleşmesi' sadece bir varsayım. Problem şu ki İtalyan bankalarının yurt dışına olan borçları avro olarak kalacaktır ama gelir ve mevduatlar değer kaybetmiş olan liret formunda olacaktır. Bu şartlarda bankalar yurt dışına borçlu oldukları miktarı ödeyemezler ve iflas ederler. Ki bu da çöküş anlamına gelir."

Bu senaryolara şaşırmış olan Raquel'in gözleri büyüdü.

"Eğer durum buysa sonuç hep aynı oluyor!"

"Zaten onun için adı facia."

Genç kadın çaresiz bir şekilde ellerini iki yana açıp başını sağa sola salladı.

"Yani bu bardağı taşıran son damla oldu! Ne avroda kalabiliyoruz ne de çıkabiliyoruz! Bir çıkmazın içindeyiz! Nasıl olacak?"

Tomás elleriyle saçlarını sıvazladı.

"Basit," diye karşılık verdi gülümseyerek. "Saçları keseceğiz."

Bu saçma yorum Raquel'de şaşkınlığa yol açmıştı.

"Dalga geçme!" diyerek çıkıştı. "Ben ciddiyim, bu karmaşadan nasıl çıkılır?"

"Dediğim gibi saçları keserek," diye üsteledi profesör aynı tebessümle. "Adına *hair-cut* deniyor ve kısmi temerrüt anlamına geliyor. 2012'de Yunanistan özel kreditörlerini borcun yarısını silmeye zorlamıştı, öyle değil mi? Bu bir *hair-cut*'tı. Genelde temerrütler bütün değil, kısmidir. Yunanistan kreditörlerini çağırıp şöyle dedi: Dostlarım, sınırdayız, ödeyemeyeceğimiz bir borç aldık, sizler paranın yerine konup konamayacağına dair koşulları kontrol etmeden bize bu parayı borç verdiniz. Bu nedenle, herkesin hatasını ödeyeceği şekilde bir çözüm bulmamız gerekiyor.' Yani Yunanistan borcunu ödüyor ama kısmen. Alacaklılar paralarını alıyorlar ama sadece bir

kısmını." Ellerini gösterisini bitiriyormuş gibi açtı. "İşte bu bir *haircut*, yani saç kesimi."

"Fakat her iki taraf da makaslanıyor."

"Aynen. Ve her ne kadar çok kötü olsa da bir felaket yaşamadan avrodan bu şekilde çıkılabilir. Aynısı İrlanda, İspanya ve muhtemelen İtalya için de geçerli. Gördüğün gibi, krizler tasarruf olmadan atlatılamıyor ama tasarruf da yeterli değil. Portekiz'de vergileri artırıp okul, sağlık, güvenlik, maaş ve ödeneklerde kesinti yaptılar. Bu tasarruf önlemleriyle ne kadar topladılar dersin? Dokuz milyar avro. Portekiz 2012'de borç faizlerine ne kadar ödedi? Sekiz milyar avrodan fazla. Yani tasarruf ancak borçların faizini ödemeye yaradı. Tasarruf tedbirlerinin gerilemeyi tetiklediği vergi hasılatı azaldı ve problem şiddetlendi. Bu, sürdürülemez bir yoldur. Aynısını şu eski ekonomi deyişi de söyler: Sürdürülebilir olmayan sürmez. Kendi imkânlarının dışında borçlanan Portekiz yüzünden ve ülkenin borcunun tamamını ödeyebilecek koşullara sahip olup olmadığından emin olmadan borç veren uluslararası bankaları yüzünden çıkmaz bir yola girdik ve hesabını tedbirsiz bankalar da dâhil herkesin ödemesi gerekiyor. Er ya da geç bir anlaşmaya varmak ve Portekiz'in borçlarına bir *hair-cut* yapmaya başlamak gerekiyor."

"Ama bir problem var," diye yorum yaptı Raquel. "Bir keresinde gazetede temerrüt söz konusu olduğunda bankaların temerrüde düşen ülkeye bir daha borç veremediğini okumuştum."

"Yalan!" diye karşılık verdi tarih profesörü. "Bankalar para kazanmak ister ve fırsat gördükleri yerlere yatırım yaparlar. Çalışmalar, bir temerrüt sonrasında ülkelerin temerrütten yaklaşık beş yıl sonra piyasaya geri döndüklerini gösteriyor."

Bu açıklama Raquel'i memnun etmiş görünüyordu, genç kadın başını olumlu bir şekilde yavaşça salladı. Fakat sonra aniden kuşkuya kapılarak durdu.

"Bir ülke avrodan çıktığında ekonomisinin toparlanması ne kadar zaman alır?"

"Ülkenin borcuyla neler yaptığına bağlı," diyerek görüş bildirdi Tomás. "Kökeninde, Çin gibi gelişmekte olan pazarlara karşı rekabet kaybı olan bir krizle karşı karşıyaysak çözülecek problemler borç ve rekabet kaybı olduğundan, sadece avrodan çıkmak meseleyi çözmez. Şayet avrodan çıkmakla borçları silip rekabeti yakalamak isteniyorsa bir yıl her şey kötü gider ama sonra toparlanmaya başlar. Parasal birlikten çıkmak bazı ülkeler açısından dünya tarihinde bir yenilik değildir. Mesela Arjantin örneği Club Med'inkilere epey benzerdir ve faydalı tavsiyeler verebilir. Bizim avroya bağlı yaşamamız gibi Arjantin'de de doksanlı yıllarda Amerikan doları kullanıyordu ve tıpkı bizim gibi gerileme, kontrolsüz borç, tavan yapmış işsizlik ve sosyal düzensizlik gibi sıkıntılarla boğuşuyordu. Arjantinliler 2001 yılında dolardan çıktılar, pesonun değerini düşürdüler ve 2002'de ekonomileri yüzde yedilik bir GSYH ve azalan işsizlikle büyümeye başladı. Hiç de bir felakete benzemiyor, değil mi?"

Raquel'in yakut yeşili bakışları alev almış gibi parladı.

"*Coño*! O halde avrodan kesinlikle çıkmalıyız!"

Yol arkadaşının bu ani heyecanı Tomás'ı güldürdü.

"Gördüğün gibi, Batı'nın sanayisizleşmesiyle sonuçlanan Çin'in dünya pazarına girişi ve güçlü bir para birimiyle çalışan ekonomilerimizdeki sıkıntılar düşünüldüğünde en büyük zorluk, krizden hangisinin daha fazla sorumlu olduğuna karar vermek. Avronun suçu olduğu sonucuna varırsak en büyük güçlük zihinsel bir sıçrama yapmak olacaktır." İşaret parmağıyla şakağına dokundu. "Bu tip bir durumda politikacılarımız direnmeye çalışacaklardır; avronun iyi olduğunu, çıkmanın bir felaket yaratacağını falan söyleyecekler ve vakit kaybedeceklerdir." Dişlerini gösterdi. "Biraz diş ağrısı çekmek gibi, anlatabiliyor muyum? Ağrı, çürük bir diş olduğunu haber verir. Ama dişçiden korktuğumuz için günbegün ağrıya katlanmaya devam ederiz, ta ki artık tahammül edilmez hale gelip dişçi korkumuzu yenmeye ve problemi kökünden çözmeye mecbur kalana kadar. Dişçiye biraz daha önce gitmiş olsaydık daha iyi olmaz mıydı? Acının büyük çoğunluğundan kurtulurduk fakat insanoğlu hep bu şekilde

hareket eder: Acılı bir şeyden kaçarak çözümü mümkün olduğunca geciktirir. Krizle de durum aynıdır. Bir gün, kriz üstüne kriz yaşadıktan sonra, durumda önemli bir gelişme görmeyince acımız öyle dayanılmaz bir hal alır ki kendimize gelip silkinerek bir süredir mecbur olduğumuz kararı nihayet veririz."

"Sence biz de bu kararı sürüncemede mi bırakıyoruz?"

"Şayet olaylar bizi çabuk bir çözüme mecbur bırakmazsa aynen bunlar olacak. Sonu olmayan bir korkuyu seçeceğiz, berbat bir sonucun beklemekten daha iyi olduğunu fark edene kadar."

"Avrodan çıktığımızda para basmaya başlayacağız ve yükselen enflasyonla çalışma ücretlerini biraz düşüreceğiz. Çok daha iyi durumda oluruz, öyle değil mi?"

Tomás bu moral bozucu çıkarım karşısında yüzünü buruşturdu.

"Tekrar ediyorum: Mucize diye bir şey yok, kötü ile çok kötü çözüm arasında seçim yapmamız gerekir," diye hatırlattı. "Borç ödemek için para basmak en kolay çözüm ve politikacılar için daha çekici ama aynı zamanda da tehlikeli ve dikkatini çekerim, sadece kısa bir dönem için işe yarar. Enflasyonun neredeyse sadece paranın aşırı üretimine bağlı olduğunu unutmamak gerekir. Ortalıkta para çok olduğunda değeri azalır ve ürünler pahalı hale gelir. Bu daha fazla para basmayı gerektirir, bunun sonucu olarak ürünler pahalanır ve bir döngüye girilir. On iki hiperenflasyon vakasıyla ilgili yapılan bir çalışma, büyük borçlar ödemek için paranın aşırı üretilmesi gibi ortak bir unsuru işaret ediyor."

"Borçtan kurtulduğumuzu görmek için ödememiz gereken bir bedel bu."

"Tamam ama kısa dönemde bu çözümle borç ödemeyi zorlaştıracak iki unsur var. İlki sendikaların maaşların enflasyona endekslenmesini talep etmeleri ve firmaların kendilerinin de enflasyon artışının benzer biçimde bir performans artışına denk geleceği şekilde enflasyona bağlı iş yapmaya başlamaları. İkincisiyse, devletler halktan yılda bir kez vergi topluyor, bu halde şayet maliye toplanan parayı harcamakta gecikirse bu esnada para değer kaybeder. Testin hedefi

ıskalanır. Bu nedenle Almanlar bu çözümü reddettiler. Enflasyonun kısa dönemde varlıklara zarar verebileceğini biliyorlardı."

"Ama sonunda çılgınlar gibi dolar ve sterlin basan Amerikalılar ve İngilizler olmadı mı?"

"Doğru," diyerek tasdikledi Tomás. "Ayrıca Avrupa Merkez Bankası da Almanların endişelerine rağmen bunu el altından yapmaya başladı."

"Enflasyon patlamadı..."

"Evet ama gördüğün gibi enflasyon yaratan şey aslında paranın üretilmesi değil, paranın piyasaya girmesi. Merkez bankaları gerçekten para bastı ama bu esnada çaresizce bütçelerini dengelemeye çalışan ticari bankalar paraları ekonomiye sokmadılar. Enflasyonun patlamaması özellikle de bu yüzden. Amerika olayında bu dolarların büyük bölümü Amerikan ekonomisine sokulmadı çünkü Çin'e gitti; böylece Amerikalılar uluslararası bir para birimi gibi kullanılan bir paraya sahip olmanın büyük avantajından faydalandılar, başka hiçbir ülkenin keyfini süremediği bir ayrıcalık. Fakat yeni para biriminin ekonomiye akması durumunda dörtnala giden yeni bir enflasyon yeniden olabilirdi. Bütün çalışmalar, büyük spekülatif bir balonu yırtmanın fiyatların düşmesiyle sonlanan deflasyonal bir güç yarattığını gösteriyor. Bu düşüş büyük bir banka krizi meydana getiriyor, o da borç krizinden sorumlu oluyor ve bunu da neredeyse karşı konulmaz bir para basma isteği takip ediyor. Bu kez tüm bunlar sert bir enflasyonu, belki de bir hiperenflasyonu tetikliyor.

"Biz bunların içinde hangi aşamadayız şu anda?"

"İkincide, yani borç krizinde. Fakat üçüncü aşamanın güçlü bir enflasyonu işaret ettiğinin farkında olmalıyız. Bu da Almanların çaresiz bir şekilde kaçındıkları aşama. Avrodan çıkarsak ve problemi devalüasyonla çözmeye karar verirsek bir süre güçlü bir enflasyon yaşayacağımızın ve bunun mucizevi bir tedavi olmayacağının bilincinde olmalıyız. Bunun ötesinde, enflasyonun borç ödemelerini halkın sırtına yüklemek olduğunu da hesaba katmak gerekir. Club Med ülkelerinin avro bölgesinde kalmaktan fayda sağlama sebep-

lerinden biri de bu. Aslında birçok politikacının kötü yönetimlerinin yarattığı problemleri çözmek için para üretimine başvurmak gibi patolojik bir eğilimleri var. Ve enflasyon ortaya çıktığı anda bunun kendilerinden kaynaklanmadığını iddia ediyorlar, böylece seçmenler tarafından cezalandırılmaktan kaçmış oluyorlar. Avroya bağlı kaldıklarında ve para basamadıklarında harcamaları kontrol etmeleri ve girdilerle uyum içinde olmasını sağlamaları gerekiyor. Bunu yapmazlarsa yönetim hataları ortaya çıkıyor."

O sırada tren yavaşladı ve konuşmaları megafondan gelen anonsla bölündü.

"Sayın yolcular, Floransa Santa Maria Novella İstasyonu'na varmak üzereyiz," dedi ses. "Gelecek istasyon Floransa Santa Maria Novella."

LVII

Santa Maria Novella İstasyonu insan kalabalığıyla doluydu. Yolcular peronlarda, ilk istikametleri Roma veya Milano olan trenleri bekliyorlardı. İstasyona bir tren yaklaşır yaklaşmaz büyük bir kalabalık trenden iniyor ve ancak yola çıkacak yolcular trendeki yerlerini alıp inenler çıkışa doğru yöneldiklerinde ortalık biraz yatışır gibi oluyordu.

O zaman Santa Maria Novella daha sakin bir hale geliyordu.

Balam istasyonun büyük orta avlusunda bir yere oturmuş *Corriera della Sera* gazetesini okuyordu, tam karşısında tren geliş ve gidiş saatlerinin gösterildiği ekran vardı. Ekrandaki saate baktı ve hassas operasyonların karakteristik gerginliğini damarlarında hissetti. Gazetenin arkasına gizlenip eline aldığı telsizi dudaklarına yaklaştırdı.

"Kartaldan Akbaba 1'e," diye seslendi. "Her şey yolunda mı?"

Kısa bir kesintinin ardından cihaz hafif bir cızırtı çıkardı.

"Akbaba 1'den Kartal'a," diye geldi cevap. "Pozitif. Peronda pozisyon aldım."

"Fotoğraflar yeterli mi? Hedefi tanıyabilecek misin?"

"Evet Akbaba, sorun yok. Yüzleri aklıma kazılı."

Balam memnun bir şekilde başını salladı ama cevap vermedi. Onun yerine ikinci düğmeye bastı.

"Kartal'dan Akbaba 2'ye. Her şey yolunda mı?"

Telsizde yeniden bir cızırtı oldu; bu sefer cevap veren farklı bir sesti.

"Akbaba 2'den Kartal'a. Her şey yolunda."

"Fotoğraftaki yüzler ezberlendi mi?"

"Pozitif."

Üçüncü düğmeye bastı.

"Kartal'dan Akbaba 3'e. Her şey yolunda mı?"

"Akbaba 3'ten Kartal'a. Her şey yolunda."

Balam'ın gazetenin ardına gizlediği bakışları ekrandaki varış saatinden onun üzerinde duran saate kaydı. Anın gerginliğinden olduğuna şüphe yoktu ama sanki saatin yelkovanı hızlanmış gibiydi. Artık gazeteyi okuyormuş numarası yapmayı bırakmış olan güvenlik şefi, gitgide artan bir gerginlik içinde yelkovanın yukarı doğru çıkmasını bekledi.

O zaman peronlarda pozisyon almış adamlarıyla aynı anda konuşma yapmak üzere üç düğmeye birden bastı.

"Kartal'dan Akbaba 1, 2 ve 3'e."

"Evet Kartal."

"Bir dakika," diyerek haber verdi "Trenin gelmesine bir dakika kaldı."

Floransa tabelaları görünmeye başladığında kentin manzarası da gözler önüne serilmişti. İstasyonda durmaya hazırlanan tren iyiden iyiye yavaşlamıştı. İstasyonda inecek olan yolcular yerlerinden kalkmış, gözleri çıkışa dikilmiş halde, ellerinde valiz ve çantalarla vagonun kapısına doğru tek sıra halinde koridora dizilmiş, sessizlik içinde bekliyorlardı.

Tren sarsılarak nihayet durduğunda tuvaletten çıkmış olan Tomás ve Raquel Floransa İstasyonu'nda inmeye hazırlanan yolcuların arasına karıştılar.

"Off, sonunda geldik," dedi genç kadın, dışarıyı görmek için başını uzatarak. "Fazla bile sürdü!"

Tarih profesörü başını yol arkadaşına doğru uzattı.

"Merdivenleri inmeme yardım etmeyi unutma, tamam mı?"

Kapı otomatik olarak açıldı ve yolcular inmeye başladılar. Bagajlar yüzünden iniş beklenenden uzun sürüyordu ama kuyruk yavaş

yavaş ilerledi ve Raquel aşağı inip valizleri yere koyduktan sonra Portekizliye yardım etmek için döndü.

"Şöyle yapalım," dedi kadın bir kolunu ona uzatarak. "Bana yaslan."

Profesör iki büklüm ve son derece yavaş bir şekilde basamaklardan nihayet perona adım attı.

"Ah, işte oldu!"

Yol arkadaşı yere indiğinde Interpol ajanı çantalardan birini alıp onun da diğerini almasını bekledi. Fakat Tomás çantayı bırakıp sırtını eğmiş halde, yavaş ve sarsak adımlarla yürümeye koyuldu. Genç kadın sinirli bir şekilde gözlerini devirerek ikinci çantayı da aldı ve profesörün peşine düştü.

"*Mira, hombre*,[47] sence de biraz abartmıyor musun?" diye çıkıştı taşıdığı çantaları göstererek. "Hizmetçin miyim ben senin?"

Tomás parmağıyla eğik sırtını işaret etti.

"Pardon ama ne halde olduğumu görmüyor musun?" dedi. "Ağırlık taşıyacak durumda değilim."

Raquel dişlerini sıkarak adamın sırtına doğru şüpheli bir bakış attı.

"...Bilemiyorum, tüm bu şeyleri bana taşıtmak için iyi bir mazeret gibi görünüyor daha çok. Utanmıyorsun, değil mi?"

Yol arkadaşı cevaben sağ eliyle belini tutarak ona ızdırap dolu bir bakış attı.

"Ah! Çok acıyor!"

Trenin istasyona varışıyla birlikte Balam'ı avludan peronlara çıkan kapıya doğru ilerledi. Barselona'dan gelen trenin raylarda durduğunu ve yolcuların ellerinde valizlerle farklı vagonlardan indiklerini gördü. Hemen ardından yola çıkacak olan yolcular trene doluştular. Bir süre sona trenin düdüğü işitildi ve tren yeniden hareket ederek hızlanarak istasyonun ilerisinde gözden kayboldu. Bakışlarıyla etrafı taradığında adamlarının yerlerinde olduklarını gördü: Akbaba 1 perondan uzaktaydı, Akbaba 2 yakındı, Akbaba 3 ise manzaraya hâkim bir konumdaydı. Dönüp istasyona henüz varmış olan insan

47 (İsp.) Baksana adamım (ç. n.)

kalabalığına baktı ve gelip geçen her insanda tanıdık bir yüz aradı. Dikkatini çeken kimse olmadı.

Sabırsız bir biçimde ağzını telsize yaklaştırıp ilk düğmeye bastı.

"Kartal'dan Akbaba 1'e," diye seslendi. "Kimseyi gördünüz mü?"

"Negatif, Kartal. Fakat yolcuların şu anda bana arkaları dönük, o nedenle yüzlerini görmem imkânsız. Hepsi Akbaba 2'ye doğru gidiyorlar."

İkinci düğmeye bastı.

"Kartal'dan Akbaba 2'ye. Bir haber var mı?"

İkinci adamın cevap vermesi biraz zaman aldı.

"Akbaba 2'den Kartal'a," diye cevap verdi nihayet. "Şu anda kontrol ediyorum. Beklemede kalın."

Balam neredeyse otomatik bir hareketle ikinci adamına doğru döndü. Adam gerçekten de yüzü yolculara dönük bir halde eline gizlediği fotoğrafla kıyaslayarak trenden inen yolcuları tek tek inceliyordu.

Güvenlik şefi orta avluya çıkan kapının olduğu yerde, yani nispeten uzakta duruyor olmasına karşın kendisi de yolcuların yüzlerine bakıp hedeflerini görmeye çalışıyordu.

O sırada telsizden bir ses geldi.

"Akbaba 2'den Kartal'a," diyordu ses. "Negatif. Ben kimseyi tespit edemedim."

Balam üçüncü düğmeye bastı.

"Kartal'dan Akbaba 3'e. Durum nedir?"

"Akbaba 3'ten Kartal'a. Negatif."

Peron boşalmış, sadece dört kişi kalmıştı. İki rahibe ve yaşlı bir çift. Balam derin bir iç geçirdi, hayal kırıklığı içinde avluya döndü. Tren geliş ve gidiş saatlerinin yazdığı ekrana baktı. O gün Barselona'dan gelecek başka bir tren gözükmüyordu. Başka bir alternatif düşünmesi gerekiyordu.

Dudaklarını telsize yaklaştırarak üç düğmeye aynı anda bastı.

"Kartal'dan Akbaba 1, 2, 3'e," dedi gözlerini saatlerin olduğu ekrandan ayırmadan. "Muhtemelen başka bir trene bindiler." Varış

saatlerini kontrol etti. "Bir sonraki trene bakalım. Milano'dan geliyor ve beş dakikası var."

O sırada avludan geçip caddeye çıkmak üzere olan yaşlı çifte ve rahibelere aldırış etmeden *Corriere della Sera*'yı alıp eski yerine oturdu.

Uzun bir gün olacaktı.

LVIII

Raquel'in omzu bir baston gibi, Tomás'a yürümesinde yardım eden bir destek görevi görüyordu. Sırtı eğik ve sarsak adımlarla yürümek düşündüğünden de zordu fakat tarih profesörü onca yolu kimse tarafından tanınmadan gelebildiği için memnundu.

"Onları gördün mü?" diye sordu Raquel, başını çevirip arkaya bakmadan. "*Joder*, gizlenme zahmetine dahi katlanmamışlar."

"Tedarikli gelmişler," diye karşılık verdi Tomás. "Telsizler, fotoğraflar. Hatta birinin belindeki silahın kabzası dahi görülüyordu."

"Görmez miyim! Kıl payı kurtulduk!"

"Sorma."

Nihayet istasyondan çıkmışlardı. Caddeye ulaştıklarında güneşin sıcaklığını yüzlerinde hissettiler. Raquel ancak o zaman dönüp yol arkadaşına bakmaya cesaret edebildi.

"Ben de valizleri taşımamak için üçkâğıtçılık yapıyorsun sandım! Bizi orada bekleyeceklerini nasıl tahmin ettin?"

Tomás yolun karşısında, kırmızı beyaz çizgili bir tentesi olan restoranı işaret etti.

"Hiştt, gel şu restorana girelim," diye önerdi. "Hâlâ buraları gözlüyor olmaları muhtemel."

Tehlikeyi tamamen atlatmamış olabileceklerinin bilincinde olan genç kadın, yolun karşısına geçmek üzere yaya geçidine yöneldi. Yayalara kırmızı yanıyordu, bu nedenle ışığın değişmesini beklediler.

"Tamam ama nasıl tahmin ettin?"

"Tahmin etmedim," diye karşılık verdi profesör dudaklarını kıpırdatmadan, iki büklüm yürümeye devam etti. "Sadece şüphelendim."

"Ne? Ama buna sebep olan neydi?"

Tomás muzip bir edayla gülümsedi.

"Sezgi de diyebilirsin." Parmağıyla burnunun ucuna dokundu. "Kokularını aldım."

Raquel ona inanmamış gibi bir bakış attıktan sonra bilgisayar çantasını işaret etti.

"Sezgi falan değil!" diyerek karşı çıktı. "Bilgisayar yüzünden. Adamların GPS'le saptama yaptıklarını düşündün sadece!" Hayranlıkla ona baktı. "Sen de az kurnaz değilsin!"

Tomás yeniden gülümsedi.

"Vay canına, senden de hiçbir şey kaçmıyor!"

Yayalara yeşil ışık yandı ve yaya geçidinde güçlükle ilerleyerek karşıya geçtiler. Karşıya geçtiklerinde kırmızı beyaz tenteli restorana doğru yönelip içeri girdiler. Onları gören sivri bıyıklı garson saygılı bir hareketle önlerinde eğildi, koyu bir Katolik olduğuna şüphe yoktu.

"İyi günler sevgili rahibeler," diyerek selamladı onları. "Sizin gibi din kardeşlerimi restoranımda ağırlamaktan gurur duyacağım." Boş bir masayı işaret etti. "Lütfen oturun, rahatınıza bakın. Ne alırsınız?"

Hâlâ iki büklüm halde ve Raquel'e yaslanmış olarak yürüyen Tomás, sırt ağrısı geçmiş gibi aniden dikleşip adama baktı.

"Tuvalete gitmemiz gerekiyor," dedi. Bu erkek sesi garsonu şaşırtmıştı. "Daha sonra bize iki pizza getirin." Ne tür bir pizza istediğini düşünerek duraksadı. "*Puttanesca* olsun lütfen."

Garson şaşkın bir şekilde ona bakkaldı. Tarih profesörü onun bu tepkisine aldırış etmeden restoranın masalarının arasından tuvalete doğru ilerledi. Raquel de onun peşinden seğirtti.

"Adamın suratını gördün mü?" dedi Raquel tuvalete girip kapıyı kapadıklarında. "Eminim daha evvel erkek sesiyle konuşan bir rahibe görmemiştir, ne dersin?"

Tomás hareketlerini kısıtlayan kıyafetleri çoktan üzerinden çıkarmaya başlamıştı. İç çamaşırıyla kaldığında trendeyken çantasına sakladığı kıyafetleri çıkarıp giyinmeye koyuldu.

"Zavallı rahibelere üzülüyorum," dedi pantolonunu giyerken." Uyandıklarında kıyafetlerinin olduğu çantayı aldığımızı fark edecekler. Bir de başrahibeden azar işitecekler."

Genç kadın omuzlarını silkti.

"Boş ver, iyi bir amaca hizmet ettiler," diyerek yorumda bulundu. "Sıkıntılar söz konusu olduğunda Tanrı'nın bir bildiği vardır demezler mi? Ve bunu göstermenin gizemli yollarına başvurduğunu da söylerler. İşin gerçeği şu ki senin kuşkuların ve rahibelerin kıyafetleri olmasaydı şimdi o adamların elindeydik." Ürperdi. "Öyle bir ihtimali düşünmek dahi istemiyorum!"

Giyinmeyi bitirdiklerinde tuvaletten çıkıp masalarına geçtiler. Bıyıklı garson, iki küçük rahibenin nasıl böylesine farklı tiplere dönüştüğüne bir anlam veremeyerek gözleri kocaman olmuş, ağzı açık bir halde onlara bakıyordu. Biri bir film yıldızı gibiydi, diğeriyse... diğeriyse bir erkekti!

"Aman Tanrım, çok saçma!" diye mırıldandı kendi kendine, siparişleri iletmek üzere pizza tezgâhına doğru giderken. "Ne biçim iş anlamadım!"

İki müşteri masalarına oturarak kahkahalarla gülmeye başladılar. Son on dakika fazlasıyla gergin geçmişti, bilhassa da rahibe kılığında trenden inip salyangoz hızında katillerin önünden geçmek zorunda kalmaları sinirlerini bozmuştu. Tomás uzun boyluydu, hele bir kadın için fazlasıyla uzundu ve dikkat çekmemek için aklına gelen tek çare sırtı ağrıyan yaşlı bir rahibe numarası yapmak olmuştu. Elbette bu şekilde adamların yanından son derece yavaş geçerek tanınma riskini almak zorunda kalmıştı. Ama neyse ki bir aksilik olmamıştı.

Annesinin durumundan endişe eden Tomás, bilgisayarı masanın üzerine koyup açtı. Turistlerin kullandığı ücretsiz bir bağlantı bulduğunda hiç vakit kaybetmeden posta kutusuna girdi. bakımevinden mesaj gelmişti.

Merhaba Profesör Noronha,

Umarım iyisinizdir.

Size iyi haberler veremeyeceğim için çok üzgünüm. Tüm çabalarıma rağmen bakımevinin sahipleri ücretin tamamının ödenmemesi durumunda annenizin burada kalmasına izin vermeyeceklerini söylüyorlar. Ailelerin emeklilik maaşıyla tam ücret arasında kalan farkı ödemek zorunda olduğu konusunda ısrarcılar. Çok uzun bir bekleme listesi olduğunu ve Bayan Graça'nın yerini doldurmakta zorlanmayacaklarını tekrarlıyorlar.

Sonuç olarak, kalan miktar bu gece yarısına kadar yatırılmadığı takdirde kendisini bakımevinden çıkarmam konusunda yazılı bir talimat aldım.

Bu haberi size vermenin benim için ne kadar zor olduğunu tahmin edemezsiniz. Bu noktaya gelmemek için bütün şartları zorladım çünkü annenizle aynı durumda olan başka hastalarımız da var. İnsanları sokağa atmaya devam ederlerse bu şartlarda çalışmaya sürdüremeyeceğimi de söyledim. Bunun üzerine bana, var olan işsizlikle birlikte yerimi doldurmakta zorlanmayacakları ama benim iş bulmak konusunda sıkıntı yaşayacağım cevabını verdiler.

Zor zamanlar yaşıyoruz ve talihsizliklerin dört bir yanımızı sardığı şu hayatta yolunu kaybetmiş insanlara yardım etmesi için Tanrı'ya her gün dua ediyorum.

Sevgilerimle,

Maria Flor

Tomás bir süre hüzünlü bir ifadeyle gözlerini ekrana dikerek hiç kıpırdamadan öylece durdu. Annesini bakımevinden atacaklardı. İş buralara nasıl varabilmişti? Annesi birkaç yüz avro eksik bir tutar nedeniyle sokağa atılacaktı. Hangi ülke yaşlı vatandaşlarına bunu yapardı? Ve kaçak bir halde olan kendisi bu saçma problemi çözmek için Coimbra'ya dahi gidemiyordu.

"Kötü bir haber mi var?"

Raquel bunu onun yüz ifadesinden anlamıştı. Tomás hiçbir şey olmamış gibi yaparak annesiyle ilgili problemi aklının bir köşesine hapsetmeye ve daha acil olan meseleye yoğunlaşmaya karar verdi, önce girdiği bu kargaşadan çıkması gerekiyordu.

Bir arama motoru açıp kutuya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin adını yazdı. Farklı opsiyonlar ekranda listelendi, aralarında kuruluşun resmî sitesi de vardı. Siteye girip uluslararası krizle ilgili davanın olduğu haberi bulmaya çalıştı. Açılan sayfada ilk duruşmanın aynı gün Floransa'da, Palazzo Vecchio'daki Cinquecento Salonu'nda, saat öğleden sonra üçte yapılacağı yazıyordu. Onun da bilmek istediği buydu.

Ani bir hareketle bilgisayarı kapadı, hareket özgürlüğünü elinden alan bu problemden kurtulabilmek için olayları bir an evvel sonuca ulaştırması gerektiğini düşündü. Ardından yol arkadaşına döndü.

"Bir planım var," dedi. "Şimdi beni dikkatle dinle..."

LIX

Bekleyen kalabalığın mırıltıları yandaki kapı açılıp mübaşirin kapıda belirmesiyle birlikte aniden kesildi. Görevli memur kendinden emin bir tavırla büyük salonun koridoruna serilmiş olan kırmızı yolluğun üzerinde ilerleyerek kürsünün üzerine çıktı ve ciddi bir ifadeyle seyircilere hitaben konuştu.

"Herkes ayağa kalksın!" diyerek talimatını verdi, sesi duvarlarda yankılandı. Oturumu yönetmek üzere Sayın Yargıç Axel Seth."

Mübaşir sözlerini tamamladığında ve seyircilerin ayağa kalkarken ittikleri sandalye gıcırtıları kesildiğinde uzun boylu ve zayıf bir adam, ayak bileklerine kadar inen siyah cübbesi üzerinde olduğu halde yavaş adımlarla ilerleyerek kürsüye, sağ eliyle inananları kutsayan Papa X. Leo'nun Carrara mermerinden heykelinin olduğu en üst bölmesine çıktı. Bölmenin ortasına yerleştirilmiş, önünde bir masa bulunan koltuğa yerleşti. Yargıç Seth, Avrupa Komisyonu'ndaki görevi nedeniyle dünyaca tanınmış biriydi, onun salona girmesiyle birlikte patlayan flaşlar bir dakika kadar sürdükten sonra mübaşirin yaptığı bir el hareketinin ardından askerlerin fotoğrafçıları uzaklaştırmasıyla sona erdi.

Floransa'daki Vecchio Sarayı'nda yer alan Cinquecento Salonu'na ani bir sessizlik çökmüştü. Yargıç Seth, zamanı mükemmel şekilde kullanma becerisine sahip olduğunu kanıtlayacak şekilde birkaç saniye durdu, bu zaman zarfında ciddi bakışları salonun duvarlarını süsleyen ve Floransa'nın Pisa ve Siena'daki zaferlerinin resmedil-

diği Vasari'nin fresklerinde, salonun kenarında duran ve aralarında Michelangelo'nun *Genio della Vittoria* adlı heykelinin de olduğu beyaz heykellerde dolaştı. Cinquecento Salonu İtalya'nın sivil gücün kullanımına tahsis edilmiş ve Girolamo Savonarola'nın buyruğuyla yapılmış en büyük salonuydu. Yargıç Seth protokol icabı tokmağını eline alarak masaya vurdu.

"Baylar ve bayanlar," diye seslendi baskın bir Fransız aksanıyla. "Uluslararası mali ve ekonomik kriz sırasında insanlığa karşı işlenen suçların ilgili iddianameleri ifade etmek üzere düzenlenen Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ilk duruşmasını açıyorum." Kibar ve düzenli bir alkış sesi Vecchio Sarayı'nın geniş salonunu doldurdu. Yargıç tokmağı yerine bırakarak giriş cümlelerini söylemek üzere boğazını temizledikten sonra salonu süsleyen ana heykeli işaret etti.

"Duruşmamızı, modern bankacılık sisteminin doğduğu bu şehirde, büyük usta Michelangelo'nun eseri *Genio della Vittoria*'nın koruyucu bakışları altında gerçekleştirmenin son derece uygun olduğunu düşünüyorum," diyerek görüşlerini beyan etti. "Bu duruşmada tartışılacak olanın tarih ve zafer olduğu düşünüldüğünde, tarihle dopdolu bu şehirde olmak çok anlamlı. Adaletin tarihi ve mazlumların zaferi." Hükmeden bakışlarla salonu taradı. "Dünyamız, kimsenin inkâr edemeyeceği derin bir krizin içindedir; öyle ki ancak otuzlu yıllardakiyle kıyaslanabilecek kadar büyük bir krizden söz ediyoruz. Bu sebeple şimdiden adına İkinci Buhran deniyor. Bayanlar ve baylar, bu krizin mimarları ve sorumluları, tutum ve başarısızlıkları nedeniyle bizi bu noktaya getiren insanlardır. Bu sorumluları belirlememiz, yargılamamız ve suçlarını açıklamaları için savunma koltuğuna oturtmamız gerekiyor. Uluslararası Ceza Mahkemesi insanlığa karşı işlenen suçları yargılamak için kurulmuştur. Bu son derece şiddetli krize yol açan aksiyonlardan bahsettiğimizde bunun insanlığa karşı yapılmış bir suç olduğundan kimsenin şüphesi yoktur! Ve sizi temin ederim ki bu suçu işleyenler cezasız kalmayacaktır!"

Cinquecento Salonu'nu doldurmuş olan kalabalıktan spontane bir alkış yükseldi. Bu gezegende adalete özlem duymayan ve dünyayı

şu anda içinde bulunduğu duruma sürükleyenlerin cezalandırıldığını görmek istemeyen tek bir kriz kurbanı bile yoktu. Yargıç Seth'e tutulan alkış, bir başkaldırıyı, adalete olan açlığı ifade ediyordu.

Yargıç sahneye hâkim bir aktör gibi elini kaldırarak sessizlik talep etti. Alkış kesildi.

"Bu, zamanı geldiğinde yargılanacak şüphelileri belirlemek için yapılan ilk duruşmadır." Seyircilerin önünde, etrafı çalışma arkadaşlarıyla çevrelenmiş halde oturan, ciddi görünümlü ve orta yaşlı bir kadını işaret etti. "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden başsavcı Profesör Agnès Chalnot, kurulunu topladı ve suçlarını açıklamak üzere tanık koltuğuna oturacak isimleri belirledi, şimdi bu isimleri sizlere sunacak. Kendisi son dönemde gerekli verileri toplayarak aksi ispat edilene kadar masum olan sorumluları saptadı. Şimdi gerekli suçlamaları belirleme görevi başsavcıya ve çalışma arkadaşlarına düşüyor." Elini bu kez savcıya doğru kaldırdı. "Profesör Chalnot buyurun."

Başsavcı çalışma arkadaşlarıyla birlikte iddia makamında oturuyordu. Ayak bileklerine kadar inen siyah bir cüppe giymiş olan kadın ayağa kalkıp yargıca baktı.

"Bana ve çalışma arkadaşlarıma olan güveniniz için teşekkür ederim sayın yargıç," diyerek söze başladı. "Bildiğiniz gibi ben bu mahkemede yargılanmak üzere çağrılacak sanıkları saptamakla görevlendirildim. İzniniz olursa savcı Carlo del Ponte'nin son dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen soruşturma sırasında oluşturulmuş sanık listesini sunmasını talep edeceğim."

Yargıç başını hafifçe sallayarak tasdikledi.

"Elbette. O halde sözü Bay Carlo del Ponte'ye bırakıyoruz."

İddianameleri oluşturma görevini alan Ceza Mahkemesi savcısı, kemikli bir suratı ve gür kaşları olan bir adamdı, ayağa kalkarak ceketini iliklediv ve elinde bazı kâğıtlarla kürsünün orta yerine doğru yürüdü.

"Saygıdeğer yargıç, sayın meslektaşlarım ve sevgili baylar ve bayanlar," diyerek bu tür mahkemelerin kalıplaşmış sözleriyle söze

başladı. "Hepimiz bu krizin Amerika'da başladığını ve mali piyasalar deregülasyonunun sorumsuz politikaların sonucu olduğunu biliyoruz. Tüm bunlar global bir gerileme başlattı, büyük bir buhrana dönüştü ve otuz milyon insanın işsiz kalmasına, maaşlarda kesintilere sebep oldu ve yüz milyon insana vergi olarak geri döndü." Masasını göstermek için bir hareket yaptı. "Bu nedenle ben ve çalışma arkadaşlarım bu korkunç olayın sorumlularını ve onları tetikleyen nedenleri bulabilmek için canla başla çalıştık. Sizlere soruşturma kapsamındaki kişileri sunacağım ve insanlığa karşı yapılan bu suça karışmış olduklarının kanıtlarını listeleyeceğim." Savcı, yargıcın salona girişini duyuran mübaşire doğru bir işaret yaptı.

"Giuseppe, ekran lütfen."

Mübaşir elindeki uzaktan kumandanın tuşuna bastı.

Bunun üzerine dijital bir vınlama duyuldu ve bir ekran görüntüsü Vasari'nin Pisa'ya karşı kazanılan zaferi temsil eden eserinin olduğu yan duvara yansıdı.

"Buyurun sayın savcı."

Ceza Mahkemesi savcısı çalışma arkadaşlarından birine başıyla işaret verdi ve kocaman gözlükleri ve yuvarlak bir yüzü olan orta yaşlı bir adamın gülümseyen görüntüsü salondaki dev ekranı doldurdu.

"İkinci Büyük Buhran'a sebebiyet veren, insanlığa karşı işlenen suçun ilk şüphelisi," diye ilan etti, sesini abartılı şekilde yükselterek. "Amerika Merkez Bankası FED'in 1987 ve 2006 yılları arasındaki başkanı Alan Greenspan. Bay Greenspan resme 1985 yılında, federal düzenleme kurumları, Charles Keating adında birinin müşterilerinin paralarını yönetirken gerçekleştirdiği düzensizlikleri soruşturmaya başladıklarında dâhil oldu. Keating tarafından işe alınan Greenspan, düzenleme kurumlarına bu işi öven ve iyi bir yatırımcı olduğunu iddia eden bir teminat mektubu yazdı. Keating kısa bir süre sonra tutuklandı. Peki, Greenspan'e ne oldu? Başkan Reagan tarafından FED'in başına getirildi." Cinquecento Salonu'nda bir mırıltı dolaştı. Savcı Carlo del Ponte ekranda duran yüzü işaret etti.

"FED başkanı Alan Greenspan agresif bir piyasa deregülasyon politikası başlattı. Dünya ekonomisine karşı en büyük suçlardan biri 1998'de, Citicorp ve Travelers birleşerek gezegenin en büyük finans hizmeti veren kuruluşu, Citigroup'u oluşturduğunda işlendi. Bu birleşme, çöküşünün tüm Amerikan ekonomisini tehlikeye atacak büyük firmaların kurulmasını önlemek üzere Büyük Buhran döneminde geliştirilen Glass-Steagall Kanunu'nu doğrudan doğruya ihlal ediyordu. Kanunu tatbik ederek bu birleşmeyi önlemek Bay Greenspan'in göreviydi. Ama o ne yaptı? Hiçbir şey olmuyormuş gibi görünerek yasa dışı bir eylemin gerçekleşmesine göz yumdu, daha da kötüsü Glass-Steagall Kanunu'nun ertesi yıl yürürlükten kalkmasında büyük rol oynayanlardan biriydi."

Salonda yeniden mırıltılar yükseldi.

"İnsanlığa karşı işlediği diğer büyük suç, türev ürünler piyasasının regüle edilmesini önlemek konusunda oynadığı roldür," diyerek devam etti. "1998'de, vadeli işlem sözleşmelerini düzenleyen komisyon, türev ürünleri regüle etmek için bir girişim önerisinde bulundu. Bu olay Bay Greenspan'i öylesine alarma geçirdi ki aynı gün, türev ürünlerin deregülasyonunu garantileyen bir yasa umuduyla bir beyanat yayımladı. Bu yasa 2000 yılında onaylandı." Parmağını eski FED başkanına doğrultmaya devam ediyordu. "Daha da kötüsü, Alan Greenspan faiz oranlarını minimuma indirdi, böylelikle Amerika'da ve daha sonra Avrupa'da çıkan emlak balonu krizine zemin hazırlamış oldu. İpotek piyasasının iyi çalışmadığı anlaşıldığında Bay Greenspan, bunu yapması için tam yetkiye ve göreve sahip olsa da onu regüle etmeyi reddetti. Tüm bu eylemler 2008 krizine ve ikinci büyük buhrana yol veren düzensizlikleri yarattı."

Savcı çalışma arkadaşına döndü ve adam bir sonraki görüntü için yeniden tuşa bastı. Ekranda bu kez beyaz saçlı, iki yarığı andıran küçük gözleri olan, yaşlıca bir adamın görüntüsü belirdi.

"İnsanlığa karşı işlenen suçun ikinci şüphelisi," dedi. "Senatör Phil Gramm. Senatör Gramm, mali deregülasyonun Amerikan parlamentosundaki en ateşli savunucusuydu. Glass-Steagall Kanunu'nun ve

türev ürünler piyasası düzenlemelerini saf dışı bırakan 2000 yasasının kaldırılmasını öngören mevzuatı öneren asıl kişiydi. Senato'dan ayrıldıktan sonra, UBS Yatırım Bankası, muhtemelen faydalı hizmetlerinden dolayı bir teşekkür olarak, kendisine başkan yardımcısı pozisyonunu teklif etti. İşin aslı, eski senatör felaket sonuçları olan bu kanunlar sayesinde tüm gezegene sefalet yaydı, bu nedenle de sanık sandalyesinde oturmayı hak etmektedir."

Çalışma arkadaşına tekrar işaret etti ve salonun duvarını kaplayan ekranda bu kez iki adet surat belirdi. Geniş alınlı genç bir adam ve beyaz gür saçlı bir başkası.

"İnsanlığa karşı işlenen suçun üçüncü ve dördüncü şüphelileri," dedi. "Larry Summers ve Robert Rubin. Bay Rubin, Goldman Sachs'ın eski genel müdürü ve Bay Summers ise eski Harvard ekonomi profesörü. Her ikisi de maliye bakanıydılar ve makamlarının mahvına neden oldular. Mali piyasaların deregülasyonunu ısrarlı biçimde savundular. Vadeli işlem sözleşmeleri izleme komitesi 1998'de türev ürünleri regüle etmeye yeltendiğinde Larry Summers, telefona sarılarak riskli bahisleriyle para kazanmaya devam etmek isteyen on üç bankacının şahitliğinde komite yetkilisine hakaretler yağdırarak regülasyon girişimini durdurmaya zorladı. Greenspan'le birlikte Rubin ve Summers da türev ürünlerle ilgili yasayı getiren yasa tasarısını oluşturdular. Summers, 2005'te bankalardaki bonus sisteminin çarpıklığıyla ilgili uyarıda bulunmuş olan bir ekonomiste hakaret etti. Muhtemelen bu hizmetleri sayesinde Summers, daha sonra Harvard Üniversitesi'ne rektör olarak atandı ve katkıda bulunduğu bir yatırım fonundan yirmi milyon dolardan fazla para aldı." Arkadaşına bir işaret daha verdi ve ekran görüntüsü yeniden değişti. Bu seferki tamamen kel bir adamın yüzüydü.

"İnsanlığa karşı işlenen bu suçun beşinci şüphelisi," diye duyurdu. "Daha sonraki maliye bakanı, Goldman Sachs'ın eski genel müdürü Hank Paulson. Goldman Sachs'ın başındayken bu yatırım bankası, *subprime* denilen, zor durumdaki kişilerin ipoteklerinin seküritizasyonuyla üç milyar dolar kazanç elde etti ve krize doğ-

rudan sebebiyet verdi. Bay Paulson, spekülatif balonu besleyecek şekilde, bankaların daha fazla borca batmasına izin vermeleri için düzenleme kurumları üzerinde baskı uyguladı. Başkan Bush ödül olarak kendisini maliye bakanlığına getirdi ve 2008 krizi de kendisi bu görevdeyken oldu. Parlamentoya giderek krizi tetikleyen yatırım bankalarının kurtulması için yedi yüz milyar dolar talep ederek kendisinin ve suç ortaklarının yarattığı problemleri vergi mükelleflerinin sırtına yükledi. Kamu fonlarıyla sigorta şirketi AIG'yi de kurtardı ama onu Goldman Sachs'a altı yüz milyar dolar ödemeye mecbur etti ve Goldman Sachs da dâhil yatırım bankalarını dolandırıcılık nedeniyle dava etmelerini engelledi." Yüzüne küçümseyen bir tavır takındı. "Bu Hank Paulson gerçek bir sanatçı."

Meslektaşının olduğu masaya bir işaret daha verdi ve görüntü yeniden değişti. Bu kez ekranı banka kurumlarının logoları doldurdu.

"Piyasa deregülasyonlarının siyasetteki sorumluları az evvel gördüğümüz kişiler," dedi. "Fakat bu insanlar siyasi makamlara sahip olmalarına rağmen başkalarının talimatlarına göre hareket ettiler." Ekrana yansıtılmış olan logoları işaret etti. "Anlaşıldığı gibi başkaları dediğim kurumlar, bankalar. Eğer politikacılar yolsuzsa büyük yatırım bankaları da yolsuzluğa neden olan kurumlardır. İpotek seküritizasyonu sürecine karışmış olanlar Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bear Stearns, Lehman Brothers, Merrill Lynch, Citigroup ve JP Morgan gruplarıdır. Bu sistemle milyarlarca dolar kazandılar ve tüm gezegene zararlı olduğunu bildikleri tahviller dağıttılar. Örnek olarak Goldman Sachs, müşterilerine bu menkul değerleri satın almaları tavsiyesinde bulunurken müflis olduklarını biliyorlardı. Bu da ellerinde olanın farkında olduklarını gösteriyor. Hatta tahvil düzenleyecek kadar arsızlardı, müşterilere ne kadar para kaybettirirlerse Goldman Sachs'a o kadar kazandırıyorlardı."

Masaya doğru başıyla işaret etti ve ekranı iki e-posta kapladı. Birinde: *"Yahu, bu Timberwolf gerçekten çok boktan"* yazıyordu. Bir sonraki ayın tarihiyle yazılmış olan diğeriyse şöyle diyordu: *"En öncelikli olan Timberwolf!"*

"İlk e-posta, Goldman Sachs'ta bankanın sattığı bonoları sınıflandıran bir iç yazışma ve Timberwolf kâğıtlarından 'çok boktan' diye bahsediyor. İkincisiyse Goldman Sachs'ın satış departmanına gönderilmiş bir e-posta ve Timberwolf'un satışta önceliği olduğunu belirtiyor. Yani Goldman Sachs, satışçılarına kendisinin 'çok boktan' olduğunu bildiği bir paketi satın almaları için müşterilerini ikna etmeleri talimatını vermiş."

Cinquecento Salonu'nu yeniden mırıltılar doldurdu.

"Bu küçük oyun yatırım bankalarında fazlasıyla yaygındı. Glass-Steagall Kanunu'nun kaldırılması sayesinde bu bankacılık kuruluşları dev hale geldiler. Kendimize şu soruyu soruyor olabiliriz: Politikacıları ikna etmeyi nasıl başardılar? Cevap şöyle: Onlara rüşvet verdiler. Finans sektörünün hizmetinde çalışan üç bin lobici bulunuyor, diğer bir deyişle bakanlar kurulunda bir kişi başına beş lobiciden fazla düşüyor. Bankalar politikacıların seçim kampanyalarına cömert katkılarda bulundular ve karşılığında da deregülasyon talep ettiler. Bunu, politikacılara rüşvet vererek yaptılar ama destek aldıkları başkaları da vardı."

Gelen yeni bir işaretle birlikte ekran görüntüsü yeniden değişti, şimdi ekranda, aralarında Harvard, Yale, Columbia ve diğerlerinin de olduğu farklı üniversitelerin logoları görülüyordu.

"Ekonomistler: onlar da insanlığa karşı işlenen bu suçtan sorumlu tutulabilirler," dedi. "Finans kurumları, bilhassa da yatırım bankaları büyük kazançlar elde etmek ve iflaslarıyla tüm ekonomiyi tehdit edecek kadar büyümek istiyorlardı, öyle değil mi? Ne yaptılar? Politikacılara yasaları değiştirmeleri ve piyasaları deregüle etmeleri için rüşvet verdiler. Fakat bunun mümkün olabilmesi için uygun bir ideolojik ortam yaratmak gerekiyordu. Peki bu ortamı kim yaratabilirdi?"

Carlo del Ponte parmağını üniversite logolarına doğrulttu.

"Ekonomistler, elbette! Deregülasyon ideolojisini, onu seçmenlere ve tüketicilere geçirerek ve piyasaların kendi kendini regüle edeceğini ve deregülasyonlarının ölçülemez bir refaha kapı açacağına

dair onları ikna ederek yaratan ekonomistlerdi." Durup gülümsedi. "Tabii ki haklıydılar. Deregülasyon gerçekten de ölçülemez bir refah yaratmıştı... ama bankacılara. İşin gerçeği, deregülasyon ideolojisi o kadar başarılıydı ki Amerikalı ekonomistler onu Avrupa'ya ihraç etmeyi başardılar. Örneğin İzlanda'nın bütçe fazlalıkları ve gülünç denecek kadar az borcuyla son derece sağlıklı bir ekonomisi vardı. Fakat 2001'de deregülasyon yalanlarına inanmak gibi bir hata yaptı ve yasalarını değiştirdi. Sadece birkaç yıl içinde, deregüle olmuş İzlanda bankaları, ülkenin yıllık GSYH'sinden altı kat daha fazla borç biriktirdiler ve İzlanda büyük bir çöküş yaşadı."

Savcı tekrar masaya doğru döndü ve meslektaşı tuşa basarak ekrana yeni bir görüntü getirdi, bu seferki kravatlı bir adamdı.

"İnsanlığa karşı işlenen bu suça bu ideolojiyi geçirmiş olan yüzlerce ekonomistle devam etmek isterdim ama içlerinden birini seçmem gerekirse tercihim, kesinlikle bu kişi olurdu." Adamın yüzüne baktı ve sanki onu düelloya davet ediyormuşçasına bir hareketle ellerini kemerine götürdü. "Columbia Üniversitesi İşletme Fakültesi dekanı ve başkan George W. Bush'un ekonomik konseyinin başkanı Glenn Hubbard. Görev süresi boyunca temettü hisselerinin gelir vergilerini azaltmak ve emlak vergilerini kaldırmak gibi vergi kesintilerine gitti, bunlar neredeyse sadece zenginlere yarayan reformlardı. Profesör Hubbard 2004'te, türev ürünler ve ipoteklerin seküritizasyon işlemlerini övgüler yağdıran bir metne imzasını atarak bankaları koruduğunu ve finansal istikrarı artırdığını ifade etti."

Bu ifade salondan kahkahalar yükselmesine neden oldu.

"Profesör Hubbard aynı zamanda dolandırıcılıkla suçlanan insanların davalarında lehlerine tanıklık etmek için yasal uzman tedarik eden gruplardan da para alıyordu. Örneğin Bear Stearns'ten iki bankacı seküritizasyon planında sahtekârlık yapmakla suçlanıyordu. Kaygılanan bankacılar bu uzman gruplardan Analysis Group denilen bir firmaya başvurdular, firma Profesör Hubbard'a bu bankacıların lehine tanıklık etmesi için yüz bin dolar ödeme yaptı. Sanıklar aklandı." Savcı ekrandaki adamı işaret etti. "Profesör Hubbard ekonomistlik

mesleğinin yüz karasıdır. Birçok bankacı, deregülasyon ideolojisini yayarak ve bankacılardan rüşvet alarak insanlığa karşı işlenen bu suça ortaklık ettiler ve sanık sandalyesine oturmayı hak ediyorlar." Carlo del Ponte yargıca doğru döndü.

"Sayın yargıç, bu davada yargılanması gereken birçok başka kişi de var ve muhtemelen daha sonraki aşamada yargılanacaklar fakat asıl sorumluları işaret etmeden, yöneticilikleri sırasında tüm bunların olmasına izin verenlere, bazı durumlarda işi finansal kuruluşlardan rüşvet almaya kadar vardıran bu kişilere değinmeden sözlerimi tamamlayamam."

Savcı yeniden masaya bir işaret verdi ve ekranda beliren dört kişinin görüntüsüyle birlikte salonda rahatsız bir uğultu oldu ve birkaç flaş çaktı.

"Ronald Reagan, George H. Bush, Bill Clinton ve George W. Bush!" diyerek kişilerin isimlerini saydı Carlo del Ponte, gergin bir ses tonuyla, seyircilerin ve patlayan flaşların sesini bastırmaya çalıştı. "Deregülasyon sürecinin üzerini örten onlardı. Başkan Truman'ın masasında daima duran ifade şöyle der: *The buck stops here*, yani bütün sorumluluk benimdir. Aslında bu başkanlar asıl suçlulardır, onların sorumluluktan kaçmalarına izin veremeyiz."

Salondaki heyecan devam ediyordu ve Carlo del Ponte uğultuların sona ermesini beklemek ve konuşmasına ara vermek zorunda kaldı. Ve meslektaşına son bir işaret yaptı, ekrandaki yeni görüntüyle beraber patırtılar daha da arttı.

"İkinci Büyük Buhran'da insanlığa karşı işlenen suçla ilgili son sanık bu adam," diye bağırdı salondaki gürültüyü bastırmak için. "Barack Hussein Obama."

Vecchio Sarayı'nın büyük salonunda tam bir gerginlik hâkimdi, bunun üzerine yargıç Axel Seth müdahale etme zorunluluğu hissetti ve sessizliği sağlamak için tokmağıyla masaya birkaç kez vurdu.

"Sessizlik!" diye bağırdı Seth. "Sessizlik!" Tokmağı tekrar vurdu. "Sessiz olun yoksa mahkeme salonu boşaltılacaktır! Sessiz olun!"

Gürültüler dinip yerini sessiz mırıltılara bıraktığında yargıç düzenin yeniden sağlandığına kanaat getirerek savcıya devam etmesini işaret etti.

"Teşekkür ederim, sayın yargıç," diye karşılık verdi Carlo del Ponte ve tekrar ekrana doğru döndü. "Başkan Barack Obama 2008 krizinden kesinlikle sorumlu tutulamaz, o dönem görevde dahi değildi. Fakat devamındaki İkinci Büyük Buhran'dan sorumludur. Alan Greenspan'in yerine gelen FED başkanı Ben Bernanke'nin, emlak balonunun büyümesine müdahale etmek için hiçbir şey yapmadan oturmasına ve balonun zirve noktasındayken bir balonun var olmadığını iddia etmesine göz yummuştur. Bay Bernanke aynı zamanda Hank Paulson'la birlikte meclise giderek krize asıl sebebiyet veren bankaların kurtarılması için yedi yüz milyar dolar talep etti, böyle yaparak özel sektör hatalarının kamu muhasebesine yansımasına sebep oldu. Başkan Obama bu muhteşem hareketine ödül olarak onu görevde bıraktı."

Salondaki mırıltılar yeniden şiddetlendi fakat bu kez çabuk yatıştı.

"Bu kadarla yetinmeyen Obama, türev ürünler deregülasyonuyla ilgili yasaya aktif katkıları için bu davada şüphelilerden biri olan arkadaşımız Larry Summers'ı ekonomi baş danışmanı olarak seçti. Ardından kriz sırasında New York FED'in başkanı olan Timothy Geithner'ı maliye bakanlığına getirdi, bu adam Goldman Sachs'ın ipotek sürecinden para kazanmasına yardımcı olmuştur. Başkan Obama, New York FED'in başkanlığına Goldman Sachs'ın baş ekonomisti ve türevlerin deregülasyonunu savunan meşhur metinde Profesör Hubbard'a eşlik eden Bay William Dudley'yi getirdi ve Goldman Sachs'ın eski yöneticilerinden Bay Gary Gensler'i vadeli işlem sözleşmeleri ticaret komisyonu başkanlığına atadı."

Uluslararası Ceza Mahkemesi savcısı salonun söylediklerini hazmetmesini bekledi.

"Diğer bir deyişle, Barack Obama kuzuları korumak için kurtları görevlendirdi," dedi sonunda. "Her şeyi değiştireceğini söyleyerek oy topladı ama aslında hiçbirini yapmadı. Piyasayı regüle etmek

için onu halihazırda deregüle etmiş olan insanları seçti ve sonuç tahmin edildiği gibi oldu. Onun görev süresi içinde kimse cezalandırılmadı ve sorumluları meydana çıkarmak adına bir soruşturma da açılmadı. Daha da kötüsü, Başkan Obama bankalar için intihar anlamına gelen bonus sistemini değiştirecek bir yasa yürürlüğe koymadı. Feshedilmiş Glass-Steagall Kanunu'nda öngörülmüş olan, ticari bankalarla yatırım bankaları ayrımını yeniden tesis edecek herhangi bir yasa da yürürlüğe koymadı. Krizin direkt sorumlusu olan türev ürünler ve diğer kompleks finansal ürünler piyasasını regüle eden herhangi bir yasa da yürürlüğe koymadı. Büyük bankaları 'batmak için fazla büyük' bankaların yeniden oluşmaması için daha küçük birimlere dönüştürecek bir yasa da yürürlüğe koymadı. Aslına bakılırsa, bankalar daha sonraki birleşmeler sayesinde krizde daha da büyüdüler. JP Morgan, Bear Stearns'i satın alarak büyüdü, Bank of America, Merrill Lynch'i satın aldığında devleşti, Wells Fargo, Citigroup'u alarak olağan dışı boyutlara ulaştı. Yani 2008 krizine yol açan unsurların hiçbirine el sürülmedi. Hiçbirine." Ekrandaki görüntüye doğru abartılı bir el hareketi yaptı. "Başkan Obama, sayın yargıç, işte bu nedenlerden dolayı sorumlular listesinde önemli bir yer işgal etmekte ve bu nedenle de bu davada şüphelilerden biri olarak addedilmektedir."

Carlo del Ponte hafifçe eğildikten sonra masasına dönerek yerine oturdu. Salonda bir süre çıt çıkmadı, sonra ilk şoku atlattıkları belli olan seyircilerin ve ardından da tanıkların arasında bir gürültü koptu, hemen ardından herkes ayağa kalkarak savcıyı sunumundan dolayı alkışa tuttu.

Yargıç Axel Seth, Uluslararası Ceza Mahkemesi iddia makamının sunumunu bitirmesinin ardından alkış yağmurunun dinmesini bekledi ve boğazını temizleyerek konuştu.

"Savcıya değerli sunumundan dolayı teşekkür ediyorum," dedi. "Bu duruşmayı sona erdirmeden ve sanıklarla ilgili iddianameleri resmîleştirmeden evvel, UCM başsavcısı Profesör Agnès Chalnot'a kovuşturmanın ilk aşamasının bitip bitmediğini sormak istiyorum."

Başsavcı elinde bir kâğıtla ayağa kalkıp yargıca baktı. "Sayın yargıç, benim başka bir ithamım yok," dedi. "Ancak bundan iki saat evvel bu davayla ilgili olabilecek ve beklenmedik bir bilgi aldım. Kayıtlara geçirmek mümkün olur mu?"

"Duruma göre değişir," diye karşılık verdi yargıç tedbirli bir şekilde. "Meslektaşlarınız tarafından yürütülen soruşturmayla mı ilgili?"

"Evet, sayın yargıç. Soruşturma araştırmacılarımdan biri tarafından yürütülmüştü fakat kendisi ne yazık ki burada değil ancak onun adına konuşabilecek biri var."

Yargıç Seth kayıtsız bir ifadeyle dudaklarını büktü.

"Bir sakınca görmüyorum. Devam edin.

Başsavcı dönüp Cinquecento Salonu'nu dolduran kalabalığı gözleriyle tarayıp arkada, bir sıranın ucunda oturan adamda durdu.

"İddia makamı tanık olarak Tomás Noronha'yı çağırıyor."

LX

Vecchio Sarayı'nın Cinquecento Salonu'nda Tomás Noronha'nın adı telaffuz edildiğinde seyirciler Uluslararası Ceza Mahkemesi başsavcısının çağırdığı bu kişinin kim olduğunu görebilmek için merakla etraflarına bakındılar. Kalabalık, birkaç saniye sonra uzun boylu, kestane rengi saçlı ve yeşil gözlü bir adamın koridorda ilerleyerek kürsüye yöneldiğini gördü.

İtalyanların arasında fısıldaşmalar, hayranlık dolu bakışlar ve kıkırdamalar oldu.

"Ne kadar da yakışıklı bir adam!" diyerek iç geçirdi biri.

"Çok da kendinden emin!" dedi bir başkası.

"Çok hoş, çok hoş!"

Etrafını saran anlaşılmaz fısıltılardan bihaber olan Tomás, kürsüye çıkıp Profesör Agnès Chalnot'ya yaklaştı.

"Sayın yargıç," dedi kadın, yargıca dönerek, "İzniniz olursa sözü Profesör Noronha'ya bırakabilir miyim?"

Axel Seth şaşırmış görünüyordu.

"Affedersiniz Profesör Chalnot, fakat öncelikle bana bu adamın kim olduğunu ve neden burada bulunduğunu açıklarsanız minnettar kalırım."

"Elbette, sayın yargıç," diye karşılık verdi savcı kadın, yeni gelenin koluna hafifçe dokundu. "Profesör Tomás Noronha Tarih fakültesinde profesördür, Lizbon'daki bir üniversitede kürsüsü olmasının yanında,

dünya çapında, Gulbenkian Vakfı ve Atina Arkeoloji Müzesi gibi birçok kurum ve kuruluş adına araştırmalar yürütmüştür."

"Uzmanlığı tam olarak hangi alanda Profesör Chalnot? Ekonomik tarih mi?"

Başsavcı bunun üzerine elindeki notlara başvurdu.

"Antik Diller sayın yargıç."

Yargıç Seth zihninde bir itiraz şekillenirken sol kaşını havaya kaldırdı.

"Benim bildiğim kadarıyla bu uzmanlık konusu görülmekte olan davayla alakasız," dedi. "Bu tanıklığı kabul edip edemeyeceğimden emin değilim."

"Elbette edebilirsiniz sayın yargıç," diye karşılık verdi savcı sert bir sesle. "Edebilirsiniz ve cüretimi mazur görün ama etmelisiniz de." Yeniden notlarına baktı. "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin çalışma şeklini belirleyen kanun maddelerinden fıkra yedi ve fıkra üçe istinaden, iddia makamı ayrılan bütçeye uygun olarak uygun bulduğu uzmanları tayin etme yetki ve özgürlüğüne sahiptir. İlgili pasajı sesli olarak okumamı arzu eder misiniz?"

"Lüzumu yok, teşekkür ederim," diye karşılık verdi yargıç. "Profesör Noronha sizin tarafınızdan tahsis edilmiş bir uzman mıdır peki?"

"Şu andan itibaren öyle sayın yargıç." Yargıç derin bir nefes aldı, itirazından vazgeçmişti.

"O halde devam edebilirsiniz."

Başsavcı bakışlarını yeni tanığına çevirdi ve sözü ona bıraktı. Tomás önce kadına sonra yargıca bakıp yutkundu.

Kendini göstermenin zamanı gelmişti.

LXI

İstasyondaki kafede getirdikleri kahve içilebilir cinsten değildi ama Balam başka bir şansı olmadığını biliyordu. Boyun eğerek kahveden bir yudum aldı ve midesinde bir bulantı hissetti. Fakat onu asıl rahatsız eden kahve değildi. Son beş saattir adamlarıyla birlikte Santa Maria Novella İstasyonu'na gelen trenleri gözlüyorlardı ve hedeflerinden bir iz yoktu. Artık oraya geleceklerinden dahi şüpheliydi ama istasyonda kalması gerekiyordu çünkü kendisine akşam ona kadar sesini çıkarmaması emredilmişti.

"Ne saçmalık!" diye homurdandı kendi kendine, sonra kim bilir kaçıncı kez saatini kontrol etti. "Bugün hiç bitmeyecek herhalde."

O sırada telefonu çaldı. Pantolonunun cebindeki telefonunu çıkarıp ekranına baktı; arayan Maguş'un adamlarından biriydi.

"Ne var, Gäap?" dedi telefonu açar açmaz, moralinin bozukluğunu belli eden bir ses tonuyla. "Meşgulüm ve seni dinleyecek durumda değilim. Bir şey mi oldu?"

"Evet, oldu!" diye cevap verdi gergin olduğu belli olan bir ses. "Hemen buraya gelmen gerekiyor!"

"Oraya dediğin neresi?"

"Vecchio Sarayı'na gel. Hemen!"

Balam iç geçirdi.

"Bunu ben de isterdim," diye karşılık verdi, "ama patron, Santa Maria Novella'da gözcülük etmemi istiyor çünkü..."

"O burada zaten."

Kim, patron mu?"

"Noronha, budala!" diye bağırdı Gäap. "Noronha, burada, Vecchio Sarayı'nda!"

Bu sözler Balam'da bir yumruk etkisi yaratmıştı, duydukları o kadar beklenmedikti ki bir an yanlış duyduğunu sandı.

"Ne?"

"Beni duydun. Hemen buraya gel!"

İstasyonun kafesinde oturan güvenlik şefi bir an olduğu yerden kıpırdayamadı, ne düşünmesi ya da yapması gerektiğini bilemiyordu. Duyduğu kelimeler dışarı çıkamayan bir yankı gibi kulaklarında çınlayıp duruyordu. Bir ayağı koşmaya hazır diğeri kıpırdayamayan ipli bir kukla gibiydi.

"Ama... ama... nasıl olur?" Başını iki yana sallayarak kafasını toparlamaya çalıştı. "Peki, nerede şu anda? Girişte mi? Seyircilerin arasında mı? Yakınlarında mı?"

"Şu anda başsavcının yanında duruyor," diye cevap verdi Gäap telaşlı bir sesle. "Birazdan tanık olarak ifade verecek ve kimse ne olacağını bilmiyor. Tam bir facia Balam! Bir facia!"

"İfade mi verecek?"

"Başlamak üzere, seni uyarmam gerektiğini düşündüm," diye karşılık verdi adam. "Patron canlı canlı derini yüzecek, duyuyor musun? Bir an evvel buraya gel! Onu çıkışta yakalamamız gerekiyor!"

Balam şaşkın halini henüz üzerinden atamamıştı ama sonunun Decarabia gibi boynunda bir iple birlikte gelmesini istemiyorsa harekete geçmesi ve problemi çözmesi gerektiğinin farkındaydı. Hemen telefonu kapayıp cebindeki telsizi çıkardı. Dudaklarına yaklaştırıp üç düğmeye aynı anda bastı.

"Kartal'dan Akbaba 1, 2, 3'e," diye anons etti. "Operasyon tamamlandı. Kuş, Vecchio Sarayı'nda. Buluşma bir dakika içinde istasyonun orta avlusunda. Tamam."

Artık kaybedecek bir saniyeleri dahi yoktu.

LXII

Bir profesör olarak kalabalıklara konuşmaya alışkın olan Tomás, dönüp seyircilere hitap etmek isterdi ama resmî nedenlerden dolayı hitabının seyirciler değil, yargıç olduğunu biliyordu. Son kırk sekiz saat içinde yaşadığı zorluklar ve yaptığı yolculuklar nedeniyle kırış kırış olmuş ceketini üzerine giyerek boğazını temizledi.

"Benim adım Tomás Noronha ve Lizbonlu bir tarih profesörüyüm," diyerek kendini tanıttı. "Filipe Madureira adında bir çocukluk arkadaşım vardı, Uluslararası Ceza Mahkemesi başsavcısı tarafından kendisine insanlığa karşı işlenen ve krizle alakalı olan suçlarla ilgili davadaki araştırma takımında yer almasının teklif edildiğini henüz öğrendim. Arkadaşım bu işi yaparken iki Fransız bilgisayar teknisyeniyle tanıştı, bu kişiler birkaç yıl evvel Avrupa Komisyonu'nun o zamanki başkanı tarafından aynı komisyondaki şüpheli bir bilgi sızıntısını araştırmak üzere görevlendirilmişlerdi. Bu teknisyenlerin görevlendirilmeleri, bu bilgiyi sızdıran kişileri alarma geçirmeyecek şekilde, gizlilik içinde yapılmıştı ve komisyon binasındaki e-postalar ve telefon görüşmeleri de dâhil tüm iletişimi takip etmek ve kaydetmek üzere her ikisine de tam yetki verilmişti. Kayıtlar yapının çatısı altındaki tüm servisleri kapsıyor olsa da o dönemki komisyon başkanı Portekizli olduğu için iki teknisyenin işlerinin çoğunluğu şüphelerin daha yoğun olduğu Portekiz ofisinde yoğunlaşmıştı."

Yargıç Seth duyduklarından rahatsız olmuş bir tavırla oturduğu yerde kıpırdandı. "Bu kayıtlar bir yargıç tarafından yetkilendirilmiş miydi?"

Tomás cevap vermek için ağzını açtı ama başsavcı ondan evvel davrandı.

"Evet, sayın yargıç," diye atıldı, elindeki kâğıtları kontrol ederek. "Yargıç Joossens tarafından imzalanan talimat burada."

"Bir bakayım."

"Elbette sayın yargıç."

Chalnot yargıcın olduğu kürsüye yaklaşarak evrakı ona uzattı.

Axel Seth gözlüklerini takarak evrakı dikkatle inceledikten sonra geri verdi.

"Her şey olması gerektiği gibi görünüyor," dedi gözlüklerini çıkarırken. Bakışlarını Tomás'a çevirdi. "Devam edin Profesör Noronha."

"İki Fransız teknisyen tarafından Avrupa Birliği'nin Brüksel ofisinde yapılan dinleme ve kayıtlar birkaç yıl sürdü ve ancak bilgi sızıntısını saptadıklarında sona erdi," diyerek devam etti tarih profesörü. "Toplanan tüm materyaller, bu sızıntıdan sorumlu olan kişiye açılacak cezai yargı sürecinde kullanılmak üzere iki teknisyenin çalıştıkları eve götürüldü. O sırada Lehman Brothers'ın iflasıyla tetiklenen kriz, kamu borçları problemiyle birlikte Avrupa'ya yayılmaya başlamıştı. İki teknisyen kayıtların kontrolü sırasında kayıtlı bazı konuşmaların kriz sorumlularının soruşturulması meselesiyle alakalı olabileceğini fark ettiler."

"Sorumluların değerlendirilmesi ve sunumu Savcı del Ponte tarafından zaten yapıldı," diyerek araya girdi Yargıç Seth. "Anlattığınız şeyler bana lüzumsuz görünüyor."

"Maalesef değil sayın yargıç," diye düzeltti Tomás, Carlo del Ponte'yi işaret etti "Savcı bey sorunlara parmak basarak 2008'deki emlak balonu ve Amerikan bankacılık sistemi krizinin şüphelilerine dikkat çekti. Sizin de bildiğiniz gibi, sayın yargıç, kriz Amerika'yla sınırlı kalmadı. Avrupa'da Doğu, Baltık ülkeleri ve İzlanda'dan başlayarak güç kaybetti ve kriz avro bölgesine sirayet etti. Her ne kadar

suçlu olurlarsa olsunlar Bay Obama, Bush, Greenspan, Summers ve arkadaşları, Avrupa'dan mesul değiller. Avrupa'daki krize Avrupa kendisi sebep oldu."

"Pardon," diyerek düzeltti onu yargıç, "Ama herkesin bildiği gibi, Avrupa'daki krizi 2008'deki Amerika krizi tetikledi."

Tomás, Axel Seth'in ısrarına rağmen geri adım atmadı.

"2008 krizi sayın yargıç, Avrupa'daki üretimin Asya'ya geçmesi, avronun yapısındaki hatalar ve farklı ülkelerdeki kötü yönetimle oluşan krizi sadece hızlandırdı. Lehman Brothers olmasa Avrupa'daki krize başka bir şey neden olacaktı. Bana kalırsa, Amerikan krizi olmasaydı Avrupa kamu borçları krizi daha sonra gerçekleşecekti fakat en nihayetinde kaçınılmaz olduğundan kimsenin şüphesi olmamalı zira avro bölgesi artık sürdürülemez olan yapısal dengesizliklerden muzdaripti ve üretim Batı'dan Asya'ya kaymıştı. Hepimizin bildiği gibi sürdürülebilir olmayan sürmez. 2008 krizi avronun iskambil kâğıtlarından yapılma evini sarstı ve Batı ekonomisi daha hızlı çöktü."

Yargıç eliyle sabırsız bir hareket yaptı.

"Pekâlâ, pekâlâ, devam edin!" dedi herhangi türden bir fikir tartışmasına girmekten kaçınarak.

Tarih profesörü tekrar açıklamalarına yoğunlaştı.

"Söylediğim gibi..." Belleğini zorladı. "Sonunda iki Fransız teknisyen ne tür materyaller topladıklarını bildirmek için bir yetkiliyle temasa geçtiler. Fakat anlaşılan bir şeyler yolunda gitmedi ve tehdit altında olduklarını anlayan teknisyenler kaçmaya başladılar."

"Tehdit altında mı?" diye sordu yargıç. "Kim tarafından tehdit edildiler?" "Anlaşılan bağlantıya geçtikleri yetkilinin, dinlemelerden çıkan yasa dışı aktivitelerle bir bağlantısı vardı, anlarsınız ya."

"Kimdi bu yetkili?"

"Ne yazık ki bundan haberdar değilim sayın yargıç. Arkadaşım Filipe Madureira tarafından bana verilen dokümanlardan anladığım kadarıyla, iki teknisyenin Filipe'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi başsavcısı tarafından kriz üzerinde soruşturma yapmak üzere görevlendirildiğini öğrendiklerini ve çaresizlik içinde onunla temasa

geçtiklerini biliyorum sadece. Ona DVD'yi vererek ortadan kayboldular. Bir hafta sonra da Nice'te bir apartman dairesinde cesetleri bulundu."

Yargıcın gözleri büyüdü.

"Yani onların... öldürüldüğünü mü ima ediyorsunuz?"

"İşkence görüp öldürülmüşler, evet, otopsi raporunda böyle yazıyor."

Başsavcı Chalnot elindeki kâğıdı işaret etti, "Rapor bende sayın yargıç, kayıtlarıma ekliyorum."

"İyi olur," dedi Axel Seth, dikkatini yeniden Tomás'a çevirdi. "Ya arkadaşınız?"

"İki Fransız teknisyenin ölümünden kısa bir süre sonra Filipe rahatsız edilmeye başladı ve banka hesapları bloke edildi. Paniğe kapılarak ve DVD'nin ucunun bir şekilde yüksek mertebedeki bazı kişilere dokunduğunu fark ederek herkesle bağını kopardı." Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin başsavcısını işaret etti. "Profesör Chalnot da dâhil. Artık kime güvenebileceğini bilmiyordu. Hayatına devam etmesine yardımcı olacak maddi bir kaynağı kalmamış olmasına karşın bir şekilde vatanı olan Portekiz'e geri dönmenin yolunu buldu ve sadece güvendiği iki kişiyle iletişime geçti: İspanyol bir polis ve ben."

"Bay Madureira nerede?"

"Ne yazık ki vuruldu. Lizbon'da pusu kuran bir nişancı tarafından."

Yargıç Seth gözlerinde şaşkın bir ifadeyle ve alçak sesle mırıldandı.

"Bir cinayet daha mı?" diye sordu afallamış bir halde. "Bu olay fazlasıyla Hollywoodvari olmaya başladı! Söylediklerinizden emin misiniz?"

"Ya da en azından kollarımdayken bilincini kaybetti," diye düzeltti Tomás. "Portekiz polisine göre Filipe öldü. Ama dün kendisinden hayatta olduğuna ve hastanede tedavi gördüğüne dair bir e-posta aldım."

Axel Seth rahatsız olmuş bir tavırla gözlerini devirdi.

"Çok karışık. Sonuçta öldü mü ölmedi mi?" Bir cevap bekliyormuş gibi durdu ama bir yanıt alamayınca devam etti. "Peki ya DVD? Nerede? Sizde mi?"

"Hayır. Filipe onu bana vermedi.

Yargıç kıpkırmızı kesilerek Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin başsavcısına döndü. "Profesör Chalnot, bu durum bana şüpheli ve müphem görünüyor. Bu tanığınız Hollywood'dan bir hikâye anlatıyor gibi ve anlaşılan anlattıklarını destekleyecek dokümanları da mevcut değil, sakıncalı kayıtların bulunabileceğini söylediği DVD bile yok ortada. Üstelik kendisine öteki dünyadan mesajlar gönderen ölmüş bir adamın hikâyesini anlatıyor bizlere. Savcı bey, benimle dalga geçiyor olabilir misiniz? Sizi ikaz etmek zorundayım, bu dava küçük oyunlarla vakit kaybedilemeyecek kadar önemlidir!"

"Sayın yargıç, biz sadece gerçekleri bildiğimiz şekilde aktarıyoruz," diye karşılık verdi Profesör Chalnot, utanmış bir ifadeyle. "Kulağa tuhaf geldiğini biliyorum ama olaylar aynen böyle gelişmiş, bizim bu konuda yapabileceğimiz bir şey yok." Yargıç zerre kadar ikna olmamış görünüyordu. Tomás'a sabrının sonuna gelmiş gibi, öfke dolu bir bakış attı.

"Nerede bu DVD?"

"Size söylemiştim, bende değil."

Axel Seth düşünceli bir ifadeyle uzun süre ona baktı; durumu değerlendirdiği ve bir karara varmaya çalıştığı belliydi.

"Tamam, DVD'yi delil gösterebilirsiniz," dedi. "Ama DVD yoksa dava da yok!" Tokmağı alıp masaya vurmaya hazırlandı. "Madem durum bu, ben de buna bir son..."

"Yarın bende olacak."

Tomás'ın bu sözleri yargıcın cümlesini yarım bırakmasına sebep olacak kadar etkiliydi. Seth tokmağı havada, durup tarih profesörüne baktı.

"Son kez soruyorum, DVD sizde mi, değil mi?"

"Şu anda bende değil ama yarın olacak."

Yargıç meraklı bakışlarını ona dikti.

"Neden şimdi değil de yarın?"

"Çünkü Filipe DVD'nin saklı olduğu yeri bana tarif etti ama henüz oraya gidemedim."

"Size nereyi tarif etti?"

"Bunu yarın göreceğiz."

Seth'in gözleri bastırılmış bir hiddetle parıldadı.

"Profesör Noronha, bu mahkemeye saygılı olmanızı salık veririm!" diyerek uyardı onu tehditkâr bir ses tonuyla. "Durumu daha iyi değerlendirebilmem için size verilen bilgiyi bana iletmeniz gerekiyor."

Tarih profesörü yenilgiye uğramış gibi omuzlarını düşürdü.

"Bilgi, benim deşifre ettiğim bir kriptogram aslında," diye açıkladı. "Yanınıza gelebilir miyim?"

"Benim yanıma mı? Pekâlâ, gelin."

Tarih profesörü notlarının olduğu defteri çantasından çıkararak yargıcın olduğu kürsüye yaklaştı.

"Kriptogramı yüksek sesle okuyamam. Buradaki kimsenin onu deşifre edip materyale bizden evvel ulaşmaması gerek," diye açıkladı, defteri kürsüye koyarken. "DVD'nin gizli olduğu yerin bilgisi bu cümlede saklı, Sayın Yargıç."

GO TO satan+ & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

Axel Seth, okunması istenen şeye Rosetta Taşı hiyerogliflerine bakan bir insan gibi tepki verdi.

"Bu da nedir böyle?"

"DVD'nin saklı olduğu yeri tarif ediyor. Bu yeri bulmam için öğleden sonra bana izin vermenizi rica ediyorum. Mahkemenin yarın, ben söz konusu materyali sunabileceğim zaman yeniden toplanmasını tercih ederim." Yargıç sakin bir tutum takındı.

"Bunun yasal olup olmadığına emin değilim," dedi, isteksiz bir sesle. "Üstelik yarın benim Roma'daki Avrupa Konseyi'nde önemli bir toplantım var ve..."

"Sayın yargıç, bu mahkemenin çalışma şeklini ifade eden mevzuat, iddia makamının talebi üzerine ilk duruşmanın yirmi dört saat uzatılma hakkını saklı tutuyor," diye hatırlattı başsavcı, bir yandan

da bahsettiği mevzuatı gözden geçiriyordu. "Burada, on dördüncü bendinde..."

"Biliyorum, biliyorum," dedi Seth. Sabırsız bir şekilde iç çekerek tokmağı eline aldı. "Pekâlâ, ilk duruşma tecil edilmiştir ve yarın sabah saat dokuzda aynı salonda devam edecektir. Ancak söz konusu DVD ortaya çıkmazsa bir kez daha bu duruşmanın konusu olmayacağı konusunda bilgilendirildiniz. Delilleri toplaması için iddia makamına gerekli süre verilmişti, o nedenle artık soruşturmayı sonlandırıp yargı aşamasına geçilmesi gereklidir. Duruşma bitmiştir."

Tokmağı masaya vurdu.

Mahkemenin devam edeceği saati duyduğunda Tomás'ın ilk aklına gelen zaman farkı oldu, Floransa'da saat sabah dokuzken Coimbra'da saat sekiz olacaktı ve bu tam da annesinin bakımevinden çıkarılacağı saatti. Bu düşünceyle birlikte midesi altüst oldu ve içi karardı. Zaman azalıyordu ve İtalya'daki meseleyi mümkün olduğunca çabuk halledip annesiyle ilgili probleme yoğunlaşması gerekiyordu.

Aklında bu düşüncelerle salondan ayrılmaya hazırlanırken şüpheli bir şekilde kendisine bakan adamlar dikkatini çekti. Dikkatli baktığında adamların salonun içinde onu çıkış kapısında yakalamak üzere konumlandıklarını fark etti. O zaman ertesi gün mahkemeye sunacağına söz verdiği DVD'den zarar görecek insanların asla vazgeçmeyeceklerini anladı, onu kalabalığın ve basının önünde öldürmekten dahi geri durmayacakları belliydi.

Acı gerçek şuydu ki o materyale ulaşarak her şeyi tehlikeye atacak kişiye her ne pahasına olursa olsun engel olunması gerekiyordu. Ve o kişi kendisiydi. O nedenle kendini korumak için mücadele etmesi gerekecekti.

LXIII

Çıkışa giden koridor, Cinquecento Salonu'nu terk eden insanların arasına karışmış olan adamların kontrolü altındaydı. Tomás duraksadı, ne yapmalıydı? Başsavcıdan yardım mı istemeliydi? Bu çok cezbediciydi ama o adamlar Tomás'ın işini bitirmeyi kafalarını koymuşlarsa bunun bir faydası olmazdı. Paçayı kurtarmanın tek yolu tuzaktan sıyrılmaktı.

Etrafının sarıldığının bilincinde, ortalığı kolaçan etti ve henüz adamlardan hiçbirinin pozisyon almadığı bir kapı dikkatini çekti. Peşindeki bu adamların salona yeni geldikleri ve önceden yapılmış bir plana göre hareket etmedikleri belliydi; o kapıyı fark etmemiş oldukları muhakkaktı. Kapı, Vecchio Sarayı'nın diğer kanadına geçiyor olmalıydı.

Profesör daha fazla zaman kaybetmeden kapıdan girdi. Ardından işittiği itişip kakışmalar ve seslerden peşindekilerin kalabalığın arasından kendilerine yol açarak kapıya ulaşmaya çalıştıklarını anladı.

Adımlarını hızlandırdı ve çok geçmeden Vecchio Sarayı'nın koridorlarında karşılaştığı memurların şaşkın bakışları arasında ve soluk soluğa koşuyordu. Arkasında ayak sesleri duydu ve peşindekilerin de koşarak yaklaştıklarını fark etti.

"Dur!" diye bağırdı bir ses arkasından. "Dur!"

Ne var ki Portekizlinin durmak gibi bir niyeti yoktu. X. Leo'nun şahsi odalarının olduğu tarafa daldı. Bir merdiven görüp basamakları üçer üçer tırmandı, bacakları zorlanmadan dolayı ağırlaşmıştı,

soluk soluğaydı ve kalbi küt küt atıyordu ama gözleri tetikte, kaçacak bir delik bulmak umuduyla dört bir yanı tarıyordu. Bu tuzaktan kurtulmanın bir yolu olmalıydı.

Salonun üstündeki kemer altına vardı ve dikdörtgen bir kapıdan içeri daldı. Birbirini takip eden merdivenlerin kestiği dar bir koridora girdi fakat onların dışarıya değil, çatıya çıktıklarını fark ederek olduğu yerde kalmayı tercih etti. Peşindekilerin yaklaşmasını bekleyip kemeraltına geri döndü.

"Dur!"

Görünmeden sıyrılabileceğini ummuş ama yapamamıştı, adamlar onu görüp hemen peşine düştüler. Tomás tavşanlarınki gibi hafif ve yumuşak adımlarla Cinquecento Salonu'na indi ve salonu koşarak geçip insanların biriktiği ana kapıdan çıktı. İnsanlara çarpa çarpa merdivenlerden inerek bahçeye çıktı, oradan della Signoria Meydanı'na ulaşmayı ve bu şekilde tuzaktan kurtulmayı umuyordu. Fakat sokağın tehditkâr bakışlı başka adamlar tarafından tutulmuş olduğunu gördü, hiçbir seçim şansı kalmamıştı, bahçede, aslan heykellerinin yanındaki küçük, kapalı bir odaya çıkan kapıdan içeri girdi. Acaba buradan bir çıkış var mıydı?

Panikle etrafına bakındı, karanlık ve dar bir geçit gözüne ilişti. Geçit çok dardı, o kadar ki iki omzu da duvarlara değiyordu fakat yoluna devam etti çünkü başka seçeneği yoktu. Geçit, döner basamaklı dar merdivenlerde sona erdiğinde bir başka koridor ve bir başka döner merdiven gördü ve sonra bir koridor ve döner merdiven daha. Artık nerede olduğunu bilmiyordu, tükenmişti ve soluk soluğaydı. Fakat ilerlemeye ve yukarı doğru çıkmaya devam etti, sonunda içinde başka bir kapı olan bir odaya ulaştı. Peşindekilerin ayak sesleri yaklaşıyordu. Kapıdan girip kendini, üzerinde mitolojik motiflerin olduğu tablolarla çevrili bir odada buldu. Kaçacak hiçbir yer yoktu.

Başka bir kapı da görünmüyordu. Ayak sesleri yaklaşıyordu, yakalanması an meselesiydi. Ne yapmalıydı? Yardıma ihtiyacı vardı, o sırada aklına Raquel geldi. Hangi cehennemeydi? Bu İspanyol, bir polis değil miydi? O halde müdahale etmek için ne bekliyordu? Ah, her

zaman böyle olmaz mıydı zaten. İhtiyaç olunduğunda polis bir türlü ortaya çıkmazdı! Interpol ajanı, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin ilk duruşmasını izlemek için seyircilerin arasına oturmuştu ve Tomás onu o zamandan beri görmemişti. Acaba adamların varlığını o da fark etmiş miydi? Vecchio Sarayı'nın dolambaçlı koridorlarından birindeki bu odada kaçınılmaz sonu beklerken bir şüphe duygusu her yanını kapladı. Peşinde olan kişiler onu çoktan yakalamış olabilirler miydi? Düşüncesi bile onu huzuruz etmeye yetiyordu. Raquel bu yüzden mi ortalarda yoktu? Yakalanmış mıydı? Ya onlar...

"Bu tarafa!" O sırada nereden çıktığı belli olmayan bir el onu yakaladı ve sağ taraftaki ikinci resmin içinde açılan bir deliğe doğru çekiştirdi. Tablonun içi bir kapı gibi açılmıştı ve profesör kendini karanlık ve dar bir yerde buluverdi. İçine doğru çekildiği geçidi tam anlamıyla incelemeye fırsat bulamadan tablonun içindeki kapının yeniden kapandığını gördü, ardından ortalık karardı. Kendini tuhaf bir yerde, karanlığın içinde buldu, sanki dördüncü boyuta geçmişti: iki alternatif gerçeklik arasında bir çukurda.

"Neler oluyor?" diye sordu sürükleniş şekli ve getirildiği bu tuhaf yerle birlikte afallamış bir halde. "Siz kimsiniz?"

"Hiştt!" diye karşılık verdi fısıldayan bir kadın sesi. "Sessiz ol!"

Bu, Raquel'in sesiydi.

"Raquel, sen misin?"

"Sessiz ol, dedim!"

Denileni yaptı ve duvarın içindeki oyuk sessizliğe gömüldü. O sırada duvarın öteki tarafından gelen ayak seslerini ve konuşmaları duydular. Nefeslerini tutup dinlediler, saldırganlar odaya gelmişlerdi, avlarını gözden kaybetmiş olmanın huzursuzluğunu yaşadıkları belliydi. Çok geçmeden sesler uzaklaştı ve kaçaklar rahat bir nefes aldılar.

"Nedir burası böyle?" diye fısıldadı Tomás, sesini çıkarmaya cesaret edemeden. "Neredeyiz?"

"Gizli bir geçitteyiz," diye karşılık verdi genç kadın. "Yürü. Basamaklara dikkat et!" Yüzlerine çarpan hava akımını hissettiler, dışarıyla bir bağlantı olduğu anlaşılıyordu; Tomás, Raquel'in kolunu

tutup kendisini sağ tarafa doğru çektiğini hissetti. Karanlığın gizlediklerinden çekinerek ayaklarıyla zemini yokladı, o sırada ayağının bir şeye çarptığını hissetti; bu bir basamaktı. Duvarları elleriyle yoklayarak ve ayaklarını sürüyerek dört basamak çıktılar ve yolu bloke eden görünmez bir kapıya ulaştılar.

"Gizli bir geçit, demek?" Tomás gülümsedi. "Nasıl buldun burayı?"

"İnanmayacaksın ama biliyordum!" diye karşılık verdi İspanyol kadın gülerek. "Medicilerden birinin gizlenmesi için Ortaçağ döneminde inşa edildiği söyleniyor." Yeniden güldü. "Mükemmel bir fikir, değil mi? Çok faydalı!"

"Gerçekten öyle," diyerek onunla hemfikir oldu profesör. "Yolu aydınlatmak için iki meşalemiz olsaydı daha iyi olurdu."

Kapıyı açıp zemini kare şeklinde, aşınmış mermerlerle kaplı dar bir odaya ulaştılar; Carrara'nın beyazı, Siena'nın kırmızısı ve Floransa'nın yeşili karşılarındaydı. Gizli oda, camı olmayan, Ortaçağ'a has demir mazgallarla çevrelenmiş, şehrin çatılarını gören ve güneş ışığının içeri sızdığı küçük bir pencereyle aydınlanıyordu. Odanın içi, her duvarda üç tane olmak üzere toplam on iki adet yüksek tahta dolapla çevrelenmişti. Tomás içlerinden birini açtı, içinde raflara dizilmiş bakır kaplar ve cam tüpler vardı.

"Bir simyacı laboratuvarı."

Odayı incelerken üçüncü kapının ardında, denizlerde kullanılan türden, kalın bir ip buldu. Tomás ipi alıp sağlamlığını test etti. Sonuçtan memnun kalarak pencereye yaklaştı; eğilip aşağı baktı; sokaktan üç kat yukarıdaydılar. Hiç duraksamadan ipin bir ucunu demir mazgala bağladı.

"Ne yapmaya çalışıyorsun?" diye sordu Raquel gördüklerine şaşırarak. "*Eres loco*?"[48] Portekizli iki kez çekiştirerek düğümü kontrol etti. İpin sıkıca bağlı olduğundan emin olduktan sonra diğer ucunu yola doğru fırlatıp arkadaşına döndü.

"Sen Interpol'deyken fiziksel eğitim aldın, değil mi?" diye sordu muhalif bir edayla. "Eminim buradan çıkmayı becerirsin."

48 (İsp.) Deli misin? (ç. n.)

Cevabı beklemeden pencerenin pervazına tırmanıp ipe tutunarak Vecchio Sarayı'nın dış cephesinden aşağı doğru kaymaya başladı. Yukarı baktığında İspanyol kadının da aynısını yaparak peşinden geldiğini gördü. Elleriyle ipe tutunarak ve bacaklarıyla duvarda geri geri yürür gibi ilerleyerek yaptıkları iniş nispeten hızlı oldu. Tomás kaldırımın yaklaştığını anladığında ipi bırakıp sokağa atladı.

Hemen ardından ortağı da aynısını yaptı.

"Oh!" diyerek rahat bir nefes aldı Raquel, temiz havayı içine çekerek. "Bir kez daha paçayı sıyırdık!"

LXIV

Santa Maria Novella İstasyonu'nun karşısındaki restoran, Tomás ve Raquel'in sığınağı haline gelmişti. Otelin birinde bir oda tutmayı düşünmüşlerdi ama kimlik ibraz etmeleri gerektiği akıllarına geldiğinde bu fikirden vazgeçmişlerdi; peşlerindeki adamların şehirdeki bütün otelleri kontrol edebileceklerini biliyorlardı.

Vecchio Sarayı'ndan ayrıldıklarında restorana gelip sabah oturdukları masaya yerleşerek yemek sipariş etmişlerdi. Sivri bıyıklı garson siparişleri alıp yanlarından uzaklaşır uzaklaşmaz tarih profesörü defterini masanın üzerine koyup açtı ve her ikisi birden ertesi günkü duruşmaya katılmadan evvel çözmeleri gereken kriptogram üzerinde çalışmaya koyuldular.

GO TO satan+ & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

"Şeytana git artı ve şeytanın mezarını ara," diye tercüme ederek okudu Raquel. Başını kaldırıp Portekizliye baktı. "Baksana, sen bu anlaşılmaz şifreyi Madrid'deyken çözmemiş miydin? Bana sanki..."

"Arkadaşının evindeyken Filipe'nin DVD'yi Floransa'da sakladığını anladım," diye açıkladı Tomás. "Televizyonda Uluslarası Ceza Mahkemesi'nin ilk duruşmasının burada yapılacağını görmüştüm, ayrıca Filipe bana İtalya'dan henüz döndüğünü söylemişti, bunlar da beni buraya kadar getirdi." Bulmacayı işaret etti. "Kriptogram bize yerin tam tarifini verecek."

Interpol ajanı cümleyi yeniden inceledi, bu kez o anlaşılması güç kelimelerde gizli sırrı anlamasına yetecekmiş gibi son derece dikkatle baktı.

"Hiçbir şey anlaşılmıyor!" dedi nihayet, hayal kırıklığı içinde. "Son derece anlamsız görünüyor!"

Kendisi de bulmacaya dalmış olan Tomás, düşünceli bir tavırla çenesini kaşıdı.

"Bu kriptogramda tuhaf bir şey fark ettin mi?"

"Tuhaf bir şey mi?" diye karşılık verdi Raquel, sesi son derece alaycıydı. "*Cone*! Hepsi tuhaf bunun. Baştan aşağı!"

"Evet, ama... hepsi büyük harfle yazılmış kelimelerin arasında küçük harfle yazılmış olanı fark etmedin mi?" Bahsettiği kelimeyi işaret etti. "Ardından 'artı' işaretinin geldiği bu ilk *satan* kelimesi... küçük harflerle yazılmış, görüyor musun?"

İspanyol kadının bakışları gösterilen kelimede ve toplama işaretinde yoğunlaştı.

"Evet, ne olmuş? Özel nesi var?"

"Filipe bu kelimeyi neden farklı yazmış olabilir? Neden diğerleri büyük harfken bu küçük harfle yazılmış?" Kelimeye bitiştirilmiş toplama işaretini gösterdi. "Ve ayrıca neden böyle bir 'artı' işareti var? *Satan*'ı neyle birleştirmek istiyor?"

Raquel kendi kendine konuşur gibi cümleyi alçak sesle yeniden okudu.

"*Satan*'a git, artı ve..." Bir süre sessiz kalıp sonra Tomás'a baktı. "*Satan*'a git artı!" diye tekrarladı bu kez üstüne basa basa. "Satan artıya gitmeliyiz!"

Tarih profesörü güldü.

"Evet ama orası neresi? Satanın artı nasıl bir yer olabilir? Ötesi mi? Cehennem mi?"

Interpol ajanı espriyi duymazdan gelerek oturduğu yerde dönüp kolunu kaldırarak İtalyanca garsona seslendi.

"Affedersiniz, bir adres sorabilir miyim?"

İşine düşkün garson koşarak geldi.

"Buyurun, hanımefendi. Ne soracaktınız?"

"Floransa'da... ıı ... Satanartı diye bir yer var mı?"

Adam doğru anladığından emin olmak istermiş gibi gözlerini açtı. "Satan ne?"

"Satanartı."

Garson, sanki karşısındaki kadın aniden şeytana dönüp ateş ve kükürtle üzerine atılacakmış gibi bir adım geriledi.

"Affedersiniz, hanımefendi ama ben şeytanı yani *Satan*'ı pek tanımam. Bilirsiniz, ben dini bütün bir Katolik'im ve... şey... bu *satan* olayı..."

Raquel bu konuşmanın bir yere varmayacağını anlamıştı. Garsonu durdurmak ister gibi elini kaldırdı.

"Evet, tamam, tamam!" dedi ani bir sabırsızlıkla. "Anladım!"

İtalyan adam masaya korku dolu bakışlar atarak uzaklaştı, muhtemelen bir yandan da Romalı atalarının neden bir zamanlar gidip İberya Yarımadası'ndaki bu delileri kolonileştirme ihtiyacı duyduklarını merak ediyordu.

Garsonla olan konuşması nedeniyle bir an için dikkati dağılmış olan kadın, şifredeki *satan artı* yazısına dalmış olan Tomás'ın bakışlarındaki değişimi fark etmemişti. Tarih profesörü deftere bir şeyler karalamaya başladı, sonradan sürekli pozisyonlarını değiştirerek yeni kombinasyonlar denedi ve nihayet tatmin olduğunda durdu.

"Anladım!" diye bağırdı aniden, zafer dolu bir ses tonuyla. "Anladım!"

"Neyi? Neyi anladın?"

"Neden bu kelimenin küçük harfle yazıldığını anladım. Bu bir anagram!"

Genç kadın bakışlarını karşısındakinin yüzünden defterde yazılı bulmacaya çevirdi

"Anagram mı? Ne demek istiyorsun?" Tomás kâğıda yazılmış *satan* sözcüğünü işaret etti.

"Filipe şifresindeki küçük harflerin büyük harfle yazılan diğerlerinden farklı kurallara uyduğunu işaret etmek için küçük harfle

yazdı. Bu bir anagram olduğu için *satan* kelimesinin harflerini başka bir kelime elde edecek şekilde yeniden düzenlemeliyiz. Anladın mı şimdi? Bu bir anagram! Lisedeyken bu numarayı sık sık kullanırdık..."

"Ah, öyle mi?" dedi hayranlıkla. "Peki *satan* kelimesinin harflerini değiştirince başka ne kelime çıkıyor?"

Portekizli az önce deftere yazdığı kelimeleri işaret etti.

"*Santa*,"[49] dedi. "Bu kutsal kelime *satan* kelimesiyle aynı harfleri içeriyor ama anlamı farklı. *Santa*, *satan* kelimesinin anagramı. Sondaki *n* harfini çıkarıp kelimenin ortasına yerleştirdim."

"*Santa* mı?" diye sordu Interpol ajanı, dikkatini yeniden defterde yazılı kriptograma vererek. "*Santa* artıya git ve *Santa*'nın mezarına bak, böyle mi diyor?"

"Anagram sadece küçük yazılmış olan ilk *satan* kelimesi için geçerli, yani ikinci *satan*, aynen kalacak."

"*Santa* artıya git ve *Satan*'ın mezarına bak," diyerek az evvel dediklerini düzeltti Raquel. "Bu da ne demek böyle? *Santa artı* nedir?"

Tarih profesörü güldü.

"*Artı* değil," dedi toplama işaretini göstererek. "Bu artı değil, bir haç, anlıyor musun? Anlam kutsal haç olarak çıkıyor. *Kutsal haç*, İtalyancada Santa Croce, yani mesaj, 'Santa Croce'ye git,' diyor."

Kalemi alıp bu kez anagramı değiştirerek kriptogramı yeniden yazdı.

GO TO santa croce & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

"Hımm..." diye mırıldandı Raquel, alt dudağını ısırarak "Şimdi anlamlı gelmeye başladı."

Bu kez kolunu kaldırıp garsonu çağıran Tomás oldu. Bu müşterilerin amacını çözememiş olan garson yüzünde kuşkulu bir ifadeyle yanlarına geldi.

"Buyurun?"

"Bir şey soracağım, burada Santa Croce denilen bir yer var mı?"

49 (Por.) Aziz. (ç. n.)

Bu ismi duyan İtalyan'ın gözleri parladı. "Ah, bazilikayı diyorsunuz! Evet, evet, ben her pazar dua etmeye oraya giderim!" diye açıkladı. "Santa Croce Bazilikası! Güzel ve bilindik bir kilisedir!" Parmak uçlarını bir araya getirerek sesli bir öpücük kondurdu. "*Madonna*, hem de ne güzeldir! Eşi benzeri bulunmayan bir şaheser!"

Tarih profesörü sokağa doğru bir hareket yaptı.

"Şu bazilika... şehrin merkezindeki kilise değil mi?"

Adam başını olumlu anlamda salladı. "Evet beyefendi."

"Tüm meşhur insanların gömüldüğü yer, öyle değil mi? Michelangelo, Galileo..."

İtalyan başıyla onayladı.

"Çok doğru beyefendi! Bazilikaya 'İtalya'nın zafer mabedi' de deniyor! En büyüklerin ebedî uykusunu uyuduğu yerdir orası! Floransa'nın ve İtalya'nın şanlı evlatları!"

Zihinleri bir anda birçok varsayımla dolan Tomás ve Raquel göz göze geldiler. Filipe'nin kriptogramı deşifre edildikten sonra gerçek bir harita halini almıştı.

LXV

Beyaz mermer cephesi, üzerinde dikdörtgen kabartmaların ve tepesinde kocaman bir Davud yıldızının olduğu üç büyük tahta kapısıyla bazilika, onlara yan gözle ve âdeta küçümser bir edayla bakıyor gibiydi. Akşam saatlerinde Santa Croce Meydanı'nı geçerek merdivenleri tırmandılar. Ana kapıdan girecekleri sırada bir Fransisken rahibiyle karşılaştılar.

"Affedersiniz," dedi Tomás, "Bir şey sorabilir miyim?"

"Elbette," diye karşılık verdi rahip, işine düşkün bir edayla. "Pisa'dan gelen restorasyon ekibinden misiniz?" Bazilikanın içine doğru döndü. "Giotto'nun freskleri şapelin hemen arkasında."

"Hayır, onunla ilgili değil," dedi Tomás "Biz... yani, turistiz. Bize buralarda önemli mezarlar olduğunu söylemişlerdi, bilhassa merak ettiğimiz Michelangelo ve Galileo, çünkü..."

Rahibin bakışları aydınlandı.

"Ah, mozoleler!" dedi heyecanla, yanlış anlaşılmayı fark ederek. "Kusura bakmayın, sizi restorasyon ekibi sandım." Tekrar dönerek yan koridorları işaret etti. "Anıt mezarlar bazilikanın yan taraflarındaki koridorlarda." Gizli bir şey söyleyecekmiş gibi sesini alçalttı. "Vasari figürlerinin olduğu Michelangelo'nunki muhteşem, kaçırmayın." Vurgulu bir biçimde ellerini kavuşturdu. "Gerçekten çok güzel!"

"Naaşları da burada mı?"

Fransisken rahip sanki böyle bir şeyin sorulması dahi mümkün değilmiş gibi şaşkın bir ifadeye büründü. "Elbette!" Sonra durak-

sadı. "Ama Marconi, Fermi ve Dante Alighieri'ninkiler hariç. Anıt mezarı burada ama ölümlü kalıntılarının bazilikada bulunduğunu sanmıyorum."

Raquel'in gözleri büyüdü.

"Marconi, Fermi ve Dante'nin de mezarları mı var bazilikada?"

"Yüce Tanrım! Bilmiyor muydunuz? Aziz Francis'in, Tanrı'nın lütfu üzerine olsun, kendisi tarafından yaptırılmış olan Santa Croce'ye 'İtalya'nın zafer mabedi' demeleri boşuna değil!" Onları bazilikanın içine davet eder gibi bir hareket yaptı. "Lütfen, girin ve kendi gözlerinizle görün!"

İki ziyaretçi rahibe teşekkür ederek içeri girdiler. Tarih profesörü içeri göz gezdirdiğinde kilisenin mimari özelliklerini hemen tanıdı. Santa Croce'nin iç dekorasyonunda, T şeklindeki planı ve sekizgen sıra kolonlarla ayrılmış nefleriyle Fransisken sadeliğine riayet edilmişti. Yan ve üst pencerelerden içeri sızan ışık, terakota zemini parçalar halinde aydınlatıyor ve diğer yerleri karanlıkta bırakıyordu; tavanda asılı lambaların sarımtırak ışıkları dört bir yanda dans ediyordu. Görünürlerde mum olmamasına rağmen havada ılık bir balmumu kokusu vardı.

Tomás ve Raquel mimariyi hayranlıkla inceledikten sonra sola döndüklerinde kolonların ardında küçük heykellerle çevrelenmiş ve kocaman tablolarla ayrılmış mermer yapılar gördüler.

"Bunlar nedir?" diye sordu İspanyol kadın. "Şapeller mi?"

Etraflarındaki eserlerin seyrine dalmış olan profesör başını salladı. "Mozoleler."

Soldan ikinciye yaklaştıklarında, vazonun alt kısmında Latince karakterlerle GALILAEUS GALILEIUS yazılı olduğunu gördüler.

"Galileo'nunki mi bu?"

Tomás tek kelime etmeden başıyla onayladı. Sonraki birkaç dakika bazilikanın iki nefini takip ederek tek tek isimleri incelediler. Profesör onları alçak sesle tekrarlıyordu ve Interpol ajanı küçük bir deftere not ediyordu.

"Enrico Fermi, fizikçi," diye mırıldandı Tomás, sonra diğerine geçti. "Leonardo da Vinci." Durup Gioconda'nın mezarını inceledi ve sonra tekrar yürümeye devam etti. "Vittorio Alfieri, şair ve dramaturg... Eugenio Barsanti, benzinli motorların mucitlerinden... Lorenzo Bartolini, heykeltıraş..." Bir sonrakinin önünde durdu. "Leon Battista Alberti, mimar ve en meşhur kriptografik kodlamalardan biri olan Alberti şifrelemesinin yaratıcısı."

İspanyol kadın bu sözler üzerine tek kaşını kaldırdı.

"İşte bu ilginç bir mezar," dedi. "Filipe kriptografi tutkunu değil miydi?"

"Öyleydi," dedi Tomás, meşhur İtalyan kriptocunun anıt mezarından gözlerini ayırmadan başını salladı. "Aslında ben de öyleyim. Alberti'nin şifrelemelerini kullanarak sık sık mesajlar yazardık."

Ardından, bazilikanın duvarları boyunca sıralanmış mezarları incelemeye devam ettiler. Leonardo Bruni'ninkinin ilerisinde, Niccolò Machiavelli ve Dante Alighieri'ninkinden evvel durdular, hızlıca Ugo Foscolo, Giovanni Gentile ve Lorenzo Ghiberti'ninkine göz attılar, Michelangelo'nunkinden etkilendiler, Carlo Marsuppini, Raffaello Morghen, Julie Clary, Gioacchino Rossini, Louise de Stolberg-Gedern'inkini incelediler, Marconi'nin boş mezarının önünde bir süre geçirdiler.

Bitirdiklerinde bazilikanın ana koridoruna geçip oradan uzun süre mozolelere baktılar.

"Ne diyeceğim biliyor musun?" dedi Raquel. "Bir eksik var."

Tomás şaşkın bir şekilde dönüp ona baktı.

"Hangisi?"

İspanyol defterinde birkaç sayfa geri gittikten sonra aradığını buldu. Defteri kaldırıp döndürerek kriptogramdan çıkardıkları cümleyi tarih profesörüne gösterdi.

GO TO santa croce & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

"*Satan*," dedi. "*Satan*'ın mezarı yok," Tekrar deftere baktı. "Santa Croce'ye git ve Satan'ın mezarına bak," diye okudu tekrar. Sonra dönüp tekrar ona baktı. "Şifre bundan daha fazla açıklanamaz, gayet net."

Portekizlinin yüzünde alaycı bir ifade belirdi.

"Benim bildiğim kadarıyla *satan* İtalyan kahramanlarından değil," dedi gizemli bir tonda. "Burada mezarı olacağını sanmam."

Raquel bu alaycı sözlere aldırış etmeden cümlenin son iki kelimesini işaret etti.

"Ama Filipe burada gayet bariz şekilde *satan*'ın mezarına bakmamızı söylemiş. Bazilikanın başka yerlerine bakmalıyız belki de, öyle değil mi?"

Tarih profesörü geniş bir el hareketiyle Santa Croce'nin duvarları boyunca dizili anıt mezarları işaret etti.

"Filipe'nin mesajındaki *satan* göndermesi sembolik bir anlam taşıyor, orası aşikâr," diyerek fikrini beyan etti. "*Satan*'ın mezarının burada olanlardan biri olduğunu kastediyor, buna şüphe yok." Duraksayarak her bir figürü işaret eden yazılara baktı. "Mesele hangisi olduğunu anlamakta."

İki ziyaretçinin gözleri, içlerinden birinin gizlediği sırrı bulabilmek umuduyla mezarların üzerinde dolaştı. Galileo, Alberti, Alfieri, Michelangelo, Dante, da Vinci, Machiavelli, Marconi, Fermi, Rossini, Morghen, Gentile, Barsanti, Bruni ...

"*Ay, madre mia*!" dedi Raquel kararsız bir şekilde iç çekerek. *Satan*'ın mezarının hangisi olduğunu nasıl tahmin edeceğiz?"

"*Satan* adında birinden bahsetmiyoruz," diye üsteledi Tomás. "Bir ipucu yeterli, içlerinden şeytanla bir şekilde alakalı olanı bulmak mesele..."

"Ama nasıl bir alaka?"

"Bilmiyorum," diye karşılık verdi profesör. "Acaba içlerinden biri şeytanla ilgili bir şey yazdı mı ya da cehennemle ilgili bir tablo yaptı mı veya böyle bir konuda bir şiir yazdı mı?"

İspanyol'un bakışları yeniden bazilikanın duvarlarına sıralanmış isimlerde gezindi. Galileo, Alberti, Alfieri, Michelangelo, Dante...

Son isimde aniden durdu.

"Dante!" diye bağırdı heyecanla. "Dante Alighieri!"

Tomás düşünceli bir ifadeyle alt dudağını ısırdı.

"Dante mi? *İlahi Komedya* mı?"

Interpol ajanı onu omzundan tutup büyük İtalyan yazarının mozolesine doğru çevirdi.

"Evet, Dante!" diye bağırdı heyecan içinde. "Dante! Dante'nin cehennemi!" Meşhur Floransalının mezarını işaret etti. "Cevap Dante!" Defteri profesörün yüzüne doğru salladı. "Santa Croce'ye git ve *Satan*'ın mezarına bak, diye yazmıştı Filipe. *Satan*, *İlahi Komedya*'nın yazarı ve mükemmel cehennemin yaratıcısı Dante! *Coño*! Çok bariz değil mi?"

İspanyol hiç vakit kaybetmeden Dante Alighieri'nin mezarının yanına gidip incelemeye koyuldu. İçlerinden biri mezara doğru eğilmiş üç heykelin olduğu ağır bir yapıydı. Alt tarafında DANTI ALIGHERIO yazıyordu.

"Fransisken rahibin dediğini duymadın mı?" diye sordu Tomás. "Marconi ve Fermi gibi Dante'nin mezarı da boşmuş."

"Ne olmuş?" diye karşılık verdi Raquel. "Sonuçta bu da benim düşüncemi destekliyor. Filipe onu kasten seçmiş! Dante'nin mezarını açmalıyız! Kemikleri olmasa da aradığımız materyal burada!"

Raquel hiç zaman kaybetmeden mezarın üzerine çıkıp mermer kapağı kaldırmaya çalıştı ama Portekizli onu yakalayıp aşağı inmesi için kolundan çekiştirdi.

"Delirdin mi sen?" diye sordu azarlar gibi. "Ne yapmaya çalışıyorsun?"

"Mezarı açmaya çalışıyorum elbette!"

Tarih profesörü kimsenin onlara bakmadığından emin olmak için etrafı kolaçan etti fakat ne yazık ki korktuğu başına gelmişti, bir rahip öfkeli bir şekilde onlara doğru yürüyordu.

"Siz ne yapıyorsunuz?" diye sordu rahip. "Hemen aşağı inin hanımefendi!"

Suçüstü yakalanmış olan Tomás ve Raquel bir süre hareketsiz kaldılar. İlk tepki veren Portekizli oldu, hemen toparlanarak profesyonel bir tavır takındı.

"Restorasyon ekibindeniz biz," dedi şaşırtıcı şekilde sert bir sesle. "Pisa'dan geldik."

Rahip şaşırarak duraksadı.

"Ah! Ama... Giotto'nun restorasyonu için gelmemiş miydiniz siz?"

"Elbette ama anıt mezarlardan bazılarını da inceliyoruz. Bir problem varsa aynı fiyattan restorasyonu yapacağız. Biliyorsunuz, yetkili kişi dini bütün bir Katolik ve kutsal kilisemiz için elinden geleni yapmak istiyor."

Fransisken ellerini ovuşturdu ve yüzü aniden değişerek öfkeliden şaşırmış, sonra da memnun bir ifadeye büründü. "Ah, çok güzel, çok güzel!" dedikten sonra haç işareti yaparak Tomás'ı kutsadı. "Tanrı seni korusun, seni ve patronunu." Öne doğru eğildi. "Bir şeye ihtiyacınız var mı?"

"Sadece rahatsız edilmemeye.

"Elbette! Eğer ihtiyacınız olursa beni çağırın. Mihrabın hemen yanındayım."

Rahip dönüp uzaklaştı, arada arkasını dönüp onlara bakıyordu. İki ziyaretçi izlendiklerini bildiklerinden Dante'nin anıt mezarındaki mermerin durumunu kontrol ediyormuş gibi profesyonel bir hava takındılar.

"Hazırcevaplığın mükemmel," diyerek övdü onu Raquel. "Çok etkilendim!"

"Biraz daha düşünceli olsaydın buna gerek kalmazdı," diye fısıldadı profesör, azarlar bir havada. "Böyle bir yere gelip direkt mezarları açmaya başlayamazsın, anladın mı? Hele ki böyle adamlara ait mezarları! Böyle aniden Dante'nin mezarını açmak düşüncesi de nereden çıktı?"

"Ama Dante'nin kemikleri mezarın içinde değil ki, Tomás! Problem yok ki, mezar boş!"

"Fark etmez! Biraz saygılı olmalısın, anlıyor musun?" Mezarın kapağını işaret etti. "Ayrıca çok ağırdır, bu şekilde açılmaz."

"Ama Tomás, anlamıyor musun?" diye üsteledi Dante'nin mezarını göstermek için bir el hareketi yaparak. "Bu mezar boş! Filipe'nin de bu nedenle DVD'yi saklamak için burayı seçtiği belli!"

Portekizli başını iki yana sallayıp elindeki defteri gösterdi.

"Cümleyi yeniden oku."

Onun bu kuşkulu haline bir anlam veremeyen Raquel deftere baktı.

"Santa Croce'ye git ve *satan*'ın mezarına bak," diye okudu ve dönüp dikkatle ona baktı. "Gayet açık." Israrla mezarı işaret etti. "Mezara bakmamız gerekiyor."

"*Satan*'ın mezarına bak," diye düzeltti Tomás. "Mezarına bak! Mezarın içine değil. Anladın mı? Mezarı açmamıza gerek yok çünkü içinde bir şey yok. Aradığımız materyal mezarın üzerinde."

Interpol ajanı, tekrar Dante Alighieri'nin mezarına doğru dönüp düşünceli bir şekilde mezarın üzerindeki eli çenesinde oturan adam heykeline baktı.

"Sence o heykelin içinde olabilir mi?"

Tarih profesörü cevap önemsizmiş gibi omuzlarını silkti.

"Git bak."

Raquel heykelin arkasını iyice kontrol etti. "Bir şey yok," dedi hayal kırıklığına uğramış bir halde. "Burada hiçbir şey yok."

"İn o zaman."

İspanyol anıt mezarın üzerine bir daha baktı.

"Baksana belki de içine..."

"İn aşağı!" diye emretti Tomás, otoriter bir tonda. "Hemen!"

Raquel denileni yaptı ama tatmin olmuş görünmüyordu.

"Söylesene, ne oluyor sana böyle?" diye çıkıştı genç kadın, aşağı inerken. "İyice kontrol etmemiz gerektiğini niye anlamıyorsun? Dikkatli araştırmak lazım."

Tomás enerjik bir hareketle başını sağa sola salladı.

"Bu doğru mezar değil."

"Ah, öyle mi?" Raquel şaşırmıştı, kollarını göğsünde kavuşturup kaprisli bir çocuğun hoşnutsuz ifadesini takındı. "O halde hangisi, Bay Her Şeyi Bilir? Söylesene!"

Profesör bazilikanın orta yerine geri döndü, duvar boyunca oyulmuş anıt mezarlara yeniden baktı.

Bir süre düşündükten sonra sağ tarafa doğru yürüdü, dördüncünün önünde durup elini ismin yazdığı plakanın üzerine koydu.

"Bu."

İspanyol kadın onun yanına gitti. Bu, kapağında sağ elinde yuvarlak bir kalkan tutan bir kadın heykelinin oturtulduğu, sade bir mezardı.

"Bu mu?" diye sordu hayretle, kaidenin üzerinde yazan isme baktı.

"Neden bu?"

"Çünkü bu adam kendi zamanında 'şeytan' ismiyle anılırdı." Gözlerini kıstı. "Yani *Satan* olarak."

Raquel gözlerini mezarın kaidesindeki plakaya çevirdi ve yazan ismi hatırlamaya çalıştı. İkinci satırda yazan isme baktı.

NICOLAUS MACHIAVELLI.

"Machiavelli mi?"

Tomás başıyla onayladı.

"Machiavelli'nin büyük eseri *Prens*, amaca ulaşmak için her türlü araca başvurmanın uygun olduğu iddiasını vurgulayan, *hedefe giden her yol mübahtır* düşüncesini temel alan ahlak dışı teorileri nedeniyle defaten şeytanın bir yaratımı olarak değerlendirilmişti ve Hıristiyan ahlak sistemini rencide ettiğinden kilise tarafından yasaklanan kitaplar listesine alınmıştı. Romanı *Belfagor Arcidiavolo*[50], başlığında dahi şeytana değinmiştir. Papa'nın Machiavelli'yi ölüm döşeğinde ziyarete gittiği ve şeytandan vazgeçip vazgeçmediğini sorduğu anlatılır. Machiavelli cevap vermez. Papa ikinci kez sorar ama yine cevap alamaz. Üçüncüde Machiavelli gözlerini açıp şöyle der: 'Şimdi düşman edinme zamanı değil.'"

İspanyol dişlerini göstererek zoraki bir şekilde güldü.

50 (İt.) İblis Belfagor. (ç. n.)

"Peki, sence şimdi saçma hikâyeler anlatmanın zamanı mı?" diyerek azarladı profesörü. "Eğer *Satan*, Machiavelli ise Filipe'nin sakladığı materyal nerede?"

Bu kez mezarın üzerine çıkıp heykelin arkasındaki bölmeyi kontrol eden Tomás oldu. Taştan yapılma figürün ardını eliyle yoklarken yuvarlak kalkanın arkasına geldiğinde durdu. Eline yumuşak bir obje değdi ve bunun yapışkan bantla sarılmış bir şey olduğunu hissetti. Onu bulunduğu yerden çekip aldı.

Elinde tuttuğu şey bir DVD'ydi.

LXVI

Arno sakin bir şekilde akıyordu, zaman zaman yan yolu dolduran arabaların ve motosikletlerin gürültüsü suyun sesini bastırıyordu. İki dilenci gibi, nehre bakan duvarın dibinde oturmuş olan Tomás ve Raquel, Uffizi Galerisi'nin Vasari'nin eserleriyle süslü olan ve genellikle halka da açık olup şimdiyse bir bariyerle kapatılmış ve cüsseli bir görevli tarafından kontrol altında tutulan kapısını gözlüyorlardı. Son bir saattir çevrede bir hareketlilik sezmişlerdi.

"Baksana, başkaları da geliyor," diye mırıldandı Raquel, profesörün dikkatini sağ taraftan gelen üç kişiye çekerek. "Yoğun bir trafik var."

Tomás, yeni gelenlerin dikkatini çekmemek için başını çevirmeden, göz ucuyla onları süzdü. Kapüşonlarını başlarına geçirmiş, ellerinde çantalar olan üçlü, alle Grazie Köprüsü'nün olduğu taraftan geliyorlardı; yürüyüşlerinden ikisinin erkek birinin kadın olduğu anlaşılıyordu. Tetikteymiş gibi tedbirli bir biçimde ve hiç konuşmadan ilerliyorlardı.

"Hiç kuşkum yok," dedi Portekizli yine kıpırdamadan. "Burası doğru yer."

Interpol ajanı gözleriyle üç kişiyi takip etti, ön cephenin sütunlarının ardındaki karanlığa doğru girip Uffizi'nin avlusuna doğru gözden kaybolduklarını gördü.

"Filipe bize gece yarısı gidip Mefistofele'yi bulmamızı söylemişti," diye hatırlattı kadın. "Beklesek daha iyi olmaz mı?"

Tomás olumsuz anlamda hafifçe havada salladığı elini çantanın üzerine koydu.

"Zamanı geldiğinde planımıza göre hareket edelim," diye karşılık verdi, şok tabancasının kabzasını göstererek. "Bakalım peşimize düşen olacak mı."

Bir süre daha duvarın dibinde, önlerinde ters dönük bir şapka ve yardıma muhtaç Rumenler olduklarını söyleyen, üzeri yazılı bir kartonla birlikte kıpırdamadan oturdular. Bu kez ikisi kadın biri adam, başları örtülü üç kişilik bir grup daha göründü ve onları ikisi erkek ikisi kadın dört kişi daha takip etti. Tek gelen kimse yoktu.

E-postada önerildiği gibi Uffizi'ye girmeyi düşünürlerken iki kişinin daha yüzleri başlarına geçirdikleri kapüşonlarla gizlenmiş halde, bu kez sol taraftaki dei Castellani Sokağı'ndan gelmekte olduğunu fark ettiler. Tomás, Raquel'e doğru bir el işareti yaptı ve ikisi birden ayağa kalkıp yürümekte zorluk çekiyormuş gibi aksayarak caddenin karşısına geçtiler. Diğer kaldırıma varıp arkalarını döndüklerinde iki yabancıyla burun buruna geldiler.

Tam ikili yanlarından geçerken Tomás şok tabancasını çıkarıp önce birine sonra diğerine doğrultarak çalıştırdı.

İki kişi birden bayılarak yere düştü.

"Çabuk!" dedi Raquel telaşlı bir fısıltıyla. "Yardım et de onları yolun kenarına çekelim!"

Kendinden geçmiş iki kapüşonluyu Vecchio Köprüsü'ne çıkan geçide doğru, gözlerden uzak bir köşeye sürükleyerek yüzlerine kloroforma batırılmış pamukları tuttular. İspanyol tamamen bayılıp bayılmadıklarını kontrol ederken Tomás da çantalarını karıştırıyordu.

"İki saat kadar uyurlar," dedi Raquel, başını kaldırıp Portekizliye baktı. "Ee? Çantada ne var?"

Tarih profesörü çantadan çıkardığı çuval bezi gibi sert, kirli beyaz kumaşı gösterdi, gözlerinde muzip bir ifadeyle gülümsedi.

"İhtiyacımız olan şey," dedi. "Haydi, giyin."

Karanlıktan faydalanarak baygın ikilinin üzerindekileri çıkarıp kendi üzerlerine giydiler ve mantolarının kukuletasıyla başlarını

örtmeyi de ihmal etmediler. Yeniden çatmaları karıştırdıklarında buruşturulmuş bir kâğıt parçasına yazılmış bir not buldular. Notta anlaşılmaz bir şeyler yazıyordu.

Password: Markos 5: 9

"Bu da ne?"

"Markos İncil'inden bir referans," diye karşılık verdi Tomás. Gözlerini kapadı. "Uffizi'ye girmek için bir işaret olmalı."

Raquel ona panik dolu bir bakış attı.

"Tanrım, peki bu dörtlüğü okumak için bir İncil'i nereden bulacağız şimdi?"

"Fazla seçeneğimiz yok," dedi tarih profesörü saati kontrol ederek. "Saat neredeyse on bir oldu, doğaçlama hareket etmemiz gerekecek."

Tomás, İspanyol kadına itiraz etme fırsatı bırakmadan ikilinin kıyafetlerini şaraba bulayıp baygın bedenleri kapalı geçitteki karanlık köşede bıraktı; gelip geçenler onların sokak köşesinde sızmış iki ayyaş olduklarını düşünecekti. Ardından çantalardan birini alıp ortağına aynısını yapmasını işaret etti. Raquel pek de ikna olmamış bir tavırla bayılttığı kadının çantasını alarak Uffizi'nin girişine doğru profesörü takip etti.

"Delisin sen!" diye fısıldadı endişe dolu bir sesle. "İncil'deki o dörtlüğü okumadan içeri giremeyiz!"

"Buna zamanımız yok."

"Ama... yakalanacağız!"

"Bu riski almak zorundayız, başka şansımız yok!"

Vasari süslerinin olduğu kapıdan girer girmez kapıda bekleyen ve avluya adımlarını attıkları anda yollarını kesen iri yarı adamla burun buruna geldiler.

"İsmin nedir?"

Tomás ne diyeceğini bilemeden yutkundu.

"Domenico," dedi nihayet aklına gelen ilk ismi söyleyerek. "Adım Domenico."

Adam hayal kırıklığına uğramış bir yüz ifadesi eşliğinde dişlerini gıcırdattı.

"Benim bilmek istediğim bu değil, budala!" diye devam etti. "Şifre. 'İsmin nedir'?"

Tarih profesörü o zaman bu sorunun şifrenin bir parçası olduğunu anladı, ona ismini değil, şifreyi söylemesi gerekiyordu. Fakat doğru cevap ne olabilirdi? Saniyenin onda biri sürede düşünüp şifrenin, çantada buldukları kâğıtta yazan Markos'un İncil'inden bir şey olabileceğine karar verdi. Markos'un İncil'iyle ilgili okuduklarını hatırlamaya çalıştı ve aklına Gerasene'deki şeytan çıkarmayla ilgili bölüm geldi. Bölümde İncil yazarı tarafından İsa'nın kötü ruha adının ne olduğunu sorduğu anlatılıyordu.

"Tümen," dedi Tomás aniden, sanki bu kelime kurtulması için gerekli bir can simidiymiş gibi. "Adım Tümen çünkü sayımız çok."

Nöbetçi yana doğru çekildi.

"Geçebilirsiniz," dedi soldaki bir kapıyı işaret ederek. "Oradan üçüncü kata çıkın. Erkekler Caravaggio Salonu'nda, kadınlar hemen yanındaki Rembrandt Salonu'nda giyinebilirler ve tören Niobe Salonu'nda olacak. Acele edin, geç kaldınız!"

İkili, kendilerini ele verecek bir şey yapmamaya dikkat ederek hızlı adımlarla işaret edilen kapıdan girip gözden kayboldular.

Raquel, profesörün hazırcevaplığına bir kez daha hayran kalmıştı.

LXVII

Karanlığa gömülmüş odayı yalnızca haç şeklinde yerleştirilmiş dört adet mum ışığı aydınlatıyordu. Tomás ve Raquel çantalarda buldukları kaba bezden tunikleri üzerlerine geçirmiş halde, Niobe Salonu'ndan içeri girerek kendileri gibi giyinmiş ve dış duvara doğru dönmüş duran müritlerin arasına karıştılar. Duvarın önünde, üzerinde koca-man oğlak kafasının olduğu, anlaşıldığı kadarıyla bir mihrap görevi gören bir masa duruyordu.

Daha dikkatli baktıklarında masanın üzerinde bir kadının uzanmış olduğunu fark ettiler. Kadın sırtüstü yatıyordu ve her iki elinde de alevleri hipnotize olmuş yılanlar gibi titreşen iki siyah mum tutuyordu. Kırmızı bir pelerin giymiş ve salonda bulunan tüm müritler gibi başını kukuletayla örtmüş bir adam, yavaş adımlarla kadına yaklaştı, ani bir hareketle elini tuniğinin altına sokup göğsüne dokundu. Sonra eğilip kadını şehvetli bir şekilde dudaklarından öptü.

"*Madre mia*!" diye fısıldadı Raquel hayretler içinde. "Bu da nedir?"

"Şeytana tapınma ayini," diye cevap verdi Tomás fısıldayarak. "Sessiz ol."

"Peki ya şu? O kim?"

Kastettiği kırmızı pelerinli ve kadını öpen adam töreni yöneten kişiymiş gibi görünüyordu.

"O Maguş, yani tören başı." Portekizli dua eder gibi ellerinin ayalarını birleştirdi. "Şimdi sessiz ol lütfen. Yoksa bizi fark edecekler!"

Maguş, mihraba uzanmış kadının göğüslerine ve bacaklarının arasına kondurduğu şehvetli öpücükler ve uzun okşamaların ardından doğrulup müritlere dönerek içlerinden birine, üzerinde ters dönmüş bir beş köşeli yıldızın olduğu bronz bir kupa uzattı.

Adam kupadan bir yudum alarak kupayı yanındakine geçirdi ve bu böylece devam etti. İki davetsiz misafir bu ritüelden faydalanarak etrafındakileri inceledi. Salon, mumların titrek ışığında hayaletleri andıran klasik heykellerle doluydu; hareket eden gölgelerin hayat verdiği gözcülere benzeyen heykeller duvarlardaki goblenlerin üzerlerine şekiller halinde yansıyordu. Sonunda kupa Tomás'a geldiğinde içindeki sıvıyla dudaklarını ıslattıktan sonra hemen Raquel'e verdi. İspanyol kadın içindeki hareket eden karışımı gördüğünde şüpheyle duraksadı.

"Nedir bu?"

"Sus ve iç."

Bunun tereddüt etmek için iyi bir zaman olmadığını anlayan genç ajan, bir yudum aldıktan sonra kupayı bir sonraki müride aktardı. Kupa kendilerinden uzaklaştığında başını Tomás'ınkine iyice yaklaştırdı.

"Neydi bu?"

"Saf alkollü kırmızı şarap, mür ve banotu ve belladon gibi uyuşukluk verici bitkilerle karıştırılmış tütsü. Ve bitüm elbette."

"Ah! Bitüm mü?"

"Şeytana Tapma Ayinleri, Hıristiyan kutsama ritüellerini bozmak için bu tür özler kullanır. Örneğin belladon, bilimsel adı *Atropa Belladonna* olan bir bitkidir; ismini Yunan mitolojisinde üç Mirelerden biri olan ve kaderin ipini keserek can alan Atropos'tan almıştır. Bu, şeytanı onurlandırmak adına yapılan bir ayin olduğu için konsepte uygun özler, sence de öyle değil mi?"

Bu arada kupa mihraba geri dönmüştü. Maguş, eline içinde közler olan bir tür tütsülük alıp tütsüleri yerleştirdikten sonra sallamaya başladı ve dumanını mihrapta yatan kadının ve oğlak kafasının olduğu tarafa yaydı.

"Bu tütsü içindeki coşkuyu uyandırsın, Yeraltının Efendisi," dedi Maguş boğuk bir sesle.

"Güçlerin bize gelsin," diye karşılık verdi topluluk hep bir ağızdan.

Maguş müritlerin olduğu ilk sıranın önünde tütsünün dumanını onlara da yayarak yürümeye başladı.

"Lusifer sizinle olsun."

"Ve sizinle de Yüce Maguş."

"Kalplerimizin derinliklerinde."

"Ruhlarımız şeytana yükselsin."

"Cehennemin efendisine şükranlarımızı sunalım," dedi Maguş, Roma selamıyla elini uzatarak. "Selam sana Beelzebub, Gücün Efendisi, Yeryüzünün ve Yeraltının Hükümdarı, rehberimiz, Ölümün ve Sonsuz Karanlığın Kralı."

Tören başı tütsülüğü mihrabın kenarına koydu, masanın üzerinde yatan kadının tuniğini açıp kafasını bacaklarının arasına soktu ve yalamaya başladı. Müritler de anında üzerlerindeki tunikleri çıkarıp sadece başları kapalı olmak üzere çıplak kaldılar.

"Nedir bu?" dedi Raquel dehşet içinde. "Neler oluyor?"

Portekizli de diğer müritleri takip ederek tuniğini çıkardı.

"Şeytana tapma ayinlerinde toplu cinsel ilişki de yapılır," diye açıkladı alçak sesle. "Soyun ve diğerlerinin yaptığını yap."

İşte bu, Interpol ajanının yapmayacağı bir şeydi.

"Bu olmaz!" diye karşılık verdi, başını iki yana sallayarak. "Hayatta olmaz!"

"Soyun yoksa fark ediliriz!"

"Hayır!"

Yakınlarında duran müritler, o anda tek soyunmamış kişi olan Raquel'e soran gözlerle bakmaya başlamışlardı.

"Ee?" diyerek çıkıştı içlerinden biri, kınayan bakışlar eşliğinde. "Sen soyunmayacak mısın?"

İspanyol kadın ne yapacağını bilemedi. "O bir acemi," dedi Tomás hemen, hiçbir şey olmamış gibi yapmaya çalışarak. "Henüz üstesinden gelmekte zorlandığı bazı utangaçlıkları var. Biraz zaman verelim, kardeşlerim."

"Utanç duygusunun bu kapının dışında kalması gerekiyor," diye hırladı mürit öfkeyle. "Soyun!"

Başka çaresi olmadığını anlayan Raquel derin bir nefes aldı. Soyunmazsa yakalanacağını anlamıştı. Boyun eğerek tuniğini çıkardı ve çıplak kaldı; sadece başı örtülüydü. Fakat işin bununla bitmeyeceğini biliyordu. Tomás az evvel toplu bir seks eyleminden bahsetmemiş miydi? Yakalanmamak için daha neler yapması gerekecekti? Tören başının kafasını mihrabın üzerinde yatan kadına yaptığı gibi bacaklarının arasına sokmasına izin vermesi mümkün değildi, yoksa daha kötüsü Raquel'in mi bunu yapması gerecekti? Bu ihtimaller akla hayale sığmayacak şeylerdi. Bu delice planın bir parçası olmaya neden razı olmuştu ki? Peki, şimdi bu işin içinden nasıl çıkacaktı?

Bu esnada mihrabın üzerindeki işler ilerlemişti. Maguş üzerindeki kırmızı pelerini çıkarmıştı. Masada yatan kadın başını kaldırmış, kafasını adamın bacaklarının arasına sokmuştu ve yukarı aşağı ritmik hareketler yapıyordu. Uzaktan ayrıntılar görünmüyordu ama neler olduğunu anlamak zor değildi. Sonra kadın yeniden mihrabın üzerine uzandı ve tören başı kadının üzerine yatarak cinsel ilişkiyi gerçekleştirdi. İnlemeler eşliğinde işini bitirdiğinde ayağa kalkarak eline bir çan aldı ve üç kez çaldı.

Bunun bir işaret olduğu belliydi zira üçüncü çan sesinin ardından çıplak müritler birbirlerine sarılıp büyük bir arzu ve istekle öpüşmeye başladılar. Etrafında olup bitenleri gören ve grubun geri kalanını taklit etmesi gerektiğini bilen Tomás, Raquel'e sarılıp onu dudaklarından öptü. İspanyol kadın uyum sağlaması mı yoksa kontrolden çıkmış bu deliliğe bir son vermesi mi gerektiğinden emin olamayarak duraksadı.

"İtiraf etmeliyim ki seninle bu noktaya gelmek için can atıyordum *cariño*," dedi profesörün kulağına eğilerek. "Ama burada değil, bu şartlarda ve bu şekilde değil. Ne yapacağız şimdi?"

"Rol yapacağız," diye karşılık verdi profesör, "Diğerlerinin yaptıklarını gözleyip aynısını uyguluyormuş gibi yapalım. Hepsi fazlasıyla meşguller, kimse bir şey fark etmez."

İspanyol hafifçe güldü.

"*Muy bien*," diyerek kabullendi. "Ama bir şartım var: bu kargaşa bittiğinde her şeyi yapacağız ama gerçek anlamda ve baş başa."

Tomás, etrafında olup bitenleri anlamak için gözleri yarı aralık, onu bir öpücükle susturdu. Bir an geldi ve müritler birbirleriyle cinsel ilişkiye girmeye başladılar, bunun üzerine Portekizli, partnerini yere yatırıp aynısını yapıyormuş gibi görünmeye çalıştı.

Bütün bunlar olurken Maguş olaylara eşlik eden bir ayini hatırlatacak şekilde, ağzının tam önünde kuvars taşı tutarak tuhaf kelimeler mırıldanıyordu.

"*Nee-thrar-ethun-aye-att-arz-oth. Binn-ann-ath-ga-waf-amm.*"

Yüzü Tomás'ınkine yapışık olan Raquel, tören başının olduğu tarafı işaret etti.

"Ne diyor bu?"

"Paracelsus'un formülünü söyleyerek şeytana ve iblislere seslenip onlardan toplu sekse katılmalarını istiyor," diye açıkladı tarih profesörü, sevişiyorlarmış gibi görünmek için ritmik kalça hareketlerine devam ediyordu. "Şeytanla bağlantılı cemaatler toplu seks törenlerinin Hıristiyanlık dininin bastırdığı cinsel enerjiyi serbest bıraktığına inanırlar. Bu enerji onun elinde tuttuğu kuvars taşına doğru yönlenerek daha fazla güç kazanmasını sağlar. Bu güç daha sonra Maguş tarafından kendi gücünü pekiştirmek için kullanılır."

İspanyol kadın gözlerini üzerinde yatan ve hakkında ne düşünmesi gerektiğini bilemediği partnerine dikti.

"Sen bunları nereden biliyorsun?"

"Ben bir tarih profesörüyüm," dedi gülümseyerek. "Şeytana tapma ayinleri Ortaçağ'a kadar uzanır ve ben tüm bunları okulda okudum. *Malleus Maleficarum*'u dahi okumak zorundaydım."

"Maleus... ne?"

"Büyücülükle ilgili bir kılavuz kitap." Kaşlarını kaldırdı. "Çok bilgilendirici bir kitaptır."

Çok geçmeden bir final numarası yaparak sahte eylemlerini tamamladılar. Sonra etraflarına baktılar. Bazı müritler ritüeli bitirip tuniklerini üzerlerine giymişlerdi, onlar da hemen aynısını yaptılar.

Geride kalanlar da eylemlerini beş dakika içinde bitirdiler. Ardından Maguş, özel titreşimleri nedeniyle seçilmiş olan ve piramidi andıran kuvars taşı önünde tutarak söylediği sihirli kelimeleri bitirip mihraba geri döndü. Tütsülüğü eline alarak dumanını yeniden etrafa yaymaya başladı.

"Yüce Lord Beelzebub, Yeraltının Efendisi..."

"Müsaadenizle sayın Maguş?"

Duayı bölen kişi, dışarıyı gözleyen görevliydi, şimdi salondan içeri girmişti. Tören başı tütsülüğü bıraktı.

"Söyle, Mefistofele! Ne oldu?"

Bekçi, Maguş'a yaklaşıp kulağına anlaşılmaz bir şeyler fısıldadı. Tören başı kafasını sallayıp görevliyi kapıya yönlendirdikten sonra salondakilere döndü.

"Kardeşlerim, zaman yaklaşıyor," dedi. "Gece yarısı oldu ve Mefistofele misafirlerimizin geldiğini duyurdu. Yeraltının Efendisi'ne teşekkür ediyoruz."

"Çok yaşa efendimiz Yüce Beelzebub!" diye karşılık verdi müritler koro halinde. "Şeytanın sonsuz gücü bizimle olsun!"

Ardından salona ciddi bir sessizlik çöktü, herkes bir şey bekliyor gibiydi. Kapı gıcırdadı ve salondakilerin bakışları kapıya doğru döndü. Kapıda Mefistofele'nin silueti göründü, onu siyah cübbeli ve kukuletalı iki gölge izledi.

Maguş onları karşılamak için kollarını açtı.

"Hoş geldiniz! Buyurun, girin, girin."

Yeni gelen iki kişi tereddütlü ve ürkek adımlarla ilerlediler, ardından Mefistofele kapıyı kapatarak onları tanıttı.

"Profesör Tomás Noronha ve *Señorita* Raquel de la Concha!" diye anons etti görevli ciddi bir sesle. "İkisi de emrimizdeler, Sayın Maguş."

Tören başı rahatsız edici bir neşeyle onlara mihraba yaklaşmalarını işaret etti.

"Cehenneme hoş geldiniz!"

LXVIII

Odanın düzeni neredeyse anında değişmişti. Daha evvel dış duvara dönük olan müritler, görünmez bir emri yerine getirir gibi, yan taraflara doğru ilerleyerek tüm kaçış yollarını kapatacak şekilde Maguş'un ve yeni gelenlerin etrafında bir daire oluşturmuştu.

Kalabalığın sessiz gücüyle çevrelenmiş olan tören başı salonun mutlak lideriydi. Liderlere has bir kibirle yeni gelen ikiliyi süzerek yavaş ve ölçülü adımlarla etraflarında döndü ve adama yaklaştı.

"Profesör Noronha," diye fısıldadı. "Nihayet tanıştık! Cesur ve gözü kara bir rakip olduğunuzu itiraf etmeliyim. Sizi tebrik ediyorum. Doğaçlama becerileriniz ve muhakeme hızınız sayesinde, size erişmek düşündüğümden daha uzun zaman aldı. Kayda değer bir şey bu ve samimi övgülerimi hak ediyor." Teslim olur gibi ellerini iki yana açtı. "Ancak, *hélas*[51], her maceranın, en romantik olanların bile bir sonu vardır." Yeri işaret etti. "Sizinkiyse burası, Uffizi'nin benim emrim ve yetkimin altındaki bu odası." Bir şey istiyormuş gibi elinin ayasını yukarı çevirip öne uzattı. "Oyun bitti, dostum. Şu meşhur DVD'yi ver bakalım."

Kukuletalı çift, söylenenlerin hiçbirini anlamamış veya duymamış gibi sessiz ve hareketsiz kaldılar. Maguş, elini bir süre daha havada tutup uzun zamandır aradığı şeyi kendisine vermelerini bekledi ama tutsakların talimatı yerine getirmeyeceği anlaşıldığında elini indirmek zorunda kaldı.

---

51 (Fr.) Ne yazık ki! (ç. n.)

"Oyunlarınıza devam mı edeceksiniz, Profesör Noronha?" diye sordu öfkeden çatlamış bir sesle. "Ama bu çok fena çünkü artık oyun bitti." Tekrar elini uzattı. "DVD, Profesör Noronha! Bana onu güzellikle vermenizi tavsiye ederim."

Tutsak talimata yeniden tepkisiz kaldı. Sinirlenen Maguş kendilerini çevreleyen müritlere doğru dönüp kukuletalı yüzleri taradı.

"Balam, neredesin?"

Ön sırada duran müritlerden biri, kalabalıktan sıyrılarak tören başına yaklaştı.

"Buradayım sayın Maguş," dedi üzerinde kirli beyaz tuniği ve başında kukuletasıyla, üst düzey yetkilinin karşısında hazır ol pozisyonuna geçti. "Hizmetinizdeyim."

Lider, çifti güvenlik şefine teslim ediyormuş gibi onlara doğru bir hareket yaptı. "Yapman gerekeni biliyorsun!"

Balam hızlı adımlarla yürüyerek çiftin karşısına geçti. Arkadaşlarına işaret etti ve Mefistofele ve bir başka cüsseli mürit yeni gelen çiftin arkasında yerlerini aldı. İkinci bir işaretin ardından ikisini birden kıskıvrak yakalayıp kıpırdayamaz hale getirdi.

"Bırakın beni!" diyerek itiraz etti kadın kızgın bir şekilde. "Bırakın, hemen!"

Tahmin edilebileceği gibi müritler onları bırakmadı. Çiftin tepkileri birbirlerinden farklıydı, adam felç olmuş gibiydi fakat teslim olmak istemiyor gibi görünüyordu ve Balam'ın tuniğinin altından bir bıçak çıkardığını görene kadar sessiz kaldı.

"Ee, *señorita* Raquel de la Concha?" dedi güvenlik şefi alaycı bir sesle. "Ne olacak şimdi?" Bıçağı salladı. "Küçük bıçağımı görünce dilinizi mi yuttunuz? Sadece onu görmek bile böyle sihirli bir etki yaratıyorsa bir de onu işbaşında hayal edin!"

"Siz... siz bunu yapamazsınız!"

Balam bıçağı kukuletaya yaklaştırıp ucunu kapalı yüzün önünden geçirdi. "Burada emirleri siz vermiyorsunuz *señorita*!" diye hırladı tehditkâr bir tonda. "Ben ve küçük bıçağım veriyoruz." Bıçağı elinde çevirdi. "Bu olayın ilk kurbanını bu bıçakla katlettiğimi biliyor muy-

dunuz? Kurbanlar iki Fransız koyunuydu. Onları Nice'de yakalamıştım ve sonları ne oldu dersiniz? Eh, artık aramızda değiller." Bıçağı parmaklarının arasında oyuncak bir fırıldak gibi çeviriyordu. "Bu küçük arkadaşımla ilk kurbanlarımı verdim ve yine onunla son kurbanlarımı vereceğim." Bıçağı, ucu kadının boynuna denk gelecek şekilde durdurdu. "Yani sizi."

"Çek şu bıçağı!" diye bağırdı kadın, sesi korkusunu ele veriyordu. "Bu... bu cinayete teşebbüstür!"

Bu sözler müritler arasında gülüşmelere sebep oldu.

"Cinayete teşebbüs mü?" diyerek güldü Balam ve cümleyi telaffuz eder etmez eğlenceyi arkadaşlarıyla paylaşmak için arkasını döndü. " *Señorita* Interpol'ü duydunuz mu? Sanki mahkemede ifade veriyor fahişe!" Yüzünü buruşturarak kadının taklidini yaptı. "Bu cinayete teşebbüstür!" Kahkahalar birkaç saniye daha sürdükten sonra dindi. O zaman Balam yeniden dönüp gözlerinden ateş saçarak ona baktı ve bıçağın ucunu tekrar kadının boynuna yaklaştırdı. "Mucizeler sona erdi fahişe! DVD'yi ver bana!"

Kadın muhalif bir tavırla başını ona doğru uzattı.

"Neden bahsettiğini bilmiyorum, geri zekâlı."

Bu cevap Balam'da yüzüne tükürülmüş gibi bir etki yarattı. Güvenlik şefi sessizce Mefistofele'ye bir baş işareti yaptı, bunun üzerine adam kadını daha da sıkı kavradı. Balam bıçağı kadının boynuna dayayıp adama döndü.

"Umarım kendinin ve ortağının iyiliği için sen daha akıllıca hareket edersin, Profesör Noronha," dedi tehditkâr bir ses tonuyla. "DVD nerede?"

Tutsak başını ilki yana salladı.

"Bende değil."

"Ama bugün mahkemede onu yarın sabah mahkemeye sunacağını söyledin."

"Öyle mi dedim?" diye karşılık verdi adam. "Bende değil ama."

"Onu bulamadın mı?"

"Hayır."

"Nerede bulacağını da bilmiyor musun?" Adam hemen karşılık vermedi, ne cevap vermesi gerektiğini bilemiyordu.

"Belki."

"Bu da ne demek?"

"Belki, belki demektir."

Sorgulamaya nasıl devam edeceğini bilemeyen ve konuşmanın gittiği istikametin içinde kaybolmuş olan Balam, gerileyip amirinin yüzüne bakarak emirlerini bekledi. "Ne yapayım sayın Maguş?"

"DVD ortaya çıkmayacaksa bu daha bile iyi," dedi tören başı, insafına kalmış olan çifte bakarak. "Yapman gerekeni yap."

İki rehini tutan müritler dirsekleriyle kaburgalarına darbeler indirip dizlerinin üzerine çökmelerine neden oldular. Balam gidip tahta bir sıra getirdi ve kadının başını sıraya yasladı.

"Aptalı oynadığın için ilk sıra senin güzelim," dedi dişlerinin arasından konuşarak. "Yavaş ve acı çekerek ölmeni sağlayacağım, duydun mu beni?"

"Bırak beni!" dedi kadın. "İmdat!" Aniden bağırmaya başladı. "Yardım edin."

Balam ve geri kalan müritler güldüler. "Çığlık atmanın faydası yok fahişe," diyerek onunla alay etti Balam. "Saat gece yarısını geçti, artık bütün Uffizi bizim. İstediğin kadar bağırabilirsin, seni kimse duyamaz!" Ona doğru eğilip dudaklarını kulağına yaklaştırdı. "Bu arada bağırmanı tercih bile edebilirim. Beni heyecanlandırıyor, biliyor musun? Sanki zevkten haykırıyormuşsun gibi!"

Salonda yeniden kahkahalar yankılandı. "Yardım edin."

Güvenlik şefi onun yanına çömelip ilk darbeyi nereye indirmesi gerektiğine baktı. Boynun hassas olan sağ altında karar kıldı. Ardından bıçağın ucunu seçtiği bölgeye yaklaştırıp bıçağı sokmaya hazırlandı.

"Yeter, durun!"

Bu emir kalabalığın ortasında bir yerden gelmişti. Balam, Maguş ve diğer müritler hayretle dönüp sesin geldiği tarafa baktılar.

"Neler oluyor?" diye sordu tören başı, onları durduran kişiyi görmeye çalışarak. "Kimdi konuşan?"

Tutsakları ve infazcılarını çevreleyen kalabalık açıldı ve müritlerden biri öne çıkıp ortaya doğru yürüdü.

"Bendim," dedi. Balam'ın önünde iki büklüm duran tutsakları işaret etti. "Onları öldürmeyin."

Maguş müritlerinden birinden gelen böyle bir talimata anlam verememişti.

"Bu da güzelmiş! Neden o?"

Mürit yüzünü tamamen gizleyen kukuletayı tutup geriye doğru çekti ve yüzü göründü. Şaşkın uğultular salonu doldurdu.

"Çünkü Tomás Noronha benim."

LXIX

Maguş ve müritleri henüz şaşkınlıklarından kurtulamamışlardı ki salonun kapısı büyük bir gürültüyle ardına kadar açıldı, bir grup silahlı ve üniformalı adam içeriye dalıp salona yayıldı.

"Polis!" diye bağırdı içlerinden biri. "Eller yukarı! Kimse kıpırdamasın!"

Tören başı ve müritler oldukları yerde kalıp hiçbir tepki veremediler. Polisler topluluğun etrafını sarıp silahlarını onlara doğrulttular.

"Neler oluyor?" diye bağırdı Maguş, kendine gelerek. "Ne cüretle özel bir töreni bölüyorsunuz? Çıkmanızı rica ediyorum!"

Sivil giyimli bir kadın, polislerin arasından çıkıp ilerledi.

"Sessiz olun!"

Mefistofele ve arkadaşı iki tutsağı bıraktı, tutsaklar hemen ayağa kalkarak polise döndüler.

"Neden bu kadar uzun sürdü?" diye sordu kadın. Tuniğini açıp manşetine gizlediği mikrofonunu gösterdi. "Yardım çağırdığımı duymadınız mı?" Tomás'ı işaret etti. "Profesör Noronha olmasaydı bu hödükler kafamızı keseceklerdi!"

"Affedersiniz profesör," diye karşılık verdi sivil giyimli kadın. "Koridorlar çok uzun, gelmemiz tahmin edilenden uzun sürdü." Maguş, adamın gizli mikrofonuyla içeri girmesinden dolayı onu suçlarmış gibi sinirli bir ifadeyle Mefistofele'ye baktı. Her ne kadar bu hatayı affettirmese de aslında talimat içeri silah alınmamasıydı. Ancak tören başkanı şikâyetin sırası olmadığını, bu problemden

bir an evvel kurtulmak gerektiğini düşündü. Böylece operasyonu yürüttüğü anlaşılan sivil kıyafetli kadına döndü.

"Bir açıklama talep ediyorum," dedi otoriter bir şekilde sesini yükselterek. "Siz kimsiniz?"

Ajan gözünü dahi kırpmadan ona baktı. "Maria Luisa Carvajal y Navarro," diyerek ağır bir İspanyol aksanıyla kendini tanıttı. "Interpol'den meslektaşlarım beni Marilù olarak bilirler." Rahatsız bir şekilde yüzünü buruşturdu. "Peki siz kimsiniz?"

"Neler olduğunu ve hangi yetkiyle burayı basmaya kalkıştığınızı öğrenmeden sorularınıza cevap vermek zorunda değilim," diye karşılık verdi Maguş kendinden son derece emin bir tavırla. "Özel ve sakin bir töreni bölme yetkisini size veren izin kâğıdınız nerede?"

"Sakin mi?" dedi yeni serbest kalmış olan tutsak alaycı bir şekilde. "Çok ayıp etmişiz!"

"Evet, sakin," diye üsteledi Maguş, yine kendinden emin bir tavırla. "Burada olan her şey sadece bir mizansen."

Sivil kıyafetli kadın ceketinin iç cebinden katlanmış bir kâğıt çıkarıp havada salladı.

"Mahkeme izni burada," dedi Marilù. "Şimdi lütfen kimlik bilgilerimizi paylaşın."

Maguş elini uzattı.

"Bir bakabilir miyim lütfen. Hangi hâkimin hangi sebeplerden imzaladığını görmek istiyorum."

"Şahsi bilgilerinizi bildirdikten sonra vereceğim izin kâğıdını size."

"Harika!" diye karşılık verdi tören başı, teatral bir kahkaha eşliğinde. "Kanun bu konuda gayet açık. Biz özel bir tören için kendimize bir salon kiraladık, bu da, bu salonu bir mahkeme izni ibraz edilmediği takdirde girilemeyecek, dokunulmaz bir mülk yapar. Bu izne imzasını atan yetkiliyi açıklamak istemediğiniz için ben de sizin burayı derhal terk etmenizi talep ediyorum. Ve özür dilemenizi."

Tutsaklıktan kurtulmuş olan kadın araya girdi.

"Haklarınızdan tam olarak haberdar değilsiniz," dedi gizemli bir tonda.

"Çıkın buradan!"

Fakat tutuklunun vazgeçmeye niyeti yoktu.

"Interpol ve polis," diye açıkladı. "Benim yetkimle hareket ettiler."

"Sizin yetkinizle mi?" diye sordu Maguş. "Neymiş sizin yetkiniz, *Señorita* Raquel de la Concha? Benim bildiğim kadarıyla siz, özel bir mülke girmeye yetkisi olmayan, sıradan bir Interpol ajanısınız!"

"Mesele şu ki ben *Señorita* Raquel de la bilmem ne değilim," diye karşılık verdi kadın, kukuletasını çıkarıp yüzünü gösterdi. "Ben Agnès Chalnot, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin başsavcısıyım."

Ona eşlik eden ve Maguş'la diğerlerinin Tomás zannettikleri adam da başını açtı.

"Ve ben de savcı Carlo del Ponte, ben de UCM'denim."

Bu açıklama Maguş'u sarsmıştı. Tören başı bu sözlerden rahatsız olmuş gibi bir adım geriledi.

"Ne... kim... nasıl olur?" dedi. "Neler oluyor? Buraya nasıl geldiniz? Sizi kim gönderdi?"

Salonda kısa süreli bir sessizlik oldu.

"Sanırım hepsi benim suçum," diyerek itirafta bulundu Tomás, polisler içeri girip Uluslararası Ceza Mahkemesi savcılarını kurtardığından beri koruduğu sessizliğini nihayet bozmuştu. "Aslında arkadaşım Filipe Madureira'dan hayatta olduğunu söyleyen ve benden Uffizi Galerisi'ne gidip Mefistofele denen kişiyi bulmamı isteyen bir e-posta aldığımda kuşkulanmıştım. Elbette iyi bildiğiniz gibi, Mefistofele şeytanın isimlerinden biridir ve ben peşindekilerin bir cemaat mensubu olabileceklerini zaten sezmiştim. Dahası, Filipe'ye kriptogramın bana Castelo Branco'daki Alfonso de Albuquerque Lisesi'ndeki günlerimizi hatırlattığını yazmıştım. Filipe cevabında Alfonso de Albuquerque'deki günlerin gerçekten muhteşem olduğu cevabını verince şüphelerim daha da arttı ve bir tuzağa düşürülmeye çalıştığımızı anladım.

Maguş şaşırdığını belli eden bir hareket yaptı.

"Neden? Sorun neydi?"

"İşin aslı Alfonso de Albuquerque, Guarda'daki lisenin adı," diye açıkladı tarih profesörü. "Castelo Branco'daki, Filipe'le birlikte gittiğim lisenin adı Nuno Álvares. O e-postayı yazan kişi Filipe olsaydı bana iki lisenin isimlerini nasıl olup da karıştırdığımı sorardı. Castelo Branco ve Guarda arasındaki rekabet düşünülürse Castelo Branco'daki lisenin hiçbir öğrencisi böyle bir hata yapmaz. Ama e-postayı yazan kişi yapmıştı. O nedenle mesajı yazan, arkadaşım Filipe olamazdı."

"Gerçekten çok akıllıca," dedi Maguş küçümser bir tavırla. Bir eliyle polisi işaret etti. "Fakat tüm bunlar, bu adamların özel bir töreni ihlal etmesi için yeterli bir gerekçe değil."

Raquel o sırada müritlerin yanından ayrılıp kukuletasını indirerek Portekizliye yaklaştı.

"Polisin varlığının gayet yasal olduğunu memnuniyetle açıklayabilirim," diye karşılık verdi Tomás. "Gördüğünüz gibi, Interpol'den arkadaşım Raquel de la Concha, kendisine göre üst düzey olan ve Lahey'e transfer olan meslektaşının Madrid'deki evine götürdü beni. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin merkezi Lahey'de olduğundan onun da bu kuruluş için çalıştığı sonucunu çıkarmak benim için zor olmadı. Floransa'ya vardığımızda ve her şey kafamda netleştiğinde planımı Raquel'e açıkladım," Sivil kıyafetli kadını işaret etti. "O da müdürü ve arkadaşı Marilù'yla temasa geçti..."

"O da ben oluyorum," dedi sivil giyimli ajan Maria Luisa Navarro gülümseyerek.

"...ve içinde bulunduğumuz durumu ve benim planımı açıkladı. Bayan Marilù, derhal Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden başsavcı Profesör Agnès Chalnot'la temasa geçti, kendisi davayla ilgisi olabilecek DVD'nin yerini işaret edebilecek bir bilgiye sahip olduğumdan haberdardı. Dahası bu kovalamaca başlamadan evvel Filipe, Profesör Chalnot'nun bu mahkemede tartışılacak gerçeklerle ilgili araştırma yapmak üzere kurduğu soruşturma grubunun bir parçasıydı. Böylelikle ben de bu öğleden sonra Vecchio Sarayı'na bu soruşturma grubunun bir üyesi olarak gittim. Geriye sadece Filipe'nin sakladığı ve suçlayıcı kanıtlar içeren DVD'yi bulmak kalmıştı. Şüpheli e-posta,

gece yarısı Uffizi'de olup Mefistofele'yi bulmamı istediğinden olaya şahit olabilmeleri için savcılara, elbette polisler tarafından korunacak şekilde, yerimizi almayı önerdim. Biz ise törene katılmanın başka bir yolunu bulduk... ve işte buradayız."

Salona bir sessizlik çökmüştü, Maguş ve müritler gözlerini Tomás'a dikmişlerdi. Bu arada iki Interpol ajanı, savcılar ve polisler cemaat üyelerinden gelecek tepkiyi bekliyorlardı. Sessizliği bozan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin başsavcısı oldu.

"Bu adam beni öldürmekle tehdit etti," dedi Balam'ı işaret ederek. "Ek olarak, Éric Garnier ve Hervé Chopin'in Nice'teki cinayetlerinden kendisinin sorumluğu olduğunu da itiraf etti. Bana kalırsa ilk tutuklanması gereken odur."

Marilù adamın kukuletasını tutup çekerek yüzünü ortaya çıkardı.

"İki kasten adam öldürme ve bir cinayete teşebbüs suçlarıyla seni tutukluyorum," dedi sert bir sesle. "Lütfen kim olduğunu açıkla."

Balam'ın bir tutam sakalı, geniş bir yüzü ve birbirine yakın kahverengi gözleri vardı. Mürit soran gözlerle ve şaşkın bir halde, bir açıklama bekliyormuş gibi Maguş'a baktı.

"Biliyorsun," diye karşılık verdi tören başı gizemli bir ses tonuyla. "Yapman gerekeni yap."

Balam bu sözleri bir emir olarak algıladı. Gergin bir şekilde dönüp Interpol ajanına baktı. "Siz benim... benim kimliğimi mi istiyorsunuz?"

"Lütfen."

Balam titreyen elini tuniğinin cebine sokup derin bir nefes aldıktan sonra çıkardı ve ağzına bir şey attı. Anında titremeye başlayarak yere düştü ve yerde çırpınmaya devam etti. Polis hemen üzerine atılıp kalp masajıyla onu kendine getirmeye çalıştı ama hemen ardından Balam son bir kez nefes alıp verdi ve kaskatı kesildi.

"Öldü," dedi Marilù. Cemaat üyelerini işaret etti. "Arayın üstlerini."

Polisler müritlerin üzerini arayıp birkaç dakika sonra buldukları hapları ajana teslim ettiler. Marilù tabletlerden birini Raquel'e verdi ve genç kadın hapı kokladı.

"Siyanür," diye açıkladı. "Kalp krizine neden olur ve birkaç saniyede öldürür."

Marilù bakışlarını Maguş'a çevirdi.

"Sizi tutukluyorum."

Cemaat lideri ellerini beline koydu.

"Çok güzel!" dedi küstah bir edayla. "Hangi suçlamayla?"

Maguş'un durum tamamen kontrolü altınaymışçasına kendinden son derece emin hali Interpol yöneticisini rahatsız etmişti.

"Adam öldürmek suçuyla."

"Ah, öyle mi? Kimi peki?" Balam'ın cesedini işaret etti. "Ben kesinlikle bu adamın delice hareketlerinden mesul değilim. Kanıtınız var mı?"

Raquel ve Marilù birbirlerine baktılar, her ikisi de her şey ortada olmasına rağmen somut bir delilleri olmadığını biliyordu.

"Yani..."

İki ajanın halini gören başsavcı Agnès Chalnot'nun geri çekilmeye niyeti yoktu.

"Siz beni öldürmeye çalıştınız!"

"Ben mi?" Maguş şaşırmıştı. Yeniden Balam'ın cesedini gösterdi. "Hatırladığım kadarıyla bıçak benim elimde değildi."

"Fakat onu siz teşvik ettiniz."

"Bu sizin düşünceniz. Hayalî bir cinayet teşebbüsünü teşvik etmek için hangi kelimeleri kullanmış olabilirim?"

"Ben onun tutsağıyken ona... gerekeni yapmasını söylediniz."

"Her şeyden önce kimse kimsenin tutsağı değildi," diye açıkladı Maguş. "Siz ve arkadaşınız kendi özgür iradenizle Mefistofele'ye yaklaştınız, öyle değil mi? Ve bildiğim kadarıyla da bu salona kendi isteğinizle geldiniz. Sonra, evet, ben... ıı... arkadaşıma gerekeni yapmasını söyledim. Bununla elbette sizi serbest bırakmasını kastediyordum. Tüm bu karmaşaya sebep olması benim suçum değil.

"Karmaşa mı? Adam benim boğazımı kesecekti!"

"Bu sizin düşünceniz. Ben size hepsinin bir oyun olduğunu garanti edebilirim, anlatabiliyor muyum? Bir düzmeceydi!" Kuşkulu

bir ifadeyle omuzlarını silkti. "Polis müdahale ettiğine göre bunu asla bilemeyiz, öyle değil mi? *In dubio pro reo.*"[52]

Sessizliğini koruyan Tomás, müdahale etme zamanının geldiğini anlamıştı.

"Kendinizden çok emin olduğunuzu görüyorum..."

Maguş korkacak bir şeyi olmadığını yeniden vurgulamak ister gibi kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Korkmak için bir sebebi olmayan insan korkmaz," dedi, ardından başını eğip Balam'ın cesedine baktı. "Beni itham edebilecek tek bir kişi var. Ve kendisi artık aramızda değil, öyle değil mi?"

Portekizli profesör hızlı bir hareketle Maguş'un yanına yaklaştı ve kukuletasını çıkardı.

"Ama ben buradayım sevgili Axel Seth!"

Tören başının kukuletası indiğinde Avrupa Komisyonu başkanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi yargıcının kemikli yüzü gözler önüne serildi.

52 (Lat.) "Şüphe varsa davalının lehine karar verilir," anlamına gelen hukuki terim. (ç. n.)

LXX

Şeytan cemaatinin Maguş'unun Yargıç Axel Seth olduğunu öğrenmek Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin savcılarını, Interpol üyelerini ve polisleri şaşkınlığa uğramıştı. Salondaki herkes donup kalmış gibiydi.

"Yargıç Seth!" diye bağırdı başsavcı Agnès Chalnot hayret içinde. "Bu gerçekten siz misiniz?"

Maguş omuzlarını silkti.

"Boş zamanlarımda neler yaptığım sadece beni ilgilendirir," dedi. "Ben bir suç işlemiyorum. Öyleyse bile bunu kanıtlamak size kalıyor. Ve bence bu hiç de kolay bir iş değil!"

İki savcının bakışları yargıçtan Tomás'a doğru kaydı, yargıcın Maguş olduğuna şaşırmamış gibi görünen tek kişi oydu.

"Siz o olduğunu biliyor muydunuz, Profesör Noronha?"

Tarih profesörü başını olumlu anlamda salladı.

"İsmi," dedi. "Bu davaya atanan yargıcın ismi başından beri dikkatimi çekiyordu, bilhassa da bu ismi kendisinin seçtiğini öğrendiğimden beri. Aile isminden vazgeçerek Seth ismini almış. Bunu çok tuhaf buldum ve kendi kendime, 'Kim böyle bir şey yapar?' diye düşündüğümü hatırlıyorum."

"Tanrı aşkına!" dedi Axel Seth itiraz eder gibi. "Bir tek ismimi değiştirdiğim için suçlanmam eksikti. Seth'in İncil'den bir isim olduğunu bilmiyor muydunuz? Seth, yani Şit, Âdem ile Havva'nın üçüncü oğullarının ismidir ve İbranicede 'tohum' anlamına gelir.

Gördüğünüz gibi, ismimde bir tuhaflık yok. Neden şimdi ismime takılıp kaldınız ki?"

"Seth'in İncil'den bir isim olduğu doğru," diyerek kabullendi profesör. "Ama Seth *Yaratılış*'ta tam anlamıyla ikincil karakterdir ve neredeyse kutsal metinlerin anlatımında konu dışıdır. Bir insan neden soyadını İncil'den tanınmayan bir isimle değiştirme zahmetine girer ki? İsmini İbrahim veya Nuh veya Musa olarak değiştirse neyse. Ama.... Seth? Neden Seth? Seth neden bu kadar özel olabilir? İncil'i okuduğumuzda bu karakterin neredeyse hiçbir önemi olmadığını anlıyoruz. Baştan beri beni şaşırtan buydu. 'Yargıç hangi sebeple Seth ismini seçmiş olabilir?' diye düşünüyordum."

"Ee?" diye sordu başsavcı sabırsızca. "Peki, ne sonuca vardınız?"

"Benim vardığım sonuç, Yargıç Seth'in aldığı ismin *Yaratılış*'taki Seth olamayacağıydı. Tesadüfe bakın ki Mısır mitolojisinde de aynı ismi taşıyan bir tanrı var. Seth, şiddet, savaş ve kaos tanrısı, şeytanın vücut bulmuş hali ve kötülüğün habercisidir. Seth, satanizme gönderme yapıyor."

Savcıların gözleri büyümüştü.

"Nasıl?"

"Mısır ismi Seth, *satan* kökünden geliyor." Çantasından şifreli kriptogramı çıkardı ve Avrupa Komisyonu başkanına döndü. "Bay yargıç, Vecchio Sarayı'ndaki duruşmanın sonunda Filipe'nin mesajının olduğu şifreyi size göstermiştim, hatırladınız mı?"

Onun yakınında duranların bakışları defterde yazılı olan cümleye çevrildi

GO TO satan+ & SEARCH OVER SATAN'S TOMB.

"Evet," dedi Yargıç Seth. "Ne olmuş?"

"Santa Croce Bazilikası'na gittiğimde bu mesajın Machiavelli'nin mezarını işaret ettiğini fark ettim, Filipe'nin neden daha normal olabilecek şekliyle *Devil's tomb* değil de iki kez *Satan's tomb* diye yazma ihtiyacını duyduğunu merak ettim. Sonuçta Machiavelli "Şey-

tan" yani İngilizce *"Devil"* olarak bilinirdi. Filipe neden daha doğal olabilecek biçimiyle İngilizce *devil* kelimesini değil, *satan* kelimesini tercih etmişti? Satan ve Seth arasında zekice düşünülmüş bir bağlantı kurduğunu o zaman anladım. Kriptogramın amacı, DVD'nin yerini anlatmanın yanı sıra savcının ismi olan Seth'e dikkat çekmekti."

"Bu gerçek bir spekülasyon!"

"Bir başka esrarı daha açıklıyor," diye ekledi tarih profesörü, düşmanına aldırmadan. "Filipe'nin, rahatsız edilmeye başladığında başsavcı Agnès Chalnot'dan yardım istemesi gerekirdi, sonuçta bu davayla ilgili araştırma yapması için onu tutan başsavcıydı ve doğal olarak onu korumalıydı. Bunu neden yapmadı? Bu mesele benim için gizemini uzun süre korudu ve bu esrarı ancak *satan* kelimesini kullanarak Yargıç Seth'i kastettiğini anladığımda çözdüm. Biliyor musunuz, Avrupa Komisyonu Başkanı'nın bu davayı yönetmek üzere seçilmesi bana hep tuhaf gelmişti. Bu işte bir bit yeniği vardı. Axel Seth global kriz skandalında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin insanlığa karşı işlenen bir suçla ilgili davasını yönetmeyi bilhassa planlamıştı (anlaşılan bu işin sonuçlarını kontrol altında tutmanın en iyi yolunun bu olduğunu düşünüyordu) ve o nedenle Filipe aynı davadaki başsavcının, yargıcın suç ortağı olmasından çekiniyordu. Filipe elbette bunlardan emin değildi ama bu riski göze alamazdı, öyle değil mi? O nedenle çok doğal olmasına karşın Profesör Agnès Chalnot'dan yardım istemekten kaçındı."

Savcı Chalnot başını eğdi.

"*Pauvre*[53] Filipe!" diye mırıldandı hüzünlü bir ifadeyle. "Aklından geçenleri tahmin edebiliyorum!"

"Hayal gücünüz çok kuvvetli gerçekten," dedi Axel Seth alaycı bir tavırla, Tomás'a hitaben. "Fakat bildiğiniz gibi, bunlar boş laftan başka bir şey değil. Dediklerinizi kanıtlayamadığınız sürece... ve bunu başaramazsınız, bu laflar aklınızdaki deli saçması varsayımlardan başka bir şey değil. Sizi psikolojik bir hastalık veya ona benzer bir sebeple içeri tıkacak birini kolaylıkla bulabilirim."

53 (Fr.) Zavallı. (ç. n.)

"Beni tehdit mi ediyorsunuz?"

"Hayır, sadece başınıza gelecekleri öngörüyorum."

Yargıcın bu sözleri ve tüm olanlar iki UCM savcısını son derece rahatsız etmişti. Agnès Chalnot, Tomás'a yaklaştı.

"Affedersiniz Profesör Noronha, benimle konuşmaya geldiğinizde Yargıç Seth'in... asıl şüpheli olduğunu bildiğinizi tahmin ediyorum, doğru mu?"

"Bundan şüpheleniyordum. Ancak kriptogram Machiavelli'nin mezarını işaret ettiğinde emin oldum."

"Madem şüpheniz vardı bana neden bir şey söylemediniz?"

"Avrupa Komisyonu Başkanı, üstelik müdahil olduğumuz davanın yargıcıyla ilgili şüphelerimi emin olmadan ortaya atmaya cesaret edemezdim, öyle değil mi?"

Başsavcı ısrarlıydı.

"Evet ama yine de bir şey söyleyebilirdiniz..."

Tomás sormak üzere olduğu soruya samimi bir cevap vermesini bekliyormuş gibi yoğun bir şekilde kadına baktı.

"Tüm bunların arkasındaki kişinin Avrupa Komisyonu başkanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargıcı olduğundan şüphelendiğimi söyleseydim planıma dâhil olur muydunuz?"

Bu soru, Agnès Chalnot'yu hazırlıksız yakalamıştı.

"*Zut alors*!" diye karşılık verdi ne diyeceğini bilemeyerek. "Kabul etmeliyim ki... alınması kolay bir karar olmazdı. Kimse Yargıç Seth gibi birini kolay kolay karşısına almak istemez, değil mi?" Duraksadı. "Devam etmeye karar verseydim dahi tutuklama izni için Yargıç Joossens'i ikna etmemin kolay olmayacağına eminim. Muhtemelen böyle bir şey yapmaya yanaşmazdı."

Tarih profesörü bu cevaptan tatmin olmuş görünüyordu.

"Neden sessiz kaldığımı şimdi anladınız mı?" diye sordu. Avrupa Komisyonu Başkanı'nı işaret etti. "Şimdi bile, burada olanların ardından dahi, Yargıç Seth'i tutuklamak konusunda tereddüt ediyorsunuz. Bu şartlarda bile durum böyleyse kartlarımı en başta açık oynasaydım neler olacağını tahmin edebiliriz!"

Axel Seth yersiz bir kahkaha attı.

"Tereddüt ediyorlar çünkü bana karşı bir kanıt bulamazlarsa kendilerini neyin beklediğini biliyorlar," dedi. "Ve gerçekten de, *mon cher*, elinizde somut bir şey yok. Sadece hayal ürünü bazı spekülasyonlar... bir yargı sürecini destekleyebilecek bir şey yok." Tomás, Avrupa Komisyonu Başkanı'na dönüp ona bolca alt metni olan gizemli bir bakış attı.

"Unuttuğunuz bir şey yok mu?"

Bu soru, yargıcı rahatsız etmişti. Axel Seth o ana dek bastırmayı başardığı endişeyi saklayamadan ağırlığını bir bacağından diğerine verdi.

"Neden bahsediyorsunuz?"

"Floransa'ya Filipe'nin buraya sakladığı şeyi bulmak için geldiğimi unuttunuz mu?" Avrupa Komisyonu Başkanı bunu unutmamıştı. Bu en önemli detaydı, her şeyi tetikleyen şeydi ve bir an olsun aklından çıkmamıştı.

"DVD," diye mırıldandı nötr bir sesle, o anda göğsündeki sıkışmayı yatıştırmaya çalışarak. "Nerede o? Bulabildiniz mi?"

Tomás elini tuniğinin cebine atıp gümüş rengi bir disk çıkardı ve kışkırtıcı bir tavırla salladı.

"Maalesef evet," dedi sırıtarak ve cüretkâr bakışlarını düşmanına dikti. "İşte burada."

LXXI

Marilù'nun yanında getirdiği dizüstü bilgisayar şeytan mihrabına, tam oğlak başının yanına yerleştirildi ve disk okuyucu bölümüne takıldı. Diskin içeriği ekrana yansıdı ve ilk görüntü belirdi: yukarıdan çekilmiş bir odada bir grup adam, evraklarla dolu bir masanın etrafında toplanmıştı. Görüntünün üzerinde "oynat" işaretinin olduğu bir ok vardı.

"Birazdan seyredeceklerimiz, iki Fransız teknisyen Éric Garnier ve Hervé Chopin tarafından kaydedilen, Avrupa Komisyonu'nun Brüksel'deki merkezindeki farklı odalardan bir dizi görüntü," diye açıkladı Tomás, bilhassa Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin savcılarına hitaben.

"Bugün mahkemenin ilk duruşmasında açıkladığım gibi, bu teknisyenler komisyonun bir önceki başkanı tarafından, bilgi sızıntısının kökenini anlamak üzere tutulmuşlardı. E-postalar ve telefon görüşmeleri de dâhil olmak üzere iç ve dış iletişimleri dinlemek ve kayda almak üzere yetkilendirilmişlerdi. İnsanlığa karşı işlenen suçlar için, hakkında soruşturma açılan krizle ilgili sorumlulara karşı UCM'nin davasıyla alakalı kayıtları göreceğiz şimdi."

İki savcı gözlerini bilgisayar ekranına dikmişti.

"Bu video kayıtlardan bir bölüm mü?" diye sordu Agnès Chalnot.

"Evet," diye doğruladı tarih profesörü. "Filipe'nin bana bıraktığı dosyaya göre, avronun yapısını geliştirme görevini üstlenmiş olan Avrupa Komisyonu üyesiyle tek para birimi uygulamasının sonuç-

ları üzerinde çalışma görevi verilmiş olan ekonomistler arasında geçen bir toplantıyı gösteriyor." Komisyon üyesini işaret etti. "Siz bu Avrupalı delegeyi tanıyor musunuz?"

Savcılar görüntüye yaklaşıp gözlerini kısarak baktıklarında şaşkınlıktan gözleri büyüdü.

"Axel Seth?"

Yargıç bir kahkaha attı.

"İtiraz ediyorum!" diye bağırdı. "Bu görüntüler montaj!"

Tomás ona aldırış etmedi.

"Bildiğiniz gibi Avrupa Komisyonu Başkanı olarak atanmadan evvel Yargıç Seth, Fransa adına bir komisyon üyesiydi; bu yetkiyle avronun yapısının geliştirilmesinde görev almıştı," diye hatırlattı. "Garnier ve Chopin'in gizlediği kamera ve mikrofonların kaydettiği konuşmaları izleyelim."

Portekizli "oynat" işaretinin üzerine tıkladı ve görüntü hareketlendi. Masanın etrafındakiler hararetli bir konuşmanın içerisinde ellerini ve kollarını sallıyorlardı.

"Bu metinler nedir böyle?" diye sordu Axel Seth'in kayıttaki sesi. "Ben sizden tek para biriminin maliyet ve faydalarını gösteren raporları istedim ve siz... siz bana bu boku mu veriyorsunuz?"

"Fakat Yargıç Seth, vardığımız sonuçlar bunlar," diye karşılık verdi ekonomistlerden biri. "Birçok kişiyle konuştuk, parasal birlikler üzerine yapılmış çalışmalara başvurduk ve hepsi aynı sonuca çıktı: Politik bir birliktelik olmaksızın tek Avrupa para birimi başarılı olamayacaktır! Başka türlüsü olanaksız. Bir parasal birliğin daima merkeze faydası olur ve çevre ülkelere veya devletlere zarar verir. Örneğin Fransa'da frankla oluşturulmuş bir parasal birlik Paris'e yarar ama güney veya kuzeybatı Fransa'ya zarar verir. İspanya'da peseta Madrid'e fayda sağlarken Galiçya'ya ve Endülüs Bölgesi'ne iyi gelmeyecektir. Bir parasal birlik olduğunda çevre bölgelerden merkeze bir kaynak transferi olur. Bu da parasal birliğin ancak merkez, kayıplarını telafi etmek üzere çevre bölgelere finansal transfer yapmaya istekli olursa mümkün olabileceği anlamına geliyor. Fakat

siyasi bir birlik olmadan bu adım tamamlanmaz ve sınırların bütünlüğü bozulur."

"Çevre ülkelerin tek Avrupa para birimiyle ayakta kalamayacaklarını mı söylüyorsunuz?"

"Ancak dengeleyici transferlere olanak sağlayacak siyasi bir birlik olursa ayakta kalırlar," diye karşılık verdi ekonomist. "Aksi takdirde dayanamazlar. Üstelik dahası da var: Çevre ülkelerin uluslararası rekabetle boy ölçüşebilmek için acil reformlar yapması gerekecektir. Güçlü bir para birimine uyum sağlamaları gerekeceği ve yabancı paralarla dengelenmek için artık o paranın değerini düşüremeyecekleri de unutulmamalı. Reformlar olmazsa ithalatın altında ezilebilirler. Bunun dışında, tek para birimi bölgesinde iş gücü transferi esnekliğinin, çalışma ücretlerinde ve fiyatlarda eksikliğin ve bütçe entegrasyonunun olması gereklidir, bunlar şu anda var olmayan ve asla da olamayacak şeyler çünkü planlanmadılar bile."

"Peki o halde çıkardığınız sonuç nedir?"

"Tek para birimi, şu anda varsayıldığı haliyle, uzun süre dayanıklı olmayacaktır. İlk krizde iskambil kâğıdından yapılmış bir ev gibi yıkılır. Ve eğer avronun çöküşü hızlı olmazsa parasal birlik ülkeleri, birlik ortadan kalkana dek bitmek bilmeyen bir ızdırapla bir krizden diğerine savrulur."

Videodaki Axel Seth çenesini sıvazlayarak az evvel duyduklarını düşündü. "Bakın böyle olmaz," dedi komisyon üyesi nihayet, kararlı bir edayla. "Bu raporları, sadece parasal birliğe geçişin faydalarından bahsederek tekrar yazacaksınız. Bana öyle geliyor ki..."

"Ama Bay Yargıç bu şekilde olmaz!" diye karşı çıktı bir başka ekonomist. "Karar alma organlarını ve kamuoyunu bu tür bir avro yapılanmasının tehlikeleriyle ilgili uyarmak bizim görevimiz. Bizden istediğiniz gibi bir rapor yazarsak..."

"Susun!" diyerek araya girdi Axel Seth kaba bir biçimde. "Karar verildi. Tek Avrupa para birimi projesi ne pahasına olursa olsun devam edecek! Parasal birliğin sadece avantajlarından söz eden bir rapor istiyorum!"

"Peki, avro çöktüğünde ne olacak?"

Komisyon üyesi omuzlarını silkti.

"Bu olduğunda, beyler, muhtemelen hiçbirimiz burada olmayacağız," dedi keyifli bir havada. "O dönem iktidarda olanlar düşünsün! bedelini de vatandaş ödeyecek elbette!"

Görüntü dondu ve Tomás "durdur" işaretine tıkladı. Salondakiler dönüp Yargıç Seth'e baktılar, yargıç başını iki yana salladı.

"Hepsi montaj," diye tekrarladı. "Hiçbirinin mahkemede bir değeri olmaz. Montaj bunlar!"

Tarih profesörü yine ona aldırış etmedi.

"Bu toplantının kaydı çok önemli çünkü Avrupalı karar organlarının bu tip bir avro yapılanmasında tehlikelerden haberdar olduklarını ve buna aldırış etmediklerini gösteriyor. Daha da fenası, avronun fizibilitesi ve geleceğiyle ilgili yalan bilgilerle raporları manipüle ettiklerini anlatıyor."

"UCM'nin davası için çok önemli bir materyal gibi görünüyor," dedi başsavcı Agnès Chalnot.

Tomás başka bir yorum yapmadan DVD'ye devam ederek bir sonraki kayda geçti. Kayıt, bu kez koltukların olduğu bir başka odayı gösteriyordu. Biri daha rahat bir tavırla, bacak bacak üstüne atmış, diğeri daha resmî bir tavır içindeki iki adam koltuklarda oturuyordu.

"Bu görüntüler de Alman ve Portekiz maliye bakanlıklarından yetkililer arasındaki bir toplantıdan," diye açıkladı profesör. "Brüksel'deki Portekiz delegasyon ofisinde kaydedilmiş, birliğin maliye bakanları konseyi Ecofin toplantısından bir saat evvel. Zirveler gerçekleşmeden evvel prosedür olarak ikili toplantılar yapılır, genelde bu toplantılarda görgü tanığı olmaz, böylelikle taraflar ortak meselelerini tartışırlar. Göreceğiniz gibi bu durumda da öyle."

Tomás "oynat" işaretine bastı ve kayıt başladı.

"*Ach*, sevgili Augusto, seninle çözmem gereken bir mesele var," dedi Alman bakan temiz bir İngilizceyle. "Biraz iyi niyetle halledilmeyecek bir şey değil."

"Söyle, Günter, neler oluyor?"

"Almanya'da talepler düştüğü için zor durumda olan bir firma var," dedi. "Savaş denizaltısı yapan bir firma fakat Berlin Duvarı yıkıldığından beri kimse bu tür aletlerle ilgilenmiyor. *U-Boote* denen saçmalığı artık kimse satın almıyor."

"Evet, askerî teçhizat talepleri çok düştü, değil mi? Ve üreticilerin hepsi iflasın eşiğinde!"

Alman iç geçirdi.

"Bu büyük bir *scheisse*...[54] çünkü bunlar iyi arkadaşlarımız, son seçimde kampanyamı desteklediler, anladın mı? Benden yardım istediler, tahmin edersin ki hayır diyemem. Yunanlarla konuştum, dört denizaltı alacaklar ama bir siparişe daha ihtiyaçları var. O zaman aklıma geldi, acaba dedim Portekiz donanmasının denizaltıya ihtiyacı var mıdır?.."

"Denizaltıya mı dedin, Günter?" diye sordu Portekizli bakan hayretle. "Neden denizaltıya ihtiyacımız olsun ki? Bizde *Barracuda* var ve o bile bize bir sürü sorun çıkarıyor. Daha fazlasına gerek yok."

"*Ach*, beni anlamıyorsun Augusto," diye hırladı Günter ses tonunu sertleştirerek. "Biz uyum fonlarında size yardım etmiştik, biliyorsun ve siz bizim paramızı caddelere ve kamu çalışmalarına harcayarak onları seçim kampanyasında size destek olan yüklenici arkadaşlarına verdiniz, hatta size şahsi harcamalarınız için açıktan para dahi vermişlerdi. Yani Alman halkının parası sizin planlarınızı ve partilerinizi finanse etmek için kullanıldı. Şimdi sen de Portekiz halkının parasını o iyiliğin karşılığını vermek ve benim partime yardımcı olan bu firmayı finanse etmek üzere kullanmalısın." Avını tehdit eden yırtıcı bir hayvan gibi dişlerini gösterdi. "Anladın mı beni?"

Köşeye sıkıştığını anlayan Portekizli bakan oturduğu yerde kıpırdandı.

"Ne kadar bunun fiyatı?"

"Bir denizaltı yaklaşık dört yüz elli milyon avro."

"Ah, mümkün değil! Büyük bütçe sıkıntılarımız var, tahmin bile edemeyeceğin kadar büyük! Para yok."

54 (Alm.) Boktan bir durum. (ç. n.)

Alman bakan zoraki bir şekilde güldü. "Sevgili Augusto, böyle söyleme!" dedi imalı bir tonda. "Sana bahsettiğim şirket Portekiz'deki parti dostlarına katkı sağlamaya ve onları desteklemeye istekli... üstelik cömert bir katkıdan bahsediyoruz," Suç ortaklığı edermiş gibi tek kaşını kaldırdı. "Beni anlamışsındır, *nicht wahr*?"[55]

Portekizli yönetici aniden oturduğu yerde dikleşti.

"Partim için cömert bir katkı mı? *Jawohl*."[56]

Lizbonlu bakan boğazını temizleyerek pozisyonunu değiştirdi.

"Aslına bakılırsa amirallerin artık *Barracuda*'yı istemediklerini duydum, çok eskidiğini falan söylüyorlardı. Bu alımı gerçekleştirmek gerekli olabilir, uzun Portekiz kıyılarını savunmak açısından önemli." Sesini alçalttı. "Söz konusu rakam... ne kadar sence?"

"Denizaltı başına on beş milyon."

Portekizli bir ıslık öttürdü.

"Vay canına, enteresan!" dedikten sonra yüzünü buruşturdu. "Biliyorsun, Portekiz'de problem muhalefet. Anında bu alımı eleştirir ve problem çıkarırlar ve... sıkıntı olur. Denizaltıların alımı için sebep yaratmak zor, son derece gereksizler çünkü, öyle değil mi?"

"Onlarla konuşamaz mısın?"

"Ana muhalefet partisiyle mi?" Dudaklarını birbirine bastırarak başıyla olumlu bir işaret yaptı. "Evet bu yapılabilir. Elbette onlara da pay vermemiz gerekecektir. Böylelikle herkes memnun olur ve olayı sorgulayan kalmaz."

"*Wunderbar*!"[57] diye karşılık verdi Alman, ellerini ovuşturarak. "O halde yap şu işi, *mein Freund*!"[58]

Alman'ın teşviki tüm kuşkuları ortadan kaldırmıştı. Portekizli bakan derin bir iç geçirdi: bir devlet adamı olarak ülkesi için iyi bir karar almıştı.

---

55 (Alm.) Öyle değil mi? (ç. n.)

56 (Alm.) Evet. (ç. n.)

57 (Alm.) Harika. (ç. n.)

58 (Alm.) Dostum. (ç. n.)

"Ah, Portekiz'in denizaltıya ihtiyacı olduğuna hiç şüphe yok!" Lider edasıyla tek parmağını havaya kaldırdı. "Hem de hemen! İspanyolların bize saldırdıklarını bir düşünsene? Bir de benim ülkemin savunması gereken denizlerinin büyüklüğünü düşün. Denizaltıya nasıl ihtiyaç olmaz?" Ellerini ovuşturdu. "Sanırım bize iki tane gerek," bu rakamı düşünerek kaşlarını kaldırdı. "Hayır, iki değil. Üç! Üç denizaltı bir milyar üç yüz elli milyon avro eder, az değil ama... ama bu, ulusun faydasına bir şey, öyle değil mi?" Sesini alçalttı. "Üç denizaltı kırk beş milyon avro anlamına geliyor, değil mi?"

"*Jawohl*. Her denizaltı için on beş milyon avro."

"Harika! O halde bizim ve muhalefetin çenesini kapamaya yetecek kadar para olacak."

"Bence *sehr gut*,"[59] diyerek onunla hemfikir oldu Alman. "Baksana, o halde... ıı... bu ülkenin geleceği için şu önemli alımları onayladığında banka transferini nasıl halledelim?"

"Şirketinin Bahamalar'da ve Cayman Adaları'nda hesapları olan bir arkadaşımız var," dedi Portekizli bakan dalgın bir ifadeyle. "Alman denizaltı üreticisi rakamı İsviçre'ye yatırır, sonra Bahamalar'a bir transfer yapılır, oradan da Cayman Adaları'na ve izini kaybettirdikten sonra partime ve muhalefete tarafsız 'bağış' olarak verilecek meblağ Portekiz şirketine gider. Muhalefetle de hemen konuşup problem çıkmamasını sağlayacağım."

Portekizlinin bakışları kendinden emin bir hal almıştı.

"Sonra işi nasıl ayarlayacağımızı arkadaşımla konuşurum ama sen işi oldu bil Günter. Portekiz'in iyiliği için anlaştık!"

Alman ayağa kalkarak muhatabının elini sıktı.

"*Ach*, Augusto, Seninle iş yapmak büyük zevk!"

Ekran kararadı ve Tomás programı durdurdu.

"Aydınlatıcı, sizce de öyle değil mi?"

"Hem de çok," dedi başsavcı elini uzatarak. "Alabilir miyim?"

Agnès, DVD'yi almak üzere elini uzatmış olmasına karşın tarih profesörü hareketsiz kaldı.

59 (Alm.) Çok iyi. (ç. n.)

"Elbette," diye karşılık verdi. "Ama dahası var!"

"Nasıl yani?"

Portekizli gülümsedi.

"Daha yeni başladık profesör," diye açıkladı. "Bu DVD bir sürü ilginç videoyla dolu."

Sonra yeniden bilgisayara doğru döndü.

LXXII

Tomás bir sonraki videoyu ayarlamaya çalışırken Uffizi'deki salon mutlak bir sessizliğe gömülmüştü. Görüntüler ekranda belirdiğinde tarih profesörü "duraklat" işaretine bastıktan sonra ekranda görünen iki adamı işaret etti. Profesörün etrafında toplanmış olan grup ve bilhassa da UCM savcıları, büyük bir dikkatle kaydedilmiş olan diyaloğa bakıyorlardı. "Dinlediklerimizle ilgili yorum yapmadan evvel bir sonraki kaydı da görelim," diye önerdi. "Bu toplantı Portekiz delegasyon ofisinde ama farklı kişilerle gerçekleşmiş. Bir tarafta Portekiz başbakanı var, diğer yandaysa o dönem Avrupa Komisyonu üyesi olan Axel Seth, kendisi burada Fransa hükümetini temsilen konuşuyor. Bu ikili toplantı, Avrupa Birliği Zirvesi başlamadan birkaç saat evvel yapılmış."

"Oynat" işaretine tıkladı ve görüntüler akmaya başladı.

"Ee Axel, zorlu bir zirve olacak, ha?"

"Yoo, *mon cher*[60] Gonçalo! Her zamanki gibi her şey çok güzel. Salonda yerimizi aldığımızda delegeleriniz tarafından düzenlenenleri teyit etmemiz yeterli olacak. Ardından da fotoğrafçıların önünde gülümseyerek el sıkışacağız ve... *Voilà*."

"Doğru," diye karşılık verdi Portekiz hükümetinin yöneticisi, kanepeye oturdu. "Benimle konuşman gereken önemli bir şey olduğunu söylediler."

"Ah, *oui*! Hızlı trenler."

60 (Fr.) Sevgili. (ç. n.)

"Trans-Avrupa meselesi." Yüzünü buruşturdu. "Avrupa boyunca hızlı tren hattı döşemek gerektiğini mi düşünüyorsun?"

"Hızlı trenler ekonomik gelişimimiz için önemli."

"Buna gerçekten inanıyor musun?" diye sordu Portekizli şaşkın bir şekilde. "Amerika'da hızlı tren yok ve benim bildiğim kadarıyla orası gelişmiş bir ülke. İskandinavların dahi hızlı trenleri yok ve bu, gelişmelerine engel olmadı. Neden şimdi hızlı trenlerin böyle bir önceliği oluştu?"

Axel Seth elini kaldırıp belli belirsiz bir hareket yaptı.

"Çok uyanık olduğunuzu anlamıştım zaten, *mon cher* Gonçalo!" dedi. "Gözünüzden hiçbir şey kaçmıyor!" İçini çekti. "Biliyorsunuz, tren hikâyesi ve getirecekleri gelişme, yüklenici firmayı herkese tren satacak bir pozisyona getirmek üzere uydurduğumuz bir yalan. Durum şu: geçen seçimde partimi finanse etmişlerdi ve şimdi onları ödüllendirmemiz gerekiyor..."

"Söylemene gerek yok Axel! Portekiz'de benim partime mali katkıda bulunanlar sürekli peşimde, korkunç bir şey!"

"Aynen öyle." Avrupa Komisyonu üyesi sesini yumuşattı. "Hızlı trenleri bütün Avrupa'ya satacağız. İspanyolları çoktan razı ettik ve ben de Portekiz'deki durumu merak ediyorum."

"Kaça patlıyor bu iş?"

"Benimkilerde çoktan anlaşmaya varıldı. Trenler, hattın döşenmesi ve Tagus üzerindeki üçüncü köprü yaklaşık sekiz milyar avro."

Başbakan gözlerini devirdi.

"Sekiz milyar mı... aklını mı yitirdin?"

"Gelişmenin bedeli bu, *mon cher*."

"Aklından bile geçirme, Axel! Böyle bir şey yapmak için delirmiş olmam gerekir! Hızlı trenlere sekiz milyar harcarsak kamu muhasebesinde buzdağının Titanik'te açtığından daha büyük bir delik açarız. Böyle bir deliliğe harcayacak para yok!"

"Biz seni finanse edeceğiz, Gonçalo."

"Ne kadar?"

"Yüzde yirmi."

Başbakan yüzünü buruşturarak başını sağa sola salladı.

"Bize de yüzde sekseni mi kalacak? Yeterli değil!"

"Şu Portekiz'de bolca bulanan Kamu-Özel Ortaklıklarından birini sok araya ve AB'den gelecek yüzde yirmiye ek olarak, operasyondan oluşacak yüzde kırk *cash-flow* öner. Bu sana Portekiz devletinin sadece yüzde kırk ödeyeceğini ifade etme hakkı da verir. Budalalar bunu yiyecektir, rahat olabilirsin."

"Bu para geri dönmez."

"Elbette dönmez ama kimseye söylemeyeceksin ki, öyle değil mi? Sen sadece istediğin şeylerin yer aldığı, bilhassa da projenin kazançlı olduğundan bahseden bir mali fizibilite çalışması hazırlanması talimatı ver. *Cash-flow* ibaresini ortaya koy, böylece kimse bir şey anlamaz ve her şey hallolur."

"Ama Axel, şayet böyle devam edersek kamu muhasebesinde büyük temerrüt problemi yaşarız!"

Axel Seth derin bir nefes aldı, sesi sabırsızlığını ele veriyordu.

"Beni dinle, Gonçalo, hızlı tren üreticimizin iş yapması gerekiyor," dedi aniden iddialı bir ses tonuyla. "Uzun zamandır uyum fonlarıyla ekonominize destek veriyoruz; vergi mükelleflerimizin parasını partilerinizi destekleyen inşaat firmalarına verdiniz ve şimdi sizden onları geri vermenizi istiyoruz. Nasıl yapacağınıza siz karar verin ama siz de bizim gibi hızlı trenler yapmak zorundasınız. Şimdi de sizin vatandaşınızın vergilerinin benim Fransa'daki parti destekleyicilerime yardım etme zamanı geldi."

"Fakat üretken olmayan bir yatırıma sekiz milyar avro harcamak bizi ipe götürür!"

"Sen bunu dert etme, *mon cher*! Artık hepimiz avrodayız ve bu sizi piyasanın güvensizliğinden uzak tutacak. Ayrıca bir düşünsene: Birkaç yıl sonra, geri ödeme zamanı geldiğinde hükümette mi olacaksın?"

Portekiz başbakanı kravatını düzeltti.

"Haklısın."

"Sıkma canını, *mon cher*! Problemi bizden sonrakiler çözsün! Hem vergi mükellefleri ödemek zorunda kalacaksa bırak ödesinler!"

Gonçalo da Cunha güldü.

"Vergi mükellefleri mi? Onlar da kim? Biz iktidardayken, Axel, elimizdeki para bize aittir! Bu vergi mükellefi lafları ancak budalalar için. Para bizim ve biz onu uygun gördüğümüz şekilde kullanırız!"

"Doğru!" dedi Fransız coşkulu bir sesle. "Para biterse maaşlar kesilir, vergiler yükselir, çalışanlar işten çıkarılır, yapılması gereken yapılır! Önemli olan birlik olmak, öyle değil mi?"

Portekizli başını olumlu anlamda salladı.

"Haklısın, haklısın." Bu fikrin avantajlarını değerlendirdi. "Ayrıca bunlar seçmeni etkileyecek şeyler. Eğer Kamu-Özel Ortaklıkları projeye dâhil olursa hesap ancak birkaç yıla ortaya çıkar. Bu da Portekiz hükümetinin çok az ödeyeceğini ve buna benzer saçmalıklar gevelememe olanak sağlar. Öte yandan trenlerin gelişime yardım edeceğini ve birçok kişiye istihdam sağlayacağını da ekleyebilirim..."

"Her şey iyi olacak! Sen karar ver, budalalar ödesin, bir de sana oy verecekler! O da cabası. Bence mükemmel, *mon cher* Gonçalo! *Parfait.*"[61]

Ekrandaki görüntüler iki adamın vedalaşmasıyla devam etti. Başbakan, Avrupa Komisyonu üyesine kapıya kadar eşlik etti, yalnız kaldığında kanepeye dönüp cep telefonunu çıkardı. Bir numara tuşladı ve karşı tarafın cevap vermesini bekledi.

"Alo? *Commendator*[62] Pereira? Ben Gonçalo da Cunha. Brüksel'deki Avrupa Konseyi'nden evvel size birkaç şey söylemek istedim, beyefendiciğim. Nasılsınız?" Durup karşısındakinin söylediklerini dinledi. "Çok güzel, çok güzel." Yine durdu. "Ah, öyle mi? Beira Baixa'da size yaptırdığım otoyol iyi gidiyor mu? Bakın, devlet hazinesinden iyi bir para alıyorsunuz, gördünüz mü? O otoban doğru düzgün kullanılmayacak, onu size yardım olsun diye yaptırdım!" Yeniden dinledi. "Siz merak etmeyin, ben hallederim onu. Çünkü trafik o kadar önemsiz miktarda olacak ki size para kazandırmayacak, söz-

61 (Fr.) Mükemmel. (ç. n.)

62 (İt.) Komutan; şövalye ve kardeşlik tarikatlarında verilen onur nişanı; ayrıca İtalya'da devlet nişanı. (ç. n.)

leşmeye devletin size bir kazanç sağlaması maddesini ekleyeceğiz. Biliyorsunuz, ben varken firmanız sıkıntı yaşamaz." Karşısındakini dinledi. "Hangi tarım arazisi? Vila Nova de Mexilhões'deki mi? Oradaki lokal yetkilimizle bağlantıya geçin, bayağı iyidir. Belediye binası planlarını değiştirip onu kentsel arazi yapar, siz merak etmeyin. Biraz da para sökülmeniz gerekecek ama bunu zaten biliyorsunuz." Sesini yumuşattı. "Bakın, elimde bolca para getirecek bir proje var, sizi bu yüzden aradım. Söylesenize, sevgili dostum, hızlı trenlerle ilgili ne biliyorsunuz?" Yine durup dinledi. "Aslında ona benzer bir şey. Projeyi birlikte yürütebiliriz... ve ben sizin konsorsiyumda yer almanızı istiyorum. Ateşte bolca et var, dostum. Herkese yetecek kadar para çıkacak." Yine durdu. "Evet, hızlı trenin kazançlı olmadığı ortada, komutan. Tüm o otoyollar da kârlı değil ama bu bizim onları inşa etmemizi engellemedi, öyle değil mi? İnşaatçı arkadaşlarımıza yardım etmek gerekiyordu ve yardım ettik, doğru mu? Burada da aynı şey. Devletin, projede görevlendirilen konsorsiyumun kârını garantilediği şu her zamanki kontratlardan yapılır. Kamu-Özel Ortaklığı olarak görülür, merak etmeyin siz." Karşısındakini dinledi. "Evet, evet, doğru. Ama beni dinleyin, partim için iyi bir fon istiyorum, anlatabiliyor muyum? Bakın, size çok para kazandıracağım!" Tekrar durdu. "Tamam, sonra konuşuruz. Hızlı tren hattının geçeceği rotayı belirlediğimizde ben size haber veririm, böylelikle araziyi iyi bir fiyata alabilir ve istimlaktan da iyi bir miktar kazanabilirsiniz." Tekrar durup yüzünü buruşturarak eliyle alnına vurdu. "Ah, elbette haklısınız! Artık SCUT otobanlarından sonra siz de bu numarayı iyi biliyorsunuz, ben hatırlayamadım..." Sesini yumuşattı. "Bu tren hikâyesinin milyonlarca avr... öhö... kilometre edeceğini unutmayın. O yüzden on iki milyondan... ıı... yani kilometre olarak, aşağısını kabul etmem, anlatabiliyor muyum? Seçimler yaklaşıyor..." Durdu. "Tamam, tamam. Veznedarlar nakdi almak üzere uğrarlar. Mesele şu ki onlara da pastadan pay vermek gerekir, ha? Ama sonuçta iş böyle yürüyor. Şeyin... kilometrelerin izini kaybettirmenin bedeli o da." İç geçirdi. "Daha sonra etraflıca konuşuruz sevgili komutanım.

Telefondayken ihtiyatlı olmak lazım, öyle değil mi? Zaten Avrupa Birliği Konseyi de başlamak üzere ve ben geç kalamam, yoksa o şişman kadın bana yine Almanca nutuk çeker." Güldü. "Şirketteki ekibi tebrik edin. Bilhassa da mali işler sorumlusunu." Yine güldü. "İyi bir çocuk şu Theodore! Çek toplamak konusunda muhteşem, ha?" Yine güldü. "Sevgiler, sevgiler..."

Portekiz başbakanı görüşmeyi bitirdi ve ekran karardı, kayıt sona ermişti. Tomás "duraklat" işaretine bastıktan sonra Ceza Mahkemesi'nin savcılarına döndü.

"Bunlar son derece bilgi verici üç diyalog, sizce de öyle değil mi?"

Agnès Chalnot ve Carlo del Ponte'nin yüzünde duyduklarından ve gördüklerinden dolayı şaşkın bir ifade vardı.

"Çok," diye mırıldandı başsavcı şaşkınlıktan afallamış bir halde. "Hem de çok."

"Bu tür büyük kararların alındığından şüphelenebiliyor insan ama hayal etmek başka bir şey, kendi gözlerinizle görmekse başka," dedi tarih profesörü. "Bu konuşmaların bize gösterdiği birkaç önemli şey var. İlki, demokrasilerimizde politik partilerin finansmanıyla ilgili ciddi problemler olduğu. Bu paraları verenler idealist olmak adına yapmıyorlar bunu, avantaj sağlamak peşindeler. Ve işin ciddiyeti şurada: bunlar gerçekten oluyor. Sistem öyle bir tasarlanmış ki politikacılar seçilmeye kaynak sağlamak karşılığında bu finans sağlayıcıların lehine önemli kararlar alıp uyguluyorlar ve vatandaşlarına önemli zararlar veriyorlar. Sırf bu destekçilere para vermek için gerekli olmayan çalışmalar yapıyoruz. Bu problem Portekiz'de mevcut, Avrupa'nın geri kalanında ve Amerika'da da mevcut, demokrasi olan her yerde var. Örneğin, Amerika'da parlamentonun her bir üyesinin zamanlarının yüzde otuzla yetmişini seçim kampanyalarına fon arayışıyla geçirdikleri tahmin ediliyor. Politikacılar finansörlerin ihtiyaçlarına ülkeninkilerden daha fazla önem veriyorlar ve para elde etmek için denizaltı anlaşması yapılan vakada olduğu gibi rakipleriyle iş birliği yapıyorlar. Şu anki parti finansmanı sistemi

müthiş bir yolsuzluk kaynağı ve ciddi bir reform gerçekleştirilmezse bir şey değişmeyecek."

"Doğru," diyerek onunla hemfikir odu başsavcı. "Watergate'teki 'Deep Throat'un dediği gibi: Parayı takip et. Tüm fenalıkların kaynağını saptamak isteyenin paranın izlerini takip etmesi yeterli."

Tomás konuşmaları izledikleri ekranı işaret etti.

"Bu konuşmaların gösterdiği ikinci şey de Portekiz'de yolsuzluğun büyük bir problem olduğu. Kırsal arazinin kentsel arazi haline getirilmesi bölümüne yoğunlaşalım, benim ülkemde yolsuzluk eğilimi bu şekilde. Bu sahtekârlar çiftçilerden bu arazileri yirmi bin avroya alıyorlar; sonra belediyelere el altından para ödeyerek plan değişikliği yaptırıp bu toprakları kentsel araziye dönüştürüyorlar, böylece arazinin değeri iki yüz bin avroya çıkıyor."

"İyi iş..."

"Öyle. Bu numaraların farklı çeşitleri var, bunlardan birini kayıtlardaki Portekizli başbakan ile yüklenici firma arasında yapılan konuşmada duyduk. Devlet adamı finansörüne henüz resmî olarak açıklanmadan evvel hızlı trenle ilgili güzergâhı açıklıyor; finansör planlanan rotalardaki arazileri önceden satın alıyor ve onları kentsel araziye dönüştürmeleri için kamu idarecilerine rüşvet veriyor. Kentsel arazilerin istimlakı tarım arazilerine göre daha pahalı olduğu için, devlet vergi verenlerin paralarını kullanıp kamulaştırdığında finansörler bir servet kazanıyorlar. Devlet yöneticileri ve finansörleri tarafından oynanan bu oyun, SCUT da dâhil yol yapımlarında yaygın şekilde kullanılıyor. Portekiz'de sırf hızlı bir şekilde inşaata uygun hale getirilen arazilerin kamulaştırılması maliyeti sayesinde yol inşaatı gerçek değerinin iki katına çıkıyor olmalı."

Savcılar şoke olmuş bir halde birbirlerine baktılar.

"Tüm bunlar... inanılmaz."

"Bankalardan para almanın başka bir şekli. İnşaat firması tarım arazisini az paraya satın alıyordu, yerel yönetimlere rüşvet vererek proje için izin almak üzere uygun hale getiriyordu. Sonra bankalardan inşaatın yüzde otuzunu finanse etmelerini istiyorlardı ve

teminat olarak da araziyi teklif ediyorlardı. Kredi uygun olduğu için bankalar parayı veriyordu ve inşaat firmaları işi yapmak yerine parayı tutuyorlardı. İnşaat firmaları ödemeleri gerekeni ödemediğinde banka gidip rehinli araziyi alıyor ve arazinin kırsal alanın orta yerinde, birkaç sebze bahçesinden öte bir şey olmadığını ve beş para etmediğini fark ediyordu."

"Pekâlâ ama bu halkın parasının dâhil edilmediği bir aktivite, yani bizim faaliyet alanımıza girmiyor..."

"Yanılıyorsunuz," diye düzelti Tomás başsavcıyı. "Özel borcun yarısı bir ev alan ve onu ödeyemeyen aileler sayesinde oluştu, öyle değil mi? Portekiz'i boynunda bir ip dolanmış halde bırakan diğer yarısı peki? Onlar da bu sistemlerin yarattığı borçlar. Bankalar, sonuçta hiçbir değeri olmayan arazilerdeki çalışmalar için kredi verdiklerinden iflasın eşiğine geldiler. Ve sıkıntı yaşadıklarında onları kim kurtardı?"

Bu soru bir süre havada asılı kaldıktan sonra Marilù'nun bakışları aklına gelen cevapla aydınlandı.

"Devlet."

"Peki hangi parayla?"

Savcı, bariz olan cevabı düşünerek iç geçirdi.

"Vergi verenlerin paralarıyla, elbette."

Tarih profesörü gülümsedi.

"Bu tür şeylerden dolayı halkın parasının nasıl çarçur edildiğini görüyor musunuz? Hükümetler, bankalara para vermek için maaşları ve emeklilik haklarını kesiyorlar ve vergileri yükseltiyorlar. Ellerinde kalacak, değeri olmayan araziler için milyarlarca avro borç veriyorlar."

"Gerçekten de öyle."

"DVD'de kayıtlı olan bu son konuşmanın bir başka ilginç detayı da, maliye veznedarlarıyla ilgili. Bunlar parti fonlarını toplayan ve yüzde kırk komisyon alan kişiler. Aldıkları para daha sonra oraya buraya saçılıyor, böylece partilerin kasasına sadece yüzde on beşi giriyor."

"*Mon Dieu!*"[63] diyerek tepki verdi başsavcı, bir yandan da başını sağa sola sallıyordu. "Büyük iş!"

"Doğru ama asıl büyük işi yolsuzlar, yani rüşvetçiler yapıyor elbette. Başbakan ile yüklenici firma arasındaki konuşma aslında sembolik. Partilerin yolsuzluk yapan siyasi karar mercilerine verdikleri para sayesinde büyük dolandırıcılar gerçekten büyük işler başarıyorlar. İnşaat yapan Kamu-Özel Ortaklıkları şüpheli işlerin asıl örnekleri, bu işlerde risk özel sektörden vergi mükelleflerine geçiyor ve bu da özel sektörün yılda yüzde on beş kazanç elde etmesini garantiliyor. Ya da tüm bunlara karar veren devlet adamları tamamen aptal, ki ben bundan şüpheliyim ya da bunları gizli faydalar söz konusu olduğu için bunları yapıyorlar. Hiçbir şey kanıtlanamaz elbette ama böyle feci kararlar için ben başka bir açıklama düşünemiyorum. Kamu-Özel Ortaklıkları yasası onaylandığında kamu çalışmaları için Meclis Komitesi'nden altı üyenin bu ortaklıklara dâhil olan inşaat şirketlerinin yöneticileri olduklarını aklımızda tutmamız gerek..."

Agnès Chalnot gülümsedi.

"Bu bir tesadüf olmalı!"

"Ya evet," diye karşılık verdi Tomás. "Bu konuşmaların gösterdiği üçüncü şey ise, Fransa ve Almanya gibi Orta Avrupa ülkelerinin, çevre ülkelerin borç krizinde önemli rolleri olduğu. Kriz başladığında Almanlar, çevre ülkeleri bilinçsizce harcama yapmakla suçladılar ve haklıydılar. Ama söylemedikleri bir şey vardı: kendilerinin, yani Almanların ve Fransızların bu ülkeleri boylarını aşacak borçlar almaya teşvik edenler kendileriydi. Almanya ve Fransa, Avrupa'nın çevre ülkelerini dolaylı olarak kendi işlerini finanse etmek için kullandılar; onlara, bilhassa da Yunanistan ve Portekiz'e baskı uygulayarak ödeyemeyecekleri aşikâr olan projeler getirdiler. Demek istediğim, ahlak dersi veren (bir yandan da doğru olan) onca laf ikiyüzlülükten başka bir şey değildi. Çevre Avrupa ülkelerinin yöneticileri, zarar verici kararlar aldıkları ve bu krize sebebiyet verdikleri için insanlığa karşı işlenen suçun sanık sandalyesinde oturmayı hak ediyorlar ama

63 (Fr.) Aman Tanrım! (ç. n.)

bu, merkez ülkelerin yöneticileri için de geçerli. Portekiz'in, her ne kadar Avrupa'daki en eski devlet olma özelliğini taşısa da, örneğin Almanya ve Fransa'ya oranla daha az çöküş yaşadığını unutmamak gerekir. Bu nedenle iflas, ima edildiği şekilde Portekizli doğasında var olan bir şey değildir."

Ceza Mahkemesi'nin iki savcısı bakıştılar, her ikisi de kendilerini bekleyenin kolay bir görev olmadığını biliyordu. Yunanistan, Portekiz, İspanya ve İtalya'da, önceki hükümetin yerini alan liderleri ve Fransa'daki başkanları ya da Almanya'nın şansölyelerini nasıl sanık sandalyesine oturtacaklardı?

"Bu gerçekten çok ilginç," dedi Agnès Chalnot. "Ama korkarım, bu davanın elimizdekilerle başarılı olma şansı yok."

Bu yorum Portekizli profesörü şaşırtmıştı.

"Yok mu? Neden?"

"Çünkü çevre ülkelerinin bu projeleri finanse ettikleri paranın kökenini bilmiyoruz. Sonuçta Avrupa Birliği fonları, harcamaların sadece bir kısmını kapatıyor, doğru değil mi? Bu durumlardan sadece birini kanıtlayarak mümkün değil..."

Tomás başını eğdi.

"Fransız teknisyenlerin bununla ilgili bir kayıtları olmadığını mı düşünüyorsunuz?" diye sordu muhalif bir edayla. DVD'nin olduğu bilgisayara döndü. "Eğer öyleyse yanılıyorsunuz..."

LXXIII

Uffizi'nin salonundaki ortam, sanki etrafı bir sis perdesi kaplamış gibi kararmıştı. Tomás parmağı klavyede gezindi. Fakat "oynat" işaretine tıklamadan evvel dönüp Ceza Mahkemesi başsavcısına baktı.

"Fransızların kaydettiği bir sonraki video, merkez ülke bankalarının çevre ülkelerdeki israfı finanse etme şekillerine yoğunlaşıyor," dedi. "Şimdi göreceğimiz kayıt Alman bir bankacı ile Amerikalı bir bankacının telefon görüşmesi. Alman, kısa bir süre evvel İspanyol Bayındırlık Bakanı'yla yaptığı bir toplantıdan henüz çıkmış, ofisinde tek başına ve dinlendiğinden habersiz. Kullandığı hat dinlendiği ve kayıt altına alındığı için New York'taki muhatabının konuşmalarını da duyabileceğiz."

Tuşa bastı ve görüntüler akmaya başladı. Masada oturan kravatlı, şişman bir adam, sabit bir telefonun tuşlarına bastı.

"Alo, John? Müncher Eurobank'tan Mathias Glock ben. Nasıl gidiyor?"

"Selam, Mattie! Nasılsın eski dostum?"

"*Wunderbar*.[64] Dinle John, az evvel İspanya Bayındırlık Bakanı'yla bir görüşmeden çıktım, bir başka hızlı tren hattını finanse etmek için benden on milyar avro istiyor. Bana bu meblağı hazır edebilir misin?"

"Faiz oranı nedir Mattie?"

"Her zamanki gibi elbette."

64 (Alm.) Harika. (ç. n.)

"Her zamanki faizler çok düşük Mattie! Sana zaten Portekiz'deki otoyollar için beş milyar, Yunanistan hükümeti müşterilerine destek dağıtmak istediği için yedi milyardan fazla verdik ve sen şimdi İspanya için yedi milyar mı istiyorsun? Bak, İspanya'ya daha yeni kamu inşaatları için otuz milyar, İrlanda'ya da on beş milyar özel inşaatlar için gönderdik! Bu insanlar deli gibi para harcıyorlar! Peki sonra ödüyorlar mı?"

"*Ach*, John, bu nasıl soru! Hepimizin avroda olduğunu bilmiyor musun sanki? Artık hepimiz biriz, *mein freund*![65] Bir İspanyol'a veya bir Portekizliye borç vermek bir Alman'a borç vermekle aynı şey!"

"Emin misin? Bak, bu insanların borçları kabarmaya başladı!"

"Bize gözü kapalı güvenebilirsin John. Düşük faizlerden faydalanıp parayı kullanıyoruz. Avro bölgesindeki bir ülkeye borç para vermek, meblağ ne kadar olursa olsun, tamamen güvenli bir şey! Bir problem olduğu takdirde güçlü ekonomisi olanların daha zayıf olanın borcuna teminat verdiği anlamına geliyor bu."

Amerikalı duraksadı.

"*Yeah*,[66] haklısın," diyebildi sonunda. "*Okay buddy*,[67] o halde dokümanları gönderirsen hallederim. Komisyonlarla büyük nakit kazanacağız, tamam mı?"

"*Jawohl* John. İspanyollara bu taleplerini resmileştirmelerini söyleyeceğim. Portekizlilerden de bir talep gelebilir. Şimdi bir de havaalanı inşa etmek istiyorlar anlaşılan."

"*Wow*, Mattie! Avrupa, şantiye alanına dönmüş! Hep kamu çalışması, hep kamu çalışması! Biz de sürekli deftere yazıyoruz!"

Görüntü karardı ve Tomás "durdur" işaretine gelip üzerine tıkladı.

"Bu konuşma, sistemin nasıl çalıştığını bize göstermesi bakımından ilginç," dedi. "Oldukça düşük faiz oranlarından gelen düşük maliyetli para, Avrupa'daki merkez ülkelerin bankalarına gönderiliyordu. Maastricht Anlaşması, avro bölgesi kuruluşlarının üye bir

65 (Alm.) Dostum. (ç. n.)

66 (İng.) Evet. (ç. n.)

67 (İng.) Tamam dostum. (ç. n.)

ülkenin borçlarını ödemek üzere araya girmesini yasaklayan *no-bailout* maddesini içermesine rağmen Avrupa bankaları, bu maddeye başvurulmasına gerek olmadığına inanıyor ve Yunanistan'a para vermenin Almanya'ya vermek kadar güvenli olduğu inancını besliyordu. Amerikalılar bu fikri sahiplenerek Alman, Fransız, Avusturya, Belçika ve Hollanda bankalarına düşük faizli para gönderiyorlardı. Onlar da paraları çevre ülkeler arasında dağıtıyordu, para bu ülkelerde devredilemez sektörlerdeki kötü yatırımlara harcanıyordu ve refah durumu aşırı derecede şişiriliyordu. Böylelikle avro, merkez Avrupa'dan çevre ülkelere doğru büyük bir para aklama projesi halini alarak kıtanın yarısını kredi verenler ve diğer yarısını da büyük komisyonlar toplayan ve emlak balonuyla şişirilmiş gayrimenkulleri bir garanti olarak kabul eden aracılar gibi hareket eden bankalarıyla bir grup spekülatöre dönüştürdü. Amerika balonu patlayıp gayrimenkul fiyatları düştüğünde iskambil kâğıtlarından yapılmış bu şato çöktü. Parayı çevre ülkelere akıtan ve dolaylı olarak onu kendi işlerini finanse etmek üzere kullanmaya zorlayan merkez ülkeler rüzgârın yön değiştirdiğini anladıklarında ne yaptılar? Çevre ülkeleri sorumsuzca para harcamakla suçlamaya başladılar. Elbette haklıydılar. Ama bu harcamalardan kendilerinin de sorumlu olduğunu, parayı kendi bankalarının çevre ülkenin geri ödeme yapıp yapamayacağına bakmak zahmetine katlanmadan verdiğini söylemekten imtina ettiler. Sonuç olarak her şey tıkandı. Başta Fransa ve Almanya olmak üzere merkez Avrupa bankaları çevre ülkelerin kredi sağlayıcıları haline gelmişti. Çevre ülkeler bu borçların sözleşmesini merkez ülkelerin bankalarıyla yapmıştı, eğer temerrüde düşüp ödeyemezlerse bu bankaların çoğu iflas edecekti."

Agnès Chalnot, Carlo del Ponte'ye endişe dolu bir bakış atarak iç geçirdi.

"Eh, evet oldukça karmaşık bir süreç olacak. Nasıl halledeceğimizi bilemiyorum..."

Tarih profesörü henüz bitirmediğini belli eder gibi elini kaldırdı ve bir kez daha bilgisayara döndü.

"Sakin olun, dahası var," dedi. "Şimdi bir telefon görüşmesine daha tanıklık edeceğiz, bu seferki Brüksel'deki Portekiz başbakanı ile Lizbon'daki bakanlar kuruluyla iletişimini sağlayan bakan arasında. Başbakan Avrupa Komisyonu'nun Portekiz delegasyon ofisinde ve görüntüler, bir başka Avrupa Konseyi'nden birkaç saat evvel kaydedilmiş."

"Oynat" işaretine tıkladı ve ekrandaki görüntü, bir masada oturan ve elinde sabit telefonun ahizesini tutan bir adamı göstererek akmaya başladı.

"António, devlet dairesi çalışanları için cezai ehliyeti belirleyen bir yasa hazırlamak nereden aklına geldi?" diye sordu başbakan sinirli bir tonda. "Delirdin mi sen?"

"Ama, Gonçalo, bu konuda konuşmuştuk..."

"Konuşmuştuk ama bu şekilde değil. Birkaç dakika evvel Paulo bana bazı maddeleri okudu ve... açıkçası, şoke oldum!"

Başbakan önündeki evrakları karıştırdı.

"Şahsi çıkarı için fayda sağlayacak veya birine haksız yere zarar verecek şekilde hareket eden devlet görevlisine sekiz yıl hapis cezası! Kendisi veya üçüncü bir kişi için şahsi kazanç talep eden veya kabul eden devlet görevlisine beş yıl hapis cezası! Şehir planlama kanunları ihlaline üç yıl hapis! Bütçe uygulamalarında geçerli kuralları ihlal edenlere bir yıl hapis!" Portekiz başbakanı baktığı kâğıttan başını kaldırdı. "Aklını mı yitirdin, António? Tüm bunlara ceza verecek olursak hepimiz hapse gireriz! Birine haksız yere zarar vermez veya faydalanmazsak günlerimizi nasıl geçireceğiz? Peki, partilerimiz hesabına finansörlerden kazanç talep etmediğimizde ne halt edeceğiz? Ya da bütçe uygulamalarıyla ilgili kuralları ihlal etmediğimizde? Bu tür bir kanun yürürlüğe konulamaz António! Aklından bile geçirme!"

"Gonçalo, tüm bunları zaten konuşmuştuk!" diye üsteledi ilişkilerden sorumlu bakan. "Ülkeyi ahlaklı hale getirdiğimizi göstermeliyiz, bunu anlıyor musun? Bu şekilde seçmenlerde de iyi bir izlenim bırakırız!"

"Evet ama tüm bu maddeler bana aşırı geliyor António. Yarın bir kriz çıktığını ve ülkenin çöküşe sürüklendiğini ya da ona benzer bir şey olduğunu düşün. O zaman ne olacak? O zaman savcılar bu kanunları baz alarak, mesela bütçe uygulamalarında geçerli yasaları çiğnediğimizi söyleyecekler ve hapse girme tehlikesiyle karşı karşıya kalacağız!" Bakan güldü.

"Bunun olmayacağını gayet iyi biliyorsun Gonçalo. Savcı tamamen bizim kontrolümüzde!"

"Evet ama artık iktidarda olmadığımızda bizden sonra gelenler başkalarını atayabilirler ve o zaman..."

"Bizim arkamızdan iktidara geleceklerin de dikkatli olması gerekir. Bizim gibi onlar da bedelini ödemek zorunda kalacakları imtiyazlar ve haklar edinmiş olacaklar. Hepimiz aynı pastadan pay alıyoruz!"

Başbakan sabırsızlanmaya başlamıştı.

"Öyle," diyerek kabullendi. "Ama bu, problemi düzeltmiyor. Bana önerdiğin bu kanun çok tehlikeli görünüyor. Bu saçmalığa son vermek en iyisi, anlıyor musun? Sorun istemiyorum."

"Endişelenme Gonçalo," diye karşılık verdi diğeri gülerek. "Ben her şeyi düşündüm."

"Ne demek istiyorsun?"

"Kanunun altıncı maddesine bir bak," dedi bakan ve boğazını temizleyerek ilgili maddeyi okumaya hazırlandı.

"Devlet görevlilerinin, görevlerini yerine getirirken işledikleri suçlar için geçerli olan cezalar, iyi niyet ve ahlaki değerlerden, yapısal önemde olan başka değerleri korumak adına feragat edildiği kanıtlandığında, memurun işlevsel sorumluluk düzeyi azaltıldığında ve suçun ya da hatanın varlığı genel şartlar kapsamına girmediğinde yasanın genel olarak dikkate alınan hususlarının ötesinde özel olarak hafifletilebilir."

Bir sessizlik oldu.

"Hiçbir şey anlamadım," diyerek itirafta bulundu başbakan. "Bu ne demek şimdi?"

Karşısındaki kişi güldü.

"Bu yasal bir metin, bilhassa kimsenin anlamayacağı şekilde yazıldı," diye açıkladı. "Mümtaz yardımcımız Manel'in hukuk firmasının yasal boşluklardan faydalanmak adına özel olarak hazırladığı hukuki bir lisanda yazıldı. Pratikte bu madde kimsenin hiçbir sebepten suçlu bulunamayacağı anlamına geliyor."

"Emin misin?"

"Haydi ama Gonçalo! Sence ben hepimizi suçlu çıkaracak bir yasa önerisinde bulunur muyum? Hayır, sen merak etme! Krizin en kötü hali de gelse kimsenin herhangi bir sebepten yargılanmayacağını ya da hüküm giymeyeceğini göreceksin! Her şey kontrol altında. Bizler dokunulmaz olarak kalacağız." Kısa sessizlik sırasında başbakan durumu değerlendirdi.

"İyice düşününce bu yasa Portekiz'deki siyasi hayatı ahlaklı hale getirmek açısından çok önemli," dedi, sesi aniden sakin bir ton almıştı. "Bunu, ülkedeki politik eylemlerin güvenilirliğini artıracak temel bir reform, Portekiz'e olan bağlılığımızı ciddiye aldığımızın ve görevimizin sorumluluğunu üstlendiğimizin bir göstergesi olarak sunacağım. Korkacak bir şeyi olmayan korkmaz! Zaten korkumuz olsa böyle bir yasa getirmezdik!"

Hattın öbür ucunda bir kahkaha sesi yankılandı.

"Bu şekilde konuşan bir başbakanın korkusu da olamaz zaten!"

Görüntü tekrar karardı. Tomás videoyu durdurup tekrar savcılara döndü.

"Az evvel duyduklarımız politikacıların dokunulmazlığının boyutlarını ortaya koyuyor," diyerek yorumladı. "Örneğin, Portekiz gibi bir ülkede neden yolsuzluk olup yolsuzluk yapanın ortada olmadığını göstermesi açısından önemli. Hiçbir politikacı yolsuzluktan dolayı ceza almadı, hepsi lekesiz. Herhangi bir suçlama da sonuçsuz kalıyor çünkü kanun herhangi birini mahkûm etmeyi zorlaştıracak şekilde tasarlanmış. Bir iş insanı, Lizbon belediye başkanı kendisine rüşvet vermeye çalışırken yaptıkları konuşmayı polisin yardımıyla kayıt altına aldırdı ve adamcağız iftira ve yasa dışı telefon dinleme sebebiyle hüküm giydi, rüşvetçiyse hapiste bir dakika bile geçir-

medi. Yolsuzluk kamu parasını yönetenlerin işlediği bir suçtur ve politikacılar kendilerini doğrudan etkileyecek türde bir suçla efektif anlamda mücadele edecek bir yasayı onaylamakla ilgilenmiyorlar. Tek cezalandırılan yolsuzluk ihbarında bulunan insanlar oluyor. Mahkemede büyük bir projenin onayı için bakanın yararına yapılan ödemelerle ilgili bir şeyler duyduğunu söyleyen idari bölge sekreteri ertesi gün işinden kovuldu."

"Yolsuzluk ihbarı yapanlar için herhangi bir koruma yok mu?"

"Yok. Belli ki kanun yapıcılar yolsuzluğa ciddi anlamda bir darbe indirmekle ve onu ihbar edenleri korumakla ilgilenmiyorlar, bu da işin ucunun kendilerine dokunduğu anlamına geliyor. Kendilerine nasıl uyuyorsa ona göre kanun çıkarıyorlar, doğru değil mi? Bu son konuşmada, Manel adındaki kişinin o özel maddeyle yapmaya çalıştığı şeyi anladınız mı? Yolsuzlukla mücadele ediyormuş gibi görünmek de onu örtbas etme yollarından biri. Yöneticiler, büyük hukuk firmalarının karmaşık formüllerle hazırladıkları kanun tasarılarına güveniyorlar."

"O halde iyi hukukçular değiller," diyerek görüş bildirdi Agnès Chalnot. "İyi bir hukukçu yasaları basit ve anlaşılır şekilde ifade eder."

"Anlamıyorsunuz," dedi Tomás. "Onlar kanunları kasten karmaşık hale getiriyorlar!" Fransız'ın yüzü şaşkın bir ifadeye büründü.

"Kasten mi?"

"Elbette. Yasa ne kadar karmaşık ve çelişkili olursa o kadar boşluk olur. Hükümetlerin ve partilerin başvurdukları hukukçular, anlaşılmaz, hukuki bir lisanla yazılmış düzenlemelerle dolu kanun metinleri hazırlıyorlar, hepsi istisnai maddelerle dolu. Buna ek olarak, bu metinler böyle karışık olunca hukuk firmaları kendi oluşturdukları kanunlar üzerinde yorum yapabilme fırsatından da yararlanıyorlar. Bu inanılmaz bir sahtekârlık. Bu yolsuzluğun yarattığı zararları telafi etmek için de maaşları ve emeklilik haklarını kesiyorlar."

Ceza Mahkemesi başsavcısı derin bir iç çekti.

"Öyle," dedi başını sallayarak. "Partilere finans sağlama meselesiyle birlikte bu da aslında ana problemlerden biri."

"Bu iki mesele birbiriyle bağlantılı," dedi Tomás. "Ama en önemli sorun bir sonraki ve sonuncu videoda ortaya konuyor. Bu, başka bir Avrupa Konseyi için yine Brüksel'de olan Portekiz başbakanı ile Lizbon'dan arayan maliye bakanı arasında geçen bir konuşma. Şimdi göreceksiniz."

Tarih profesörü tekrar "oynat" işaretini tıkladı ve bilgisayarın ekranında yeniden Portekiz delegasyonunun odası ve masada oturmuş, elindeki sabit telefona konuşan devlet yöneticisinin görüntüsü belirdi.

"Ee Gonçalo?" diye sordu Lizbon'dan arayan kişi. "Yeni bir zirveye hazır mısın?"

"Off, çok sıkıcı! Yine küçük bir yardım talebim olacak!" Sesinin tonunu değiştirdi. "Söylesene, şu Setúbal'daki Amerikalılardan yatırım desteği koparabildin mi?"

"Bir bilsen!" diye karşılık verdi maliye bakanı. "Portekiz'e yatırım yapmanın kârlı olduğunu anlatmak üzere Seattle'a geldim ama olumsuz yanıt verdiler. Anlaşılan bir araştırma yapmışlar ve nispeten iyi para kazanan bir çalışan için şirket masraflarının üçte ikisinin vergilere gittiğini öğrenmişler. Dünyadaki en büyük vergi yükünün bizde olduğunu fark etmişler ve bana bize gelip paralarını sokağa saçmaya niyetleri olmadığını söylediler. Dahası, kimsenin işten çıkarılmasının mümkün olmadığını, bürokrasinin bir felaket olduğunu ve mahkemelerde bir uzlaşmaya varılmasının on beş yirmi yıl sürdüğünü de duymuşlar. Ve Polonya'ya yatırım yapmaya karar vermişler!"

"Kahretsin! Ne talihsizlik! Güzel bir güneşimiz, lezzetli yemeklerimiz ve dost canlısı insanlarımız olduğunu söylemedin mi?.."

"Yatırımcıların bilmek istedikleri bu değil Gonçalo! Yasaları değiştirmemiz gerekiyor aksi takdirde..."

"Aklından bile geçirme!" diyerek onun sözünü kesti Başbakan, diyeceklerini daha fazla dinlemek istemiyordu. "Seçimleri kaybederiz! Sendikalar üzerimize saldırır!"

"Hepsi lafta! Sendikaların istihdam yaratmalarına izin verecek tedbirlere karşı çıkacaklarını mı düşünüyorsun gerçekten?"

Başbakan güldü.

"Dalga mı geçiyorsun! Bizim sendikalarımız hem istihdam yaratmak hem de aynı kanunları korumak istiyorlar, ikisi birden zor. Globalleşmeyle birlikte büyük şirketlerin başka yerlere yatırım yapabileceklerini ve bizdeki kanunlarla kimsenin Portekiz'de iş kurmaya yanaşmayacağını anlamıyorlar veya anlamazlıktan geliyorlar." İçini çekti. "O yüzden endişe etme. Eğer kötü giderse birileri problemi çözer! Biz kendi işimize bakalım, öyle değil mi?"

Maliye bakanı üstelemedi. Onun yerine boğazını temizleyip sesini alçaltarak konuştu.

"Pekâlâ, ben seni başka bir şey için aradım," dedi uysal bir sesle. "Ciddi bir problemim var ve seninle acilen konuşmam gerekiyor."

"Ne oldu Augusto? Bana o inatçı gazetecilerin hâlâ..."

"Hayır, mesele o değil," diyerek onun sözünü kesti bakan. "Gelir idaresinden bir bilgi aldım... şey, durum karışık."

"Ee? Ne oldu?"

"Gelirlerde ciddi bir düşüş olmuş."

"Ne anlamda?"

"Gelir vergileri, kurumlar vergisi, katma değer vergisi... vergi hasılatları baş döndürücü bir şekilde düşmüş."

"Şaka yapıyorsun!"

"Anlaşılan o ki Amerika'daki kriz, ekonomiyi bizim öngörmediğimiz şekilde etkiliyor. Satışlar düşüşte, şirketler daha az fatura kesiyor ve birçoğu da kapanıyor, böylece işsiz kalan insan sayısı artıyor... ve herkes daha az vergi veriyor. Hasılatta korkutucu bir çöküş var!"

Başbakan sessiz kalarak bir süre düşündü.

"Bu bilgi sızdı mı peki?"

"Hayır, hayır. Sızan bir şey yok. Hepsi iç bilgi."

Başbakan rahat bir nefes aldı.

"Ah, Tanrı'ya şükür!" diye homurdandı. "Bu bilgiyi kendine saklıyorsun, anladın mı? Seçimler yaklaşıyor ve ben bir sıkıntı daha istemiyorum. Muhalefet bunu kullanabilir ve gazeteler..."

"Ama Gonçalo, problemin ne olduğunu anlamıyorsun," diye üsteledi maliye bakanı. "Gelirimiz azaldığı için ya harcamaları kısmamız ya da vergileri artırmamız gerekecek."

"Delirdin mi sen?" diye patladı başbakan, bu öneriden memnun olmamıştı. "Seçimler kapıdayken mi?"

"Müdahale etmezsek hesaptaki açık tavan yapar!"

"Her şey kontrol altında."

"Nasıl kontrol altında? Daha az para gelirse eskisi kadar harcama yapılamaz. Basit bir matematik hesabı bu. Ya gideri keseceğiz ya da geliri artıracağız. Mesele hasılatın feci şekilde düşmesi!"

"Hayır, hayır," diye karşılık verdi başbakan. "Hayatta olmaz!"

"O halde ne yapacağız?"

"Bu deliği kapamak için yine borç isteyeceğiz."

"Kahrolası kamu borçları umurumda değil!" diye sızlandı başbakan sesini yükselterek. "Seçimler yaklaşıyor ve ben halkın gözünü boyamalıyım. Aksine! Maaşları artırıp vergileri düşürmemiz gerekiyor!"

Maliye Bakanı hattın öbür ucundan neredeyse bağırarak karşılık verdi.

"Ne?"

"Benim dediğim gibi yapalım, maaşlara zam yapalım. Bence... ne bileyim, yüzde üç mesela."

"Maaşlara yüzde üç zam mı?"

"Sence çok mu fazla?" Duraksadı. "Yüzde iki virgül dokuz yapalım o zaman." Yeniden duraksadı. "Ama artış yüzde üç olmayacaksa vergilerle küçük bir miktar para vermemiz lazım. Katma değer vergisini bir puan düşürsek?"

"Ama... ama..."

"Seçimler kapıda, sevgili dostum!" diye üsteledi başbakan. "Kaybetmek mi istiyorsun?"

"Gonçalo bu delilik! Böyle bir şey yapacak para yok!"

"Sakin ol. Anladım, nasıl yapacağımızı açıklayacağım. Kamu çalışanlarının maaşlarını yükselteceğiz ve katma değer vergisini düşüreceğiz, tamam mı? Bunun ekonomiye yararı olacağını beyan

edeceğiz, kamunun parasına nasıl ihtimam gösterdiğimizden falan dem vuracağız. Kusursuz bir izlenim bırakacağız. Seçimleri kolayca kazandıktan hemen sonra *tak*! Uluslararası durumun kötüleşmesinden dolayı (ki bu yalan değil) ikramiyeleri ve vergi indirimlerini keseceğiz, maaşları hissedilir şekilde düşürüp katma değer vergisini ve gerekirse gelir vergilerini de tekrar yükselteceğiz. Tereyağından kıl çeker gibi."

Lizbon'daki bakan tasvip etmiyor gibiydi.

"Bu benim hiç hoşuma gitmedi."

"Seçim yapmak zorundasın: seçimi kazanmak mı istiyorsun kaybetmek mi?"

"Mesele o değil. Bu tür tavizler çöküşe sürükler! Ayrıca buna kimse inanmaz!"

"Elbette inanır," diye karşılık verdi başbakan. "De Gaulle bir keresinde, 'Politikacı kendi dediğine inanmadığı için diğerlerinin inandığını gördüğünde şaşırır,' demişti. Ve bu doğru, dostum! Bazen aklına gelebilecek tüm saçmalıkları ciddi bir havayla söylüyorum... ve insanlar hepsini yutuyorlar. Ben kendim bile şaşırıyorum! O yüzden, meraklanma. Bunu uzun zamandır yapıyorum ve işlerin nasıl yürüdüğünü biliyorum!"

"Ama insanların bu tavizlerin seçimle ilgisi olduğunu anlamayacaklarını mı düşünüyorsun?"

"Anlasalar bile bu niye sorun olsun? Seçim zamanındaki maaş artışlarının 'tesadüften ibaret' olduğunu söylesen ne olacak? Maaştaki zamma karşı mı çıkacaklar?" Güldü. "İnan bana, her şey yolunda gidecek!"

Hattın öbür ucunda bir duraksama oldu. "Haklı olabilirsin."

"Elbette haklıyım!" diye karşılık verdi başbakan. "Ama Gelir İdaresi'nden gelen bu bilginin gizli kalması hayati önem taşıyor, anlıyor musun? Tek kelime bile sızmamalı!"

"Tamam, ben bir şey söylemem," diye söz verdi Maliye Bakanı. "Ama söz uçar yazı kalır Gonçalo. Eğer birileri seçimlerden sonra bunu öğrenirse ne yapacağız?"

"Bize bir bilgi gelmediğini, görmediğimizi, haberimizin olmadığını... bu tip şeyler söyleyeceğiz.

"Ama bunlara kim inanır ki?" diye sordu Lizbon'daki hâlâ kuşkulu olan ses tonuyla. "Devlet maliyesinden söz ediyoruz Gonçalo! Böyle önemli bir bilginin bizim önümüze gelmemiş olması nasıl mümkün olabilir? Hasılatın düştüğünden haberimizin olmadığını iddia etmek, Japon imparatorunun ülkesine atom bombası atıldığından habersiz olduğunu söylemesi gibi bir şey. Yani imkânsız! Hiç kimse böyle uydurma bir bahaneyi yutmaz!"

"Yutmayan yutmaz!" diye karşılık verdi başbakan kendinden emin bir edayla. "İnanarak söylersek insanlar inanır. Hiç şüphe yok! Ayrıca kimse inanmasa da bir şey ispatlayamazlar.

Görüntü karardığında Tomás "durdur" işaretini tıkladı ve savcılara döndü.

"Son konuşma gezegeni krize sürükleyen ana problemin ne olduğunu işaret ediyor," diye yorum yaptı. "Politikacıların seçimlere ülke çıkarlarından daha fazla önem vermesi. Bu olayda Portekizli yöneticiler seçim arifesinde, hasılattaki düşüşle ilgili bilgilendirmelerine rağmen, sırf yeniden seçilmek amacıyla maaşları artırıp vergileri düşürmeye karar veriyorlar. Fakat bu, A partisi veya B partisi ya da Y ülkesi veya Z ülkesi meselesi değil. Amerika'daki seçimler yaklaşırken Rusya karşıtı konuşmalarını sertleştiren fakat daha sonra daha esnek olan ve Rus meslektaşına içini dökerken yakalanan Amerikan başkanı değil miydi? Bu bizim demokrasilerimizin genel ve temel problemidir. Tüm sıkıntıların temelinde, belirleyici şekilde katkıları olsa da sağın veya solun ideolojik kusuru değil, seçilmeyi her şeyin üzerinde tutmaları yatıyor. Bu da partilerin finanse edilmesinde yolsuzluğa ve siyasi tercihlerde ekonomik ve mali gücün devreye girmesine neden olarak toplu faydanın değil, şahsi faydanın üstün tutulduğu oyunlara zemin hazırlıyor. Ve bütün bunlar, politikacıların hayalî vaatlerde bulunmalarıyla ve çöküşle biten müsrif harcamalarla dolu politikalar uygulamalarıyla sonuçlanıyor. Kriz geldiğinde dahi suçun başkalarında ve bilhassa spekülatörlerde olduğuna dair seçmenleri

ikna ediyorlar, onlar kimlikleri belli olmadığından ve kendilerini savunamayacaklarından kolay günah keçileri. Politikacılar seçilme peşindeler ve bunun için her şeyi yapıyorlar; her şeyi ama her şeyi yapmaya hazırlar, bu uğurda kendi annelerini bile satabilirler ve öyle ki şahsi emellerine ulaşabilmek için ülke çıkarlarından feragat ediyorlar. Seçimler ve onların faydasına olacak işler her şeyden evvel geliyor. Krizin kökeninde hepimizin imkânlarımızın üzerinde yaşamamız gerçeği olduğu söyleniyor. Bu kısmen doğru ve gelişmekte olan ekonomilerden gelen mamullerle rekabet edemediğimiz de bir gerçek. Fakat krizin yarısı veya belki de yarısından fazlası, utanmaz bir nüfuz ve yolsuzluk faaliyeti sonrasında alınan tedbirlerden ve sıradan vatandaşın hiçbir suçunun olmadığı ama bedelini ödemek zorunda kaldığı eylemlerden kaynaklanıyor." Marilù'yu işaret etti. "Amacınıza ulaşmak istiyorsanız UCM davasının açık bir şekilde ve tereddütsüz bir biçimde yönelmesi gereken asıl nokta bu."

Tomás sustuğunda Niobe Salonu'nda derin bir sessizlik oldu. Sonunda sessizliği Ceza Mahkemesi başsavcısı bozdu.

"Cehennemî bir dava olacak," diye yorum yaptı ve gözlerinde bitkin bir ifade belirdi. "Birçok ülke yöneticisini sanık koltuğuna oturtmamız gerekecek."

"Geçmiştekileri de unutmayın..."

"Ne anlamda?"

"Krizin kabahati sadece son yılların yöneticilerinde değil," diye hatırlattı tarih profesörü. "İşin içinde geçmiştekiler de var. İnsanlığa karşı işlenen bu suçla ilgili birçok eski yöneticinin de yargılanması gerekiyor: Başbakanlar, maliye bakanları, bayındırlık bakanları, bölge yöneticileri, merkez bankası müdürleri, belediye başkanları..."

"Belediye başkanları da mı? Fakat o halde listenin sonu gelmez!"

Tomás çaresiz bir ifadeyle kollarını iki yana açtı. "Evet!" dedi. "Krizle ilgili kişileri yargılamak istiyorsak farklı oranlarda olsa da birçok insanın bu işe dâhil olduğunu bilmeliyiz. Ve Portekiz'de durum böyleyse aynısı İspanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya... hepsi için söylenebilir."

Başsavcı elini havada salladı.

"Ama bu yüzlerce, hatta binlerce sanık demek! O halde daha evvel görülmemiş büyüklükte, mega bir davadan söz ediyoruz!"

Tomás hemen karşılık vermedi. Arkasını dönüp "çıkar" işaretini tıkladı ve DVD bilgisayardan çıktı. Tarih profesörü gümüş rengi diski alıp Uluslararası Ceza Mahkemesi başsavcısına uzattı.

"Bu materyalin sizin elinize ulaşması için insanlar canlarını verdi," diye hatırlattı. "Ne işe yarayacağını bilmek beni memnun eder."

Profesör Agnès Chalnot gözleri büyümüş bir halde ve ne diyeceğini bilemeden ona baktı. Uffizi'de bulunan diğerleri gibi o da bunun en önemli soru olduğunu biliyordu. Fakat davanın karmaşıklığı nedeniyle ona verecek bir cevabı yoktu.

LXXIV

Niobe Salonu'nda ilk tepkiyi veren Axel Seth oldu. DVD'yi izledikten ve Tomás'ın talebini duyduktan sonra, Avrupa Komisyonu Başkanı, yetkililerin şaşkınlığından istifade ederek şeytan cemaatinin etrafını sarmış olan askerlerin arasından sıyrılıp öne çıktı.

"Bırakın da gideyim!" diye emretti Fransız yargıç otoriter bir sesle, kapıyı işaret etti. "*Allez*,[68] beni serbest bırakın! *Zut alors*! Yapacak işlerim var!"

Korkusundan silkinen ve nasıl bir prosedür izlemesi gerektiğini bilemeyen polis şefi, soran gözlerle Marilù'ya baktı, bunun üzerine Marilù da bakışlarını Ceza Mahkemesi Başsavcısı'na çevirdi.

"Ne yapıyoruz?" diye sordu Interpol yöneticisi. "Onu içeri mi atıyoruz?"

Agnès Chalnot duraksadı, sonuçta Avrupa Komisyonu Başkanı'nı ve kendisinin başsavcısı olduğu davanın yargıcını tutuklamak söz konusuydu. Bu kolay bir karar değildi ve durumun değerlendirilmesi gerekiyordu.

"Şey..." diye kekeledi. "Bence en iyisi..."

Kararsız sözleri Axel Seth'in kahkahasıyla bölündü.

"Beni mi tutuklayacaksınız?" diye sordu, küstah bir edayla, ellerini beline koyarak. "Beni tutuklamak istediğinize emin misiniz gerçekten? Benim kim olduğumu ve elimdeki güçlerden haberdar

68 (Fr.) Hadi. (ç. n.)

mısınız acaba? Böyle bir bok yerseniz sizi parça parça edeceğimin farkında mısınız?"

"Kimse adaletten üstün değildir," dedi Profesör Chalnot, muhtemelen istediği kadar kendinden emin çıkmayan bir ses tonuyla. "Eninde sonunda bu sizin için de geçerli... Olanlarda parmağınız var, öyle değil mi?" Bunları söylemek cesaretlenmesine yardımcı olmuştu. "Bu, krize sebebiyet veren siyasi ve ekonomik liderlerin ve finansal anlamda rol alan kişilerin insanlığa karşı işlediği bir suç söz konusu ve biz bu işe başladığımızda büyük balıklarla uğraşmamız gerektiğini zaten biliyorduk." Yargıcı işaret etti. "DVD, sizin de bu krizde kabahatli olduğunuzu gösteriyor. O sebeple bunların hesabını vermeniz gerekecek. Davamıza Ronald Reagan'dan başlayarak farklı Amerikan başkanları dâhil oluyorsa Avrupa Komisyonu Başkanı neden ayrıcalıklı tutulsun ki?"

Axel Seth bir kahkaha daha attı. "Zavallı budala!" diye karşılık verdi yargıç, başını iki yana sallayarak. "Amerikan başkanlarının veya meslektaşınız Carlo del Ponte'nin bugünkü duruşmada saydığı diğer kişilerin sanık koltuğuna oturacaklarını mı sanıyorsunuz? Bu çok naif bir düşünce! Amerika'nın Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin otoritesini tanımadığını bilmiyor musunuz? Amerikalıların geçmiş ya da şimdiki başkanlarının burada yargılanmasına izin vereceklerini mi düşünüyorsunuz? Şaka yapıyor olmalısınız!"

"Elbette Amerikalıların kimseyi bize teslim etmeyeceğini biliyorum," dedi başsavcı sert bir sesle. "Sizin de dediğiniz gibi bu mahkemeyi tanımıyorlar bile. Şüpheli Amerikalılara gelince dava zaten sembolik."

"Doğru dediniz, sembolik!" diye karşılık verdi Avrupa Komisyonu Başkanı söylemek istediği şeyi vurgulamak için parmağını havaya kaldırarak. "Ve sembolik olarak da devam edecek *ma chère*![69] Gerçek kabahatli kimse bu mahkemede yargılanamaz. Bunda ya da bir başkasında da. Hele ki ben! Siz benim görevimden dolayı dokunulmazlığım olduğundan haberdar değil misiniz hanımefendi?

69 (Fr.) Canım. (ç. n.)

Dokunulmazlığımı kaybetmem için Avrupa Parlamentosu'nun bir araya gelip bu yönde oy kullanması gerekir."

"Biz de bu dokunulmazlığın iptalini talep edeceğiz," dedi Agnès Chalnot hemen. "Kabinem pazartesi günü Strasbourg'da sunulmak üzere derhal resmî bir talep hazırlayacak, içeriğinde..."

"Saçmalamayın *madame*!" diyerek onun sözünü kesti Axel Seth yeniden. "Bütün Avrupalı yöneticilerin farklı ölçülerde kusurlu olduklarını göremiyor musunuz? Kimisi çevre ülkelerin borçlarını ödedikleri için, kimisi sahip olmadıkları paraları harcadıkları için, hepsi de sadece seçilme kaygısı güttükleri için. Bunun dışında kalan bir istisna yok, *ma chère*. Benim dokunulmazlığımı hükümsüz kılmak için bütün Avrupalı yöneticilerin kendi dokunulmazlıklarından vazgeçmeleri gerekir, benim bilebildiğim kadarıyla bu hikâyeden kimse zarar almadan çıkmaz." Hararetli bir biçimde başını sağa sola salladı. "Hayır *madame*. Skandal olmaz demiyorum veya birilerinin başının kesilmeyeceğini söylemiyorum ama esaslı bir şey yapılamaz ve Avrupa Parlamentosu benim dokunulmazlığımı geri çekmeyecektir. Milletvekilleri elbette şikâyette bulunabilirler ama parti liderlerinden talimat alacaklar ve benim korunmam için teknik veya hukuki bir sebep talep edilecektir. Hukukun nasıl işlediğini biliyorsunuz, aldatmacalarla dolu, öyle değil mi? Kimse bana ilişmeyecek, bundan kuşkunuz olmasın. Başıma gelebilecek en kötü şey, kapalı bir ortamda telaffuz ettiğim uygunsuz ifadeler nedeniyle Avrupa Komisyonu'ndan istifa etmek zorunda kalmak olacak, daha fazlası değil. Tüm bunlar, bu meyanda beni rahatsız etmiyor çünkü biz politikacılar, zaten bildiğiniz gibi, kendimizi gözetiriz. Özel sektörde cömert ödemeler yapan işler bulabilirim kolaylıkla ve bundan evvelki tüm yöneticilerin yaptığı gibi bu işten yakayı sıyırırım. Dahası, bu talihsiz DVD'nin içeriğinden haberdar olunmasını engellemenin bin türlü yasal dalaveresi var. Hatta bu kayıtta alakalı bir şey olmadığını iddia ederek materyalin imha edilmesi emrini verebilecek bir yüce divan başkanı dahi bulunabileceğini düşünüyorum İnanın bana, bu hikâyeyi etkisiz kılmanın binlerce yolu var."

Yargıcın bu sözleri iki savcıyı iyiden iyiye sarsmıştı.

"Ama o zaman, krizde suçu olanları yargılamayacaksak bütün bu işleri neden yapıyoruz?" diyerek itiraz etti Agnès Chalnot öfkeli bir şekilde. "Bu dava ne için? Benim ve meslektaşlarımızın bunca şeyi bir hiç uğruna yaptığımızı mı düşünüyorsunuz?"

"Öyle olduğunu hâlâ anlamadınız mı?" diye sordu Axel Seth küçümser bir ifadeyle. "*Pauvre*[70] budala! UCM davası insanların dikkatini alakasız meselelerden başka yöne çekmek amacıyla başlatıldı, aslında bir şey yapmadan yapıyor izlenimi vermek için organize edildi. Bir politikacı sakıncalı bir olayı bastırmak istediğinde ne yapar? Bir soruşturma yapılması talimatı verir." Tomás ve Raquel'i işaret etti. "Her şeyi bozan bu işgüzarlar, Filipe Madureira alçağı ve Avrupa Komisyonu merkezinde bizim konuşmalarımızı dinleyip kaydetmek gibi aptalca bir harekette bulunan budalalar oldu. Bu faydasız tipler olmasa plan gayet başarılı olacaktı. 2008 kriziyle ilgili Amerikalı liderler aleyhine suçlamalar yapılacaktı, mali piyasaların deregülasyonuyla alakalı gerçekleri söyleyecektik, Atlantik'in iki yakası arasında sözlü bir çatışma olacaktı ve sonuçta her şey eskiden olduğu gibi devam edecekti."

Salona sessizlik çöktü, Avrupa Komisyonu Başkanı kendinden oldukça emin görünürken polis memurları ve savcılar, ne yapacaklarını bilemeden iyiden iyiye kaybolmuş bir görüntü sergiliyorlardı.

"Olaylar aynen bu şekilde ilerleyecek," dedi Tomás, yargıcın uzun tiradına müdahil olarak ve uysal bir tebessüm eşliğinde. "Eskiden olduğu gibi."

Axel Seth tarih profesörüne doğru dönüp memnun bir ifadeyle ona baktı.

"Bunu siz istediniz *mon cher*[71] Profesör Noronha," dedi çarpık bir gülümsemeyle. "Huylu huyundan vazgeçmez, diyorsunuzdur, değil mi?" Başını yukarı aşağı salladı. "Ve haklısınız da, biliyor

70 (Fr.) Zavallı. (ç. n.)

71 (Fr.) Sevgili. (ç. n.)

musunuz? Bizim oralarda da şöyle derler: *Plus ça change, plus c'est la même chôse*!"[72]

Dönüp otoriter bir tavırla askerlerin arasında ilerledi.

Interpol ajanlarının ve Ceza Mahkemesi savcılarının donakalmış hallerini ve bir karşılık veremediklerini gören İtalyan polisi, geçmesi için yolu açtı, hatta içlerinden biri kapıyı itip başını eğerek Avrupa Komisyonu Başkanı'nın çıkmasına izin verdi.

Axel Seth, dokunulmazlığının getirdiği mağrur bir ifade ve soğuk bakışlarla, dik bir şekilde ilerleyerek Uffizi'nin loş koridora daldı, ayak sesleri koridorun mermer zemininde yankılanırken yavaşça gecenin karanlığına karıştı.

72 (Fr.) Bir şey ne kadar değişirse o kadar aynı kalır. (ç. n.)

LXXV

Son iki gecesinden birini bir kamyonda, diğerini bir trende oturur halde uyumak zorunda kalarak geçirmiş olan Tomás, katedralin yakınlarında, dar bir sokaktaki üçüncü sınıf bir otelde olmasına rağmen temiz ve düzenli bir oda konforuna sahip olduğu için memnundu ve kendini Floransa'nın en lüks otelinde kalıyormuş gibi hissediyordu. Ritz bile bundan daha iyi olamazdı.

İki gün önce, Coimbra'ya annesini görmeye gittiği günden beri yıkanmamıştı. Duş aldıktan sonra yatağa uzandığı anda göz kapaklarının ağırlaştığını hissetti; derin bir uykuya dalmak üzere olduğunu biliyordu. Fakat uyumadan evvel yapması gereken bir şey daha vardı. Bakışlarını komodinin üzerinde duran saate çevirdi.

Saat gece iki buçuğu gösteriyordu.

Bir telefon görüşmesi yapmak için uygun bir zaman sayılmazdı. Ne var ki durum acildi ve hallolana kadar da ona rahat vermeyecekti. Son kırk sekiz saat içindeki kargaşada bu konuyu düşünmeye fazla fırsat bulamamıştı ama artık peşinden kovalayan birileri olmadığına göre bu meseleyle ilgilenmesi gerekiyordu.

Telefonu eline alıp çift sıfırın ardından Portekiz'in uluslararası telefon kodu üç beş birle başlayarak telefon numarasını tuşladı.

Telefon üç kez çaldıktan sonra açıldı. "Villa Serena, buyurun."

Gece nöbetçisi olduğu belli olan uykulu bir kadın sesi telefona cevap verdi.

"İyi geceler hanımefendi," dedi profesör, en tatlı sesiyle. "Bu kadar geç bir saatte aradığım için kusura bakmayın. Ben bakımevinde kalan Bayan Graça Noronha'nın oğluyum. Bana annemin iyi olup olmadığını söyleyebilir misiniz?"

Hattın öbür ucunda esnemeye benzer bir ses işitti.

"Evet, tabii," diye karşılık verdi kadın, rahatsız olduğu belliydi. "Neden?"

"Bir şekilde... şey, ödemede bir problem çıkmıştı ve bana en geç bu gece, sabaha kadar durumu düzeltmem söylenmişti... ödeme yapılmazsa annemin yarın sabah sekizde bakımevinden çıkarılacağını söylediler. Durumun ne aşamada olduğunu bana söyleyebilir misiniz?"

"Ben servis görevlisiyim, bu konularda bir bilgim yok. Yönetimle ilgili mevzular için yarın sabah aramanız gerek."

"Evet ama yarın sabah onun için çok geç olabilir... yani annem tesisten çıkarılacak, anlatabiliyor muyum? Böyle bir şey olmadan meseleyi halletmek istiyorum tahmin edersiniz ki."

"Dediğim gibi ben hizmetliyim," dedi kadın, sesinde sabırsızlık belirtileri vardı. "Yönetimle ilgili mevzular için sabah arayın lütfen."

Kadının cevapları otomatik bir hal almaya başlamıştı. Tomás problemi onunla çözmeyeceğinin farkındaydı.

"Sizde müdürün telefonu olabilir mi acaba?"

"Doktor hanım burada değil."

"Elbette. Ama sizde numarası var mı?" Kadın duraksadı.

"Doktor hanımı bu saatte arayamazsınız," dedi nihayet, kupkuru bir sesle. "Yarın sabah arama nezaketini gösterin lütfen."

Onu ikna etmek kolay olmayacaktı.

"Çok haklısınız," diye karşılık verdi Tomás uysal bir sesle. "Az evvel açıkladığım gibi, annemin yarın sabah çıkarılmasını engellemeye çalışıyorum. Doktor Maria Flor'la acilen görüşmek istememin nedeni bu..."

"Yarın arayın."

Tarih profesörü, bu inatçı kadını yola getirecek bir fikir bulmasını sağlayacakmış gibi parmaklarıyla saç derisine masaj yaptı.

"Bakın, hiçbir yolu..."

"Dediğim gibi, sabah arayın!"

Kadının ses tonu gitgide daha sert bir hal alıyordu, sesini yükseltmeden sanki sabrının sonuna geldiğini belli etmeye çalışıyor gibiydi.

Tomás iç geçirdi.

"Pekâlâ öyleyse. Çok teşekkürler."

Telefonu kapayıp dalgın bir şekilde pencereye doğru baktı. Çatıların ilerisinde katedralin aydınlatılmış kubbesini görebiliyordu ama o an aklındaki son şey Floransa'nın mimari şaheserleriydi. İçinde bulunduğu zor durumdan artık kurtulduğuna göre bakımevinden çıkarılmak üzere olan annesinin durumunu düşünmek zorundaydı ama zaman ve mesafe buna engel oluyordu.

Dahası bankadaki hesabına erişip erişemeyeceğini öğrenmenin de bir yolu yoktu. Yetkililerin henüz bu problemle ilgilenebilecek zamanlarının olmadığından neredeyse emindi. Problemi çözmek için Lizbon'da gerekli başvuruları yapmak ve bürokratik süreçle uğraşmak zorunda kalacağından korkuyordu. Böyle bir aşamadayken Maria Flor'a ne diyecekti? Müdire, bakımevi sahiplerinin hiçbir gerekçeyi kabul etmediklerini zaten açıkça belirtmişti.

Durum böyle olunca tek çare, gidip annesini alarak banka hesapları çözülene kadar onunla kendisinin ilgilenmesiydi. Ama şu anda Floransa'daydı ve sabah ilk uçağa binse dahi Lizbon'a ancak öğleden sonra varabilirdi, ayrıca bağlantılı bir uçak bulması gerekiyordu, bu da Coimbra'ya iki saat sonra varmak demekti. O arada kim bilir annesinin başına neler gelirdi. Bu meseleyi nasıl çözecekti?

O sırada kapının tıklatılmasıyla birlikte düşüncelerinden sıyrıldı. Böyle tuhaf bir saatte gelenin kim olduğunu merak ederek havluya sarınıp kapıyı açtı ve koridora doğru başını uzattı.

"Girebilir miyim?"

Gelen Raquel'di.

"Ne oldu?"

Üzerinde beyaz bir bornoz olan güzel İspanyol, arkasında tuttuğu ellerini iki yana açarak elindeki köpüklü şarap şişesini ve iki kadehi gösterdi.

"Kadeh kaldırmak için getirdim bunu," dedi etkileyici bir tebessüm eşliğinde. "Kâbusumuz sona erdi ve bu da minik bir *fiesta*[73] düzenlemek için iyi bir sebep gibi geldi bana, sen ne dersin?"

Tomás kapıyı ardına kadar açarak içeri girmesini işaret etti.

"Peki o halde."

Interpol ajanı içeri girip kadehleri doldurdu.

"*Qué pasa*?[74] Endişeli görünüyorsun!" "Annem yüzünden. Onun için kaygılanıyorum."

"Annen mi?" diye sordu İspanyol kadın hayretle. "Ne olmuş ona?"

Tarih profesörü başını iki yana salladı, annesinin durumunu anlatmak, o anda ona son derece karmaşık bir işmiş gibi geliyordu, ayrıca Raquel kendisine yardımcı olamayacağı için gereksizdi de.

"Bir şey olmadı," dedi. "Neyse boş ver." Genç kadının doldurduğu kadehlere bakıp endişelerini unutmaya çalıştı, zaten şu anda bu işi çözemezdi, olumlu düşünmek için çaba gösterdi. "Şampanya, ha?"

Misafiri kadehlerden birini ona uzatıp diğer elindekini havaya kaldırdı. "*Salud*."

"Sağlığına!"

Tomás susamıştı, gözlerini kapayıp kadehi başına dikti. Gözlerini yeniden açtığında kadehi neredeyse elinden düşürecekti.

Raquel bornozunu üzerinden çıkarmış, kavisli ve düzgün vücudu, inip kalkan enfes memeleri, parlak zümrüt yeşili gözleriyle çırılçıplak karşısında duruyordu.

"Her seçkin partide bir ziyafet de vardır," diye fısıldadı, yatağa girip örtünün altına doğru kayarak kollarını davetkâr bir biçimde iki yana açtı. "Şeytanların gecesinde yapman gereken şeyi yap bana *cariño*..."

---

73 (İsp.) Kutlama. (ç. n.)

74 (İsp.) Ne oldu? (ç. n.)

"Şampanya fena değildi," diye mırıldandı Portekizli, genç kadının muntazam vücudunu düşünerek, "Fakat ana yemek muhteşem görünüyor!"

İspanyol çevik bir hareketle ve yaramaz bir şekilde kıkırdayarak profesörün beline sardığı havluyu çekip onu çıplak bıraktı. "*Hola!*" diye bağırdı gördüklerinden büyümüş gözlerle. "Benimki de hiç fena değil doğrusu!"

Tomás aç bir hayvan gibi yatağa atlayıp göğüsleri şehvetle inip kalkan, gözleri arzuyla kısılmış, göbeği terden sırılsıklam olmuş genç kadını kucaklayarak ılık ve yumuşak etini, yuvarlak memelerinin ve yuvarlak kıçının kadifemsi tenini hissetti ve iniltilerin içinde kayboldu. Vücutları senkronize bir düetle kıvrılıp bükülürken oburca aralanmış nemli dudakları ve sabırsız bir düello tutturmuş kıvrılan dilleri birleşti. Kontrolsüz, soluk soluğa iniltilerinden oluşan bir senfoninin içinde, anın tadını çıkarmak için önce yavaş, sonra bedenler daha fazlasını istediğinde hız kazanan bir lokomotif gibi ritmik bir dans tutturdular; ete saplanan bıçak, ipek yastıktaki taş, ateşe eriyen buz misali...

"Hayır!" dedi profesör ansızın. "Hayır!"

Genç kadının içinden çıkıp yatakta yanına doğru yuvarlanarak sırtüstü yattı.

Raquel bu ani kesintiyle şaşkınlığa uğrayarak gözlerini açtı, neler olduğunu anlayamamıştı.

"*Qué pasa*?" diye sordu dehşet içinde. "Ne oluyor sana? Neden durdun?"

Portekizli gözlerini açmadan başını iki yana salladı.

"Hayır."

İspanyol kadın dirseğini yatağa dayayarak doğrulup ne olduğunu anlamak için ona baktı.

"Hayır ne?"

Tomás derin bir nefes alıp yeniden başını salladı.

"Üzgünüm ama yapamam," Duraksadı. "Yapamam, yapamam."

"Neden ama? Ne oldu?"

Portekizli elini kaldırıp odanın kapısını işaret etti.

"Sorun sende değil, seninle ilgisi yok ama... benim yalnız kalmam gerekiyor."

İspanyol ne düşüneceğini bilmeden yutkundu.

"Gitmemi mi istiyorsun?"

"Evet lütfen," diye karşılık verdi Portekizli, açıklamaya istekli görünmüyordu. "Üzgünüm ama devam edemem. Yalnız kalmam gerekiyor."

Raquel yataktan inip sert hareketlerle bornozunu giydi içinde büyüyen öfkeyle birlikte kan beynine sıçramış gibiydi.

"*Cabrón de mierda*," diye homurdandı dişlerinin arasından. "*Hijo de puta, coño de maricón*!"[75]

Bunları söyledikten sonra arkasına bile bakmadan, bir şimşek gibi odadan fırlayarak çıkıp kapıyı arkasından çarparak kapadı.

Nihayet yalnız kalan Tomás, yatakta dönüp örtüyü başına çekti, yaptıklarına kendisi de bir anlam veremiyordu. Tek bildiği böylesine aniden reddettiği kadını öperken, okşarken ve içine girerken gözlerinin önünde beliren görüntünün devam etmesine engel olduğuydu, görüntü öylesine güçlüydü ki onu durmaya zorlamıştı.

Hayalindeki görüntü Maria Flor'a aitti.

75 (İsp.) Pislik herif, orospu çocuğu, ibne herif. (ç. N.)

Son

Çamların üzerindeki gökyüzü kararmaya başlamıştı ve güneşin batışı mor bir renk alırken küçük meydana hâkim olan sessizlik bir arabanın fren gıcırtısıyla bölündü. Mavi Volkswagen çam ormanının ortasında konumlanmış binanın önünde gürültülü bir şekilde durduğunda Lizbon'dan Coimbra'ya dek son hız gelen arabanın motorundan gürültülü sesler çıkıyordu. Sessizlik, ancak motor sustuğunda devam etti. Arabanın kapısı açıldı ve sürücü telaşla içinden fırlayıp koşarak girişin yan tarafında duran zile bastı.

İçeriden gelen adım sesleri yaklaştı ve üzerinde beyaz bir önlük ve başında kepiyle bir kadın Villa Serena'nın kapısını açıp dışarı baktı.

"Annem nerede?"

Tomás soruyu bir nefeste, endişeli ve sabırsız bir şekilde sormuştu, hatta selam verme gereği bile duymamıştı.

"Günaydın Profesör Noronha," diye karşılık verdi hemşire gülümseyerek. "Bayan Graça'yı görmeye mi geldiniz?"

"Onu nereye gönderdiniz?"

Kadın, profesörün geçmesi için bir adım atıp kenara çekildi.

"Buyurun," dedi. "Hanımefendi yukarıda, odasında. Lütfen oturun."

Tomás, girizgâh kısmına gerek duymadan içeri dalıp son hızla merdivenleri tırmanmaya başladı, basamakları üçer üçer çıkıp ancak annesinin odasının kapısına geldiğinde yavaşladı. Âdeta bir cevap alamayacağı korkusuyla kapıyı hafifçe tıklattı ve içeriden gelen tanıdık sesi duyduğunda rahat bir nefes aldı.

"Kim o?"

"Benim, anne, gelebilir miyim?"

"Tomás? Gel, oğlum, gel."

Profesör kapıyı açtığında annesini koltukta oturmuş, sahte tebessümlerle gülümseyen insanlarla dolu dedikodu dergilerinden birini karıştırırken buldu.

"İyi misin anne?"

"Elbette iyiyim Tomás," diye karşılık verdi kadın, oğlunun kaygılı ifadesine şaşırarak. "Neden olmayayım?"

Tomás afallamıştı.

"Onlar... yani sen... buradan çıkmak zorunda kalmadın mı?"

"Buradan çıkmak mı? Nereye?"

İyi bir soruydu bu. Tomás içeri girip kapıyı kapadıktan sonra annesini öptü. Ardından koltuğun yanındaki yatağa oturdu ve annesinin elini tuttu.

"Boş ver, dert etme," dedi nihayet. "Her şey yolunda, değil mi?"

Bayan Graça rahat bir tavırla omuzlarını silkti.

"Elbette yolunda." Dergideki bir fotoğrafı işaret etti. "Bu fingirdek kızı televizyonda gördün mü? Hayatının aşkıyla tanıştığını söylüyor ve onunla... neyse işte, kumsalda bir şeyler yapmışlar. Tanrım, insanlarda akıl kalmadı! Artık gazetelere özel hayatlarını anlatıyorlar! Nasıl bir dünyada yaşıyoruz! Ama gördün mü, bak!"

Tomás annesiyle vedalaştıktan sonra giriş katına inip müdirenin odasının kapısını çaldı. Bir ses içeri gelmesini söylediğinde kapıyı açıp başını içeri uzattı.

"Günaydın," diye selamladı kadını gülümseyerek. "Bir dakikanız var mı?"

Onu gören Maria Flor çikolata rengi gözlerini açıp ayağa fırladı.

"Profesör Noronha!" dedi şaşkın bir sesle. "Geldiniz mi?"

Tomás içeri girip kadını yumuşak ve ılık yanaklarından öperek selamladı. Ardından bakımevi müdiresinin çalışma masasının karşısındaki yere oturup çek defterini çıkardı. "Neyse ki yanlış an-

laşılmayı çözdüm ve polis de yanlış bilgilendirildiğini kabul etti," diye açıkladı. "Annemin durumunu halletmeye geldim."

Profesörün elindeki çek defterini gören kadın kızardı.

"Ah, o kadar acelesi yoktu!"

"Nasıl olur?" Profesör şaşırmıştı. "Ücretin geri kalanını ödemek için son gün bugün değil miydi? Ödenmezse bakımevi sahiplerinin annemi sokağa atacağını söylemiştiniz. Böyle olmasını istemezdim ama elimde olmadan düştüğüm o durumdan kurtulur kurtulmaz ilk işim ödeme yapmak için buraya gelmek oldu!"

"Evet ama dünkü durumdu o. Artık her şey kontrol altında.

"Ah öyle mi? Bakımevi sahipleri ödeme yapmam içi bana daha fazla zaman tanımaya razı mı oldular?"

Maria Flor ne diyeceğini bilmeyerek duraksadı.

"Tam öyle sayılmaz," diyebildi nihayet. "Ama annenizin sorunu halloldu, önemli olan bu."

Tomás'ın yüzünde afallamış bir ifade belirdi. "Halloldu mu? Ama nasıl?"

Bakımevinin müdiresi konunun üzerinde durmaya gerek olmadığını belirtmek ister gibi elini havada hafifçe salladı.

"Önemi yok," dedi, açıklama yapmak istemiyormuş gibi bir edayla. "Annenizi ziyaret ettiniz mi?" diye sordu konuyu değiştirerek. "Onu nasıl buldunuz?"

Ziyaretçinin gözleri parladı.

"Ah, çok daha iyi! Her şeyden evvel beni tanıdı ve bu kayda değer bir şey, öyle değil mi? Dahası normal bir şekilde sohbet etti. Bambaşka biri gibi!"

"Doğru. Bir süredir tedavisinde birtakım ayarlamalar yaptık," dedi Maria Flor gülümseyerek. "Diğer yandan güne göre değiştiği de bir gerçek ve bugün iyi günlerden biri. Bu sabah sporunu baştan sona yaptı! Öğleden sonrayı da okuyarak geçirdi."

"Evet. Annem dedikodu dergilerini sever. Ona uygun bir tane bulmuşsunuz."

Eski birer dost gibi birlikte gülüştüler.

"Dedikoduyu seviyor, şüphesiz!"

Tomás bu yumuşak ortamı biraz daha uzatmak isterdi ama hâlâ çözülmemiş bir mesele vardı.

"Doktor hanım, az evvel demiştiniz ki ..."

"Bana 'hanım' demenize gerek yok," diyerek araya girdi müdire, az da olsa rahatsız olmuş bir tavırla. "Bana kendimi yaşlı hissettiriyor. Sizin içinde uygunsa Maria Flor deyin."

"Maria Flor mu?" diye karşılık verdi, bu ismin onun için yeni tınısını hissederek. "Peki ama siz de bana Tomás derseniz. Zaten daha önce de böyle kararlaştırmıştık, değil mi?"

"Haklısınız, Profesör... ıı, Tomás. Sadece alışmak lazım."

Profesör konuya devam etmek üzere boğazını temizledi.

"Az evvel bana... bana annemin durumunun hallolduğunu söylediğinizde ne demek istediniz?"

Bakımevi müdiresi yine konuyu geçiştirmek için önceki belirsiz el hareketini tekrarladı.

"Ah, endişelenmeyin, çok önemli değil," diye karşılık verdi. "Annenizin ne kadar bakımlı olduğunu fark ettiniz mi? Hatta, geçen gün onu kasabada küçük bir geziye çıkardım ve o bir mağazanın önünde durup vitrindeki elbiseyi dikkatle inceledi."

Tomás dikkatle ona bakıp kapris yapan yaramaz bir çocuk gibi kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Bakın, konuyu değiştirmeye çalıştığınızın farkındayım," dedi. "Ama siz bana annemin durumunun nasıl hallolduğunu açıklayana kadar buradan ayrılmayacağım. Gizemli bir şeyler seziyorum ve bunu açıklığa kavuşturmak istiyorum."

"Tanrım, ne kadar da inatçısınız!" diye çıkıştı kadın kaşlarını çatarak. "Hep böyle misinizdir?"

"Daima," diyerek tasdikledi profesör. "Şimdi anlatın bakalım, annemin durumu nasıl halloldu?"

"Fakat bunun önemi yok ki Tomás," diyerek tekrar konuyu değiştirmeye çalıştı müdire. "Bakın, ben sizin yerinizde olsam onu

kasabada bir yürüyüşe götürürdüm. Anneniz vitrinde gördüğü o elbiseyi..."

"Konuyu değiştirmekten vazgeçin, aksi takdirde buradan çıkmam," dedi Tomás, onun sözünü keserek. "Ben bu bakımevinde kalan birinin oğluyum ve kendisi benim sorumluluğumda ve bana kalırsa ödemeleriyle ilgili durumu hakkında bilgi almaya hakkım var." Başını eğdi. "Yoksa yok mu?"

Müdire hanım yutkundu.

"Evet, elbette var."

Profesör, vazgeçmeyeceğini belli etmek ister gibi kolları hâlâ göğsünde bağlı, tek kaşı havada ona bakıyordu.

"Ee?" diye üsteledi. "Çıkarın bakalım ağzınızdaki baklayı."

"Annenizin durumu halloldu," dedi utangaç bir şekilde, neredeyse fısıldar gibi. "Bu ay herhangi bir şey için endişe etmenize gerek yok."

"Durumun bu ay için hallolduğunu anladım," diye karşılık verdi profesör. "Ama nasıl?"

Maria Flor yeniden yutkundu.

"Eksik meblağ ödendi."

Tomás hayretle irkildi.

"Ödendi mi?" dedi hayretle. "Ama kim ödedi?"

Bakımevinin müdiresi sandalyesinde iyice büzülmüş gibi görünüyordu, çikolata rengi gözlerini yere indirmiş, profesörün gözlerinin içine bakmıyordu.

"Ben ödedim."

Çalışma odasında rahatsız edici bir sessizlik oldu.

"Siz mi ödediniz?" diye sordu Tomás, konuşmaya devam edebilmek için şaşkınlığının bir nebze geçmesini bekledi. "Annemin emeklilik maaşından kalan meblağı siz mi ödediniz? Kendi cebinizden?"

Boğazı kurumuş olan Maria Flor başını sallamakla yetindi.

"Ama neden?" diye sordu profesör. "Bunu neden yaptınız?"

Bakımevi müdiresi nihayet başını kaldırıp onun gözlerinin içine baktı.

"Çünkü onu sokağa atmalarına izin veremezdim!" diye karşılık verdi aniden kararlı bir sesle, gözlerinde Tomás'ın daha evvel sezdiği ama ilk kez gördüğü tutkulu bir ifade vardı. "Çünkü ben hastalarımızın buradaki bakımından mesulüm, cepleri doldurmaktan değil! Çünkü dünya kötüye gidiyor olsa da en azından ben kendi yükümlülük ve önceliklerimi biliyorum! Ve son olarak hâlâ utanç duygusu hissedebiliyor ve hayatta bir tomar para için ruhunu satmaktan daha başka şeyler olduğunu biliyorum!"

Maria Flor, kim olduğunu ve ne yaptığını bilen birinin gücüyle ve coşkusuyla konuşmuştu ve o zaman Tomás onu kucaklayıp öpmek ve bir gece önce Raquel'e yapamadıklarını ona yapmak için dayanılmaz bir istek duydu. Ancak kendini tuttu. O ana dek Maria Flor'la arasındaki sadece profesyonel bir ilişkiydi, o, bakımevinin müdiresiydi ve Tomás da oradaki bir hastanın oğluydu. Fakat artık aralarındaki görünmez çizginin aşıldığı ve geriye dönüş olmadığı aşikârdı.

Maria Flor konuşmasını bitirdiğinde Tomás, yaptıkları için annesi ve kendisi adına ona teşekkür etti. Müdirenin ödediği meblağı kendisine ödemeyi de düşündü ama bunu teklif etmeye çekindi. Bu, kadının yaptığı büyüklüğü küçümsemek olurdu, o nedenle vazgeçti. Daha fazla söyleyecek bir şey bulamayana kadar ona defalarca teşekkür etti ama sonra bu minnettarlık sözleriyle doktoru utandırdığını ve onun tüm bunları takdir görmek için değil, duygularını dinleyerek yaptığını ve doğal bir tepkiyle hareket ettiğini anladı.

Birbirlerine söyleyecek kelimeleri tükenmiş gibiydi, aştıkları görünmez çizgi, yerini fiziki bir bariyere ve rahatsız edici bir sessizliğe bırakmıştı. Ne yapacağını ve söyleyeceğini bilemeyen ve rahatsız edici sessizlikten utanıp sıkılan Tomás, ayağa kalkarak geç olduğuna ve gitmesi gerektiğine dair bir şeyler geveledi.

Bakımevi müdiresi de Tomás'ın heyecandan pek de bir şey anlayamadığı yuvarlak birkaç şey mırıldandı. Ancak binanın kapısına geldiklerinde Tomás durup kadının kahverengi gözlerine samimi bir ifadeyle baktı. O anda hissettiği karmaşık duyguları ifade etmenin

bir yolunu aradı ama yapamadı. Elini kaldırarak veda ettikten sonra kafası karışmış bir halde arabasına doğru yöneldi. Utangaçlığı cesarete, çekingenliği cürete dönüşür ve duyguları mantığını ele geçirirken kendine gelmesi, bu kadına ve yaptığı harekete saygı göstermesi ve saçmalamayı bir kenara bırakması gerektiğini idrak etti.

Yarı yola geldiğinde durdu, arzuları beynine, kalbi kurallara başkaldırıyor, bedeni onu yapmaya zorladığı şeye karşı duruyordu. Neden içgüdülerini dinlemiyordu ki? Neden çılgınlığın tatlı cazibesine kendini bırakmıyordu? Ona cesaret verici kelimeler fısıldayan sese neden kulak vermiyordu? Kadına doğru dönüp cesaretini toplayarak yeniden gözlerinin içine baktı. Maria Flor, parlak gözleri, kızarmış yanaklarıyla kapı eşiğinde duruyordu, saçları kuzeyin serin rüzgârında uçuşuyordu, sanki çökmekte olan gece onu sarılıp sarmalamak istiyordu, en az Tomás'ın istediği kadar.

"Peki, benimle bir akşam yemeğine ne dersiniz?"

"KÖTÜLÜĞÜN ZAFERİ İÇİN GEREKEN TEK ŞEY İYİ KİŞİLERİN HİÇBİR ŞEY YAPMAMASIDIR."

EDMUND BURKE

Sonsöz

İkinci Büyük Buhran'dan, bu travmatik olayın ister istemez tetikleyeceği yoğun bir ideolojik tartışmaya girişmeden bahsetmek mümkün görünmüyor. Sol, hatanın regüle edilmemiş piyasalarda ve ekonomik liberalizmde olduğunu söylerken sağ, asıl sebebin aşırı harcamalarda ve oluşturulan az miktardaki varlığın sürdürülebilir olamadığı bir refah devletinde yattığını iddia ediyor.

"Sorumsuz solcu" veya "radikal neo-liberalist" damgası yemeden krizin sebeplerinden konuşmak nasıl mümkün olabilir? İdeolojik veya politik münakaşalara ve hatta ekonomik krizle birlikte daha da kötüleşmiş olan parti çekişmelerine girmeden bu nasıl başarılabilir? Belki de bu mümkün değildir. Ekonomiden konuşurken illaki belli bir dünya görüşüne gönderme yapılacaktır. Peki, problemin temel hususlarını, bu ideolojik tuzağa düşmeden ele almak mümkün mü?

Bir Komünistle Evlendim adlı kitabında Philip Roth, bu çelişkiyi kapitalizm ve komünizm arasındaki fark üzerinde kafa yoran bir karakter yaratarak bir bakıma çözmüştü. Roth, ikinci kişiliği Nathan Zuckerman'la yaptığı bir konuşma sırasında, "Komünistlerin kapitalizm hakkında söyledikleri her şey doğrudur," diyor ve sonra devam ediyordu, "kapitalistlerin komünizm hakkında söylediği her şey de doğru. Tek fark komünistlerin hepimizin eşit olduğu masalını temel almaları ve bu görüşü zorla siyasete empoze etmeleridir; kapitalizm ise iyi ya da kötü gerçekte var olan tabiat kanunlarını esas alır."

Bana kalırsa, bu kriz için de aynısı söylenebilir. Solun desteklediklerı doğrudur ve aynı şekilde sağın söyledikleri de. Tecrübe, piyasaların kendi başına bırakılamayacaklarını gösteriyor ve Marx'ın da dediği gibi, kapitalizmin kendi mahvıyla sonuçlanan zıtlıklar içerdiği bir gerçek; benzer şekilde, bankaların açgözlü suç ortaklığıyla gerçekleşen, aileler ve iştiraklerden kaynaklanan özel borcun kamu borcundan daha ağır bastığı da doğru. Fakat refah devleti hayalinin, demografik büyümenin çöküşü ve sanayileşmiş ülkelerdeki ekonomik durgunluk karşısında parçalandığı ve üretilene kıyasla daha büyük bir varlık yaratmadan sürdürülemeyeceği bir gerçek. Ekonomilerimizin, çalışma ücretlerinin sefalet sınırında olduğu gelişmekte olan ekonomilerin ürünleriyle tetiklenen ciddi bir rekabet kriziyle karşı karşıya oldukları da doğru. Bu, bizleri korkunç bir açmazla karşı karşıya bırakıyor: ya ürettiğimiz mamullerin rekabetçi fiyatlara sahip olabilmeleri için çalışma ücretlerini düşürmeyi kabul edeceğiz ya da işsizliğe doğru ilerleyeceğiz çünkü iştiraklerimiz bu düşük ve agresif fiyat rekabetinde ayakta kalamıyorlar.

Aynı şekilde, demokrasilerimizin işleyişinde ciddi problemler olduğu da doğru. Politikacılar problemleri çözmekle değil, seçilmekle ilgileniyorlar. Bu bütün politikacılar için geçerli. Bu da yönetim şekilleri ve kendi kampanyalarını finanse etme yollarıyla ilgili soruları gündeme getiriyor. Bu otoban neden inşa edildi? Bir inşaat firması ne sebeple bir seçim kampanyasını desteklemek için belli bir meblağ harcadı ve söz konusu politikacı bu iyiliği geri ödemek için vergi mükelleflerinin parasını kullanmak zorunda mı kalacak? Almanya veya Fransa, Portekiz veya Yunanistan'da bir projeyi finanse ettiğinde gerçekten Yunanlara veya Portekizlilere yardım etmek mi istiyorlar yoksa yardım kisvesi altında kendi iştiraklerini desteklemeyi mi amaçlıyorlar? Herkes doğru cevabın ilki olduğunu söylüyor ama hepimiz ikincinin doğru olduğunu tahmin ediyoruz.

Bu kitaptaki değerlendirmeler, seçkin ekonomistlerin görüşleri temel alınarak formüle edildi. Şahsi düşüncelerimin bir ürünü değiller: tüm yazılanlar profesyoneller tarafından yapılan teşhislerin

bir sonucu. O nedenle bu kitap hakiki ekonomik ve finansal bilgiler barındırıyor. Bu nedenle hepsi bir şekilde kamuya açık bilgileri. Ancak, DVD'nin içeriklerinin ortaya çıktığı bölümü, kamuya açık olmayan bilgiler sunuyor. Fakat "kurgu" kılığına uygun olarak tasarlanmış olsa da özü gerçektir. Zamanla kazandığım ve roman dinamiklerine uyguladığım bilgileri kapsıyor. Aslında bu kitap bir roman ve içindeki bilgiler de "romanlaştırıldı"

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin insanlık karşıtı suçlarla ilgili düzenlediği mahkeme de elbette tamamen kurgu. Ne böyle bir dava ne de sözü geçen bir sanık listesi mevcut. Fakat gerçek hayatta yapılmamış bir şeyi yapmak, yani krizle ilgili sorumluların bir listesini çıkarmak ve adaletin dikkatine sunmak bana anlamlı göründü. Oy verdiğimiz politikacılarla, ilgisizlik veya hoşlanmama nedenleriyle siyasete dâhil olmamakla (ki bu, pratikte, siyaseti tanımadığımız, çoğunlukla vasıfsız ve bazen de yolsuz insanların eline bırakmakla aynı şey) bu olanlardan hepimizin sorumlu olduğu bir gerçek. Hepimiz kabahatliyiz ama hepimiz aynı derecede kabahatli değiliz. Bir başbakanın kabahati, bir maliye bakanının veya bir merkez bankası müdürünün kabahatleri, örneğin emekli bir insan olan anneminkilerden çok farklı. Ya da seninkinden, okur dostum.

Bu kitabı yazmak için farklı başlık ve içerikleri olan bazı çalışmalara başvurdum. Finansal krizle ilgili danıştığım kaynaklar şunlar: *Serbest Düşüş*, Joseph Stiglitz; *Kriz Ekonomisi*, Nouriel Roubini ve Stephen Mihm; *What Caused the Financial Crisis*, Jeffrey Friedman ve bu eserde yer alan ve bilhassa faydalandığım, farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış bölüm başlıkları ise şunlar: Jeffrey Friedman'dan "Capitalism and the Crisis: Bankers, Bonuses, Ideology and Ignorance"; Amar Bhidé'den "An Accident Waiting to Happen: Securities Regulation and Financial Deregulation"; Steven Gjerstad ve Vernon Smith'ten "Monetary Policy, Credit Extension, and Housing Bubbles, 2008 and 1929"; Joseph Stiglitz'ten "The Anatomy of a Murder: Who Killed the American Economy?"; John Taylor'dan "Monetary Policy, Economic Policy, and the Financial Crisis: An Empirical Analysis

of What Went Wrong"; Peter Wallison'dan "Housing Initiatives and Other Policy Factors"; Viral Acharya ve Matthew Richardson'dan "How Securitization Concentrated Risk in the Financial Sector"; Juliusz Jablecki ve Mateusz Machaj'dan "A Regulated Meltdown: The Basel Rules and Bank's Leverage"; Lawrence White'tan "The Credit-Rating Agencies and the Subprime Debacle"; ve Peter Wallison'dan "Credit-Default Swaps and the Crisis". Ve aynı derecede önem taşıyan Charles Ferguson imzalı belgesel film: *Inside Job*.

Avro krizi ve kamu borçlarıyla ilgili olarak yararlandığım ana kaynaklar ise şunlar oldu: *Bust: Greece, the Euro, and the Sovereign Debt Crisis*, Matthew Lynn; *The End of the Euro - The Uneasy Future of the European Union*, Johan van Overtveldt; *The Tragedy of the Euro*, Philipp Bagus; *The Imminent Crisis: Greek Debt and the Collapse of the European Monetary Union*, Grant Wonders; *The End of the Debt Supercycle and How it Changes Everything*, John Mauldin ve Jonathan Tepper; *Bu Defa Farklı: Finansal Çılgınlığın 800 yıllık tarihi*, Carmen Reinhart ve Kenneth Rogoff, Carmen Reinhart ve Kenneth Rogoff ve son olarak *Back to Mesopotamia? - The Looming Threat of Debt Restructuring*, David Rhodes ve Daniel Stelter.

Portekiz kriziyle ilgili başvurduğum kaynak kitaplar şunlar: *O Fim da Ilusão*, Medina Carreira; *Perceber a Crise para Encontrar o Caminho*, Vítor Bento; *Como o Estado Gasta o Nosso Dinheiro*, Carlos Moreno; *As 10 Questões da Crise*, João César das Neves; *Portugal: Dívida Pública e Défice Democrático*, Paulo Trigo Pereira; *Acabou-se a Festa*, Pedro Cosme Vieira; *A Dividadura: Portugal na Crise do Euro*, Francisco Louçã ve Mariana Mortágua; *Só Um Milagre nos Salva: A Verdade sobre a Crise Portuguesa e a sua Solução*, Joaquim Vieira; *Economia Portuguesa: A Última Década*, Luciano Amaral; *Má Despesa Pública*, Bárbara Rosa ve Rui Oliveira Marques; *Segurança Social - O Futuro Hipotecado*, Fernando Ribeiro Mendes; *Olhos nos Olhos*, Medina Carreira ve Judite Sousa; ve son olarak *O euro e o crescimento da economia portuguesa: uma análise contrafactua*l, Luís Aguiar-Conraria, Fernando Alexandre ve Manuel Correia de Pinho.

Bu kitabı katkılarıyla zenginleştiren kişilere minnettarım. Eski Portekiz Maliye Bakanı Henrique Medina Carreira'ya; Yeni Lizbon Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi dekanı João Sàágua'ya; Avukat Fernando Carvalho'ya; Associação Transparência e Integridade Başkan Yardımcısı Paulo Teixeira de Morais'e; RTP[76] eski Ekonomi İlişkileri Müdürü Marina Ramos'a teşekkür ediyorum. Ayrıca, işsizlerden işverenlere, bankacılardan eski Portekiz yöneticilerine, yolsuzlukla mücadele eden avukatlardan kamu yatırımlarıyla ilgilenen veya ilgilenmiş eski hâkimlere, vekillere ve uzmanlara kadar uzanan sınırsız sayıda anonim kaynağa, az bilinen bilgilerle bu kitabı zenginleştirdikleri için teşekkür ederim.

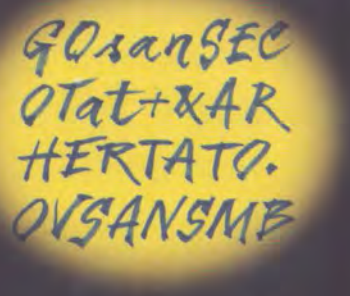
Bir teşekkür de Lizbon'dan Atina'ya, Roma'dan New York'a, Bangkok'tan Moskova'ya, romanlarımı büyük bir heyecan ve coşkuyla yayımlanan ve tanıtımlarını yapan çok sayıdaki yayıncıma gidiyor. Madrid, New York, Hamburg ve Stockholm'daki yayıncı temsilcilerime de teşekkür ederim. Başımıza gelenlerle ilgili her şeyi, her zaman tartışabildiğim kardeşim João'ya ve son olarak da daima ilk okurum olan Florbela'ya teşekkürler.

Yukarıda, DVD'nin içeriklerinin ortaya çıktığı bölümden bahsederken "kurgu" kelimesini nasıl yazdığımı umarım, fark etmişsindir, okur dostum.

Tırnak içinde elbette.

76 Rádio e Televisão de Portugal: Portekiz devlet radyo ve televizyon kurumu. (ç. n.)

Avrupa'yı pençesine alan ekonomik kriz Tomàs Noronha'yı da vurmuştur. Bütçe kesintileri nedeniyle üniversitedeki işine son verilir ve işsizlik maaşına başvurmak zorunda kalır. İş bulma kurumunun kapısında ise eski lise arkadaşı Filipe'yle karşılaşır. Pejmürde ve tanınmaz halde olan Filipe peşindeki tehlikeli adamlardan kaçmaktadır çünkü eline, ekonomik krizin sorumlularını gözler önüne seren bir DVD geçmiştir. Filipe DVD'nin nerede olduğunu Tomàs'a söyleyemeden ölür ama ardında DVD'nin yerini gösteren ve sadece Tomàs'ın çözebileceği bir şifre bırakmıştır.

Bu arada Uluslararası Ceza Mahkemesi krizin sorumlularını ortaya koymaya yönelik bir soruşturma başlatmıştır. Bu soruşturmanın başarılı olması gizli örgütler tarafından aranan Tomàs'a bağlıdır. DVD'yi ele geçirmek ise beklenildiği kadar kolay olmayacaktır, DVD'nin içindeki bilgiler Avrupa'yı hatta dünyayı sarsacak güçtedir ve karanlık güçler bu bilgileri ortaya çıkarmamak için her şeyi yapmaya hazırdır.

Okuyucuyu politika ve ekonominin karanlık dünyasına sokan *Şeytanın Eli* bir macera romanının çok ötesine geçip bize Avrupa mali krizinin ardındaki gerçek aktörleri tanıma fırsatı sağlıyor.

www.pegasusyayinlari.com
ISBN: 978-605-299-769-7